

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sammelhandschrift - Cod. Lichtenthal 4

Bernhard <von Clairvaux, Heiliger>

[S.l.], [um 1300]

Bernhardi 'Vita prima', Libri 1-5

[urn:nbn:de:bsz:31-35374](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-35374)

Inquit prologus mirra scilicet patris nostri bernhardi abbatis clareuallensis

scripturus vitam seruū tuū. ad honorem nomīnī
 tuū. p̄ ut tu cedit dñe d̄s ip̄ius. p̄ quem eccliam no
 tri temp̄is. in antiquū ap̄lice gr̄e et uirtutis decus
 uoluiti reflorescere. et cum in uoto adiutorem. quē
 iam olim habeo incedere. amorem tuū. Quis
 enī te amore tuo quantulumcūq; sp̄uachū in
 te habens. et uidentis testimoniū gl̄e et honoris
 tui tam p̄clarum. et tam fidele temp̄ib; n̄ris
 mundo insolitum effulsisse. non agat et fatigat. non det opam quantūcū
 q; potuerit. ne hūm̄ are accensum tuoz quēpiam lateat. s; quantū humano
 stilo fieri potest. quod melius ip̄e tam p̄riturū opa facit. manifestatum
 et exaltatū luceat om̄ib; qui sūt in domo tua. In quo cum ego iam uellem
 olim. p̄ ut possem quaecumq; ministrū agere uicis mee. et seu timore seu ti
 more. uerecundia. phibitus sum usq; adhuc. modo quidem sup̄ me iudicās
 esse dignitatē matie. et dignoib; opificib; reseruandam. modo et post obi
 tum ei quasi sup̄uicturus ei. melius hoc et appetentius delibans actitan
 dum. cum iam homo non granaretur lauchib; suis. et tucius fieret. a
 contumatione hominum et contradictione linguarū. at ille uigens et ualens. qm̄
 to infirmior corpore. tanto fortior fit et potens. non cessans agere digna
 memore. et magna maiorebus semp̄ accumulans. que ip̄o tacente. scripto
 rem requirāt. Ego uero iam delibor urgentib; infirmitatib; corp̄is mortū
 huius. et meis omnib; incipientibus habere. responsū uicine mortis. sen
 tio instare temp̄ resolutionis mee. plurimūq; timeo ne seip̄ me peniteat
 tam diu distulisse. qd̄ p̄us quam p̄celluam uelut omnimodis pegisse. Sed
 et me fratrum quorūdam pia beniuolentia ad hoc impellit plurimū et coho
 rat. qui cum uiro d̄i iugit̄ assistant. omnia eius nouit. ingrentes quedam
 diligenti inquisitione inuestigata. plura etiam. cū farent. ip̄i int̄fuerūt et ui
 derūt et audierunt. Qui cum multa suggerant et p̄ciata que p̄ seruū suū
 deus ip̄is p̄sentibus opatur. et nota eoz religio et scola magistri ab omni me
 libet suspitione falsi. adhuc etiam ad testimoniū sibi asciscunt. p̄babilium
 auctoritatem p̄sonarum. ep̄iscopoz. monachoz. clericoz. quib; non habet fide n̄
 nulli fidelium heet. Quāquā id sup̄stus dixim. cum totus ea nō ut mū
 dus. et uirtutes eius narret om̄is ecclia seoz. Quāp̄ attendens diuine laud
 nitificam mariam om̄ib; se offerentem. uemine uero p̄ientem. doli
 mulantibus eis qui melius hoc ac dignius potant. suscepi in ea a gere ip̄se q
 potō. n̄ uanitate confidentis. s; p̄sumptione diligentis. Quēntis tam me
 metipsum in memorip̄o. et metipsum opans in. nequaquā totam uitam uiri

Si suscepti diligendam s; ex parte: exprimita scilicet aliqua uiuentis & loquentis
 in eo xpi. opa quedam extioris cum hominib; dulationis ei. que de ipso uidentur
 quib; hoc datum est. & nos quoq; ex parte uicimus & audiuimus & manus
 nre directauerunt. Cum enim hoc ipsum ex magna parte de ipso sciendum
 sit. quod de eo qui dicit. uiuo autem iam non ego. uiuit uero in me xpe. Et
 alibi. An inquit exprimita queritis eius qui in me loquitur xpe. non inuisibi-
 lem illam uitam uiuentis & loquentis in eo xpi enarrare proposui. s; extio-
 ra quedam uite ipsius exprimita de puritate interioris sanctitatis & inuisibilis
 conscientie. p opa extioris hominis. ad sensus hominum extiores inuicantia. que si-
 cut omnib; scire. sic etiam quibuslibet ut cumq; scribere in punctu e. psertim
 cum nec ipsa quasi accuratius digerenda. s; saltim in unum congerenda & repo-
 nenda suscepim. n edenda eo uiuente. sicut n scribenda ipso sciente. Confido
 autem in dno qm post nos & post obitum ei. exurgent qui meli ac dignius
 pficiet. quod nos conati sum. qui etiam sufficienter extiora interiorib; compare. & potunt
 piosam in ospectu dmi mortem ei. uite simili continuare. scribendo & de mo-
 rte uitam. & de uita mortem dndare. Jam g adiuuante dno ppositum aggredi-
 amur. *Explicit prologus. Incipit liber primus de uita sancti bernhardi*

abbatis clareuallensis.
 Bernhardus Castellione burgundie opido oriundus
 fuit. parentibus claris sedm dignitate seli. s; digno-
 rib; ac nobilioib; sedm xpiane religionis pietate. Pat-
 er eius Theodinus uir antique & legitime militie fuit.
 cultor di iusticie tenax. Ewanglicam namq; secundu
 dnt instituta pcurator dmi miliciae agens. neminem
 concueiebat. nemini faciebat calumnia. otentis sti-
 pendis quib; ad omne opus bonum habundabat. sic
 consilio & armis seruebat dms temporalib; suis. ut s dno do non negliget id
 de quod debebat. *Ma* at aalez ex castro. nom est mons bariis. & ipa in ordi-
 ne suo aplicam fidei regulam tenens. subclita uirg. sub eo seclm ti-
 morem di donu suam regebat. opibus nre insistens. filios erudens
 cum omni disciplina. Septem qq; libos genuit. non tam uirg suo qua
 deo. sex mares feminam unam. mares omi monachos futuros. femina
 scimoniam. Deo namq; ut dictum e n selo genans. singlos mox ut
 partu elidat ipa manib; ppis dno offerebat. propt qd etiam alienis
 ubibus nutendos comitte refugebat. quasi cum lacte matris matris qd
 amoro boni infundens eis naturam. Cum aut creuissent quandiu
 sub manu eius erant. homo magis quam curie nutebat. non patiens
 delicatiorib; cibol. assuescere. s; grossioribus adq; comunib; assuescere as-
 erfic eos pparans & instituens dno inspirante. qsi ad hemum otinuo tr-
 uertendos.

* alius femina

Luittencos.

Hec cum in ordine genitorum filiorum tertium Bernhardum habet in
 utro. sompnuū vidit p̄lagium futū. catellum scilicet totū can-
 didum. in dorso rufum. & latrantem in utro se habere. Sup̄ quo trita
 uehēnt. cum religiosum uirū consuluit. continuo ille ip̄m p̄phie cō-
 cipiens. quo claud de sc̄is p̄dicatorib; dño die. Lingua canū tuorū ex i-
 micis. trepidanti & anxie respondit. Ne timeas. bñ res agitur. Op-
 timi catuli nat̄ eris. qui domus dī custos futus. magnos p̄ca contra
 inimicos fidi. edictus est lactus. Erat enim egregius p̄dicatō. & tamquā
 bonus canis. gr̄e lingue medicinalis in multis. multos morbos curatus
 ē animarū. Quo responsomulier fidelis quasi a dō suscepta leta efficitur. &
 iam tunc in amorem n̄ dum nati tota fustundit. cogitans eū sac̄s lit̄is
 erudiendū t̄dere sc̄dm modū uisionis & int̄ptationis. qua ei de illo tam
 sublimia diuinitatis dona p̄mittēbant. Quod & factum ē. Mox enī v̄
 felici partu edidit n̄ modo obtulit eū deo sicut de agere consueuat.
 s; sicut legit̄ de sc̄a Anna mat̄ Samuel que p̄ritū a dño filium & accep-
 tum in tabnaculo eius destinauit p̄petuo s̄uitum. sic & ip̄a eū in ecclesia dī
 acceptabile obtulit sacrificiū. Vñ & quam ciens id fieri potuit in ecle-
 sia castellionis que postmodū ip̄ius Bernhardi opa a seclari consulatione
 in ordinem regularium canonicorū sublimata cognoscit. magistris lit̄a-
 rum t̄dēs erudiendū. egit q̄quid potuit ut in eis p̄ficet. Puer aut̄ &
 gr̄a plenus. & ingenio natali polleus. cito in hoc matris desiderium imple-
 uit. Nam in lit̄arum studio quidē sup̄ etatem. & p̄coctaneis suis p̄ficie-
 bat. s; in rebus seclariis iam mortificationē fut̄e p̄fectionis. uelut
 natalit̄ inchoabat. Erat quippe simplicissimus in seclariis; amans habi-
 tare secum. publicū fugitans. & mire cogitatus. parentib; obdiens
 & subditus. omnib; benignus & gr̄atus. domi simplex & quietus. foris
 rarus. & ult̄ quam crecti potest uerecundus. nusquam multū loqui a-
 mans. dō deuotus. ut puram pueritiam sibi suam obseruaret. lit̄az
 etiam studio deditus. p̄ quas inscriptis dñi disceret & cognosceret. In quo
 quantū in breui p̄fecit. & quā p̄spicacem in discernendo induerit sen-
 sum. ex eo quod subiungimus aduerti potest.

Cum adhuc puerulus graui capitis dolore uexaret. decubuit in
 lectum. Adducta ē autem ad eum muliercula. quasi dolorem
 mitigatura carminib; suis. Quam cum ille appinquantem cerneret. eū
 carminibus instrumentis. quib; hominib; de uulgo illudē osueuat. cum
 indignatione magna exclamās. a se repulit & abiicit. Nec defuit misericor-
 dia diuina bono zelo sc̄i pueri. s; continuo sensit uirum. & in ip̄o impetu
 sp̄e surgens ab omni dolore liberatum se eē cognouit. Ex quo cum n̄ infite pa-
 trum p̄ficet. adiecit ei dñs apparere. ut olim puero Samueli in sylo. & mani-

festare ei gl'am suam. Adciat namq; sollempnis illa nox natiuitatis
dñice. ad sollempnes uigilias om̄s ut moeris ē pabant. Cumq; celebrandi
nocturni officii hora aliquantisp̄ prelaretur. contigit sedentem expectā
temq; Bnhartum cū cetis inclinato capite paululū soporari. Affuit
illico puero suo se reuelans. pueri ihu sc̄a natiuitas tene fidei suggen'
mēmenta. & diuine inchoans in eo mistia contemplatiois. Apparuit
ei uelut denuo pcedens e thalamo suo. Apparuit ei itum quasi ante oeu
los suos nascent' exiitō matris uirginis. iūbum infant' speciosus forma p̄
filius hominū. & pueruli sc̄i in se sapiens minime iam pueriles affectus.
Pualum ē aut' animo eius. & nō nūquā dicē consueuit. qđ cam exēdat
horam fuisse. dñice natiuitatis. S; facile ē adūtere. his que ei adiutorium
frequentarūt. in quāta bñdictione ea hora puenit ad eum dñs. cum usq;
hodie in his que ad illud p̄tinent faciuntur. sicut ip̄e quoq; fatetur. &
sensus ei p̄fundior. & sermo copiosior sup̄tē uideatur. Hū & postmodū
in laudem ei' genitricis & genitri. & sancte eius natiuitatis. in ligno ecclidit o
pusculum. iter uicia opum suoz seu tētatum. quos postmodū plures
inuenit ecclidisse. sup̄ta maria ex eo ewanglii loco ubi ait. Qđ illus est an
gelus gabriel a dō in ciuitatē galilee. & cetera que insecunt'. Hecq; illud ta
cendum qđ ab ip̄is iam puerilib; annis liquos potat nūmos habe. clau
destinas. faciens elemosinas. & uicundie sue morem gerebat. & p̄ etate. im
mo sup̄ etatem pietatis opa sectabatur.

Dum aut' post hoc aliquanto tempe euoluto p̄ficiens etate & gr̄a a
put dñm & hoies puer Bnhardus. de puericia tñsiret in adolesecē
ciam. mat' eius libis fidelit' educatis. & ual' seculi in gradientib; . quasi p̄
actis omnib; que sua erant. felicit' miguit ad dñm. De qua nequaquā p̄tē
reundum ē qđ cū multo tempe uixit. cū uro suo honeste & iuste. sedm̄ ius
ticial' & honestates sc̄i huius. & legem fidemq; coniugū. & p̄ aliquos an' obi
tum suū annos in eo ad quod filios nutre uidebatur. p̄tē potuit & licuit
mulieri sub potestate uiri constitute. n̄ haberi ip̄i corporis potestatem. om̄s
ip̄a puenit. Item in domo sua. & in p̄fessione coniugali. & in medio sc̄i.
heremiticā seu monasticā uitam n̄ p̄uo tempe uisa ē emulari. in uictus
paritate. in uilitate uestitus. delectas & pompas sc̄i a se abdicando. ab acti
bus & curis sc̄larib; in quātū potat se subtrahendo. insistendo ieiuniis. uigi
liis & orōnib; . & qđ minus assūptē p̄fessionis habebat. elemosinis & diuisis
opib; nūc redimendo. in q̄ de die in diem p̄ficiens. ad extrema puenit. p̄fici
enda in futō in eo in quo p̄ficiens. de hoc sc̄lo migravit. Obdormiuit autem
psallentib; clericis qui conueniant & ip̄a parit' psallēs. ut in extremis
quoq; cū iam uox eius audiri nō posset adhuc moueri labia uiderent.
& lingua palpitans dñm confiteri. Demū int' letanie supplicationes cū di

3
ceret. p passionem ⁊ crucē tuam liba cam do. eleuant manu signavit se.
⁊ emisit spm. ita ut ma nū non poss; deponē quā leuauit. De hoc Bn
hardus iam more suo uicturare incipit. eleganti corpe grata facie pminet.
suauissimis ornatus morib; . acri ingenio pditus. acceptabili pollens eloq
o. magne spei adolescens pdicabat. Cui tamquā ingrediēti sehm plures se
ue sehi ipi offerre cepit. ⁊ in omib; assurgere pspitaret vite hui ⁊ magne
spes undiq; aridēre. Obsidebant aut benignū iuuentis animū. sodaliū ⁊
similes mores. ⁊ amicitie pcellose. similem sibi effice gestigentes. Que si ei dulcesce
pstitissent. necesse erat amaresce illi quod in hac uita dulci cordi eius i
sedat. castitatis amorē. Cui pcepue inuicent colub tortuosus. spargebat
laqueos tēptationū. ac uariis occu sibi; calcaneo eius infidiabatur. Unde
cū aliqm matna queclam pulctudine. diuicijs. cultu. ⁊ aliis huiusmodi.
irritamta pferent concupiscentie ⁊ pccū. in secciori dom' cubiculo cū agglla.
ptheret ad pccm. ille tenib; eam ubi denuitens. donec emanib; eui ⁊ aplexi
bul elabatur. fugit ⁊ euasit. ⁊ in medio ignis n̄ ē estuatus. **A**ta autem
uice cū curiosius aspiciēdo defixos inquādam oculos aliquamdiu tenuiss; . di
nuo ad se reuulsus. ⁊ de semetipso erubescens apud semetipm. in se ipm ultor seu
illius exarsit. Stagno quippe gelidaz aquaz qd in pximo erat collotenu
insiliens. tandiu inibi pmanit. donec pene exanguis effectus. p uirtutē
grē coopantis ⁊ a calore carnalis ocupie totus refriguit. induēs illū casti
tatis affectum quē induat. q dicebat. pepigi sedul cum oculis meis. ū n̄ cogi
tare qdē de uirgine. **C**ura idem tēpus instinetu demois in lectū dormientis
necta ē puella nuda. Quā ille sentiens. cū omī pace ⁊ silētio prem ei lectuli q
ocupauat cessit. in latul altum se conuict adq; dormiuit. Misera ū illa aliqm
vni iacuit. sustinēs ⁊ expectans. demde palpan ⁊ stimulant. demū ⁊ unguibus
cū lacrim ⁊ cūentans. Nonissime cū immobilis ille pisset. illa heet impudētissā
ēer erubuit. ⁊ hērore ingenti atq; admiratiōe pfulsa. relicto eo surgens aufugit.
Contigit item ut cū sociis aliquē. apud matnam aliquā Bnhardus
hospitaretur. Considerans aut mulier adolecentē deoēu aspectu capta
est laqueo oculoꝝ suoz. ⁊ in concupiscentia eius exarsit. Cūq; tamq; honoratiori oī
um fecisset lectum ei seorsū ppari. surgens ipa. nocte eadem impudent' accessit
ad eū. Quam Bnhardus sentiens n̄ inops consiliū clamare cepit. latrones. latne.
Ad quā uocem fugit mulier. familia omīs exurgit. lucerna accendit. lat' qru
s; minime inuenit. Ad lectulos singuli redeūt. fit silentiū. sunt teneb sic pū.
pauant ceti. s; n̄ illa misera requiescit. Surgit denno. ⁊ Bnhardi lectulū pe
tit. s; denno ille pelamat. latnes. latnes. Querit itum lat. n̄ ab eo qui solus
nouat publicat. Usq; tēo iypba mulier sic repulsa. uix tandem seu metu seu
despaciōe uicta cessauit. Cum aut die sequenti it āgerent. arguentes Bnhardū
socu quosnā sociēs ea nocte sopnauit latrones. pquirebāt. Quib; ille. uacit iqd

admirat lacto. qd in p̄ciosius ē in hac uita. castitate uicēlic; hospita nitebat au
ferre. incoꝑabilem irrepabilem; thesaurū. **S**ed hec tam cogitans & p̄pender
qd vulgo dicit. nō esse tutū diu cohabitare serpenti. fugam meditari cepit. vi
debat enī mundum istū & p̄ncipem ei' ex t̄ius s̄ multa p̄mittentē. magnal' re.
spes maiores s; fallaces om̄s. & uanitatē uanitatū. & uanitatē om̄ia. uirtatē ū ip̄am
m̄tius iugit audiebat clamantē ad d̄ctem. Venite ad me om̄s qui laboratis &
onari estis. et ego reficiā uos. Tollite iugū meū sup uos. & inuenietis requiē
animab' ur̄is. P̄fectus ū relinquere que in mundo sunt deliberans. cep̄
inquire et inuestigare ubi certius ac purius inueniret requiē anime su
e sub iugo x̄pi. Inquirenti aū. p̄ma q̄ animo ei' mis̄et occ̄rit cistū in
nouitate monastice religionis noua plantatio. messis multa s; oparus in
digens. cū uir adhuc aliquis ḡsionis gr̄a declinaret illuc. ob nimia u
te illi' & paupertatis auiditatē. Que t̄n cū animū uē d̄m timentē minime
terret. post habita omni hesitatione ac timore illuc uertit intentio
nē. posse se estimans omnino delitescē ibi. et abscondi in abscondito
faciei d̄i. ab omni ḡurbatione hominū. maximeq; ad effugiū uanitatis
seu de seculari generositate. seu de actioris ingenii gr̄a. seu forte de
bi uero de ouersione tractantē. **Q**uicū noīe sc̄itatis.
fr̄es ei' qui eū carnaliter diligebant p̄sensert. om̄imod' age cepe
runt ut animū ei' ad studiū possent diuertere litay. & amore
scientie sc̄laris. se lo arcus implicaret. **E**numurū suggestioē sic fatari
solet p̄modū retardati fuerat gressus ei'. s; mat̄ sc̄e memoria in por
tune animo iuuenis instabat. ita ut sepi sibi occ̄rentē uide uideret.
squerentē et imperantē. qz n̄ ad huiusmodi nugacitatē tam tene educa
uerat n̄ in hac spe erudierat eū. Demū cū aliq̄n ad fr̄es p̄geret. in ob
sidiōne castri qd granconū d̄r. cū duce burgundie ḡstutos. cep̄ in hui
modi cogitatione uehementius anxiari. Inuentaq; in t̄ine medio ecclesia di
lita. & ingressus orauit ē m̄lto ymbre lacmar. expandens manus suas ad
celū. & effundēs sicut aquā cor suū ante cōspectū d̄ni d̄i sui. Sa ḡ die. fir
matū ē p̄p̄itū ei'. Hec ū surda aure p̄cepit uocē dicentis. Qui audit me
dicat. ueni. Siquē ex illa hora sic ignis qui oburit siluā & flāma oburē
mōtes hinc inde uiciniora queq; corripies p̄modū iūltiora p̄gredit'. sic ig
nis que d̄ns mis̄at i cor serui sui uolens ut arderet. p̄mo quinq; fr̄es eius
agḡdit. solo minimo ad d̄sionē abue min' habili. teniori p̄ri ad solatiū
reuelato. t̄p̄inde cognatos & notos. socios et amicos. & de q̄buscūq; potat ēē
cōsionis. P̄mū om̄ium Galdric' auuncul' ei'. absq; dilatiōe aut hesitati
one pedibus ut aiunt in sententiā nepotis & d̄sensum cōsionis. uir hone
tus & potens in se lo. et in sc̄laris milicie gl̄a nominat'. d̄ns castri in t̄itorio
eduens qd tullium dicit. Continuo aut bartholome' occ̄rent' iunior cen'

fr̄ib; . ⁊ necdū miles. sine difficultate eadem hora salutaribus monitis de-
 dit assensū. Patero Andreal Buhardo ⁊ ip̄e iunior ⁊ nouus eo tempore miles.
 ūbū fr̄is difficultus admittebat. donec subito exclamauit. Video mat̄m.
 uideo mat̄m meā. Visibilit̄ siquidem p̄sent̄ ei appuit. serena facie subridē
 et congratulans p̄posito filioꝝ. Itaq; otiuo ⁊ ip̄e manū dedit. ⁊ de thyrone sc̄li.
 factus ē miles x. Nec solus uidit andreal tantos mat̄m filioꝝ letantē. s; cō-
 festus ē ⁊ Buhardus eandē siml̄ se uidisse. Guido p̄mogenit̄ fr̄m diugio iā
 alligatus erat. uir magnus. ⁊ magni ope in sc̄lo radicatus. Hic p̄mo paululum
 hesitās s; cōtinuo rem pendēs ⁊ recogitans. diuisioni cōsensit. si tamē cōiux ā
 uiueret. Verum quidē de uiuencā nobili. ⁊ puulas filias nutenti. pene ip̄ol-
 sibile uidebat. At Buhardus spem de m̄ia d̄i d̄cipiēs cerciorē. in cunctant̄ ei s̄p̄o
 pondit. aut d̄sensurā feminā. aut celerit̄ mortam. Deinū cū om̄imod̄ illa re
 niēt. uir ei magnū. imo ⁊ ea iam p̄uent̄ utute fidi in qua p̄modū excellent̄
 euitur. uirile d̄siliū d̄no inspirante ḡcep̄. ut abiciēs q̄d̄q; habē uidebat. ⁊ sc̄lo
 uitā institueret rusticā. laboare sc̄li manibus p̄p̄is unde suā sustentaret. ⁊
 uxoris uitā. q̄ inuitā dimitte n̄ licebat. Int̄im fr̄ uenit Buhard⁹ qui ūdiq; a
 hōs atq; alios colligens discurrebat. Nec mora. flagellat̄ p̄dicta Guidonis uxore.
 i graui. Et cognoscens q̄a ḡue sibi ēēt d̄ stimuli calcitrē. accessit Buhardo ueni-
 am p̄cat. ⁊ p̄or ip̄a diuisionis peti assensum. Denuq; iuxta moꝝ eccl̄asticū sepa-
 ta a uiro inueniente parū uoto castitatis. iocum sc̄imonialiū tr̄nsit̄ feminaq;
 religiose usq; hodie s̄uēt̄ d̄. **S**ec̄s natu post Guidonē. Gerardus erat miles in
 armis strenuū. magne p̄dentie. benignitatis eximie. ⁊ qui ab oib; diligeret. Qui
 cetis ut dictū ē p̄mo auditu ⁊ p̄ma die acquiescentib; ut ē mos sapientie sc̄laris
 leuitatē reputans. obstinato animo salubre d̄siliū q̄ fr̄is monita repellebat. Tunc
 Buhard⁹ fide iam igneus ⁊ sine karitatis zelo mirū exaspatus imodū. scio
 ip̄o sc̄o. sola uexatio uox̄ intell̄em dabit̄ auditu. Digitumq; lati ei aponēs.
 ueniet ip̄o dies ⁊ cito ueniet. cū lati huic infixa lancea parū it̄ faciet ad cor
 tuū. d̄silio salutis tue q̄ asynaris. ⁊ timebis q̄dem. s; minime morieris. Sic
 dictum. sicq; f̄m̄ est. paucissimis in̄positis dieb;. cōiualatus ab inimicis
 captus. ⁊ uulnat̄ iuxta ūbum fr̄is. lanceā gestans ip̄i lati eadē infixā loco
 t̄hebat. ⁊ mortē quasi iam p̄sentē metiēs clamabat. Monachus s̄i monach⁹
 sum Cyst̄ciensis. Nichilomin⁹ tam capt⁹ ⁊ reclusus ē in custodia. Vocat̄ ē Bn-
 hardus per celerem n̄tium. ⁊ non acquieuit aliquatenus ut ueniret. Scielum i
 quid ⁊ p̄dixeram. q̄d̄ foret ei durum d̄ stimuli calcitrē. n̄ tam ad mortem ei
 uulnus hoc. s; ad uitam. Et f̄m̄ ē ita. Siq̄dem de uulne p̄t̄ spem cito oualuit.
 p̄positū ū seu uotū q̄d̄ uouat. n̄ mutauit. Cūq; iā lib̄ ab amore sc̄li hostib;
 adhuc unclis tenetur. ⁊ hoc solum ēēt q̄d̄ diuisioni ei p̄ortum tardaret. in hoc
 ⁊ cito affuit ei m̄ia d̄i. Venit fr̄at̄ eius laboare ut erui poss; s; n̄ p̄fecit. De-
 mū cum nec loq̄ ei p̄mitteret. accedens ad eandē clamaū. Scio fr̄ Gerarde. q̄

ituri sum' in primo: & monasterium introituri. Tu uero quandoquidem non licet exire: hunc
 monachum esto: sciens quod uis & non potes, profecto reputari. Cuius magis ac magis auer-
 sare: paucis interpositis diebus: audiuit uocem in sompniis dicentem sibi. Hodie liberabitur.
 Percutienti modum: dictum est. Patet tuus & alius quidam: liberabit te. Erat autem sa-
 crum xhine tempus. Circa uespertinam itaque diei horam cogitans quod audierat: compede
 suas tetigit: & ecce ferrum ex parte crepuit. in manu ei ut minus iam teneretur:
 & aliquatenus incedere possit. Sed quid ageret. Erat ostium obseratum: & profertim pauperum
 multitudo. Surrexit tamen: & tam spe euadendi quam timore iacendi. seu curiositate
 temptandi. accessit ad ostium subtraneae domus: in qua uictus & clausus erat. mox
 ut pessulum tetigit: fera tota inter manus eius collapsa est. & ostium domus aperit. Iuxta
 quod tempus sic homo conpeditus: ad ecclesiam uero adhuc uespertina celebrant officia.
 a. precebat. Porro iudices qui profertim domus astabant. uidentes quod fiebat: & clau-
 nitus exterriti in fugam conuersi sunt: nichil clamantes. Cumque iam ecclesie pro-
 pinquaret: egredies quidam de familia domus captiuitatis sue: germanus illi quo
 custodiebatur: uidensque eum ad ecclesiam properantem: tarde inquit uenisti. Expauescere
 te illo festina ait. adhuc superest quod audias. Oculi quippe eius tenebantur: nec
 profectus quod ageret intelligebat. Sed ad altiores gradus ecclesie cum data manu Ge-
 rardum subleuasset: interueniente illo in ecclesiam. tunc demum quod ageret agnouit: & conat-
 um retinere non potuit. Hoc ergo modo Gerardus a captiuitate amoris seculi huius: & cap-
 tuitate filiorum seculi liberatus: uotum quod uouerat fideliter exsoluit. In quo potissimum
 uotum fecit dominus a quanta profectioe sancte gratulationis gratiam iste dei famulus cepit: quod in ei-
 us spiritu qui fecit que facta sunt: quod erat futurum uideri potuit. quod iam factum. Presentia-
 ter quippe latere fratris ei lancea apparebat: quod digitum apphensit loco uulnus mo-
 fuit. sic per modum ipse confessus est nobis.

Domi autem ceteri ut diximus fratres prima die in eodem erant cum Gerardo spiritu
 congregati. mane interitibus eis ecclesiam. apertum illud legebat caput. fidelis est
 deus quod qui cepit in uobis opus bonum ipse perficiet usque in diem ihesu christi. Quod
 deuotus uicentis habitus secus accepit. quia si de celo summissus. Scitans itaque spiritus
 patris iam regeneratoz filioz in christo firmi suoz. & manus christi intelligentes seculum cooperantem:
 cepit ex hoc palam ubique predicationi insistere: & quoscumque poterat congregare. cepit nouum indu-
 ere hominem: & cum quibus delictis seculi seu de seculo ipso agere solebat. de seruis tractare & con-
 uisione. ostendens gaudia mundi fugitiua. uitae miserias. mortem celerem. uitam post
 mortem. seu in bonis seu in malis perpetuam fore. Quod multa: quod quod ad hoc perordi-
 nati erant operante in eis gratia dei. & uerbo ueritatis eius & orationi instantia serui eius primo
 cunctati demum operantur. aliter per alium edebat & consentiebant. **A**uictus est ei etiam
 dominus hugo maseuconensis. nobilitate & probitate morum. possessionibus: & diuiciis seculi a-
 plius. Qui hodie in uita religionis & scitatis sue potius quam nobilitatis seu diuici-
 arum gratia raptus a pontinnacensi cenobio quod ipse edificauit. Antiodorensi ecclesie preest.
 in uita & honore pontificis. Hic auictus de diuisione socii & amici huius. seipsum flebat quod

5
peditum: quem solo mortuum audiebat. Ubi autem primo datum est utriq;
facultas mutui colloqii. p'dissimiles lacrimas & gemitus dissimilium dolorum. uba
ubis cepunt conferri. & res rebul aptari. Cumq; int' ipa uba familiaris amici
cie hugoni infunderetur spe iuratis. aliam ia faciem h're cepit uba mutue collo
cutionis. Datis itaq; dextris. in sodalium longe dignius iunusq; facti sunt cor
unū & aia una i xpo. qua antea in solo fuissent. Post paucos aut' dies. nuntiat
Buhardo subūsum ab aliis sociis hugonē. apposito resurre. Opportunitate g' in
uenta qd quidam magnus episcoporum ouentus i p'ribus illis h'retur. festinat
ut reuocet peunte. iterumq; parturiat. Observantes autē p'dicti sodales. & sub
iutores hugonis. uiso eo p'dam ambiūt suam. & omnē ei loquendi admitt' facul
tatem. omnē aditum int'cludūt. At ille cum loqui ei non poss; clamabat p
eo ad dñm. Quo orante cū lacrimis. subita & uehem' inundatio pluuie moy eru
pit. Consciant aut' ambo icampo cum cetis qd aer serenus est. & nil tale sparet.
Discipi g' omis ad repentiniū ymbrem. uicū p'ximū petunt. At Buhardus hu
gonem tenet. nec ait sustineb' pluuie guttas. Cumq; soli remāssisset. n' fuerit
soli. s; dñs fuit cū eis. reddens eis otinuo & aeris & animi serenitatē. Ibi reuo
uatū ē fedus. & p'positū confirmatū. qd n' potuit deinceps uiolari. **V**idebat
aut' p'cor ista & uascebatur. dentib; suis fremebat & tabescebat. iustus aut' ofides
in dño gl'ose de solo triumphabat. Jamq; eo publice & p'uatim p'dicante. maris filios
abscondebant. uxores detinebant maritos. amici amicos auitebant. & q'a uoci
eius spe sēs tante dabat uocē iuratis. ut uix aliq's aliquē tenet affectus. Crescente
fiatle numo eoz qui ihane d'isionis unanimitatē osenserant. sic de p'mittuis ec
clesie filius legitur. multitudinis eoz erat cor unū & aia una i dño. & habitabāt
unanim' simul. n' q'squā alioz audebat se diungere eis. Irat enī eis castellioi
domus una ipa & cōmunis omnium. u' duenebant & cohabitabant & colloquebāt.
quā ingdi uix aliq's audebat. qui n' eēt de cetu eoz. S; & siq's int'bat uicens et
audiens que ibi gerebant & agebant ac dicebantur. sic de xpianis chorithiis a
postolus dicit. omib; q'dammodo p'phantib; cōvincebat ab omib;. diiudicabat ab
omib;. & adorans dñm & ofitens quod iē d's eēt in eis. aut ip'e unanimitati eozū
adhēbat. aut recedens flebat semetip'm. illos aut' bificabat. Hoc enī ill' t'porib;
mauditū erat. ut alieni adhuc in solo d'mozantū cōiūio p'seruet. Ipi u' q' in s'ib;
sex post p'mū p'pōitū i seclari habitu stabant. ut p'inde plures cōgregarent. dum
quozdā negotia p' id temp' expectiebant. **Q**um aut' iam suspecta mesper
eēt multitudo. nequē de numo eoz subriper' il qui temptat. placuit dō sup h' reue
lare q' futurū eēt. Aspicebat quidā eoz iuisu noctis. & uidebat quasi eos om
nes cōt'esse in domo una. & per cōclmē singlos q' cōmunicare de cibo q'dam m'ri
candoris & saporis. Quē cetis omib; optime suscipiētib; & cū gaudio magno. du
os ex omī numo illo notabat a cibi illius salutaris p'ncipatione. uacuos remā
sisse. At nāq; eoz n' sumebat. at' quidē sumē uidebatur. s; tamq' minus caute

sumeret sp̄gebarur. Vtrumq; uero postea pbauit euentus. Alter^{enī} prius quam uen-
 tum ēē ad rem conūsus retr̄sum isēm redit. alē cū cet̄is cepit q̄dem op' bonū. s;
 non bono fine cōpleuit. Vidi ego eū in seſo postea uagum. ⁊ pfugū a facie dñi sicut
 Cayn quant' adūtere potui. hominē humillimū ⁊ miserabil' ofessionis. s; uimie pu-
 sillanimitatis. Qui tam in ultimis Claramuallem redit. infirmitate corpis ⁊ mo-
 pia cogente. cū homo bñ natus ab om̄ib; cognatis ⁊ amicis p̄iet'. ibiq; p̄erati renū-
 cians. s; n̄ om̄ino uoluntati. obiit n̄ q̄dem int' sicut fr̄ ⁊ domesticus. s; foris n̄lam
 postulans sic paup' ⁊ m̄dicus. am v̄ adueniēte die recidendi ⁊ cōplendi desidū.
 egressus ē de domo patna Siharcl' pat' fr̄m suos cū fr̄ib; suis filiis suis sp̄alib;. quos ū-
 bo uite xp̄o regenerauit. Cumq; exirent de mansiōe Swidonis p̄mogeniti que fontane
 dicebat'. Swido uidens Suardum fr̄em suū minimū in platea. puerū cū pueris a-
 liens. eia inq̄o fr̄ Suarde. ad te solum respicit om̄is t̄ia possessionis n̄re. Ad quos
 puer non puerilur' motus. vob' ergo inq̄o celum? in t̄ia. Non ex equo diuisio h̄ sc̄a ē.
 Quo dicto ill' abeuntib; tūc quidē cū pat' domi mansit. s; modico post euoluto tempe
 fr̄es secutus. n̄ a pat' n̄ a p̄p̄ncis seu ab amicis potuit det̄m. Superat de cleo dicata
 domo illa. pat' senior cum filia. de quib; ⁊ loco suo dicemus.

So tempe nouellus et pusillus grex cysticiensis. sub abb̄e degeni uiro uenabi-
 li stephano. cum iam grauit' redio ei ēē inciperet paucitas sua. ⁊ om̄is spes p̄-
 teritatis decideret in qua sc̄e illius paup' tatis hereditas r̄fundetur. ueniantib;
 om̄ib; ⁊ eis uite sc̄itac̄e. s; refugientib; auitatē. repente diuina hac uisitacione
 tam leta tam inſpata tam subita letificatus ē. ut in die illa resp̄osum h̄ a sp̄u sc̄o
 accepisse s; dom' illa ofiter'. Letare st̄ilis que non pariebas. erumpe ⁊ clama que
 nō pariebas. q̄ m̄lra filiū deserere magis quā eius que h̄o uirū. de quib; p̄modū uisu-
 ra et filios filios. usq; in multas genationes. Nam anno p̄ore uni ex eisdem cystici-
 sibus p̄mis fr̄ibus in extremis iam posito. apparuit in uina n̄l̄ico hominū. p̄e-
 basilicam ad fontē lauans uestimenta sua. ⁊ in ip̄a uisione d̄m ē ei q̄a fons ei
 non uocaret'. Quod cum indicasset abb̄i. intellexit uir magnificus p̄m̄us di-
 uinā ofolationē. ⁊ multum quidem iam tūc de p̄missione. s; plurimū postea
 de exhibitione letatus. egit gr̄as d̄o patri. p̄ ihm xp̄m. q̄ c̄o ⁊ sp̄u sc̄o uiuit ⁊ reg-

A Anno ab incarnatione dñi millesimo Gnat in seſa seſoz. amen.
 centesimo tercio decimo ⁊ aſtitutione dom' cysticiensis. quoddecimo. siuit
 di Siharcl' annos natus ēē circit'. xxiii. cysticum inſlus cū sociis ferme
 .xxx. sub abb̄e steph̄o suauu iugo xp̄i. collum submitit. Ab illa aut' die dedit do-
 minus b̄ndictionē. ⁊ uinea illa dñi sabaoth dedit fructū suū. extendens pal-
 mitel suos usq; ad mare. ⁊ ult' mare p̄pagines suas. Quia v̄ ex p̄clietis sociis
 eius uxoriati aliqui ēē notum ē ⁊ uxores quoq; cum uiris. idem uotū sacre con-
 uſationis inierant. p̄ ip̄i sollicitudinē edificatū eis cenobium sc̄imonialiū
 femmaz qd vileium dicitur. in gonesi parochia dño coopante magnifice sat̄s
 exercuit. usq; hodie religionis op̄mionē celeberrimū. p̄sonis ⁊ p̄ſſionib; ch̄lata

6.
tum. s; & pagatum iam palia loca. & non cessans adhuc ampliozem facere fe-
uetum. Hec quide fuerit uiri di. uisionis sca pncipia. Conuilationis aut eius
isignia. quom uitam anglicam gerens. in terris uix. nemine enarrare pol-
se puto. cui uita n uiuat de spu de quo ille uix. Solus quippe conantis & acci-
pientis est nosse quanto ab ipo mox ouisionis exordio puenerit eu dñs i bn-
dictione dulcedinis sue. quia repleuit gra electois. qmoco ab ubtate dom' sue la-
ciauit eum. Ingressus autem domu illam paupem spu. & eo adhuc tpr absconditam
ac pene nullam. intencione. ibi morientli a cordib; & memocia hominū. & spe
delitescendi & latendi tamqua uas pditū. dō alit' disponente. & eu s; in uas elec-
tionis iparante. non solu ad oedinem monasticū ofortantandū ac dilatarandū.
s; ad portandū nom' suū coram gentib; & regib; . & usq; ad extremū trē. Ipe v
nil tale de se estimans. aut cogitans. poti' ad custodiam coedis sui & ipositi cō-
stantiā. hoc semp in corde. semp & in ore habebat. Bnharde Bnharde. ad quid
uenisti. Et sicut de dño legit. quia cepit ihe facere & docē. a pma die ingressus
sui. icellam nouicioz. ipe cepit agere in semetipō. quod alios erat doctur.
Postmodum enī cū iam clareuallensis abbas esset oedimatus. aduenta-
tib; nouicū & festinatib; ingdi. audire eum soliti sum' pdicantem
ac dicentem. Si adlea que int' sunt festinatis. hic hic fozis dimitt' coepa q
de sclo attulit. Soli ipe ingrediant'. caro n pdest quicq;. Quod ē nouicū
ad nouitatem uerbi pterit' patens tenuitūm eoz. clemti' exponēdo qd
dixat. carnalem opiam pdicare soleat fozis eē dimittendam. ipe cū nouici'
esset i nullo sibi parcēs instabat omimod' mortificare n' dūpias carnis que
q p sensus coepis fiunt. s; et sens' ipos p quos fiūt. Cum enī iam intioce sensu
illuminati amoris dulci' ac frequenti' sentire inciper de surfū spirantē sibi sua-
uitatem. sensui illi intioce timēs a sensib; coepis uix tm eis pmittebat quātū
sufficēt ad extioeis cum hōmib; uisionis societate. Quod cum cōtinui usus
instantia in consuetudinem mitter'. osuetudo ei ipa quodam iuebatur in natam.
Totū absorptus in spū. sepe tota incleum directa intencione seu in meditatio-
ne spūali tota occupata memoria. uidens non uidebat. audiēs non audiebat.
nichil sapiebat gustanti. uix aliqd sensu aliq coepis sentiebat. Jam quippe annū
integm exegat incella nouicioz. cum exiens incle ignoraret adhuc. utrū desup
celata eēt dom' ipa. Multo tēpore frequentauat intrans & exiens domu ecclie. ē
in eius capite unā tm fenestm eē arbitret'. Curiositatis enī sensu moertificato.
nil hmodi aditebat. ul' si forte aliquando eū contingeat uidere. memoria ut
dictū ē alibi occupata non sentiebat. Sine memoria quippe. sentiētis nullus est.
Natura quoq; in eo n dissentiebat a gra. natalit' enī ab initio iam hoc erat homo.
ille de quo legit. Puer eram ingeniosus. & sortitus sum animā bonam. & cēm
bonus. ueni ad coep' incoimqnatū. Ad contēplanda qpe spūalia queq; seu diuina.
ē gra spūali natali quadā uirtute pollebat. igenni. sortitusq; & in hoc erat aīam bonā

7 dormiendo

sensualitatem non curiose lasciuam. nec superbe rebellem. s; congaudentem spali-
bus studiis. et in eis que ad dm sunt. sponte subditam spui et sumentem. et corp' etia nulli
unquam otaminatum consensu flagient. et si non nimis neglectum sicut oportebat curaret
ad seruendum spui inseruicio di aptissimum instrumentum. S; cum caro in eo ex dono pue
mentis gre. et adiutorio subsequenter nate. et usu bono spualis discipline. uix iam aliqd co
cupisceret aduersus spm. hoc est qd spm lederet. ipse sup uires uirtutem carnis et sang
nis tanta actus carnis et sanguinis concupiscebat. ut infirmum animal cadens
sub onere usq; in hanc diem non adiciat ut resurgat. Quid enim de somno qui in ceti
horibus solet esse refectio. labor et sensuum. aut mentium recatio. Et tunc usq; hodie.
uigilat ut possibiliter humana. Aliqn dormitat. raro dormit. s; somno tenuissi
mo. et q nulli hominum potest ipm qualemcuq; refectioem offerre possit. Nullum enim temp
magis conqueri se perdere solet. qm quo dormit. hominemq; quilibet in somno suo q
emouentem et sepultum. nil ab ebris prohibere diffire. Unde et si que forte religiosum
seu durius stentem auertit seu minus coposite uiderit iacentem. patient uix
ferre potest. s; carnalit' eum seu seclari' dormire causat. In ipso namq; tenuem uictum.
tenuis sompni committat. In neutro enim indulget corpori suo sacietate. non qd in utroq;
sumpsisse aliquid. sat ei est. Quam enim ad uigilias. uigiliae ei modus est. non totam
noctem duce in sompne. Poeta ad comedendum usq; hodie uix aliquanto tunc uo
luptate appetus. s; solo timore defectus. Item comesturus. plusquam comedat so
la cibi memoria satul est ei. Sic accedit ad cibum sumendum. qd ad dormitum. A pmo si
quidem consilium sue anno. seu eglioris de cella nouicioz. nata eius cum tene mi
nus semp et delicate fuisset. complexionis. ieiunium multum et uigilium. frigore et labo
re. durioribus et continuis exercitiis acta. corrupto stomacho et dum continuo p
os solet reice qd ingerit. Quod si quid natali decoctione digestum transfundit ad
inferiora. ibi nichilominus partibus illis corporis non minoribus infirmitatum incommodis
oblectis. non nisi cum qui dormito egreditur. Siqd autem refectiuum est. ipm est alimentum cor
poris ei quicquid non tam ad uitam sustentandam. qm ad distendendam mortem. Semp
aut post cibum qd pensare solitus est quantum comedit. Si aliquando uel ad modicum mensura
solitam excessisse se reprehenderit. impune abire non patitur. S; et usus pulmonie sic
ei inatam usus est. ut et si aliquando corporalis sibi cuiuslibet refectiois plus aliquid solito
uelit indulgere. non possit. Sic autem ab inicio fuit inter nouicios nouici. monachos
inter monachos. spui ualido corpore infirmi. nil indulgentie cura corporis qerem seu re
fectionem. nil remissionis de communi labore uel ope. fieri sibi aliquando acquiescens.
Ceteros namq; sanctos esse arbitrabatur et pfectos. se uero sic nouiciu et incipientem neq;
enitox pfectozq; indulgentius et remissionis indulgere. s; feruore nouitio et actum di
cretionis et rigore discipline. propter quod communis uite seu consilationis feruentissimi
emulator. cum opus aliqd manuum suis actitarent. qd seu minor usus ei. seu impiecia
denegabat. fodiendo seu cedendo ligna et ipis humis importando. uel quibus la
bores etque laboriosus illud redimebat. Ubi uires deficiebant. ad uuliora qd o

7
pa confugiens. laborem humilitate compensabat. Et mirum in modum is qui tam
tam in contemplatione rerum spiritualium ac diuinam accepit gratiam. cetera talia non solum occupari
patiebatur. sed et plurimum delectabatur. Sed mortificata ut dictum est sensualitate. cui se
curiositate seu infirmitate huiusmodi laborum corporaliu distentionibus profectus et quibus minus
sepe necesse est. et si non intentione certe memoria et cogitatione ab interiori unitate spiritus a
liquam pati dissolutionem. ipse privilegio maioris gratie in unitate spiritus simul et tota quodam
modo laborabat exteriori. et totus interior de uacabat. in alto pascens scientiam.
in alto deuotionem. Laboris ergo tempore. et semper interior ceabat seu meditabatur absque inter
missione exterioris laboris. et exterior laborabat absque iactura interioris suauitatis. Haec
in scriptis quod ualeat usque hodie. quod quid meis spiritaliter sentit. maxime in suis et in agis
metendo et orando se sciret accepisse. et in hoc nullos se magistros aliquos habuisse
non querere et fagos. loco illo suo gratioso inter amicos dicere solet. Quamuis in scripturis ualeat
at omnibus palam est qui uel loquentem eum audire. uel aliqua que scripsit lege potuerunt.

Mensis tempore scribis ad secundum cum seruire et gaudio sui spiritus occupari. cum ipse
qui impotens et nescius laboris se de sibi et quiescere iubet. admodum de status ad
orationem confugit. cum magnis lacrimis postulans a deo donari sibi gratiam merendi
Hec fecellit eum sua et simplicitas fidei. desiderium religiosi. Continuo namque quod
petit impetrat. Et ex illo die in labore illo peritis putum se esse. cum quadam iocunditate
gratulatur. tanto in hoc opere deuotior. quanto se in hoc ipso facultatem ex solo dono dei
remittitur accepisse. Feriatul autem ab huiusmodi labore uel opere. iugiter aut ceabat. aut legebat
aut meditabatur. Ad orandum. si se solito offerret utebatur. si autem uicium
seu apud se. seu in terra esset. solitudinem cordis ipse sibi efficiens. uiciumque solus erat. Sa
nctas autem scripturas. simplicitate ac seriatim libentius ac sepius legebat. non uel
magis quam ipse uel eas intelligere se dicebat. et quod in eis diuine sibi elucebat
uirtutis aut uirtutis. in ipse sibi originis sue fonte magis quam in decretis. expo
sitionum riuus sapientie testabatur. Sanctos tam et orthodoxos earum expositores humiliter
legens. nequaquam sensibus eorum suos sensus equabat. sed subiciebat formados. et uel
dignis eorum fideliter adhaerens. sepe de fonte unde illi hauserant. uel bibebat. In hoc est
quod plenus spiritu quod omnis sancta scriptura diuinitus est inspirata tam confidenter et utiliter
ea usque hodie sicut apostolus dicit. ut ad docendum. ad arguendum. ad corripiendum. ad e
rudiendum. et dum predicat uerbum dei. quod quid de ea asserit in medium. sic patens et pla
cens efficit. et cetera id unde agitur efficaciter ad mouendum. ut mirentur omnes tam seculari
quam spirituali perditae doctrina in uerbis gratie que procedit de ore eius. **Q**uod autem placuit
ei qui eum segregauit a seculo et uocauit. ut ampliore gratia reuelaret in eo gloriam suam. et
multos filios dei qui erant dispersi congregaret in unum. misit in cor abbas stephani ad e
dificandam domum clareuall mittere fratres eius. et cum eis uiros religiosos. quibus abe
untibus et ipsum dominum Bernhardum presertim abbatem. mirantibus sane illi tamquam maris et
strenuus tam in religione quam in seculo uiris. et timentibus ei tamen per tenoris etate
iuuentutis cum per corporis infirmitate. et minoris usu exterioris occupationis.

Erat autē clareuall' locus intritōis iugonensi n̄ longe a flumine Alba. anti-
qua spelunca latnū v̄ antiquus dicebat' uallis absinthialis. seu p̄t habundā^{dam} ibi absin-
thi copā seu p̄t amaritudinē coloris incidentiū, imari' latnū. Ibi ḡ in loco horreus
et uaste solitudinis cōsederūt illi uiri uirtutis. facti de spelunca latnū templū dī. v̄ do-
mū orationis. Ubi simpli' aliquō tempore dō seruierūt in paupertate sp̄e. in fame et
siti. ī frigore v̄ nuditate. iugulis v̄ angustis mltis. Puluitaria sepi' ex foliis fagi v̄
ficebāt. Panis instar p̄piti illi ex ordeo v̄ milio uicia. ita ut aliquō religios' uir q̄
dam appositum s̄ in hospitio ubrim ploans. clam asportauit q̄ p̄ miraclo om̄ibus
ostenditū qd̄ inde uiuent hoīes v̄ tales homīes. At uirū dī minus ista mouebāt.
sūma ei sollicitudo de salute multoz que a p̄ma die d̄isionis sue. usq; ad h̄ temp'
tam singlarit' sacrum illud pectus noscit' posside. ut erga om̄is aīas matnū ui-
deat' gerere affēm. Erat ḡ uehemens in p̄cordis ei. sc̄i desidiū v̄ sc̄e humilitatis con-
flictus. Quidō seipm̄ deiciens facebat' indignū. p̄ quē fructus aliquis pueniret. Quidō
oblitus sui estuabat flagrantissimo ardore. ut nullam n̄ ex multoz salute cōsolatio-
nē posse admittē uideret. Sane fiduciam karital' pariebat. s; eandem castigabat hu-
militat'. Itigit aut' inter h̄. ut aliquō tempore solito surgent ad uiglas. Quib; pactis
usq; ad matutinas laudes aliquō longi' sup̄est; noctis intualium. eḡsus foras v̄ lo-
ca uicina cōueniens orabat d̄m ut acceptū haberet obsequiū suū v̄ fr̄m suoz. in eo qd̄
dixit' sp̄ualis fructus desidio cōstitit'. Subito ū stans in ip̄a oratione modice
intclusit' oclis uidit uncliq; ex uicinis montib; tam infinitā diuisi habit' et
diuisē conditōis hominū multitudinē inferiorem uallem descendē. ut uall'
ip̄a cape n̄ possit. Quod qd̄ signif. cauit'. iam om̄ib; manifestum ē. H̄ ac ḡ in
sione uir d̄m magnifice consolatus. exhortatusq; ē v̄ fr̄es suos. cōmonent' eō
te m̄ia dī desipare. Cum' an̄ istantē hyemē Gerardus fr̄ ei' cellerarius domi' ap̄
eum durius querebat' ad necēa com' v̄ fr̄m. mltā deesse. n̄ h̄rent unde em̄er
v̄ urgente necēe iam nullam reciper cōsolationē uiboz. uel aut' imp̄itu n̄
ess; que daret'. uir dī quātū ad p̄sentel angustias sufficē possit' inquisuit. Iue v̄.
xi. lib̄s respondit. Tunc dimittens eum. ad orationē confugit. Post paululū
uero rediens. Gerardus mulierem quādam de Castellione foris eē v̄ ueide ei
loq̄ nuntiauit. Ad quam cū eḡret'. p̄cidents ad pedes ei' eadē mlt'. xii. lib̄roz
b̄ndictionē ei attulit. orationum suffragia imploans uirō suo p̄cioso eḡtanti;
Quam b̄uit allocut' dimisit a se. vade inq̄ens sanū inuenies uirum tuum;
Iua v̄ abiens in domū suam. sic audierat sic inuenit. Albs uero cōsolant' pulil-
lanimitatē cellerarii sui. ad sustinēdum d̄m decto redidit' forciozem. Hec
tantum semel ei hoc p̄tigisse certum ē. s; sepe cum h̄mochi necēal instaret re-
pente unde n̄ sp̄abat' auxilium ei a d̄no affuisse. Propt' qd̄ uiri p̄dentes intel-
ligentes manum d̄ni eē cum illo. tenuitūnē m̄tis eius a deliens p̄cili nuper
egressi rerum extioz sollicitudine grauare canebāt. eal' ip̄i int' semetip̄as n̄
potant' digentes. v̄ tantū de m̄tioz v̄ cōscientiis suis. v̄ causa aīaz suaz euz

consilentes. In quo tñ pene hoc eis contigit. quod filius isrl legimus olim de mo
 yse contigisse. cum dñsatus cum dño diu in mōte syna & caligine nubis egre
 tur & descendet ad pplm. & ex colloqo dñi facies ei corruita aperet & trabit. ad ñ
 ppl's fugeret ab eo. Igressus enim uir ille sanctus a facie dñi qua i solitudine sy
 terciensi & sublimioris altitudine contemplationis in silentio. aliquñ fruct' erat.
 quasi de celo affrens' m' homines mirachm quoddā. cōquisire sibi apud dñm p'
 quā humane pitatis hoies quos rege. & int' quos conūsari ueniebat. pene a se
 omī abstruit. Si qñdo namq; de spūalib; ad edificatiōē anīaz sermonē ad eos
 habebat. loquebatur hominib; lingua angloz. & uix intelligebat. Maxime autē
 in his que ad mores hominū ptinebant. ex habundantia cordis sui tam sublimia
 eis p'ponebat tam pfecte exigebat ab eis ut durus uideretur sermo. intantū nō in
 telligebant q̄ dicebant. Rursum cū singillatim audiret eos cōfiteret sibi. & semet
 ipsos accusantes sup' diuisis illusionib; cōmuniū humanaz cogitationū. qual' nul
 lus in carne uiuēs homo penit' uitare potest. hoc potissimū fuit in quo luci illi
 ad tenebras illas uentio eē ñ potuit. scilicet qd homines inueniebat. q̄ in hac pte
 anglos estimabat. Anglicam enī magna ex parte degustans puritatē. & ex consci
 entia iam olim accepta a dō grē singularis. simple p'udicans uniuē conuicium
 humane fragilitis. in temptationes seu inquinatiōes cogitationū harū nullū uirū
 religiosum posse incidē. ul' si incidet. uere religiosum ñ estimabat. S; uiri uē reli
 giosi & pie prudentes. & in p'dicatione ei uenerabant & que ñ capiebant. & in con
 fessionib; suis. licet ad nouū stupent auctitū eo qd seminariū qdāam despatiois p're
 ferre uideretur infirmis. tam uix sententiā bī Job nefas. ^{p'ualiter} d'ctice sermonib; sci. ñ ex
 culantes s; accusantes infirmitatē suam. i cōspectu ^{humani} dñi. in quo nemo ui
 uens iustificari potest in aspectu dñi. Vnde factū ē. ut fieret magist' magist'.
 pia humilitas disciploz. Cum enī ad nutū arguentis hūiliat' qui arguabat.
 cepit & spūali magistro adūsus frēs hūiles & subiectos zelus suus eē suscip
 tus. intm ut ipse iam potius accusaret ignorantiam suā & defleret neces
 sitatem. qd silere ñ licet cum nesciret loqui. qd ñ tam alta ad hominē.
 quam indigna hominib; loquēdo ledet d'ctas auctitoy. qd tam scrupu
 lose p'fectionem frīb' simplicib; exigebat. in quo se ñclum inueniret ip
 se p'fectum. Cogitabat namq; eos multo meliora & uiciniora saluti sue in si
 lentio suo meditari quam ab ipso audirent. deuotius & efficacius salutem
 suam opari. ex eius exemplo acciperent. ex p'dicatiōē v' eius scandalizati poti'
 quam aliqd' d'cipe edificatiōis. Cumq; sup' hoc uehementius t'baretur & cō
 t'rtaretur. & diuersē cogitationes ascendēt in cor eius. p' multos cogita
 tionū fluctus & cruciatus cordis. deceruit ab omīb; extiorib; ad interiora re
 collige se. ibi in sollicitudine cordis & scto silentii contine. & p'stolari dñm
 donec quocūq; modo mīe. sup' hoc ei. reuelaret uoluntatē. Hec distulit mīa
 cū auxiliū in tempe oportu no paucis siquidē dieb; euolutis. uelut

in uisu noctis puerum cum quacdam claritate diuina astantem sibi. & mag-
na auctoritate precipiente loqui ^{huc illuc} quequid ei suggereret in apertioe oculi sui. &
nam non ipse est qui loqueret. s; sps scs qui loqueret in eo. Extunc mani-
festus in eo & p eum loquens sps sanctus. & sermonem ei potentiorē. & sensū
ei in scripturis habundantiorē suggerens in apertioe oculi sui. apud audito-
res grām ei quoq; acclidit & auctoritatem & intellem sup egenū & paupem. pecca-
tozem penitentē et ueniam postulantem.

Cumq; iam aliquatenus didiciss; & int homines dilari & huana age &
tolerare. iamq; int frēs suos & cū eis inciper frui fructib; cōsolationis
sue. pat quoq; qui totū solus remanserāt. ueniens ad filios suos ap-
positus ē ad eos. Qui cum aliquantū tempus ibi fecisset. obiit in senectute
bona. Sorex quoq; eoz in sclo nupta. & sclo decita. cum in delicijs diuicijs et
delicijs scilicet pichtaret. tandem aliquando inspirauit ei dñs. ut frēs suos uisitaret. Cū
q; ueniss; uisura uenabilem frēm suū. & ad eēt cum comitatu supbo & apparatu.
ille detestans & exēns eam tamqm̄ rete diaboli ad capiendas animas. nullatenū
acquiescē uoluit exire ad uidentā eam. Quod audiens illa confusa & cōpucta
uehement̄ cum nullus ei frēm occurrē dignaret. cum a frē suo andrea ob uesti-
um apparatū publice stus argueret inuolutū. tota in lacrimis resoluta. &
si peccatrix sum inquit. p talibus xpc mortuus est. Quia enī peccatx suoz.
idcirco consiliū & colloquium requiro bonoz. Et si despicit frater m̄s carnē
mām. ne despiciat serū dñi animā meam. Veniat p̄cipiat. quicquid p̄cepit pa-
ta sum facere. Hanc ḡ p̄missionē tenens exiit ad eam. cum frīb; suis fr̄
eius. & quia eam separē a uirō non potuit. p̄mo ei omne muncti glām in
cultu uestium & in om̄ib; scilicet pompis & curiositatib; int̄dixit. & sic eā
dimisit. Illa uero obedientissime parens p̄cepto recludit ad ip̄a. mutata re-
pente scdm̄ omnipotēciam dexte excelsi. Stupebant om̄s adolescentulā no-
bilem delicatam. subita mutatione in habitu. in̄ incho scilicet uitam cluce
hemiticam. instare uigilijs & ieiunijs. & p̄m̄is orationib;. & ab omni sclo
se facē p̄sus alienam. Biennio sic iuxit. cum uirō suo. illo sane sclo maxi-
me anno dante dō honorem. nec temate ulterius p̄sumite templum sp̄s sancti.
Qui & tandem iūte eius uictus p̄sūantie. libamq; a se dimittens iuxta ri-
tum ecclie. facultatem ei concessit seruendi dō cui se pbauit. Ina ū optata libta-
te potita. monastium Suleium cui sup̄ memm̄m̄ adiens. cū sc̄monialibus
inibi dñō seruientib;. reliquū uite sue dō uoluit. ubi tantam ei domin' grām
contulit sc̄itatis. ut n̄ min' animo quam carne illoz p̄barēt uirōz dñi eē germa-
na. **C**um aut nullus nouit claram Sallem Siharclus. oedmanclus eēt
in ministerium ad quod assumptus erat. & sedes Lingonensis uacaret ad quam o-
edmatio ip̄a respiciebat. querentib; frīb; quo eum oedmanclū ducēt. cito
de p̄mo se optulit bona fama uenabil' cathalaunensium epi opi. natissim

9
illius magistri Svillini de Capellis. illucq; eum transmittendum diffinituor
ē. Sicq; factum est. Abiit autē Catalaunū. assumpto secum Eibedone monacho
quodam Cysticiense. Intrauit & in domū p̄dicti ep̄i. uenit excoeli coepit & moer
bundi. habitu quoq; despicabil. subsequente monacho seniore. & magnitu
dine & robore coepit eleganti? alius uidentibus. alius iridentibus. alius re
sicut erat interpretando ueniantibus. Cum autē quēret quis eorū abbas eēt. ep̄e
p̄mus oculos in eum aperies. agnouit suum dī. & suscepit eū sic seruus dei.
Cum enī p̄mo in puato colloquio om̄i meli' locutione p̄dentiam iuuenis ma
gis magisq; p̄cleret ueracitā loquenti. intellexit uir sapiens diuinā uisita
tionē in aduentu hospitis sui. Nec defuit hospitalitatis pia uisitatio. don
usq; ad familiarem fiduciam & libtatem loquenti p̄ducto colloq̄o. ad altu
trum iam melius eum d̄mclaret cōscia sua. qm̄ ūba ulla. Quid multa? Ex illa
die & ex illa hora. facti eorū unū & anima una in dño. nam ut sepe alt' hospite
deinceps haberet. & ip̄a eēt domus ep̄i Clareuall'. Clareuallensiu ū efficeret. nō so
la dom' ep̄i. sed & p̄ ipsum tota ciuitas Cathalaunēsis. Quin & Reimsis p̄uincia
& Gallia tota p̄ eum in deuotionem excitata est. & reuerentiam uiri dī. Ab illo
siquidem tanto ep̄o. ceti didicēunt suscipere & reuereri eum tamq̄ anglm̄ dī. ita
ut hui' tempis p̄sensisse in eo grām uideatur homo tante auctoritatis. sic affectus
erga ignotum monachum. & monachum tante humilitatis. **M**odico ū p̄t
tēpore transacto. cū eo usq; infirmitas abbas in guesderet iam n̄ nisi mors eius
aut omni morte quoz eius uita speret. ab ep̄o uisitatus est. Cumq; uiso eo ep̄e
se n̄ solum uite eius s; & sanitatis spem habe dicit. si consilio eius acquiescens. se
cunctum infirmitatis sue mochi aliquid corpi suo curam patet impendi. ille ū
a rigore ul' usu consuetudinis sue minus facile flecti posset. p̄fectus ep̄e ad caplm̄
Cysticiense. **I**bi coram paup̄elis abbas qui conuehant. pontificali humilitate
& sacerdotali karitate toto coepe p̄stul m̄tia. p̄cū & obtinuit. ut toto anno uno
ibi inobedientiam t̄deretur. Quid enim tante humilitati. in tanta auctoritate ne
gari posset. Reuul' itaq; claram & vallem. ex claustra & t̄minos monastii. domūclāq;
unam ei fieri p̄cepit. ordinā & mandans in cibo ul' potu siue in aliquo eimochi
circa eum nullam ibi teneri ordinis d̄strictionē. nullam de tota cura domus ad
eum referri sollicitudinē. s; sibi eum uisū ibi sc̄dm̄ modum. ab eo p̄stitutū. Sodem
tempe & ego Claram & vallem ip̄m̄q; frequentare cepi. Quē cū ibi cum quodā abbe
uisitarem. in suo illo tugurio quale lepis & coepit publice fieri solet. Inueni autē
ex p̄cepto ut dictum est ep̄i & abbi. feriatū ab omni sollicitudine domus tam m̄ti
oci qm̄ extiori. uacantē deo & sibi. & quasi in deliciis paractyll exultantē. Ingressusq; re
gū illud cubiculū. cū considiārem habitationē & habitatozem. tantā in d̄m̄ restor do
mus ip̄a inueiebat reuerentiā sui. ac si ingrederer ad altare dī. Tanta affectus sua
uitate circa hominē illum. tantoq; desiderio in paup̄tate illa & simplicitate coha
bitandi ei. ut si illa nichil optio die data fuisset. null' am optassem quā ibi eum

eo semp mane. ad seruentum ei. Cumq; & ipse uicissim nos cum gaudio suscepisset; et querebat quid ageret. quomodo ibi uideret. in suo illo gremio ardens nobis. optime ait: Ego cui actenus rationabiles homines obediebant. nullo dei iudicio irrationabili cui dam bestie datus sum ad obediendum. Dicebat autem de quodam homine rusticano et uano. nil prorsus sciente. ipseque ab infirmitate qua laborabat curatum se iactante. cui ad obediendum ab episcopo & abbatibus suis & fratribus. factus erat. Ibi cum eo manducantes. cum arbitramur hominem tam infirmum tantaque puicentie commissum sicut oportebat percurandum. & uidentem ei agente medico illo suo offerri cibos quos sanus quis uix per angustiam famis attingeret. uidebamus & tabescebamus. uix regulari silentio nos cohibente. quin illum quasi sacilegum & homicidam. ita & contumeliosum inuicem. Ipse autem in quibus fiebant identem cuncta sumens. equae omnia approbabat. sic qui sensu corrupto & pene emortuo sapore nil discernebat. Nam & sartagine cruculam peritorem sibi oblatam. per butyro multis diebus noscitur comedisse. oleum bibisse tamquam aquam. & iuxta talia contingebant ei. Solam quippe aquam sibi sapere dicebat. eo quod cum eam sumeret. fauces & guttur ei refrigerabat. Si ergo tunc eum inueni & sic habitabat in illa solitudine sua uir ille dei. sed non erat solus cum quo erat deus. & custodia & solatio sanctorum angelorum. Quod & manifestis indicibus demonstratum est. Nocte enim quadam solito attentius orando. effudit super se animam suam. cum tenuit soporatus uoces audiuit tamquam transiens multitudinis copiose. singulans autem & easdem uoces plenius audiens. cellam in qua iacebat egredere & persequi abeuntes. Hanc per uiam aberat locus ad huc densis uerpungis fructibus habundans. sed nunc longe mutatus ab illo. Super hunc aliquandiu stabant uelut alternatis chori hinc inde transpositi. & uir sanctus audiebat & delectabatur. Cui tamen mysterium uisionis non prius agnouit. quam translatus post aliquos annos edificus monasterii eodem in loco potius oratorium cerneret. & uoces illas audisset. Mansi autem indignus ego cum eo paucis diebus. quoque oculos uidebam mirans quasi celos me uide uouos & terram. & antiquorum egyptiorum monachorum patrum nostrorum antiquorum semitas. & in eis nostris temporibus recentia uestigia. Sicut enim tunc temporibus Clareuallis uidere aurea scela. cum uiri uirtutis olim diuites in seculo & honorati. tunc in paupertate christi glantes. ecclesiam dei plantarent in sanguine suo. in labore & erumpnis. & in fame & in siti. in frigore & nuditate. in persecutionibus & contumeliis & angustiis multis. preparantes Clareualli eam quam hodie habet sufficientiam & pacem. Neque enim tam sibi quam christo & fratribus ibi deo seruatis uiuere estimantes. per nichilo habebant quicquid sibi deesset. dum relinquere post se quod illis sufficeret. & ad subsidium necessitatis & ad aliquam conscientiam uoluntarie per christum paupertatis. Primumque facie ab incognitis. claram uallem per descensum montis. Sed in ualibus eius cognoscebat. cum simplicitate & humilitate edificiorum. simplicitate et humilitate inhabitantium christi uallis uita loqueret. Denique in ualle illa plena hominibus in qua nemini otiosum esse licebat. omnibus laborantibus. & singulis eorum uiuere

10
ta occupatis. media die medie noctis. silentium a supuenientibus inueniebatur. p-
ter labor sonit. ut si fratres in laudibus dei occuparentur. Porro silentium ipse ordo et fa-
ma. tanta est apud seculares homines supuenientes sui faciebat reuerentiam. ut et ipse non
dicam sua vel ociosa. sed aliquot quod ad rem attineret ibi loqui uerent. Loci uero soli-
tudo inter opaca siluarum. et uicinos hinc inde montium. angustias in quo serui dei late-
bant. spelunca illam sancti Simeonis patris nostri quomodo representabat. in qua aliquando a pal-
tibus inuentus est. ut cuius imitabantur uitam. habitationis eius et ac solitudinis
formam habere. aliquando uident. Omnes quippe et multitudinem solitarii ibi erant. Sal-
lem namque illam plenam hominibus ut dictum est. ordinis ratione karitas ordina-
ta singulis solitariam faciebat. quia sic unus homo inordinatus et solus est. ipse sibi turba
est. sic ibi unitate spiritus et regularis lege silentium institutione hominum ordinata. solitu-
dine cordis sui singulis ordo ipse defendebat. Domibus uero et habitaculis simplicibus. in
inhabitantium personis erat. Panis non tam siccus quam triticeus uidebat. et duris firmis
laboribus uix de terra deserti illius stili productus. cetera quoque cibaria que uix erant a-
liquod saporis habentia propter quem famel seu amor dei faciebat. Sed et ipsum nouitum et
uocis simplicitas sibi tollebat. cum qui uenenum arbitretur. quidquam comedente ut cum de-
lectaret. recusarent dona dei propter gratiam quam in eis sentiebant. Cum enim circa omne ge-
nus carnalis tollerantie cum adiutorio gratie dei studium spiritualis pacis in eis hoc effecisset.
ut plurima que homini in carne constituta. impossibilia plus uidebant. iam non solum
constantem pagerent et sine inuentione. sed et cum ingenti delectatione. ipsa delectatio
aliam in eis pepererat inuentionem. eo periculosorum quo eam estimabant quasi remotiorem
a carne. spiritu propinquiore. Prorsum quippe habentes et quasi cum testimonio consilii sue
memorie fideliter commemoratum. inimicam esse anime omnem delectationem carnis. quod
carnem cum quolibet delectatione nutrire uideretur. fugiendum arbitrabant. Quasi
enim per aliam uiam. reduci se putabant in regionem suam. cum per dulcedinem amo-
ris interioris amara equa ac dulcia delectabiliter edendo. delectabilius sibi uiuere
uident in hemo. quam plus uixissent in seculo. Cumque in hoc suspectam auertentem ha-
berent spiritualis pacis correctianam correptionem. quasi carni eorum plus quam spiritui de-
ferentem. aliquando ad iudicium episcopi qui forte tunc adlat res delata est. Superius ille po-
tens uero. sermonem aggressus ad eos. ad eum finem perduxit. ut omnem homi-
nem quicumque dona dei recusauit propter gratiam dei. inimicum esse gratie dei et spiritui sancto resistere
pronuntiaret. Adhuc siquidem hystoria de helyseo propheta. et filiis pharum cum eo in
desertis locis uitam heremiticam ducentibus. quomodo cum aliquando ad horam refec-
tionis uentum esset. amaritudo quecunq; mortis in olla decoctionis eorum inuenta. per
litum dei et ministerium prophete. per infusionem farinule dulcorata est. Olla inquit illa pro-
phetica. olla uero nisi nisi amaritudinem habens. farina uero amaritudinem in dulcora-
tione dicens. gratia dei operans est in uobis. Sumite ergo secum et eum gratiarum actione. quod
cum naturaliter minus aptum fuerit uobis humanis. ad hoc per gratiam dei uobis est uobis
aptum. ut uitamini et comedatis. In quo si inobedientes et inelucti permanetis.

resistit spūi sancto. & gratie eius ingrati estis. Hec & fuit intempe illo sub a
be Bnharo & magist' eius in clarissima & carissima valle illa spūium sco
la studioz. h' feruor regulari discipline. omnia eo faciente & ordinante. & tab
naculum dō intus edificante sedm exemplar qd ei ostensum ē. cū in solitudi
ne Cystericiensi cū dō in nube habitaret. Et utinam p' ructūta hme ei' dūer
sationis cum hominib; postq̄m didicit aliter & consuevit homo cū homi
nib' esse. & intellige sup egenū & paupem. & patiento infirmitatib' hominū.
utinā se circa semetipm talem exhibuiss; q̄m ēca cetos. tam benignū tam
discretum tā sollicitū. Sed otinuo cum ab anue illius obedientie un
ciūlo solutus. & sui iuris effōs est. uelut arcus distentus ad p̄stinū rigorem.
& sicut torrens detentus & dimissus ad p̄os cursum consuetudinē reuēsus est.
quasi repetens a semetipō penas diuicule illi' quietis. & dampna laboris inter
missi. Videtis hoīem imbecilem & adhuc languidum conari & aggredi quoq;
ueller minus considerare qd poss; sollicitū p̄ omib;. que circa seipm negligentē.
omib; in omib' aliis obedientissimū. s; de seipō uix aliquanto seu karitati seu
potestati obedientē. Semp enī p̄ora sua nulla reputans. maiora moliebat.
ad non partentium corpi. ad studiū spūalib' robur addendū. corpus suū uariis
infirmitatib' p se attenuatū ieiuniis insup & uigiliis sine intermissione attento.
Orabat stans die noctuq; donec deficeret. donec genua eius infirmata a ieiunio.
& pedes eius a labore inflati. corp' sustinere n̄ possent. Multo tempe & quamdiu
occultū ēē potuit. cilicio ad carnem usul ē. ubi v̄ seui aduenit otinuo illū
abiciens. ad omnia se conuertit. Cibul eius cum pane lac ul' aqua decoctiois
leguminū ul' pulpul' erant. quales infantib; fieri solēt. Ceta ul' ei' infirmitatē
non recipiebat. uel parsimoniē studio ip̄e recusabat. Vino si qm utebatur. ra
ro & uinis modico. cū magis aquam & infirmitati. siue & appetui compete te
taretur. Sic autē affectus & confectus a comuni fr̄m labore. seu diurno seu
nocturno. se uix aliquā pariebatur excusatiū. seu ab occupationib; & laborib'
ministri sui. Videbant enī & conūlationē ei' ^{hominū} medici. & mirabant. tantāq; uim
eū in seipō causabant inferre natē. ac si agnus ad aratruū alligatus. arare cogē
tur. Nam cum crebra illa corruptione stomachi p̄ os indigeste cruditatē erup
tio. alius inciperet esse molestior. maxime autē in choro psallētū. n̄ tam ut eo col
lectas fr̄m deseruit. s; iuxta locum stationis sue. p̄curato ac defosso in tra recepta
culo colocal illius. sic aliquādiu p ut potuit. necessitatē suam t̄nēgit. At v̄ ne
hoc quicq; p̄misit intollerantia rei. t̄nē densū collocal desere. & seorsum secū habi
tare cōpulsus est. n̄ quantū siue collocatōis gr̄a. siue discipline claustris necessi
tate conuentū eū fr̄m aliquanto optebat intē. Et hec fuit t̄tis illa necessitas.
qua p̄mo scā illa fr̄mitas. sancte illius patnitatis iugi illius consortio. carere po
se coacta ē. In quo tolemus quidem & plangim' infirmitatis eius t̄stem effectū.
s; sancti desiderii & spūal feruoris affectū ueuam. Quamq; nec infirmitatis ei'

11
effectus usqueque plangendus sit & dolendus. Quis enim si uoluit sapientia
di p̄firma potius hominis illius tot tantaq; confunde foecia mundi huius.
Quid u aliquā p̄ qualibet infirmitate ei remansit infectū. qd̄ p̄ eum scdm̄ da
tam grām fieri opteret. Quis enim n̄ra etate q̄ntumuis robusti corporis & acca
te ualitudinis tanta aliquā fecit q̄nta iste fecit. & facit moribundus & langu
idus. ad honore di. & sc̄e utilitatem ecclesie. Quantū postea nūmū hominū uer
bo & exēplo traxit de seclō. n̄ solum ad conuersionē. s; ad p̄fectionē. Quantas ex ei
p̄ totum xp̄ianū orbem cōstituit domos seu ciuitates refugii. ut quicq; pecca
uerint ad mortē. & etne mortis rei iudicati s̄iunt. reminiscant & conuertant ad
clm̄. & confugiant ad eas. & saluent̄ in eis. Que scismata ecclesie n̄ seclauit. qual
n̄ confudit heres. quam pacem int̄ dissidentes ecclesias & p̄p̄os n̄ restituit. Et hec
quidem omnia s̄iūt. Ceterum que bona innum̄us hominib; singillatim p̄stitit
pro causa. p̄ p̄sona. p̄ loco. p̄ tempore. quis enūmet. Porro si nimietas in eo re
prehenditur sc̄i feruoris. habet certe apud p̄ias mentes excessus iste reuē
tiam suam. q̄ quecūq; sp̄u di agunt. mult̄ reuēnt̄ in seruo di rephende ni
miū istam nimietatē. Habo & facilem ap̄ homines excusationē. cum uix audeat
quisquā eum condēpnare. quē d̄s iustificat. tam multa tam sublimia cū eo &
per eū opando. felix cui reputat̄ solum ad culpam. qd̄ ceteri sibi p̄sumē solent ad
glām. fuerit aut̄ bono iuueni suspecta iuuent̄ sua. b̄s quippe qui semp̄ ē pa
uid̄. fuit aut̄ ei studiū tantā uirtutū plenitudinē quā habet ex grā aliqua &
laboris sui d̄scia cumulare. S; & uita eius que d̄ibus p̄ponebatur imitanda. fr̄
gans continētie exemplo carere non debuit. In quo suus di & si nimietate forsi
tan excessit. p̄us certe int̄ib; n̄ de nimietate. s; de feruore exemplū reliq̄o. Quid
aut̄ in hoc eum nitim̄ excusare. in quo ip̄e qui uertit oīa opa sua n̄ d̄finit̄ usq;
hodie se accusare. saclegū arguent̄ semetipm̄. qd̄ sicuti d̄i & fr̄m abstulit corpus
suum. dum indisereto feruore imbecille illud redidit. ac pene fr̄ile. S; cōualu
it de infirmitate. & firm̄ fortior & potens factus est. Virtus namq; di uehementi i
nfirmi & tate eū resurgens. extunc usq; hodie digniore quandā apud hoīes ei
efficit reuēntiam & in reuēntia auctoritatē. & in auctoritate obēntiam. Jam tē
ex eum ad opus & uirtutē p̄dicatōis diuinit̄ aptabat̄. ad qd̄ sicut sup̄ dictum ē. ex
uō mat̄ sue cum testimonio diuine reuelationis olim fuerat p̄signat̄. Nec tunc
tantūmodo. s; om̄i temp̄e d̄isionis & subiectionis & p̄lationis sue ip̄o ordinatē quo
& agente congo ordine ad hoc instituebat̄. & ignorans qd̄ de se fieret. n̄ solum mo
nastico. s; & om̄i ecclesiastico ordini in h̄ p̄parabat̄. Et p̄mū quidē cca resuscitādū.
in monastico ordine antiq̄ religionis feruore. p̄mitias iuuentutis sue deiecit.
exemplo & uō in uentū s̄m̄ int̄ septa monastū ad h̄ om̄i studio uacans. Post
modum aut̄ eū ad alium uite & conuersionis ordinē infirmitate corporis cogitur.
& sicut dictum est. necessitas infirmitatis & cetero necessitat. a cōmuni eum d̄satione
conuert̄ plus solito seq̄strēt. h̄ p̄ma cepit se occasio. ut q̄ hominib; de seclō expositus

quoz iam ad eum multitudine magna confluebat. ipse et presentiam suam libius eis
ac leuentius comodat. ubi uix predicaret. Cumque longius aliquando a monast
io pro causis ecclesie communibus obedientia teneret. et quocumque ueniret. undecumque locut
us de deo silere non posset. et age que ei sunt non cessaret. sic in huius apud homines motu
it. ut ecclesia dei tam utili membro in corpore suo cepto uti ac quocumque optebat non
dissimularet. Sed licet a primo flore iuuentutis fructibus ipse semper habunda
uerit. ab hoc tamen tempore copiosius ei addita est sicut apostolus ait manifestatio spiritus ad u
tilitatem. Simo scilicet fecundior sapientie et scie cum gratia prophetie. et operationes uirtutum et diu
sarium opitulationes sanitarum. Quorum quedam in certa narratione didici qua fide
a fidelibus michi uiris assignata sunt eadem et ipse legentibus resigno.

Primo tempore aduentus eius ad claram uallem contigit Iosiptum quendam nobi
lem uirum. de castello proximo cui firmitas nomen est egrotare. Cumque ingre
cente subito egritudine obmutesceret. et iam mori incipiens sine uatico hic
abiret. cepunt hoc omnes magis affligi. tam ipsi egrum filium aliter Iosiptum quam ipse
ceteri et amici. omniisque familia. quod sine confessione peccatorum et communionis sacre precepto
moreretur. uir honestus secundum seculum et honoratus magnifice. erat autem cognatus uiri dei se
cundum carnem. Cumque ad eum ueniret. rediens a monastio tunc fontem quod in
parochia katalanensi primum omnium ipse fundauit. diuitis ac ecclesiam quamdam
ex pro eodem infirmo obtulit hostiam salutarem. Eadem autem hora in se reuelatus homo
locutus est. et peccata sua cum lacrimis fatebatur. sicut diligenter phatum est. uel sanctus uir sa
crificium consummavit. ille quoque obmutuit sicut prius. Cum autem desideratus christi ser
uus adesset. cum Gerharco fratre suo. et amelio Gaudrico ab amiel ipse obmutui roga
bat. ut pro eo oraret. Compassus autem tanto color. et confortatus in domino et in bonitate
et impotentia uirtutis eius et sancto spiritu reuelante sciens cur hoc illi accidisset. cum om
ni fiducia eis respondit. Scitis quanta mala fecit homo iste. quanta abstulit.
Reddat ablata. et consuetudines suas abneget. super pauperes uel usurpata tam ipse
quam filius et familia eius. et sano more morietur. Obstupuit omnis. ad tante promissi
nem fiducia. eo quod ignota hominibus. erat gratia diuinitus collata in uero dei. Ma
xime uero turbati et territi sunt qui cum eo ueniant. frater eius et amiel. Quid plu
ta. factum est quod precepit. et continuo secutum est quod promissit. Solutum est uinculum lingue
eius. confessus est peccata sua. cum gemitu et lacrimis. cum magna deuotione deuoluam
manus eius. et accepto uatico communionis sacre. rursum pacis omnibus que face
re optebat. sequenti nocte in spe in deum exspirauit. **R**ediebant et aliquando a patre et
obuiam habuit mulierem. paruulum filium in uentris deportante quem delonge attu
lat ad eum. ab utero matris habentem manum arida et brachium totum. Motus autem lacrimis
matris et precibus. iussit paruulum deponi. factaque oratione continuo signans puerum. et brachium
eius. dixit mulieri ut uocaret filium suum. Vocauit illa in tantum. et il
le accurrens. et utique brachio amplexatus est matrem suam. sanus fuit ex ea hora. **H**erant autem
huiusmodi uiri fratres et filii spirituales. mirantes super his que audiebant et uidebant de eo.

12

Nec tam mox carnalium in gl'am eleuabantur humanam: s; iuuenili eius eta-
tati & noue adhuc conuersioni spūali sollicitudine metuebant. In quo nimirū
zelo Gauderie auunculus ei & Guido p̄mogenit' fr̄m et ceteris am̄tebāt. ut ip̄os
tamquā geminos q̄sciam stimulos carnis sue ne gr̄arū magnitudo eū extolleret. ac
cepisse diuīt' uideret. Neq; enim parcebant ubi duriorib' exagitantel' tenam iecundi-
am eius. calūniantel' s; bñ gesta. signa om̄ia adnichilantel'. & hominē mansuetissi-
mū nichilq; d̄sticentē. frequent' usq; ad lacrimas impperiū & obp̄tē affligentel'. Sa-
rare solet venabilis ep̄e Lingonēsis Gothefrid' sc̄i uiri & p̄miquū sanguine. & in conu-
satione socius. & extūc p̄ om̄ia incliuiduus comes. p̄mo miraclo qd p̄ manū eius fie-
ri uicit. p̄tē gmanum eius affuisse Gvidonē. Erat enim eis t̄nitus p̄ castrum s̄lā-
thonū in territorio senonū. & iuuenis quidā cui pedem fistula occupauat. p̄dicti p̄tē
tantū b̄ndictionē. cū m̄lta supplicatōe petebat. Signat' aut' statim d̄ualuit. & p̄ pau-
cissimos dies r̄ḡsi p̄ idem op̄ictum. eum sanū adq; incolumem inueniūt. Ceterū sepe
dictus b̄i uiri fiat: ne ip̄o quidē potat competere miraclo quo min' inc̄paret eū & pre-
sūptiōis arguet. qd acq̄iuit tangere hominē. tanta siquidē caritate p̄ eo sollicitus ē. ut
ca idem temp' accidit. ut auuncū ei Gaudeuū qui & ip̄e simili zelo eius man-
suetudinē sicut p̄tē duris inc̄pationib' obruebat. ḡuissimū febrebus labora-
ret. Demū inq̄iescente morbo. ip̄a dolens magnitudinē sup̄atus. atq; humili ob-
secrōe compellat ut sui misereatur. & opem sibi ferat quam ceteris d̄stieuit. At ille
cuius sp̄e sup̄ mel dulcis p̄mū lenit' b̄uitq; d̄memorans. c̄bras sup̄ hūmōdi obui-
gationes. & imponēt ei. ne forte eum hoc dicit temptans. p̄sistenti tam manū in-
ponit. & febre abeode iubet. Nec mox ad impiū ei reliquit illum felix. exp̄-
tū in semetip̄o qd in ceteris arguebat. Et is quidem Baldicus cū in clara Halle ali-
quātos pagos annos. fuerit sp̄i & totius boni emulatoe. ex hac luce miguit. Qui
ante ferē unam horam mortis turbatus ad montem & toto corpe tribuliter motus
infremuit. s; ad p̄stina statim serenitatē r̄cūsus. uultu placidissimo dem̄cept' exspira-
uit. Noluit aut' d̄n̄s sollicitum abb̄is animū. hui' rei cognicionē fraudari. Siquidem
p̄ aliquos dies idem Baldicus apparet ei in uisu noctis. cum oīa erga se se p̄s̄p̄a ēē
seiscitanti responderet. & in magna se ḡtularēt felicitate locatum. demū interrogatus ē.
quidnā sibi uoluit tam acerba illa in morte. tamq; repentina cōmoecio. Dicebat aut'
qd duo sp̄e nequam uelut in puerū horrende p̄funditatis eum p̄cipitare passeret.
unde tr̄itus ita d̄tmuit. s; b̄tō petro accelerante. erect' nichil sensit lesionis. Longū
esset cuncta narrare. que sup̄ his qui ex hac uita discesserant. & eorū felicitate seu d̄ ne-
cessitate. diuina ei gr̄a reuelare ab ipsis uitis d̄stieuit. Unum tamen dixim' qd
ob fr̄m cōmonitionē aliquociens ip̄e cōmērat. s; quidā bone intentionis. s; duri-
corū erga ceteros fr̄es conuersionis. & minus op̄tens quam debet. in monastio de-
fictus est. Post paucos aut' dies. uirū cū apparuit uultu lugubri. et habitu mi-
serabili. significans nō ad uotum sibi cuncta succedere. Interrogatus aut'
quid sibi esset. quatuor lacertis se se t̄ditum querebatur. Ad qd ubi

continuo impulsus est: & quasi precipitans expulsus a facie uiri dñi. Qui g
uuis ingemiscens. p̄rigum ei clamauit. Precipio inquit tibi in nomine dñi.
ut qualiter tecum agatur. p̄ paucos dies in itinere innotescas. Et cū ad orationem p̄
eo. & oblationem hostie salutaris. aliquos & fr̄m quorū amphiorē nouerat sc̄itate.
eidem similiter subuicere monebat. Hec uero destitit. donec post aliquos dies sicut p̄ce
pat p̄tiam reuelationē cognita ei libatōe uiuit consolari.

Uir uenerabilissimus humbertus igniacensis postea cenobii edificator & p̄mus pa
ter. in clara valle tam acriter morbo epilepsie laborabat. & sepiet cadens. u
na die. demum crebro turbato & uix multorum manibus fr̄m colligatus. in lectulo
teneretur. Adueniens autem uenabilis abbas & sic inueniens uirum quem p̄ sua sc̄itate
speciali uenabat affectu. repletus est zelo. & ait. Quid facimus. Samus & orenus. Ut
autem oratorum ingressus flexit genua. p̄dictus uir inter manus tenentium obdormiuit. Et
sequenti die dñica de manu eius sacramenta suscipiens. p̄fectam adeptus est sospitatem.
ut nichil tale unquam demoueri patetur. **C**irca hoc tempus in regno gallie & finitimis
regionibus famel inualuit. Siquidem usque ad annum illud. nunquam eis laboris sui anno
na suffecerat. Sed tunc quod p̄ messem collectam diligent omnes subputatis. uix usque ad
pascha sibi eam sufficere posse estimabant. Cum autem eme uellent. sup̄tus non inueni
erunt. quod longe carius solito uideretur. Itaque ab tempe quadragesimali. pauperum ad eos
maxima multitudo confluxit. Quibus erogantes fideliter quod habebant. dño benedicen
te. ex modica illa annona usque ad messem ipsi pariter. & qui sup̄ueniebant pauperes alac
ter sustentabant. **V**irum pauperem non longe a monasterio habitantem. uxor adultera
maleficus cruciabat. Sicut enim ei in ira & furore fuerat commata. egat p̄ malign
as in cantationes. ut miser homo corruptis carnibus. non possit mori. nec uiuere p̄
mitteretur. Sepius denique & uocis usum & sensum omnem corporis amittebat. itaque
reclibat. non ad uitam sed ad mortem proximam ei uelut reuocat. Adhuc tamen
tandem homo ad uirum dñi in monasterio demorantem. & ei t̄getia miserabiliter explicat.
Qui uehementer indignas antiqui hostis malitiam. tantum sibi in xp̄ianum usurpa
se. uocans duos de fratribus. ante sanctum altare hominem fecit deportari. ibique supposito ca
piti eius uasculo eucharistiam continere. in ipsius sacramenti uirtute a lesione xp̄iani
iubet demonem prohiberi. semperque est ut precepit. & miserum hominem p̄ tot ceteris si
del p̄fecta. p̄fecte restituit sanitati. **F**rat̄ Rubtus euicte sancti uiri monachi & sc̄m
carnem p̄pinquus. in adulescentia sua quorundam p̄suasione deceptus. Cluniacum se se co
tulerat. Venabilis autem pater postea quam aliquamdiu dissimulauit. eundem fr̄m statuit
per epistolam reuocare. Quo dictante. uenabilis Gwillelmus riuallus ^{monachus} postea p̄mus abbas.
in membrana scribens eandem epistolam excipiebat. Uant autem ambo pariter sub diuo sc̄te
tes. Ad dictandum quippe secreuissimam septa monasterium egressi fuerant. Subito autem inopina
tus ymb̄ erupit. & ille qui sebebat. sic ipso referente cliticum kartam deponere uoluit.
Ad quem pater sanctus. opus inquit dei est. sebe netimeas. Scripsit ergo epistolam. in medio ym
bre sine ymbre. Cumque unctus plueret. kartam expositam uirtus operis karitati.

et que dictabat eplam. seculam quoq; pariter conser^{ua}bat. Et hec quidem epla. ob tam grande miracum i codice eplarum ei. a fratribus n̄ inuito p̄mo ē ordinata.

Agebatur sollempnitas quedam p̄cipua. et fiat aliquis que p̄ secreta culpa ab altaris sac̄ cōmunionē suspendat. notari timent. et ruborē non sustinet. ad manū eius cum cetis nimium p̄sumptuosus accessit. Intuitus autē eum. qm̄ causa latens erat. repellere hominē noluit. s; intimo corde orabat d̄m. ut de tanta p̄sumptōe melius aliquid ordinaret. Itaq; sumens homo eucharistiam. non potat ad int̄iora fice. et diu multūq; conatus. cū nullomodo p̄ualeret. anxius et t̄mēbū dul clausam in ore seruabat. Expleta itaq; hora orōnis sexta. pat̄m sc̄m̄ exiit i partem. cuius perlib' aduoluit est cum multis lacrimis ei qd̄ paciebatur apuit. et ap̄to ore ip̄am quoq; eucharistiam ostendebat. Increpans autē eum ofitente absoluit. et ex eo sine difficultate recepit ch̄nica sac̄m̄ta. In minimis ^{etiam} rebus magna nouimus p̄ eum contigisse. Venat aliquando fuit niacū que ē ab̄bia una de p̄mis quā ip̄e edificauit. in laudunensi territorio sita. Cumq; ibidem oratorii dēdicatione parātur. ita illud occupauit muscarū meretibil' multitudo. ut eoz sonit' impubisq; grauem nimis introeuntib' molestiam generaret. Nullo q̄ occurrente remedio. dixit sc̄s. excommunico eas. et mane om̄is parit' mortual inuenit. Cumq; pauimentum omne opuissent. palis eicientes eas. ita tenuim basilicā mūdauerunt. Hoc autē celebre et tam notū fuit. ut int̄ uicinos q; quoz ad dēdicationē multitudo magna conuenit. muscarū fumiaceus maledictio in pabolam iūretur. **H**eo quoq; monastio cui carus locus nom̄ est. p̄ium quendam qui incessant' flebat et euulabat. uir sanctus osculo sanauit. Cum enī p̄ multos dies sine int̄missione plorans nullam p̄cipet consolationē. qd̄ genus morbi medici non ignorant. miserabiliter deficient tabescebat. Quē seorsum alloquens pat̄ sanctus. mor̄bat ut suoz confessionē faceret delictoz. facta autē confessione subito uultu serenās. petiit ab̄o patre osculum sibi dari. Accepitq; osculo ex ore sancti. i omni p̄tinuit pace quieuit. et lacrimarū fonte siccato. letus et incolumis est regressus ad p̄ria. **H**e eunte aliquando p̄ fratres aliquos ad laborem. filium claudum pat̄ obtulit. supplicans ut ei manum imponere dignaretur. Intumuerant enī mirū innotuos genua eius. Excusabat autē uir d̄i. dicens non se ēē illius iūti. a quo debent talia b̄nficia postulari. claudis reddere gressum. ap̄lice n̄ sue ēē uirtutis. Sic tus tam patris instantia. signauit puerū ac dimisit. Qui ex hac hora conualuit. et int̄ paucos dies omni timore deposito. ab eodem itum patre cū multa gr̄ax actione reductus. incolumis oblatul est uirō d̄i.

Duerit aliqui chorul nobiliū militum clarauallens. ut sc̄m̄ uidet albem. P̄pe autē erat sacrum quadagesime tempus. et illi om̄s fere iuues uel cediti militie seclari. circubant querentes execrabiles illas nuntiāsal qual uulgo tometas uocant. Cepit itaq; ab eis petere paucos illos qui ante qd̄agesimam superat dies. ne armis int̄m utentur. Quib' obstinato animo

eius acquiescere monitis reuuentibus. Oficio ait in dño: qm̄ ip̄e michi da-
bit indulcias quas negastis. Et accessit fr̄e uerbet eisdē ceruiliam p̄ mari:
benedicens eam et dicens: ut portionē accipent animaz. Biberunt ḡ pariter:
quidā tam̄ in uiti p̄ amore sc̄li. metuentes eam quē postea sunt ex p̄i diu-
ne uirtutis affectum. Ut enī sunt monasteriū fores egressi. mutuis se se ce-
perunt in flammare sermonibz. quia eoz eoz ardens erat in eis. In sp̄uan-
te ḡ et currenre uelocit̄ uerbo ei. eadē hora et oūli auitus suus: sp̄uali
militie dextias dederunt. Quoz quidam ad huc militant dō. quidā aut̄

Quid aut̄ mirū quod deuotū d̄ eū eo iā regnant carnis uinctis absoluti.
hunc hominē colit obsequiū maior etat. in cui deuotionē diuina v̄-
tus ip̄am quoq; in fantiā excitat. ex p̄tem ad huc ratioms et deuo-

tionis ignariā. Nozunt multi illustre iuuenē waltherū de monte mirabili:
cui patriū fuit iualther int̄ eos q̄s p̄dixim̄ milites sacrum in clarual-
le militia p̄fessus est. Hunc ḡ waltherū iuniorē cum ad huc in fantul-
cēt. et n̄ dūm abortu suo mensē tēū expleuiss̄. mar̄ sua benedicendū ob-
tulit uirō c̄li. ḡm̄ulabunda et exultans quod in domo sua hospite mēre-
tur habē tam sanctum. Cumq; rur̄ di sicut semp̄ et in om̄i loco facē s̄ siueue-
rit. de salute et edificatiōe animaz ad circumpositos loquer̄. p̄dicti mar̄
in fantul tenens in ḡmo. sedebat secus pedes ei. Accidit aut̄ ut int̄ loquēdū
aliquando manū p̄tendē. et apphendē eam conaret̄ infanculus. Adūcit
tandē conat̄ pariuuli cum sepi id feciss̄. mirantibzq; uniuersis dat̄ ei facultatē
ut manū possit apphendē qm̄ optauit. Tum ū mirū admodum reuerenti-
a. altam manū suā supponens. aram tenens detulit eā ad os suum. et oscu-
latus est eam. Neq; id semel tantū. s; totiens faciens. q̄tens beatā manū te-

In firmat̄ aliquando homo d̄. et uelud r̄mulus flegmatis in **S**uē p̄missus ē.
cessant̄ ab ei ore fluebat. Unde exhausto coepe usqueq; deficiens. paulomi-
nus ad extrema deductum. Conuenerunt itaq; fili et amici et uelud ad ex-
equial tanta patris. et ego ip̄e in tertios affui. quod me quoq; ei dignatō
in amicos nūmō reputat. Cumq; extremū iam sp̄m̄ trahē uider̄. in ex-
cessu m̄tis sue an̄ r̄bunal dñi sibi uisus est p̄sentari. Assuit̄ et sathan ex ad-
ūto. im̄p̄bil eum accusationibz p̄ulans. Vbi ū ille om̄ia fuerat p̄secut. et uirō
dei plura fuit p̄te dicendum. nichil t̄it̄ aut̄ turbat̄ ait. Fateor ū sum dignus
ego. n̄ p̄is possum̄ m̄tal obtinē regnū celoz. Ceterū duplici uirē optinent̄ uirō
dñs m̄s. hereditate sc̄licz patris et merito passionis. alio ip̄e orent̄ alim̄ michi
donat. ex cui dono uirē illud in uendicans n̄ ostundoz. In hoc ḡ ḡstus inimic̄
guem̄ ille solut. et homo dei in se reuēsus ē. Burlus aut̄ uelud in litore quodā
posit. uidebat sibi nauē q̄ se transuehēt expectare. Cumq; apphēuiss̄ nauis
ad lit̄ festinabat in grēdi. et illa cedens in p̄ngēbat in aquā. Vlt̄ t̄io ita fa-
cient. tandē relicto eo nauis ibat et n̄ reuētebat. In tellexit aut̄ p̄tinus fidū

tempus sue migrationis ad eē. ad huc tamē crescebat dolor. eo utiq; magis molest. quo miuus cum iam spes imminenti exitu solabat. Contigit autē ad uespascen te iam die ut ceteris fr̄ib; iuxta consuetudinē accedentib; ad lectionē collationū. solus albas cum duobus sibi assistentib; remanēt in chūsozio in quo iacebat. Cumq; ue hementi affligēt. et sup iures dolor excreset. aduocans altm eelub; iuib; citius oratum ire. Excusantē demiq; et dicentē n̄ sum ego talis orator. obedientie auctorita te compellit. Itē est et oratum. ad altaria que in eadem basilica erant tā. Primum in honore beate dei genitricis. duo circumposita. in honore beati laurentii mar tyris. et beati benedicti albis. Eadem ḡ hora affuit ^{uirgo dei} beata uirgo duob; illis stipa ta ministris. beato scilicet laurentio et beato benedicto. Ad erant autē in ea serenita te et suauitate q̄ eos decebat. et tam manifeste ut ex ipō in trōitu cellule p̄sonal quoq; discēret singlōz. Imponentesq; et manus et loca doloris atactu pullimo lenientes. omēm p̄tinus egritudine depulerunt. Sicut enī ē uico flegmatis rui. et dolor

Sum autē et ego egritātē aliquando in domo nr̄a. et iam me **D**ominus abcessit. n̄m̄um fatigall; et actiuall; in longū n̄m̄um se p̄tendens egritudo. audi ens hoc misit ad me fr̄em suū uirum bone memorie gerardum. mandant me uenire clarā ualle. spondens me cito i curandū aut moriturū. Ego ū quasi diuini tul accepta uel oblata facultate. seu apud eum moriendi seu aliquam diu cum eo uiuendi. quoz quid tunc malūm ignoro. p̄fectul statim sum illuc. q̄m̄us cū ni mio labore ac dolore. ubi factum ē m̄ qd̄ p̄missū fuerat. et fateor sic uolui. Reddi ta ē m̄ quippe sanitas amagna et p̄culosa in firmitate. s̄ sensim et paulatim ui res corpis redierunt. D̄s enim bone quid m̄ boni stulit in firmitat illa. ferie ille. uacatio illa. ex p̄te ad qd̄ uolebam. Nam coopabar necessitati mee toto illo tem pe in firmitatis mee apud d̄m infirmitas ei. qua et t̄p̄e tunc tempis detinebatur. In firmitate autē ambo tota die desp̄uali physica anime s̄ferēbam. de medicāntis uir tutum ḡtia languozes uicioz. Itaq; tunc disseruit m̄ de cantico canticoz quantū temp̄ illud infirmitatis mee p̄misit moralit̄ tantū. m̄ nullis altiorib; m̄ysteriis scripture ali. qz sic uolebam et sic petieram ab eo. Singl; sc̄p dieb; quecumq; su per hoc audiebam. ne m̄ effugēt scripto allegabam. in quantū m̄ d̄s donabat. et memoria mea uiuabat. In quo cum benigne et sine in uicta exponēt m̄. et ḡ municaret sententias in telligentie fr̄e. et sensus xp̄ientie sue. et multa do cē nitēt in ex p̄tū. que n̄ n̄ xp̄iando discunt. et si in telligē n̄ poteram adhuc q̄ apponebant m̄. plus solito tam in telligē me faciebat. quid ad ea itelligenda m̄ deēt. S̄ de his huc usq; dicta sufficiant. Cum autē in stante dn̄ica que septu agesima denōiat. uespe ip̄a salbi dominicam ip̄am p̄cedenti iam tantū ḡualuissē et cōua lerem. ut de lecto p̄me surgē et in t̄tare possem et exire. cepi disponē de reditu nr̄o ad nr̄a. Quod ip̄e auditum om̄ino p̄hibuit. et usq; ad dominicam quī quagesime omēm m̄ spem redit et conatū in t̄dixit. Acqueui facile. cum qd̄ p̄cipiebat. uoluntas n̄ abnuet. et in firmitas requirē uidet. Cum autē ultra

dicam illam septuagesime a carnibus ^{quibus} ad diem illa ipso precipiente et necessitate
infirmittatis cogente uelcebar uelle abstinere. h ipm phibuit. Super quo cu
n phibenti acquiescem. n rogante audirem. n obedirem precipienti. sic uespe illa saba
ti ab in uicem discessim. ille tacit ad syletozum. ego ad lectum. Et ecce infirmitatis
mee rabies rediitua. quasi resumptis omnibus uiribus pristinis cu tanta uehe
mentia et ferocitate in uadens corripuit. tanquam me malignitate tota nocte illa de
uastando cruciatur sup iures. ^{sup vultum.} ut de uita despons uix saltim usq ad diem ut uel
semel ad huc uero di loquer credem me uicturum. Cumq in dolore illo totam nocte
dixissem. summo mane accessit ille aduenit. n tam asserens quem solebat uultu
compacientis. s quasi arguentis. Subridens tam. quid inquit hodie gmeditis.
Ego u qui iam ipso tacente hestiam in obedientiam etillime in tptabar causam ee illi noc
turne afflictionis mee. quidqd inquam precipietis. Quiescite g ait. n moriemini
modo. Et abiit. Et quid dicam. Confestim et omis dolor abuit. n quod fatigat illo
nocturno dolore meo tota die illa uix delecto surgere pualui. Quis eni aut qualis
fuit dolor ille. Non recolo me simile aliquando fuisse p psum. In castano aut san
factus sum. iuresq recepi. et paucis in tpositis diebus cum benedictione et gra bona
Cumq dilect deo et hominibus bernardus D boni hospital mei ad ppa su reus.
in illa ualle sua et uicinis ciuitatibus et regionibus quas alicquense eum i
uile domestice cure ratio cogebat. tamis floret uirtutibus et miraculis. cepit
etiam seu omnibus eccle necessitatibus. seu caritate frim. seu obedientia maior ad
remotas pertitahi regiones. pacel despatal int dissidentes ecclas et principes se
eli reformare. causas humano sensu et gluo in tminabiles auxilio di paci
fice tminare. et uirtute poti fidei quam spu hui mundi demultis huiusmodi
impossibilitibus possibilia faciendo quasi montes transferendo. in oculis omiu
mirabilis et uenabilis magis ac magis apparere. Maxime u in tm in eo enutesce
cepit uirt p dicationis. ut dura etia corda auditoroz sepe ad gulatione emolli
ret. uix aliquando domu uacu redit. Post modum u felicit p ficiente et
usu sermonis et exemplo gulationis. tere ubi dei in manu piscatoris di tam
copiosas pisciu rationabilium multitudines cepit gcludere ut de singlis ei cap
turis naucla domi illi impleri posse uideret. unde factum e. ut in maiori
miraculo p omibus que in hac uita gessit miraculis. p unum hominem languidum
et seminece tantummodo loqui ualentem. obscuram usq ad illud temp illa uall
et re et noie clarauallit efficeret. diuine cuiusda claritatis lum q de summo qda
apice uirtutum diffidens in deuera tiaz. et ex tunc apud ualle illa que pi
dicebat uallis absynthialis et amara. stillare cepunt montes diu declinare.
Que uacua fuit et sterilis ab omi bono cepit habundare spuali frumito. et de roze
celi benedictione dei in tantu pinguesce omia deserta ei. et multiplicata
gente magnificare leticiam. ut impletu in ea uideat quod olim p pham
dictum e ad ciuitate isrlm. Ad huc in q dicitur in auribus tui filii sterilitatis

tue. angustus est locus. fac longum ut habitem. et diceſ in corde tuo. Quis ge-
 nuit in istos. Ego ſterilis et n̄ p̄turicens. et istos quis enutrit. Jam enī de locis
 angustioribz; uallibus illi domi clauſtralis habitationis n̄ ſine diuinis reuelationibz;
 quibusdam translate in locū planiorē et ſpatioſum magnifice ibi et ampli-
 cate ſunt. et ad huc multitudini in habitantū ipſe loc' anguſt' ē. Jam ordinis illi
 domi filie domi ipſi circa et ultra alpeſ et maria deſerta plurima impleuerunt. et
 ad huc ſunt et cotidie ſfluunt. quibz; loc' querendus ē. Et petunt undiq; fr̄es
 et mittunt. cum beatos ſe eſtiment reges gentiū et p̄ſules eccl̄ay ciuitates et re-
 giones quecumq; de domo illa et diſciplina uiri dī ſubnū ſe aliqd' gaudent
 adipiſci. Quid dico. Vt homines uſq; ad barbaras nationes in quibz; natalis fe-
 ritas naturam quodam exiit humanā. religio hec p̄fecta ē. u' p̄eam beſtie ſu-
 ue homines ſunt. et cum hominibz; gūſari aſſuete. diſcunt cantare dño can-
 cum nouū. Qua p̄p̄t dī piſcatoz n̄ ceſſat laxare retia in capturam. et aliis ab-
 euntibz; aliis ſuccedentibz; in locum eoz numq; minuit ſc̄e illi ſgregationi
 plenitudo. Hoc uſq; nunc egerunt. et cotidie agunt mirifice eius capture.
 cathalanenſis. remenſis. piſiacenſis. moguntina. leodiēſis. et aliaz n̄
 nullaz ciuitatū. Flandrie quoq; germanie. ytalie. aq̄tanie. et aliaz regi-
 onum q̄ſcumq; quacumq; neceſſitate ſurgit aliqn̄ ſeu uſq; hodie ſtingit
 uirum dī uſitare. Coopante ſiquidē gr̄a ſp̄e ſc̄i quocumq; uadit plenus re-
 dit. et ſua cum plenitudo ubiq; comitat. Nec dimittit ſuos quos a ſe trāſ-
 mittit. ſ; v̄cumq; ſunt et ipſe ſemp̄ patna ſollicitudine cum eis ē. Et ſic
 ad locum unde exeunt flumina reuertunt. ſic ad ipm̄ cotidie ſeu leta ſeu
 triſtia filioz ſuoz. Sepe etiam ſine om̄i relatione carnis et ſanguinis pa-
 tr̄is ei ſollicitudini diuinit' in noteſcit. quid circa aliq̄s eoz longe a ſe
 diſtantes agat. ſiquid ei prudendū ſi qd in eis emendandum ſit. temp-
 rationes et exceſſus eoz. in firmiſtas et obit' eoz. et quarumlibz; ſcl̄arū
 tribulationū in curſus. Nam et p̄ abſentū fr̄m cetis neceſſitatibz; p̄ſentibz;
 c̄ca ſe fr̄ibz; ſepe orationē in dicit. n̄ nūq; etiā morientes in aliis locis ad
 ipm̄ acceſſiſſe noſcunt. benedictionē ei et licentiā poſtulantēs. n̄nu-
 merum aliquando. p̄uſione

Venerim aliquando. Irū agente h̄ obedia mulloz et caritate m̄tentiſ.
 ad eum. et cum loquer' ei uidi et audiui quod ſilē n̄ debeo. Adierat monach'
 quidā fuſiacenſis. ſtimulo ad ſuos reditur'. Cumq; accepto reſponſo ſup
 hiſ; p̄ quibz; uenit. iam ab eo regecler'. in ſp̄u et uirtute helye reuocans eum p̄pha-
 di et nomine cuiuſdam fr̄is de domo illa p̄mullo. de occultis quibda me audiente
 mandauit ut corriger' corrigendi. ſin aut' iudiciū dñi in pximo ſup ſe exſpectaret.
 Stupefact' ille. quiſ hec ei dixit in quiſiuit. Quisq; in quiſ dixit m̄. tu uade et
 dic que ego dico t' ne diſſimulauit. ne te quoq; in uoluat p̄ pena pecc̄i. Mirabar ſc̄
 hoc. ſ; mirum in ſimili cauſa multa mirabiliora de eo ^{narata} ſunt. Guido nāq;
 fr̄at' eius. maior natu in t' fr̄s ſuos. cui grauitatis et uirtutis fuit uir. om̄s ſciūt

qui scire eum potuerunt. Hic cum simul alicubi eēnt et de huiusmodi loq̄rentur. et querēnt ab eo ego sicut iocunde ad amicos colloquutionis eē solebat. fabule inq̄ sunt que auditis. Cumq̄ suo more et solito studio uirtutes fratnas dep̄mēt. n̄m̄ nollet eē molestus. que inquit nescio n̄ dico uobis. s̄ unū narrābo quod scio et exp̄ sum. multa ei in oratione reuelari. Deinde narrauit m̄ qm̄ cum p̄mo melliflu a uia sp̄ualiu apum aluearia. noua de se examina circumq̄q̄ p̄ferre. nouasq̄ ex eis domos ordinis sui edificare cepissent. petente et agente dño gualtho ep̄o. in ep̄atu cathaulanensi eam que tūm fontiu dicitur construxerunt. Ad quam cū altatem cum monachis emisissent. dñm r̄ugerium uirum nobile sc̄m sc̄dm. s̄ nobiliozem sc̄itate. et uirō quosdam similes forme cum eo. sp̄ualis pat̄ filios quos emisit n̄ dimisit. s̄ pat̄na sollicitudine et pia affectione cum eis erat. Vñ cum die quadam soli simul eēnt abbas et ip̄e cui reuelatione h̄ didici. et de fr̄ibz ip̄i ad altitūm loquerent. subito alii susprensus dicit aliquid soluto de eis corde suo sibi respondente. uade ait fr̄i suo ora peis. et quidq̄ de eis ostendit t̄ d̄s refer ad me. Ip̄e enim grauissima ualitudine ea hora laborans. in lectulo tenebat. Ad quod ille uehem̄ expauescens. absit inq̄. non sum ego qui h̄ m̄ nouū orare qui h̄ merentur impetrare. Perseuerante t̄m̄ eo in sn̄a. irū ē et oratū. Orans q̄ p̄singlos inq̄ntum p̄ua liuit. p̄singlis effudit aiām suā. Tantāq̄ p̄singlos in orando p̄fusus ē suauitate et scientie. tantāq̄ impetrandi fiducia et om̄i gr̄a sp̄ualis consolationis. ut in om̄ibz c̄ta fide exauditum se exultaret sp̄e ei. exceptis duobz in quibz oratio titubauit. helitauit de uocio. fiducia defecit. Quod cum retulisset ad eū aq̄ nullus erat. ille statim p̄num

Abas aut̄ rogerius. Sciauit de illis duobz. qd̄ postea probauit euentus. et alii qui cum eo erant. ip̄i fuerunt q̄s uir dei aliquando de cathalaunsi traxerat ciuitate. de quibz uel in q̄b̄ etiā tunc simile fuerat factum. Cum enim ep̄i gr̄a cathalaunū frequentar̄. rediens aliquñ secum multitudinē copiosā nobilium et lictator̄. clericor̄ et laicor̄. Quibz ad huc in domo hospitiū demoran tibz. dum nouellal plantationes celestibz uiror̄ eloq̄is. supuenit portarius monachus. nuntians stephanū de uitrēio magistrū eor̄ ad eē. ad renuntiandū sc̄lo. et cum eis morandū. Quis alius de talis uiri aduentu n̄ exultasset uehem̄. cum uallis illa huiusmodi fructu n̄ multum habundar̄ ad huc. Ip̄e ū reuelante sibi sp̄u sc̄o insidias sp̄ualis neq̄tie tacit̄ aliquantulum in gemiscens. erupit in uocē audientibz uniūs. Malignus ait sp̄e huc eum adduxit. Solus uenit. solus reū ter. Obstupuere om̄s. qui prī audito ei aduentu n̄ se cape p̄leticia. Veruntam̄ ne pusillos ad huc scandalizar̄ filios suos suscepit hominē. de perseuerantia a lūsq̄ uirtutum studiis studiose ḡmouit. et sciens et prudens om̄ia p̄mittentem nichil acturum. cum uē dñm querentibz et perseuerantibus in cellam nouitior̄ p̄bandum in t̄misit. s̄ de om̄ibz que p̄dixat. nichil cecidit in t̄m̄. Vidit idem stephan̄ sic ḡfessus est. cum in cella nouitior̄ ad huc demoraret. manu lūm quendam puerū ab oratorio se extrahentē. Vbi nouem fere mensibz degēs

novissime tandem defecit. et ut deo predictum fuerat sicut solus uenat sic solus recessit. frustra est aut et utilia inimici. et que nouicioz paruat in rima. de ipi po

Priusq acathalauno recedem cum aliquo pat sos. In ruina illi confirmati se. inde rediret frigore et uento tam ipse quam cum ipso erant grauius laborabant. Cumqz pcedentibz multis qui tunc forte in comitatu ei erant. n pangustia frigoris ad eum adtendentibz pene solus ipse sequer. gurgit equum unum eduobz qui cu eo erant in caute dimissum euacile et excurrere pplantiem late patentem. Quem cum apprehende n possent. et in tempestas aeris ad h n pmitter uacare diuiti. ozem inquit. flexis genibz in oratione cum frē qui cum eo erant. uix dnicam potant expleuisse orationem. cum ecce equus ille cum omni mansuetudine rediens substitit an pedes

Ut ut acathalauno ad remensem ptransse. Tunc et redidit e sessoru suo. am ciuitate. gurgit aliquo dissentientibz archiepo et ppo remensi. ad regalia dos eol ad ee uirum di. Cumqz in palacio ciuitatis eidem cum iocleno suelli onis epo gseculiz. et magna cleri plebilqz frequentia repleta domo de pace tractaretur. ecce coram omibz misa mulier filiu suu plenum ut putabat demone et offeres miam prebat. Si quide iam ea ipa die in surgens in matre suam pene eam occidat. et mur effes. et cecet surel apud oclis n uidebat. et stupentibz in eo sensibz omibz. etia sine in intellectu pmanebat. Compassus u misē mat quam maxime sensul dolor ei ex cruciabat. misero adolecenti blanchens et pul manibz capd eius et faciem demulcens. alloq eum cep qm etiam in matre sua man nurrere plump suli scilicetari. Jue u ad se reus peccm suu gtmuo recognouit. et demceps emdare repmitet. in columnis mat restituit est. In monastio quoqz quod alpenle dicit in t cetos q curam reqrebant in firmos. uenit ad eum mulier que cadauco morbo laborabat. Hec in ipa hora cum staret corā eo arepentino impetu mali illi corruit. p apphensa manu eius gtmuo exerit ea. n tm in illa hora h pte omjino curata ē ab in

Ducilla lothoringie femina quide sedm schm nobilis h ig. Firmitate sua. nobilit uelutans. cum uelut aliqn in sompnis hominē illum uirum dei serpentel septem horribel de uro ei manibz ipis extrahente. postmodū ad religiose uiuendum gmonitione ei et doctna gūsa. usqz hodie se ee de q septē de

Nou ego clicū quendam nicolaum noie. sclo pene de monia eiecit glatur. spabili deditum. h p eū de sclo libatum. Qui cū in clari ualle monastice gūlationis habitū et ordinē suscepiss. uelens eol q de sclo illuc naufragio g fugant naufragij sui dampna gtmul redime lacmil. idemqz ipse face h n ualens uolens p duricia cordis sui. rogabat eū cum magno cordis dolore. ut in petrarer sibi a dō gtm lacmaz. Oratur. tantamqz ei gtmua impetratur g punctionē cū grā lacmaz. ut uix aliquo ultra in uenirent uult ei in diuisa gmutari. uel ocli sine lacmis. cū puam irer ul eum qubz loquet. **S**or sunt et tante qual in hunc modum auduum et uelut uirtute. sanitate. et circa diuisas hominū necessitates diuise opitulationel. ut si omis uelim ul ūbo uel scripto pminciare. tuncā ne fastidiosus

in credulitate uel in credulis fastidium in ueniant genare. Aliquanta siquidem ad
huc eoz narrare uolenti plura se offerunt n̄ solum de p̄tito h̄ et de p̄senti. que usq̄
hodie n̄ desunt opari. In om̄ib; aut̄ opib; suis quam purus ei sit ocl̄s in reuentionis. ma
nifeste denunciat corpus lucide ei opationis. Summos q̄ppe honores ecclesiasticos et se
cularium in h̄ principum fauores quasi dignū eum p̄sequentes iugit̄. non iactant̄
respuendo h̄ religiose et rationabiliter declinando. quid in om̄i opatione sua semper
quesierit quo ambigerit manifeste declarat. Obediōtari. remus. clero eligente p̄lo
acclamante in archiep̄m nominat̄ est. cathalauni. lingonū in ep̄m. et id ip̄m in mul
tis aliis ciuitatib; actum fuisse. si q̄sentis ei aliqua spes eēt potuiss̄. Cumq; dignus
eēt ut cogēt̄. n̄ scio quo iudicio d̄i et singularis reuēntia sc̄itatis iam olim apud ho
mines obtinuit. ne aliquando ad aliqd̄ q̄m uoluntatē suam cogat̄. S; cum h̄ in
mundi hui; fugit honore. om̄iū honoz quos utcumq; fugit. n̄ effugit auctoritatem. Dig
n̄ in conscientis om̄iū. qui in timore et amore d̄i timeat̄ et amet̄. quo p̄sente uicunq;
fuit n̄l q̄ iusticiam audeat. cui uicunq; aliqd̄ loq̄t̄ uel agit p̄iusticia ab om̄ib; obediat̄.
Et hac fuit auctoritate ubicumq; necessariū est in ecclia d̄i. cum obedie uel carita
tis urget necessitas. nullam refugit in q̄moditate laboris sui. Cui enī uoluntati t̄m
derulit. cui q̄silio sic se humiliat. om̄is tam secularis q̄ ecclesiastice dignitatis altitudo.
Reges sup̄bi. principes et tyranni. milites hui; sc̄i. et raptores sic eū timent et reuē
t. ut uideat̄ in eis q̄pletum qd̄ in ewanglio legit̄ d̄ns dixisse discipulis suis. Ecce de
di uob̄ potestatem calcandi sup̄ serpentes et scorpiones et sup̄ om̄em uirtutē minu
ci. et nichil uobis nocebit. Porro in t̄ sp̄iales et ubi sp̄ialia sp̄ualiter examinantur.
longe ei auctoritas alia ē. Sicut enim dicit̄ p̄pham de sanctis animalib;. quia cum
fiet uox sup̄ firmamētū qd̄ imminet capiti eoz. stabant et submittebant alas sua.
sic ubiq; r̄nz sp̄iales quicq; loquente eo seu r̄actante stant cedendo p̄cedenti. et se
sub; eius uel in intelligentis submitunt sensus suos et in intelligentias suas. Testant̄ h̄
scripta ei que uel ip̄e scripsit uel alii scripserunt. sic ex ei ore ^{om̄es} exepunt. Tanta
s̄ uirtum illum sc̄m usq; hodie et ap̄ d̄m et ap̄ homines q̄mendant sac̄z insignia
uirtutū. testimonia circumuallant sc̄itatis. carissima sc̄i sp̄e uiuunt. qd̄q;
mai; hui; om̄ib; et difficillimū est in reb; humanis. Nec ei om̄ia sine in iudia ad
eē uident̄. Compescit aut̄ ab eo in iudiam qd̄ om̄i in iudia maior ē in q̄tum neq̄tia
cordis humani h̄ sepe cessat homini inuide quo n̄ pot̄ aspuatē. S; et ip̄e om̄em in
iudiam aut mortificare exemplo humilitatis. aut mutat in meli; puocatione cari
tatis. aut si neq̄ior ē uel durior obruit̄ pondē auctoritatis. Quis enim tam puca
cil et affectuose p̄tate hodie inuenit ad fouendam caritatē n̄ n̄ ē ad puocandam ū n̄
tam ad quoscunq; pot̄ benefic. ad om̄s ueniol. tantam h̄ns gr̄m ad amicos. pa
tientiam ad inimicos. Si tam̄ ullum aliquē potuit habē inimicū. qui nulli aliquē
uoluit in uicari. Sic enim amicitia n̄ n̄ duoz ē. n̄ n̄ in t̄ duos amicos haberi pot̄.
sic n̄ inimicoy duoz ē inimicitia. Qui enim odit uel nō diligit. diligentē se. n̄ tam
inimic̄ q̄ iniqū ē. S; qui om̄em diligens nullū aliquē inimicū h̄t uirtute sua. non

17
numq̄ tam̄ est qđ patiat̄ inimicantē s̄ gr̄tis iniquitate aliena. Caritas aut̄ q̄ totū eū
possidet. patiens ē benigna ē. sap̄ia uincens maliciā. patientia in patientiā. sup̄biā
humilitate. **Subscriptio op̄is p̄cedentis q̄ burcharthus ab̄s barthensis apposuit.**

Drescriptū opus uoluminis huius quo de uita sc̄illim̄ uiri bernardi cla
reualis ab̄s. auenabili guillerimo sc̄i theoderici ab̄e q̄ script̄ est. usq̄
ad temp̄ sc̄ismatis ad iūsus innocentiū pp̄am. a pet̄ leonis q̄ flati digestū
ē q̄ gnoscit. fuit aut̄ p̄fatio fidei uiro specialis causa scribendi. amicitia
et familiaritas quibz uiro dei multo temp̄e quinet̄ erat. vnde et
tantā apud illū inueniat̄ gr̄am. ut uix al̄ magis inueniret̄ ad se
creta q̄municanda mutue dilectionis. ad sp̄ualū mysticor̄ q̄ferenda sac̄ sc̄a colloq̄ia.
Cui familiaritatis gr̄a ex eo p̄cipue usq̄ in p̄dit ad manifestationē. quia plures ep̄las
idem sc̄s scripsit ad illū. in q̄bz quantū sentit de illo manifeste liquet legentibz eas. Sc̄p̄
lit etiā ad ip̄m librum apologeticū. et al̄m de gr̄a et libero arbit̄o. fuit t̄m̄ eide guil
lermo specialis ualentior gen̄al̄ causa scribendi. uidelicet utilitas toti ecclie di. ne eū
abscondit̄ ual̄ plenū thesaur̄o desiderabili. ip̄e q̄ thesaur̄ abscondit̄. vnde n̄ in m̄ito q̄ que
rit̄ qui exponi desiderat̄ dicens. thesaurus in uis et sap̄ia abscondita. que utilitas in u
tr̄sq̄. exponit̄ uite diuicias salutis. thesaurum desiderabilem. ne lateat̄ in gleba qđ gle
ba ē. s̄ p̄ciosissima margarita. Accidit t̄m̄ ei qđ desiderium suū. quia sicut in p̄fatione
sua ip̄e uereri se denunciat̄. p̄occupat̄ morte n̄ expleuit quantū animo q̄cep̄at illo
mandandum. Itaq̄ q̄ accedit ad lectionem op̄is huius. facile satis intelliget. a quanta p̄
fectione pius puer et religiosus bernardus. uelud al̄ benedict̄ p̄mordia q̄sionis fu
erit aggressus. qui et in uis matris sc̄ificationē uisus est accepisse. de qua q̄cepta sunt
p̄laga fure sc̄itatis illi uite parit̄ et doct̄ne. Sic refert̄ de illo numq̄ luxit uba matris
s̄ matris. ut cum lacte pie matris pietatē sugēt n̄ errozē. Sunt infantes qui pen
dentes ad uba matrum uultu turbulento et toruis oculis. p̄figurant̄ quales sint fu
turi. Sunt et alii q̄ lactentes. lactantiū mammas pugnis et capitibz quasi furio
si q̄tundunt. At infans bernardus bone in dolis semp̄ exhibuit signa. De matris u
is cum illo exierunt iudicia bonitatis. facies gl̄osa. uultus placabilis. ocli columbi
ni. Quidquid fuit illi ad inditum bonitatis. ex dono natē. p̄donum gr̄tie
transiit in uirtutē. Infans nondum fans lingua fari uidebat̄ gr̄ia iam accepta. A
uultus a lacte transiens in puerum iam aliqđ maturū p̄tendebat. puerilia uim
transcendens. Quid ad oleseens. facē cep̄ in p̄scripto narrat̄ ope. ac deinceps usq̄
ad uirum p̄fectionis depingit̄ diligenti q̄rum sic iā dictū ē licuit optimo p̄cto
ri s̄ p̄occupato. **Explicit lib̄ p̄mus. Prefatio bernardi bonenualis ab̄is in lectio**

Virorum illustrium gesta n̄ nulli scriptor̄ laudibz. **Libro eiusde uite.**
attollentes uerbis eam sollempnibz celebrarunt. quantū excel
lentis ingenii et discrete lingue potuerit conamina. Cumq̄ trac
tator et opus uinctis q̄plexibz pari sunt fedē q̄uigant. et ad p̄po
situm thema ut dictū ē ordinandū ingenuū et eloquentia que

nerunt. p̄p̄e actum ē et ad quietum tranquillumq; directo cursu maria digne
ordinatēq; disposita appulit. Vbi uero sublimitas negociū sub impuro artifice nau
fraga elidit scopulis. et succumbente sensu hebitudine tractatoris lassat p̄sumpti
o. sero de correctione in uitā salutem. quia que in multos effusa sunt n̄ reuocari
possunt n̄ corrigi. et dissonantiam scripti et op̄m uenisti eēt abiecti q̄ emendari.
Nec ego mecum reputans et reuoluens omnino timeo ne sicut ip̄e multoz in pru
dentie soleo in dignari. qui cum scientia et facinoria creant ad scribendum p̄
cipites cum se uehēnt̄ emunxerunt eliciunt sanguinē. ita et ego siquod sup̄
me est aggrediar. me ip̄m derisioni exponam. Quis enim ego sum. q̄ ad scri
benda gesta sc̄ssimi uiri bernardi clareuallis abb̄is aspice. qui n̄ris tempibz
religione singulari floruit et doct̄na. cui odor eximi uniuersam repleuit eccliam.
cui ḡm coopante d̄no signis et miraculis declarat. Quot in monasteriū ei uita
tos uiros quot rethores q̄t̄ phyllosophos sc̄i huius sc̄ole miserunt ad ḡulationē
theoricam et morel diuinis. Que n̄ ibi floruit disciplina. ū erant examina
magistr̄y. et egregiū uiri exercitato in intellectu in signis. qui ad uitā diu
inis studis in hentes multis ḡaz auctoritatis in uicē se ip̄os edocent et accē
dunt. Quoz unanimis uniuersitas cantat canticū graduum. et ascendens
cum iacob in summitate scale in decore suo deū uidz̄ iudicante corona aspiciū.
Debuerunt utiq; uiri illi quibz̄ nichil in aliqua ḡa de e hunc laborem allumē
et eoz eēt uenabili pat̄ in sc̄lpe monūta. ut eēt eoz studio delectabil pa
gina. quam quasi uiuentē tradent̄ legendā discipulis. et esset ip̄es solatio lec
p̄fatis reliquiis sac̄ corpis et sermonis. s; extrema emulari et q̄ homines la
teant clareuallul q̄ s̄ueit humilitat. et p̄ferre in publicū auq̄ sui iudicia ui
ri illi nobiles erubescunt. et q̄etiozel eol facit q̄tempt̄ et abiectio q̄ quelibz
oblatio dignitatis. in qua s̄ p̄fessio humilitatis p̄clitari uidet. Ob huius
causas se se intra silentiū cardinal̄ retinentes. magis in sacco hēni q̄ in
socco palatū delectant. n̄ iam in stilo s; in cruce gl̄am querunt. In h̄ ḡ et
it̄erit̄ sic eimodi. negocioz suoz sarcinas aliis libent̄ imponunt. Et nūc
sublato uenabilis memorie d̄no guillmo qui euicē uiri sancti gl̄osa
p̄mordia fidelit̄ et deuote ḡscripsit. ad meā exiguitatē huius op̄is de
uent̄ peticio. et in posuit in dilecte ecclie caritat̄ ut coquā pulm̄tū fi
lius p̄phaz. In quo si colloquuntidas misceuerō negligens sup̄iecta ut ḡfi
do fatuula amaritudinē odiet helise. et excessus in sup̄ie obedie bonitā
ḡdonabit. *Explicit p̄fatio. Inq̄ lib̄ sc̄s uite s̄i bernardi clareuallensis abb̄is.*

Da tempestate honori papa cui in stituta adhuc nitent et
redolent. uia uniuerse carnis est in gressu. Nec moza in e
lectione dissidentibz cardinalibz et diuisa ecclia. plures nu
mo. et seniores ḡsilio. uita q̄ probales uiri uirtutū. p̄sbr̄i
diacones. ep̄i. in nocentium elegerunt. cui uita

18
et fama et etas et scia digna summo sacerdotio habebat. At uero pars alia
in famel ausus uolentia non ratione corroborans. Petrum Leonem ad hunc
apicem aspirante fractulentis machinationibus seorsum et precipitanter
nominant analectum. et ceteris renitentibus ordinant. Qui uero in parte catho-
lica erant. electum suum sollempniter ordinatum collocarunt in cathedra. et
per loca illa in quibus sessiones habent ex antiqua consuetudine romani pontifices
circumduxerunt. et pretempore honoris debite apostolice affuit dignitati. Ex tunc sane
curia latanense palacium morabant. non erat iam ei tuta in domibus ipsius mansio.
cum eos acriter per milites in festarent. Ibi etiam resiste dui non ualentes. per
seclatos sibi quosdam ex nobilibus romanis. ad tempus in turribus eorum receptacula
habuerunt. Sed non perseverauerunt fidelitas. nam in breui aut ui aut formidine
temerarie multitudinis aut precio corrupti sunt. Nam per tam propria genis
uirtute aduentum sibi affinitate multitudine tanta erat. ut fere cum tota
ciuitas sequeretur uel pecunia uel quomodolibet obligata. Congregauerunt sane opes in-
numeras tam exactionibus curie quam in legationum negotiationibus. quas in ad-
expectandas nundinas reseruauerunt. In super et patrum census ampla agerit.
catenus sigillata in distributa in populum. ad fas et nefas uenale plebem ar-
mauerunt. Quibus erogatis. donaria regum in ornamentis ecclesie. ab ipsis e-
uoluit altaribus. Et cum calices frange et crucifixos aureos membrum
diuicte ipsi profani xani uel timeant uel erubescant. quesiti sunt iudei
qui ad derisionem religionis nostre sacra uasa et ymagines deo dicatas au-
daucter immuerent. Igitur unusquisque pro in suo seclum manus et munus ducti ad
seclum. Sacramentis genalibus publice peruencliderunt assensum. et in omnem
sanguinem manus exposuerunt et arma. et cotidam aggressibus parte cum
in nocentio erant maledictis in sectabantur et gladius. Habuerunt germen di-
silium. et quia ui humana se tueri non potant cecle elegerunt. Et per-
mittit clam nauagus de ore leonis et demanu bestie peribetum in tyrenum
mare elapsi peris uentis carbasa in pellentibus cito in partu pilano fe-
liciter appulerunt. Audito tantorum uirorum aduentu. et cognita causa propter quod
de urbe exierant. gratulata est pisa. quod ad se romani nominis gla-
transfere. illis perpetue in fame in sculpentibus notam in nominis et in phemil
fame in scriptio pararet. Occurrunt germen uiri honorati consules. et dnm pape pe-
dibus aduolunt gratias agunt. quod eos tanto dignos iudicallibus honore. in
eorum eligeret urbem quam propria dignaret illustrare presentia. Tua est inquit
ciuitas nos populus tuus. nostris stipendius famulabimur immo in us tuos
vel publica quidquid apud se repositum habet gratiam exponet. Nichil dupli-
curatis in pilanis in uenies. non in adhibunt in resiliunt. in iu-
rabunt in uiramenta dissoluent. Non thiat populus iste rapinis domes-
ticis et cedibus intestinis. Non est gens nostra domi audax. est meticolosa.

Nos nec sui sumi n̄ dñi. s̄ ḡciuel̄ et ḡfres honore in uice p̄uementel̄ n̄
sediciofis ausibz in uice p̄uocantes. .d̄ omi mansuetudine utim̄. fori
tudine nr̄am hostes nr̄i sepe expiunt. Nos penus subactis et balearibz
in sulis subuigatis. tra maribz depuatis et discolis triumphantes re
gel eoz captiuos iunctis pilam dixim̄ de q̄z spolis et uaria supplecti
li. hodie in aduentu tuo ornant̄ opeta et platee. et letabunda ciuitas co
ronat̄. Post h̄m̄ uerba p̄lo obuia p̄cedente p̄m̄ num̄abili multitudme uix
patebat ad uenientibz uia s̄ pedetemptim̄ p̄cedentes desiderata sui copia
p̄spicientibz p̄ fenestral̄ turriū maris uirginibz et puulis cardinales p̄
bebant. et porrectis hinc inde benedictionibz usqz ad beate marie canonicā
domni p̄p̄ cū comitatu suo gl̄ole ^{deduct} et honorifice susceptus est.

Premissi añq̄ de urbe egderent̄ ad n̄o papa in gallias fuerant n̄
cū q̄ dissensionis et scismatis aper̄t̄ f̄i ordm̄ gallicane n̄ciarent
ecclie. et hortarent̄ ep̄os ut in uitione hui p̄sumptionis accingē
tur et dampnata p̄te scismata abscberent unitati. Necdum ad plenu tenore
opis in notuerat ep̄is. n̄ p̄uarū q̄sqz q̄modare p̄sumpsit assensū. don̄ collec
to stampis genali uentū. in comune decerner̄. q̄ recipent. q̄ dampnarent
Necq̄ enī fr̄ancia cet̄is regionibz p̄cliuibz ad scismata alicū quibz p̄bur
dini susceptioe sedata est. n̄ malignoz acq̄euit erroribz. n̄ fabricata ^{scilicet} et ecclia.
nec uenata ip̄etri cathedra monstrū. n̄ et alibz in causis principalia au
cū eol̄ tr̄uer̄ edicta. aī genalibz uitalitatibz p̄uata q̄moda p̄tulert̄. nec
declinantes ip̄te p̄sonis detul̄e se causis. s̄ si q̄d optuit fortit̄ p̄secutionibz ob
uarunt. nec dampna n̄ exilia formidauer̄. Conuocato itaqz ap̄ stampas ḡci
lio. atqz s̄s̄ clareuall̄ bernard̄ sp̄cialit̄ ab ip̄o rege et p̄cipuis q̄bzqz pontificibz ac
ēsit. sic p̄ea facebat̄ n̄ medioc̄t̄ pauid̄ et tremebund̄ aduenit. p̄ichm̄ q̄ppe et pond̄
negociū n̄ ignorant. In uic̄ tam̄ gl̄olat̄ est eū dñs. ostendens ei in uisu noctis
eccliam magnā q̄cordit̄ in di laudibz genem̄. Und̄ sp̄auit pacē sine dubio p̄
uenturā. s̄ ū ad locū uentū ē celebr̄o p̄ri ieiunio p̄tibz ad dñm̄ filis. cū de eodē
ūbo tractatum rex et ep̄i q̄sederent. om̄iū unū q̄silū fuit. una s̄m̄ia. ut ne
gociū di famulo imponer̄. et ex ore ei tota causa pender̄. Qd̄ ille timens licz
et timens. monitis tam̄ uirōz fidelū acq̄escens suscepit. et diligēt̄ p̄secut̄
electionis ordinē. electoz m̄ta uitā et famā p̄oul̄ electi. ap̄uit os suū et sp̄e
sanct̄ im̄ pleuit̄. Unus ḡ om̄iū ore locut̄ suscipiendū ab om̄ibz summū p̄
tificē in noctū nominauit. et tantū ē om̄s acclamar̄. Et decantatis ex more lau
dibz d̄o obediām deinceps polliciti. electioni innocenti om̄s p̄t̄ subscripserunt.
Intra dñs p̄ multis in p̄lis et in tuscā et iālis p̄uincis potestatiue depo
situs. ualefacient̄ pilanis et gr̄as agens. in p̄uincā nauigio delat̄ ē. Co bur
gundiam trāsiens. aurelianū p̄uenit. et occurrentibz ep̄is. arege p̄ussio
fr̄ancoz ludewico alact̄ et honorifice suscept̄ est. Inde agaufredo carnotēsi

epo magnay uirtutu uirio carnotu declucit. u. i. glos angloz rex henric cu mag
no ei epoz y pceru comitatu occurrit. Hinc q regē uenabilis albs ad eū pmissu
ad dixit. Quē uix psuasit in nocentū recipe. ab epīs anglie penit dilluatum.
Cum enī omimodis recalcitrēt y retractaret. quid times ait. times peccm in
currē si obedias in nocentio. Cogita inq̄ qm̄ de aliis peccis tuis respondeat dō.
istud in relinq̄. in me sit h peccm. Ad quod ūbū psuas rex ille tam potens. etiā
ext regnū dno pp̄ occurrit. usq̄ carnotū. Multa i dicta y facta sūt. multaq̄
ibi y sc̄aria y ecclāstica negocia diffinita. Reuēsi int̄m de ḡmania legati dñi
pp̄. tam epoz quā regis osensū y litas detulerūt y de p̄cationē publicā. ut ad eol
transiens suā eis desid̄tā exhibēt p̄sentia. Facile ē psuasi sunt eū recipe. quē cen
iam recepissent. S; detinuit eū dilectio y deuocio ecclē gallicane. y singl̄ y om̄s
uilitationē aplicā experebant. Plurimā ḡ f̄m̄cia. remis y uocauit y caluū.
in quo multis ad honozē dī dispositis. regē ludewicū uiuente p̄p̄ philippo
fr̄e coronauit i regē y unxit. In om̄ib; hīs dñs pp̄ albam clauuallē ale separi n̄ pa
ciebat. S; cum cardinalib; reb; publicis assidebat. S; et p̄uatum quotiq̄ habe
bant negocia. iurū dei sc̄tū ḡsulebant. Ip̄e ū audita referēbat ad curiā. y opp̄
sūl p̄tencia exhibebat. Ḡ soluto y caluo. leodiū dñs papa romanoz regi occurrit.
Et honozifice qd̄ suscept̄ ē. h̄ uelocit̄ obumbrata est illa s̄mitas. Siq̄d̄ in p̄tine id̄
rex in stitit. temp̄ se habē reputans optimū. epoz s̄ restitui in uestituras. q̄s
ab ei p̄cessore impatore henrico p̄maximos quid̄ labores y multa p̄icta rōa
na ecclia uendigarat. Ad qd̄ ūbū expauē y expalluē romani. ḡu se se ap̄ leo
diū arbitrat̄ p̄ictū. q̄ declinauerūt rome. Nec ḡsūū sup̄petebat. don̄ murū
se opposuit. albs s̄os. Audact̄ em̄ resistens regi. ūbū malignū murū librate re
darguit. murū auctoritate y p̄scluit. Rediens aut̄ leodio. claramuallē dñs pp̄
se ip̄m uoluit uisitare. V̄ a paup̄ib; xpi n̄ pp̄a y uisō ornatis. n̄ deauratis angu
lis occurrentib; h̄ pannolis agminib; scopulosam pauulantib; cruce. n̄ tumul
tuantū classicoz romitruo. n̄ clamata iubilatioē. sup̄p̄ssa modulatioē affectuo
sissime suscept̄ ē. Flebant ep̄i. flebat ip̄e summ̄ pontifex. mirabant̄ y ḡregari
om̄s uū grauitatē. quod int̄m sollempni gaudio om̄iū ocl̄i humi defixi.
nūsq̄ uagabunda curiositate circūf̄erent. S; y p̄lof̄is palpebr̄is ip̄i neminē
uident. y ab om̄ib; uident. Nichil in ecclā illa uidit romanū qd̄ cupet. nulla ibi
sup̄pellex eoz sollicitant̄ aspectū. nichil in oratorio n̄ nudos p̄ietes. Solus morib;
potat̄ in h̄are ambicio. n̄ dampnosa potat̄ fr̄ib; h̄uimodi p̄cla. cū manu n̄ posset
aspirata religio. Gaudebant om̄s in dño. et sollempnitas n̄ cibil̄ h̄ uirtutib; age
bat. panis i op̄e p̄ similia. p̄ careno sapa. p̄ uimbis olā. p̄ quib; lib; delicis legu
mina ponebant. Si forte piscis in uent̄ ē. dno pp̄ apposit̄ ē. y aspectu n̄ usu
in ḡmune p̄fect̄. In uidit diabl̄s. y suoz dī glam. quos tanta hospital̄ nobilitabat
p̄sentia fr̄e n̄ ualens. dum in choro alact̄ y deuote sp̄allerent. p̄sentib; y n̄ null̄
ex cardinalib; qui in auctu y i aspectu eoz delectabant. aliquos fr̄m horribili

panoze turbavit. Nam et unum peccatis occupat. blasphema quedam locutus est. di-
cite in quiens ego sum xpc. et alii plures truci et tremebundi ad beati patris uel-
tigia confugerunt. At ille suis aduersos orate inquit. ac demceps sub silentio eos
qui turbati uidebant eduxit atque opescuit. ut nequissimi ille qui uentum pira-
tis transire conabat in theatrum. et scolam in derisum. non ut putabat estimatorem
religiosorum hominum corrumpere possit. sed sepe et conat suos expuret in firmos.
Tanta siquid celitate omnia sunt seclata. ut personas illas que ipse astabant omni-
no latuerit quod acciderit. et maligni hostis uelociter in episcopatum. non modo scandalum quod
eis parabat in se nequuerit. sed ad illos noticiam rem puenire. factumque est aut
ex eo. ut diligenti sollicitudine ampliori cotidie se fratres munerent. et merito in numero
et possessionibus demceps cresceret clarauallis. et multiplicatis uentibus fere per omnem
latitudinem loci illi dilataret religio. ipse et abbas sanctus extunc amplius solito mundis cla-
uonal facere in gallis moras dominus ipse non potuit. sed sic in **S** reri signis.

S se et regem lotharium adixerunt romam ei occurrere. et in exercitu in lateranense pala-
tium deductus est. Multi et ex nobilibus romanis fideles ecclesie. cum honorifice susce-
perunt. uerum petrus leomis non ponens dominum adiutorem suum. sed fedatorem stuprat malici-
am. iudicioribus et tutioribus turribus manens. lotharium ludificauit uirtute. et in iudicium
suis aggressibus publicos. non solum securitatis sue fecit periculum. non causas et fluctus hostibus
dedit. sed tam liberum arbitrium eorum discursum machinis superioribus et obstaculis uariis im-
pediuit. Vitauit et obstinatissime imperatoris colloquium. non minus non blandum flex est
nec de statu suo consilium cuiuslibet persone admisit. Relicto ergo romae innocente. alias impa-
toris dignus. Petrus uero post eius discessum. ebro mouens partem exclusus. fidelium cecidit in hi-
abat. In religens ergo in nocenti romam et eo tempore in fructulosa mora. ne presentia sua u-
li bestie rabie effugeret. rursum pilas reuertit. ibique aggregatis tota occidentis episcopis aliisque
religiosis uiris. magne glorie synodum celebrat. Assuit per omnia et consilium et iudicium et distri-
tionibus omnibus abbas sanctus. et pendebatur ei reuerentia ab omnibus. et exultabant animi lumina eius sa-
scelotes. non quod fuit sed multitudo in commune prohibet accessum. et alius egredientibus alii in-
bant. ita ut uir humilis uideret. et nichil solum de his honoribus arrogans. non esse in parte solitu-
dinis. sed in plenitudine potestatis. Actiones oculi longum est persequi. summa tamen in ex-
communicatione per. et irremediabili factorum eius deiectione consistit. et usque hodie sententia huius

S oluto oculi ad reconciliandos mediolanenses dominus ipse abbatem clarenallis qui uenit.
multis supplicationibus expeterunt. et guidonem pilanum et matheum albanensem
episcopum alate suo direxit. qui scilicet pamselmu in eadem urbe factum abluerent.
et ad unitatem ecclesie eos reuocarent. Abbas ergo cum predictis uiris quos ad domino ipse collega
acceperat addidit glorioso et omnium consilio uirum uenabilem gausfredum carnotensem episcopum.
cui in nocentia et sinceritate in multis probauerit. Et uisum est cardinalibus bonum. ut tanto
adiutore negocium tanti ponderis fulciret. Transcens itaque apennino ubi au-
dierunt mediolanenses abbatem desideratum suis finibus propinquare. longe ac uitate ma-
liaribus septem omnes ei populus obuiat. nobiles ignobiles. equites. pedites. medicos.

partes. quasi decuitate migrarent. ipsos lares deserunt. et distinctis agmi-
 nibz in credibili reuerentia uirū dī suscipunt. Om̄s parit̄ delectant̄ aspec-
 tu: felices se estimant qui possunt frui auditu. Deosculant̄ pedes eī unū
 si. et licz hoc ille moleste acciperet. nulla potuit p̄nos et deuotos rōne q̄pescē. n̄
 la in r̄elictione repellē. vellificabant et p̄nos quos potant. de induit̄is eī. et ad
 morboz remedia depannoꝝ lacrimis auq̄ det̄hebant. om̄ia sc̄a iudicantes que
 ille tetigissz. et se sc̄ificari tactu eoz et usu. Precedentes itaq; et subsequētes letabū
 dil acclamationibz applaudebant abbi. et diu int̄ agminū sp̄illam̄ta deten-
 tum. tandē sollempni reddidē hospicio. Et cū tractatū eēt in publico in nego-
 cio p̄t̄ quod tam uir dī q̄ cardinales adueniant. oblita fortitudinis sue
 ciuitas om̄i ferocitate deposita. se ita abbi subicit. ut obedie eoz n̄ in q̄ge
 ille possz aptari uoce poete uisicls. Jussa sequi tā uelle m̄ q̄ posse necesse est.
 Pactatis om̄ibz reconciliata ecclia. firmatis int̄ plebes q̄cordie pactionibz. alia cepit
 nasci negotia. et in s̄amiente diablo et in q̄bdam corpibz debachanti. oppositū ē uexil-
 lum xpi. et inc̄panti uirō dī de obsessis artus supueniente eminentiore uirtute. et
 rita et tremebundi diffugere demonia. Et noua legatio n̄ romanū praḡma cum
 ferens. h̄ diuinis legibz fidei praḡma allegans. platis in mediū litris sanguine
 conscriptis. et bulla crucis imp̄ssis. que figurā auctoritate sua t̄stā et in f̄na s̄
 subdit et euat. In audita ē nr̄is tempibz tanta ppli fides tanta homine. ut. in t̄
 quos religiosa q̄tentio. cum signoz gl̄am ab̄s crudelitati eoz. illi ū sc̄itati ascribeant.
 et h̄ de eo indubitanter sentirent ut quidquid ad d̄no peteret in petieret.

Adducunt q̄ ad eum mulierem, om̄ibz notam quam septem annis in mund
 uexant̄ sp̄e. et postulabant supplices ut in noīe domini demoni imper su-
 gam. et mulieri sospitatem. Que ppli fides n̄ minima uerū dīa uirō dei i-
 gerebat. et humilitate magistra consc̄i s̄ in q̄sucta exp̄iri n̄ p̄sumebat. et in stante petici-
 one ppli erutescebat si caritati postulantiū obstinati resisteret. et uidebat ei qd̄ offenderet et
 om̄ipotentia ei. si dissidentia obnubilare uideret. si a fide ppli fides p̄pa dissentiret. Et tu-
 abar q̄ secū. et licz signa si fidelibz si op̄te asseret. aus̄ suos sp̄u sc̄o ḡmittit. et orationi
 in cumbens celū elapsa uirtute sathanā in sp̄u fortitudinis inc̄pat et fugat. mu-
 lierem reddit in columem et q̄etam. Letant̄ qui aderant. et leuantes manū ad syclā. do-
 qui de excelso eos uisitauit gr̄as agunt. Auditū est h̄ ūbū et p̄bruit fama. et repente to-
 tam p̄culit urbem. p̄ccelas p̄tozia om̄ia. Conueniunt undiq;. de uirō dī s̄mo habet̄ ūq;. ^{p̄p̄ta}
 dicit publice nichil ei impossibile eē qd̄ ad d̄no postulet. et ad ei p̄ces aptas dei aures dicunt
 et credunt. et p̄dicunt et affirmant. Nec possunt aspectu ei et auditu ullom̄ saciari. utruū
 et alii implentia ei. alii don̄ exeat p̄foribz p̄stolant. Cellatū est ab officis et artibz. et tota ciui-
 tas in h̄ spectaculo suspensa manet. ḡcurrunt postulanti benedicti. et religiose tetigisse eū sin-

Secunda die ad eccliam sc̄a p̄m̄bsu diuina celebratur̄ myl̄te. I gl̄is salutarē uidetur.
 ria suus dī p̄cessit. V̄ expectante in nimia ppli multitudine. de t̄p̄a nullaz
 sollempnia dum clicis canentibz ip̄e secus altare sedet. puella ei puulanz

offerentes quam uentura in petri diabli uexabit. orant ut miselle subueniat. et diaboli in
ea debachantem elidat. Audita supplicatione altanciu inruit psona frendente dentibz et stride
rem ut etiam in tuentibz eet horrozi. spallus e etati. et uehementie anxietatis illi doluit.
Patenā g calicis in quo diuina celebratur erit mystia postulat. in qua digitis latice sup
fuso in tua se orans et de domini uirtute gfidens. ori puelle salubre potum applicat. et corpi
ei stillam medicinale infundit. Nec mora qd ireret sathanas in fulionis illi plenitudine
uirtutem ferre n potuit. h urgente in trinsec crucis antidoto festinante egrediens. uomitu soz
didillimo tremebund erupit. Sic purgata psona diabolo pfugo et ofuso laudes debitas do cant
ecclia. et post aclamaciones letabundas alac ppls ide donec diuina compleant mystia immo
bilis pseuat. Subaspectu itaqz omniu in columis puella alius domu reducit. et iux tadem
aplo dimittit ad hospiciu iur dei reuertit. Nescio tam quo di iudicio ea tempestate in medio
lano iuxta illud ysare ubum. pilosi canabant atq ad alterum occurrebant onocentauris
demonia. et effrenatis discursibz plurimos in festabant. nec erat q in solentie eoz resistet.
cum diu sub anhelmi salmate qui petri fauoz existerat. sacclotes ei gentes. uigines
siquade. scifications maledicte. altare polluta. uam di in pplm puocallent. At u in ad
uentu iuri di abdicatis anhelmi psliguis. in aplice sedis obedientia sub innocencio reuo
cata ecclia. in pedita est illa demonu licentia. et cotidie dabat locum. et ad pcel iuri di dif
fugietur diabli. et si quando resistit conabat in ipo oflictu succumbens glosi pellebat. In
eos q uexabant mulier gundea cuius mediolanis et honorata quondam matua. usqz
ad eccliam bñ ambrosii. amittis tracta est. In cui pectore pluribz annis sedat diabli. et
iam ita suffocauat eam. ut uisu et auditu et uibo priuata frendens dentibz. et linguam
in modum pmoia is elephantine pretendens. monstru n femina uidet. Sordida ei facies.
uult terribilis. flat fetid. in habitatozis sathane colluuia restabant. Hanc cum aspexit
set iur di. nouit in hentem et in uisum diabli. nec facile egressurum de domo. qua
tanto possederit tempe. Conus g ad populum cui in numia aderat multitudo. orare iu
bet attendi. et clicis et monachis secum iuxta altare oflulentibz mulierem ibide uibz ofli
turi et teneri. Illa n reluctans et iu diabolica n naturali uirtute recalcitrans. n sine auoz i
iuria arbem ipm pede pculsit. Quem diaboli ausum mansuete ille stemperit. et ad expul
sionem n in dignatione ue h pacifica et humili supplicatioe om in uocat ad uitiozem. et
ad immolationem hostie salutaris accedit. Quociens tam eandem hostiam signat. toc
ens quoqz admulierem ofusus eodem crucis signo edito. spm nequam ableta foris in
pugnat. Nam et ille malignus quociens adus cum signum crucis in tendit. pculsu
se indicans acius seuit. et recalcitrans cont stimulum quidnam tolet pdit in uir.
Copleta aut chnica orione. efficacius hostem aggreditur iur beatus. Patenam siquide
calicis sacrum chm corp imponens. et mulieris capiti sup ponens. talia loquebatur.
Adest inquit spe tuus iudex. adest summa potestas. iam resiste si potes. Adest inquit
ille qui pna salute passus uenit. nunc inqt princeps mundi hui euat foras. Hoc
illud corp quod de uiginis corpe sumptum est. quod in stipite crucis extensu e.
quod in timulo iacuit quod amorte surrexit. qd iudicibz discipulis ascendit in celu.

In huius generis maiestatis terribili potestate: tibi spiritus maligne percipio: ut ab hac ancilla eius egrediens: contingat eam deinceps non presumas. Cumque eam in uirum delerens: et manens ultra non ualens afflictaret atrociter: tam magnam nunquam modicum tempus habens: rediens pariter se ad altare fractionem hostie salutaris rite operuit: distindendamque in ipsam pacem ministris dedit: et festim pax et salus in regna redidit: ta est mulieri: et iniquis ille uiuifica mystica quante sunt efficientie et uirtutis non confessione sed fuga coactus ostendit. Fugato diabolo mulier quam in tantorum sartagine tormentorum carnifex pestilens tanto tempore fixat: mentis sue composita effecta: redditis cum ratione sensibus: reuoluta in terra fauces lingua: deum confessa est gratias agens: et in tuta curatores suum pedibus eius aduoluta est. Ingens pecelliam attollit clamor: omnis etas iubilat deo: personat cuncta: benedicit ab omnibus deis: excedit uenatio modum: et suum dei super hominem si dici fas est heretica caritate et

Audiebat hec que mediolanum fiebant: et per totam ytaliam iustas uenatur: nam uiri dei discurrebant opinio: et diuulgatur usque quod surrexisset propheta magnus potens in opere et limo: qui inuocato nomine christi in furiosos curaret: et obsessos a demonibus liberaret. Maxima quidem ei erat in curatio egritudinum gratia: sed in demonibus eliminandis frequentior operatio erat: quia copiosior uexatorum numerus: ad optata subsidia concurrebat: et maior operatio uirtutum minorum obscurat effectus. Jam uero per frequentiam populi qui amane usque ad uesperam foribus assidebat: oppressiones uulgi per corporis inbecillitate non ferens: ad fenestras domi procedens se eis conspicientium prebebat: et eleuata manu benedicebat eis: panes quoque et aquam deuehebant secum quibus benedictioni eius suppositis: domi ea per beneficia sacramentalibus referrebant. Exuicinis sane castellis et uicis et urbibus multi ad iurum dei fluxerant: et communia tam aduenarum quam ciuium in mediolano erant studia prosequi sanctum: experere beneficium: audire uerbum: uidere signum: et doctrina et miraculis ultra quam credibile est delectabantur.

Plerumque in eos quidam ex suburbanis: qui puerum demoniacum adduxerat. Qui repente coram omnibus ad signum crucis quod iuxta se et dicit de bauli sui brachium ruit: et elis hinc quod mortuum sine ullo sensu immobitus ius est: neque uox neque uex neque aliter erat in eo: tantum eadem percordia exiguis ei superat uapor. Dant ergo ceteri locum ut possit pedes et ad iurum dei: semineis pueri baulus: et attonita multitudo tam mirabilis casus prestolat euentum. Ingressus ergo ad iurum dei homo et puerum stupidum nec aliquid sentiente ante pedes abbatis exposuit et ait. Puer iste domine pariter que ante tuos posui pedes: iam per tenuum a demonio acrimie uexatus est. Et quod tiens per ecclesiam in gradibus uel salubris exortationis aspergit: uel signum crucis ei imponit: uel habitator eius diabolus ostendit atrociter torquet. Dumque in cum ceteris ego per foribus expectare: signum sancte crucis figurante te et extendente in ipsos manus: sacramentalium signorum uirtute exarctatus diabolus uehementi soluto

totus ad pueri uexationem se contulit. et sicut uides totum corp' eius occu-
 pans fere uirtalem ei spm' int'cludit. Sz et ipse puer cum audita eēt grē quam
 accepisti opinio. ex alioz curationib' suam spans salutē. rogauit me ut ad te eum
 adducerem. Obsecro g' p' miam di. ut et laborib' meis qui in ei custodia opam dāp-
 nosam et p'iosam inpendo. et miserie illi que tanta est quam ipse oculis p'bas. pro
 et consueto affectu subuenias. et tabiem demonis n' usqueq' p'cedē paciatis. Flebat
 g' et lacrimis oza p'fus plentes quosq' omomuit. ut om's parit' supplicarent.
 Tunc uir di' ofidē eol in m'ia di' iubens. baculo harundineo cui in m'iebat col-
 lum pueri lenit' tangit. Sz et fr' ei gemulus uolens expiri que arustico dicta fue-
 runt. latent' dorso ei signū scē crucis in p'ssu. Cuncte p'ri sine motu et sine sensu
 nec uidens nec audiens ante pedes ab'is diu extens' pauimto hefillz. ad tactū
 baculi et ad signum crucis in fremuit. et turbat' in genuit. Iubz g' ab'is sup' p'p-
 um lectum eum deponi. At ille quasi ex in uiria offens' reiecit se in pauimē-
 tum. et stridebat dentibz et m'ordebat p'curatorem suum. et capillis eoz qui ade-
 rant man' in uiriens. quo potat' conatu se ab eoz manib' abstrahereba. et ab eis uix
 teneri potat'. Lia inquit ab'is ad lect' nrm' eū reducite. Quante g' ab'is et fr'ibz
 in oratione p'statis. quasi ardentibz paleis que in lecto g'nebant' diabls uerē totū
 n' estuantis u' diuina appinquantē passionē clamoribz testabat'. Iubz g' scs in os
 patientis aquam benedictam in simeli. Quam ille p'cellis labiis et dentib' n' admittēs
 uix tandem cuneo in fixo dissolvente p'ssura ueller noller int' fauces et guttur recep'.
 Confestimq' ut penetrans scificatio ad int'iora descendat. quasi in fuso antidoto uel
 maligna erupit. et uomitu sordidissimo quasi torrentis in pulsu festina p'cipitatioe
 rotat'. cum ingenti otumelia demon exiit. Repente qui uidebat' mortu' uiuit.
 et de lecto ab'is quiet' et in columis surgens patrumq' suū amplexat'. deo
 grās sanus sum inqt'. Om's om's agunt om'mit' dō. et q' m' flebant' letantur.
 total' clamoz effundit'. uel int' gesta sup' tecta sollempnit' p'dicat'. tota ad spec-
 taculum uenit' ciuitas. benedicit' dō. gaudz p'p's. in ab'is tanni opis patre
 ebriuantib' multal' idem scs. In toci plebis requiescit' estēs.

T manus imponens. et aquam benedictam porrigens ad bibendum. sa-
 nitatem obtinuit. aridas man' et m'bra palati dissoluta tangens in colu-
 mitati restituit. cecis et subm'itroz testimonio in eadem ciuitate ut uident. im'posi-
 to signo crucis a patre luminū potent' obtinuit. P' idem temp' hospiciū albani-
 epi quem dñs papa in eadem legationē et collegam dedit. grā tractandoz negoci-
 oz int'uetat'. et de his que in uincta erant agebant' ad in uicē. tunc repente u-
 ruit sup' eol adolescens quidam cui arida man' erat. et reuolta ad brachiu'. et ad
 uoluit pedibz ei supplicat' postulat' sanitatē. Iue alias occupat' benedixit quide
 et abire p'cepit. et ne ampli' sibi molestiam faceret ubi solito seuiroz int'p'xit. Bece-
 debat ille n' osecut' quod quesierat. cum uenabil' ep'e sub om'i c'eritate eum reg-
 di iubz et manu arreptū tunc ab'is. Huc inqt' qui minime beneficiū osecut'

tibi ut discederet obediunt. tu ne claudas iusca mie. quin poti tu obedi i utu
 te obedientie me iubente astrict. fac quod postulat. largire qd petat. i ofidens in
 eius uirtute p quem ex petat sanitate postula et impetrabis. ut et tu de di munat
 et ille de optata glet salute. Ad pceptum epi abbs apphensa manu pui in uocant
 dominu i exaudiunt eu. i signo crucis eclito nerui q obriguerant extensi sunt.
 et caro quam assidens congelauit morib. redeunte solpitate ignita mobilis facta e
 i flexibilis. dicto citi languidū diu membrū quauit. Ob stupuit epe tam repen
 tine uirtutis ammirans effectū. i mira extrane uenatioe iurū di coluit. i mi
 racloz illi ipe testis exstiter i relator. Coegit g abem ut secū ea nocte cenaret. Cui
 rei assensū iux etiā cum magna difficultate obrinuit. ea dum taxat rōne suauit.
 quod intolerabilis undiqz ppls expectaret. n sine piclo posse egdi uider. In cenādū
 uero pampsidem in q abbs sōs omedit epe ministro familiari suandam tradidit.
 i pcepit ut seorsū reditam cum omi diligentia custodiret. Siapsil ex inde au
 quibz dieb epe idem uehementi februm ardore corripit. i recordat hominis
 di familiarem iuber accessi ministrum Discum inqt abbs que nux p tēdi
 consuandum huc aduehe ne cuncteris. Cumqz ille adtuliss. in funde in qz in
 eo aquam. i panis exiguas bucellas in cide. Quod cum factū eēt ofidens i dno
 et abbas se pceib commendans omedit iurū. i abz ulla dilatione quauit.

Augebat aduentantiū numer. et mirifica opa ad se plos in uitabat.
 nec usquam iuro di dabat requies. dum exei lassitudine alij s qe
 rem pcurarent. Abuentibz occurrebant aduenientel. i succedant
 s beneficia mendicantel. In quos miles quidam in ulnis suis puellulā
 ad iurum di attulit. que ita exosam habebat lucem. ut semp clausis pal
 pebris etiam brachiū opponet oclis. n aliquomodo lucis aliq ptecla se ei in geret.
 duellebant ei aliqū brachia opposita uolent. et cū ei se lum in fundet clama
 bat i flebat. i erit ei claritas perueniatu. i lux uita q acculeos ei cēbro in fi
 gebat. Benedicē in simtule iur di. i signū crucis faciens sup eā tēquillozē
 dimitat. et dū domū referret iur apert oclōs. i pedes sine uectore reitit.
 Et ipo in loco mulieri a demonio uexate multis altantib apate miaz idem
 sōs optinuit sanitate. Jam papiam aduenat. et fama uirtutū aduentū
 eius pcellat. et cum debito gaudio et apparatu tante gle iurū ciuitas
 letabunda suscepit. Et ne diu xpli desiderū dilatio suspendet. qui sicut
 mediolani mira facta audierat. signū ab eo optabat uide. aduenit p
 eum repente rusticus quidam qui de mediolano secut eum fuit. uxorem
 demonia cā secum ad ducens. quam ante pedes ei lacmabili uoce in rēsecū
 prestans anxietates deposiuit. Nec mora in contumeliā abbs pos misere
 mulieris diabolus locut est. i irridens suum di. non inquit de amacula
 mea hic me porculos edet. i brāscas deuozans repellet. Multa in hūc
 modum in iurum iacu. i labat conuicia. ut blasphemus puocatus.

2

+

im patienter ferret obprobria. et confunderet in presentia populi cum lacelli
ti se uideret et audiret in dignis sermonibus. Sed uir dei astuciam ei in relli
gens. irrisorem irrisit. et ultionem non ipse ex petens sed ad deum remittens.
ad ecclesiam sancti syri demoniacam duci precepit. Voluit quippe curacionis
illius gloriam dare martyri. et primicias operationum uirtuti ei ascribi. At uir
sanctus syrus ad hospitium remisit negocium. nec in ecclesia sua quippiam
sibi deferens. in tactum operi reduci uoluit ad abbatem. Reducit ergo mul
ier ad abbatem hospitium. garricante posuit ei diabolus ac dicente. Non me syrus
eiciet. non me expellet bernardus. ad hec siuus dei respondit. Nec syrus nec
bernardus te eiciet. sed dominus iesus christus. Et comis ad orationem. placite mul
ieris domino supplicabat. Tunc uero spiritus nequam uelud in priora in pbitate mutata.
quamlibens inquit egredietur ab hac amucula nisi in ea sentiens non molestiam
grauem. quamlibens egredietur sed non possit. Interrogat causam. quia nondum uolo
magnus dominus ait. Cui sanctus. Et quis est magnus dominus. Et ille. Ihesus na
zarenus. ad quem uir dei rursus. Vbi enim ibi uolui. aut si unquam eum uidisti.
Vidi inquit. Vbi nam eum uidisti. In gloria. Et tu in gloria fuisti. Tu quidem. Et
quomodo inde existi. Cum lucifero inquit. multi cecidimus. Hec autem omnia
uoce lugubri per os uetule loquebat. Respondente autem abbate secundo numquid
non in illam gloriam redire uelles et restitui in gradum pristinum. Rursum
uoce mutata et miro modo cachumans. hoc inquit tardatum est. Et
nichil ultra locutus. orante attonit uirum dei nequissimus ille uictus abscellit.
et mulier se redidit quas potuit gratias egit. Reuertit ergo uir cum mul
iere et priuam totam in columbitati ei congaudens. expectantibus amicum
domini sue redidit. Letabantur qui ordinem rei geste audierant. Sed repete
te gaudium uirum quia ubi domini sue lumina attingit rursus intrat dia
bolus. et in festior solito miseram discepit atrociter. Quod faceret ma
ritus. quo se uertit nesciebat. Cohabitare cum demoniaca molestissi
mum. relinquere impium uidebat. Surgit ergo et assumpta secum mul
iere rursus patriam reuertit. Vbi cum uirum dei non inuenisset. usque
cremonam persequitur abeunte. In quibus quid factum sit. et ut gratiam
inueniat lacrimabiliter deprecatur. Nec desinit pie petitioni abbas ele
mentia. sed precepit ut ecclesiam ciuitatis illi in grediat et ante cor
pa martyrum orans expectet donec ipse sequatur. Itaque memor
premissi circa uocis crepusculum ceteris dormitum euntibus ipse uno tantum
persequente ecclesiam in greditur. et tota nocte illa orationi uacans. opti
nuit ad domino quod petebat. et in petra mulieri sanitate iuberet eam se
cure reuerti ad patriam. Sed cum illa reditum diaboli sic iam expta fuerat
formidaret. collo eius alligari carnulam. precepit hec uerba omne
tem. In nomine domini nostri ihesu christi precepit et demum. ne am mulierem hanc

Emetore

psumas contingere. Quod mandatum cum tanto timore suscepit diabolus ut mulieri regressu nunquam deinceps appropinquare presumpserit.

Sicut etiam in eadem civitate demoniacus quidam cui passio multos ad risum commovebat cum alii qui severioris animi erant clementissimo ei operarentur affectu. Hic ita latrabat: ut si audires nec videres plonam. canem esse. Hunc ad se adductum vir dei cum latente audisset in genuit: qui eo in latrabat quo solent percussus vel obrutus canes irasci: et ringere in percussiones. Sed et in presentia viri dei anhelans et latrans: solito acius turbabat. In epato itaque diabolo: et in virtute christi expulso: homini impat ut loquatur. Purgat homo inquit ecclesiam: interim sacramentis crucis signo se munit: audit evangelia: confitetur et orat: et cetera sane multa officia deo reddere et consecrat.

Cum seculo per mediolanum eodem anno patres sanctos transiret: oblata est ei demoniaca mulier. Nam eo tempore abierat: quo primum vir dei civitatem predictam sua illustravit presentia. Hanc possidebat demonium quod in ytalica in byberia lingua loquebatur: non satis enim utrumque bilinguis esset an duo: sui quisque sermonis ydionate nitens: sed tam prope in hec in illa sonabat: ut dices hic qui loquitur ligurice hispanis. Hec etiam genu passione et poblitio timore turbabat. Hec cum ad virum dei perducta fuisset saltu secundo scammum in quo sedebat in opinata celitate transiit. Reducta ex interrogata quid sibi vellet et saltus et fuga: et unde egrotanti et vetule tanta vires et velocitas advenisset: respondit hanc se agilitate ex presentia in esse diaboli: ut currentes comprehenderet equos et eorum closo sine amuniculo in siliret. Hec in sequenti die dum in ecclesia divinis que ille celebrabat officis intererat: crudelissime et durissime vexata est coram omnibus. Compassus ab eis mulieri: iam sepe in talibus exprobat di clementiam: impat diabolo ut recedat. Ille ad impium sui dei tremebundum evanuit.

Mulier vero non solum a vexatione sed etiam a viros contractione in more et alia multa in terra alpium constituit operat. Summo tunc valuit. est vir dei: et diversa loca plurimum benefaciebat his qui in firmabant: illuminando cecos: erigendo debiles: curando febricitantes: maxime oppressos a diabolo diligentiori studio purgans: et que maligni fedantur spiritus pectora: templa deo acceptabilia consecrat. Multa in hunc virum plabilia et laude digna concurrunt. Et alii quod doctrina: alii mores: alii miracula mirantur. Ego quidem congruum his omnibus honorem deferere: sed pro omnibus quantum in me est hoc sublimi hoc propensius predicor: quod cum esset uas electionis et nomen christi coram gentibus et regibus ferret intrepidus: cum obedirent ei principes mundi et ad

nuntum eius in omni natione starent epi. cum ipsa romana ecclesia singula
in privilegio eius ueniret consilia. et quasi generali legatione concessa
subiecisset ei gentes et regna. cum etiam quod glorius iudicat dicta ei
et uerba confirmarent miraculis. nunquam excessit. nunquam in mirabilibus
supra se ambulauit. sed de se semper humiliter sciens uenabilius opum
non se auctorem credidit sed ministrum. et cum esset omnium iudicio summus.
suo sed iudicio constituit in finis. Solum deo quicquid fecit ascripsit. im-
mo se nichil boni aut uelle aut posse nisi in spirante et operante deo et
dixit et sensit. Sed aduenit uis diuina in tempore accepto et in die sa-
lutaris. legregans in euglium seruum suum cuius humilitatem respexit.
cuius animam spe seorsum ornauit. et quia sinceritatem ei nulla macula
uit duplicitas. nec intrinsecebat bonum ei quolibet consparatio fal-
sitaris. in loco suo idem spe manebat immobilis. Qui ut semper
splendidiore esset ac puriore. corticie in fornace probabat. et ne quid
ei rubiginis obriperet. crebris malleorum ictibus in in cude tundebat.
Flagellabat et arguebat non ad penam perire. sed ad gloriam puritu-
te. Numquam ei defuit stimulus eruditio. et cum sciret uirtutem
in infirmitate profici. sufficientem sibi in se experiebat gratiam. quod uidet suol
omnes quantumcumque extra ordinarios motus luna uel cotidiane abradit.
Erat quidem caro in forma sed spe prompta. et quia in corpore delectari non
poterat totus delectabatur in domino. non aliqua se huius ambitione pullabat
qui solis celestibus in habitabat. Quod ecclesie destitute pastores eum sibi in
episcopum elegerunt. Elegit eum domestica lingonensis ecclesia. elegit cha-
thalaunensis in terra ytaliam ciuitas ianuenis. et mediolanum metropo-
lis ligurum hunc optauerunt et magistrum et pastorem. Remis nobi-
lissima francie ciuitas. sed belgice prouincie caput eum diuinatione am-
buit. Omnibus huius uocationibus postpositis non sollicitauit animam eum
honoris oblatum. non motus est per eum ut in clinaret se ad gloriam. nec ma-
gis eum delectabat thyrata et anulus. quam rastrum et sarculus. Pe-
tentibus se non aliquando negauit non concessit. sed dicebat eis se non esse su-
um. et quod obediens iuberetur facturum ut seruum. diebat autem se uenisse
non ministrari sed ministrare. et ab ministri seruitute cui obligatus erat
nisi firmi uoluntate non posse absolui. Que res cum referret ad fratres
respondebant. Nos omnibus que possidebam uendimus. in uentam pro-
ciolam margaritam comparauimus. ad patrimonia distracta redire
non possumus. Quod si pecuniam et appatatum nobis preceperit. et sub-
stantiam et margarita priuati fuerimus. expectationi nostre ma-
le prorsum est. si oleo nostro effuso clausis ianuis sicut fatui melle-
mus. Prudant enim sibi ex consilio scilicet fratres et dominus pape aue-

qđ petebant

toritate muniti erant. ne quis gaudium suum tollere posset ab eis. et aliorum
 consolatio fieret eis tribulatio. et eorum inopia aliorum plenitudine cumu-
 laret. Huius aliusque rationibus serui dei expugnauerunt pettores. et
 iam divulgatum ubique erat abbatem sic statutum ad in ecclesia. sicut in
 hebreorum populo moyses fuit. qui cum non esset pontifex aaron tamen iuxit
 et sacravit pontifice. et de dispositionibus ei tota leuitica omni tempe-
 ram alpem transcendat. et descendebant ad eum de **Succellio** paruit.
Summis rupibus pastores et armentarii et agreste hominum genus.
 et clamabant a longe benedictionem petentes. et reptabant per fauces mo-
 tum regredientes ad caulas suas. colloquentes ad inuicem et gauden-
 tes quod sanctum domini uiderent. et manu eius super se extensa optate
 benedictionis gratiam accepissent. Tandem crisopolim ueniens usque lin-
 gonas sollempniter deducit. circa quos fines fratres ei clarauallenses occu-
 runt. Prout genibus surgunt ad oscula. et uicissim ei colloquentes cla-
 ramuallem eum adducunt alacriter. Assunt fratres congregati in unum. et
 mira deuotione dilectum patrem suscipiunt. Agitur sine tumultu cum
 omni grauitate leticia. facies quidem purior hilaritate dissimulare non
 poterat. sed castigat actionum et locutionum modum metas proprias non trans-
 diebat. et cohibebant se affectiones ipse ne quod agerent in quo dissolutionis
 nota religionis maturitatem offenderet. In tanta abbatis moza nichil
 in claraualle potius diabolus rex. nichil in terram rubiginis sue me-
 ris affricuit mentibus. nec aliqua parte domus dei super petram fundata
 mota est. Ita opus suum absens suus dei corpe. presens spiritu. orationum in-
 stantia numerat et solidat. ut non ruina aliqua in tantis constructio-
 nibus dehisce uideret. In ille in aduentu eius lites obsuatae sunt. non odia emut-
 ta in presentia iudicis eripunt. Nichil uniuerses aduersus priores de auidita-
 te uel daticia. nichil priores aduersus uniuerses de dissolutione aliqua
 uel remissione causati sunt. Integer uniuersorum stat. consors societas. me-
 ra unitas. omnis uniuersorum in domo dei. in pace et scimonia in uenti fr-
 ascendentel scalam iacob et festinantel ad inuicem dei cui delectabi-
 lis aspectus in superioribus eminebat. Abbas itaque uidens sathanan sicut fulgur
 cadentem de celo eo humilior et subiectior deo erat quo intelligebat deli-
 deris suis dominum ad esse spiritum. Nec de his in se gloriabat quod subiciebant ei
 demonia. quoniam potius gaudebat quod nomina fratrum suorum scripta esse uidebat
 in celo. quorum unanimitas se in maculata ab his seculo custodiret. Adierat
 in consiliis ei uenabiles fratres sui de quibus supra fecimus mentionem. adie-
 rat gothfridus prior ecclesie eiusdem propinquus ei carne et spiritu. uir sapiens
 et constans. qui etiam religionis et prudentie merito postea in ecclesia li-
 gonensi factus episcopus. et sanctitatis formam retinens. et dignitatis in qua

J

est honorem sublimat^o n̄ minuens. usq; hodie in ḡtens et eḡdient
laudabiliter p̄seuerat. Hic ḡ et alii plures p̄uici uiri de communi utilita
te solliciti. iurum dī cui ḡlacio in celis erat auq̄m descendē compellebāt.
et in dicabunt ei que domi necessitat exigebat. In sinuant itaq; ei locū an
gustum et in commodū in quo conſedant nec capacem tante multitudinē.
et cum cotidie catuarum aduentantium numer^o auget. n̄ posse eos in tā cō
structas recipi officinas. et uix oratorū solis suffice monachis. Ad dunt etiā
se conſidasse in feruis aptam planiciem et optunitatem fluminis quod
in fin uabit. ibiq; locum eē spaciolum ad omnia que ad monastiu neces
sitates conueniunt. ad p̄nta. ad colomas. ad uirgulta. et iuncas. et
si ex una p̄te silue uideat eē clausura. facile h̄ parietib; lapideis quoz
in genl ē ibi copia posse suppleri. In primis uir dī n̄ acq̄erit consi
lio. Uideret inquit. q̄ multis expensis et sudorib; domi ista parata ē.
sublimis est ecclā. domus lapidee consummate sunt. aq̄duct^o cum mag
nis sumptib; p̄ singlas officinas traducti. Si etiā hec omnia confregerim. po
terunt homines sc̄li male de nob̄ sentire quod aut faciles sum^{us} aut muta
biles. aut nimie quas tam n̄ habem^{us} diuicias nos faciunt in sanite.
Cumq; c̄tissimū sit nob̄ penes nos pecunias n̄ habē. ubo ewangelico uo
bil dico quia edificaturo turrim futuri op̄s necesse est supputare ex
pensas. Alioq̄m cum cepit et defecit. dicit ei h̄ homo fatū cep̄ edificare
et n̄ potuit consummare. Ad hoc fr̄s respondet. Si consummatis his q̄
ad monastecū p̄tinent habitabiles cellas. mitte d̄s. Nare posset sen
tencia. et cessandum ab op̄ib; rationalib; censura. Nunc uero cum cot
tidie ḡregem suū d̄s multiplicet. aut repellendi sunt quos mittit.
aut p̄uidencia mansio i q̄ suscipiant. Nec dubiū ē qui parat man
siones. qui parat mansiones. Absit aut ut p̄ difficultate sumptuū
confusionis hui in curram discrimina. Audiens hoc abbs fide eoz
et caritate delectat^o et auq̄m tantē consiliū acquirētur. et plurimū tū
sup h̄ p̄ri ad d̄m p̄tib; fufis n̄ nullis quoq; reuelationib; p̄ ostensis.
Gausi sunt fr̄s. ubi effusū est ūbum in publicū. Audiuit h̄ sc̄e
memorie nobilissim^{us} princeps theobald^{us} et multa in sumpt^o dedit. et
amphioza spo pondit subsidia. Audierunt ep̄i regionū et uiri in ch
ri et negotiatores t̄re. et hylari animo sine exactore ultro adop̄ dī copi
osa contulerunt suffragia. Habundantib; sumptib; conductis sel
timant op̄ariū ip̄i fr̄s p̄ omnia in cumbabant op̄erib;. Alii cedebant lig
na. alii conquadabant lapides. alii muros struebant. alii funda
bant ecclā. alii diffusis limitib; parciebant flumū et extollebant
salt^o aquaz. ad molas fuliones et pistores et coriariū et fabri auq; ar
tifices aptabant suis op̄ib; congruas machinas. ut scaturiret et p̄

diver uenire op' est in omni domo subdaneis canari' dedit' unum
 ultra ebulliens. et demum ogruul ministul pomis officinal capletis. p
 gata domo ad cardinale alueu' reuente que diffusa fuerant et flum
 priam reddent qntitate. Inopinata celitate summata sunt multi' totu
 monastiu' ambitu' spaciosissime opletentes: Sur' ex domi' et est aiam
 uiuent' atq' motabile nup' nata ecclia in breui pfecte et creuit.

Dabozabat ea tempestate subscrituratos epistione tou' burdega
 lensis ecclia. et non erat in aquitania qui posset resistere pri
 capi. cui animam in durauat. ds. qui annuente gurgio en
 golimensi epo. et in illante cor ei' dissensionis semina fact' erat sed
 matis defensor et auctor. Quicunq' susceptioni. petri leonis n' sub
 scribebant psecutionibz expositi. alii dampni alii pscriptiombus
 multabant. alii appil' sedibz pulsii exulare compellebant. sublabat
 in auribz comitil' iui' ebriis pualionibz quasi spens antiqui uetate
 ille. qui diu in p'at' iui' sedis aplice fuit legatus. et nunc amagile
 tu tanto delectus. n' potat se pari sue solius ecclie ep'is. qua se ui
 dent tota aquitanie principē et magistrū. Crubelcebat eni' ad p
 mam domū redire cui potentatui et turo mox et burdegalen
 sil et anleulis puincia subdite fuerat et quidq' a collibz hebreoz
 usq' ad ligerim o plectit' et claudit ocean' paruerat ei' impio. Co
 suetus pdari puincias. et sub titulo iusticie de causis emerge
 tibz face' questu. in finitias aggauit pecunias que erant s' in y
 dolum et in apostasie simulacru'. Videns itaq' pille s' exactionum
 auctoritatem et solam domū que nup' multis stupata clamoribz
 iam carebat erarus. in patienter ferens q' man' eius n' im pleret
 munibz. homo spentine astucie et festinato ad petrum leonis in
 sit. ut ei legationem concederet et ipse ei fidelitate iurata obediret.
 in super principē t're et quoscumq' possit ad eius impū i'clinare.
 Gaius homo qz pditionis locū in q' dilatarz maliciam suā se i'ue
 nisse putabat. cito annuit et libent'. et in astipulatione erroris
 gilone tusculanū cartanalem ep'm qui solus de romanis cū per
 portuensi ep'o. ei ad helat' celit' delegauit. Pbro gwardus qui pri
 se mutilatū dolebat resumpsit' cornua. et de in ceps cep' securice
 et audatioz appare. Nam et qd' an' n' fecat publice mitt'. ut ipa
 sacri officia insignia amphiocē ei reuentia in p'p'os uendicarent.
 Agg'cht' g' comitē multis pecuniis in uadit aiam eius rati
 onibz uenenatis. et hominē p'mptū facile seducit et corrump'.
 In primis ab urbe pietauensi guillelhm ep'e. uir honest'. homo
 catholicus. in societate et defensione uniuersalis ecclie stabili s'.

pedebat

inolen^t q^u pellit. et a guaraldo et cardinali adiutore suo. q^u petru^m
abdicabat dampnat. Cum et alie familiares cause. p^{er} q^uo^s ei a multo
tempore comel. in sens^u data occasioe libentissime p^{er}sequit^{ur} cu^m et ab iu
rat. vltim^u est ta^m guaraldo quam comiti. ut ad s^{er}uacione^m p^{ar}ti^s
sue sine moza p^{er}ictam carent ep^{iscopu}m. et in uenerunt hominem
ambrosiu^m nobilem quid^{am} gene^{re} h^{ab} de genem fide. quem ut gen^{er} suum
cu^m eo in causa ponent quibusdam ex clericis consentientib^{us} elegerunt.
et p^{ro}phanal ei inponentes man^u. execrabile capud ei n^{on} tam uixerunt
quam contaminauerunt. Simile huic monstru^m in lemouicensi
eccl^{esi}a u^{er}o struxerunt. rannulsum quenda^m dorothensem abdem.
quem n^{on} multo p^{ri}us ultio diuina secuta est. et cadens resupinus d^e
equo in uia plana uno tm lapide uulore q^u ad h^{ic} erat relict^{us} in fixo
uolens h^{ab} et huimodis capiti ei. et quassato o^{mn}ib^{us} exspirauit.
Aur uenabilis gausfredus ornontensis ep^{iscopu}s. cui a papa
innocentio agranie legatio fuit comm^{is}sata uehement^{er} in
dolu^{er}it. et succurrandum p^{ro}curanti eccl^{esi}e postpositis aliis negociis
sine ulla dilacione decuit. Abdem q^u clareuallensem petro et obsec^{er}.
ut s^{er}uadita mala eliminanda succurrat. Assensit uir di^us et se in
p^{ri}mo congregatione^m monachoz in britannia in locu^m que^m iuxta
namnetu^m comitissa uimengardis parauit ducturu^m in timat. et
p^{ro}mittit disposita illa domo scdm gen^{er} et species suas. se cu^m eo in a
quitania p^{er}fecturu^m. Ibant q^u simul. et ne multis ambagib^{us} utar. si
mul namnetu^m uenerunt. Erat au^{tem} in regione illa mulier mulier.
que a quodam petulante diablo uexabat. apparuit au^{tem} ei lasciuus il
le diabolus in specie militis male pulcher aspectu^m. et in amore suu^m
in tu^m suggestione latenti extra locutione blandienti. animu^m eu^m
salacit^{er} in clinauit. Cumq^{ue} assensum mulieris optinuisset. expa
sit brachus. pedes ei sup^{er} unam manu^m suaz posuit. alta u^{er}o manu^m
capud eius opuit. sibiq^{ue} eam signo. hui^{us} federis dotauit. Iua q^u
uirum habuit strennu^m milite^m. h^{ab} hui^{us} execrabili omⁿⁱcu^m p^{ro}ful igna
rum. Abutebat q^u ea etiam in eode^m lecto. cubante marito. in uulibi
liter ille in purillimus adult^{er}. et in edibili uexabat libidine.
Sex annis tantu^m latuit malu^m. nec detexit mulier p^{er}clita tanta c^o
minus probitam. Septimo u^{er}o anno confusa. in se ip^sa et expauit.
tum p^{ro}pt^{er} colluuioune^m tam otinue turpitudinis tum p^{ro}pt^{er} timore^m di^u.
cui iudicio singlis momentis timebat iⁿteriri et dampnari. Confu
git ad sacerdotes. et piaculum confiter. P^{ro}agrat loca sc^{ri}pta. et sc^{ri}ptoz im
plorat suffragia. h^{ab} nulla ei confessio. nulla ei oratio. nulla elemosi
naz largitio suffragat. Cotidie ut p^{ro}. et in p^{ro}pt^{er}u^m ademone

26
in festat. Venitq; soelus tantum effusus est. Quo audito et cognito mari-
to: contubniu eius exerat. In terra ad locum pdictu uir di cu comita-
tu suo aduenat. cui ut adiuu aduentu in felix mulier se ad pedes
eius timebunda picat. Apit ei lacrimi pfusa passionē horribile et lu-
dificationem in ueteratam. et qd nichil ei pfectissent quecumq; fecisset.
Sibi apstiteris impata. Addit s ab oppellore suo aduentu eius pdic-
tam. et minacit ei iudictu ne an eius ueniret pntia. qz nichil ei
pdesset. et ipe recedente abbe qui suat amator. crudelissim fieret ei p-
secutor. Audiens hec uir di blandis uerbis consolatur mulierē. et de ce-
lo promittens auxiliu. pcepit ut die alta iam eni nox instabat con-
fidens in dno reuertat. Reuēta mane cum uiro di blasphemias et mi-
nas quas eade nocte ab in cubo eius audierat retulit. ne curis in qto
uir dei minas eius. s uade et tolle baculu hunc nrm et pone in lec-
to tuo. et si quid pot agat. Egit mulier quod iussum suat. et recubal
in lecto suo signo crucial munita. iuxta se baculum ponit. Ad est ille o-
tinuo. s ad consuetum opus n ad ipm cubile psumit accedere. minacit
tam acrimie quod discedente uiro di ipe iei supplicia reueteret.

In stabat dies dominica. et uoluit uir di pdictum epi pplm in ec-
clesiam accersiri. Cumq; ipa die maximus ppls ad eccliam uenisset.
int nullaz sollempnia. comitantib; epis gaudredo carnotensi et
brictio namnetensi. ipe ad umbone ascendit. et ut omis qui in ec-
clesia erant accensas candelas in manib; teneant locutus edicit.

Quod et ipe cum epis et clericis faciens. in auditos diaboli ausus
publice apit. et fornicatozem spm qui in tam horrenda in qnam
ta etiam contra natuu exarsent. cum omiu fidelu qui aduentu
subscriptione anathematizat. et auctoritate xpi tam ad illam q
ad omis mulieres deinceps iudicet accessum. Exinctis itaq; lacta-
mentalib; luminib; ual extincta e tota uirtus deinceps diaboli. et

Mulier post confessionē omnicanti nunq postea apparuit iimic.
is ita pariatul. simul et ab s irreflexibiliter eliminatus est.
bas et legat in gduintur aquitania. Interim guarodus al-
sensa comitis burgalensem archiepatum occupauat. et
simul burdegalensem et engolismense detinebat eccliam. s; ef-
fluentib; pecuniis quas in assensatoz man in iecerat. et magis
ac magis cognita ueritate iam defluebant ab eo subsidia pncipu.
et perfidie ei timebant fieri defensores. Morabatur itaq; in loci
illis in quib securiorem se putabat. nec iam facile publicis se co-
uentib; pntabat. Ut enim pri gesta breuit reuertam ubi pmy
cepit audiri qd aduersus eccliam cli guarodus ille machinaret

ab in nocentio papa adhuc in galliis demorante. multi sunt abbs nre
clareuallensis et iollensis uenabilis epe suessionensis. et pictauii usq
uenetunt. ut tam ipm quam pdictum principē conuenirent. At ille
iam eodem eodem principe persuaso in pudent in ecclesia catholicam ac se
pcedebat conuicia iaculari. et pollicita prius in nocentio subtrahē obedi
entiam. anacletū suū electū dignū. et quicumq; ei n̄ obedirent. erroneos
et acephalos. Unde factū est ut armati et armati in in saniam clia. pub
lice exea die persecutionem catholicis in tentarent. Prius tam quam
abunitate se ipos talit' pcedissent. obrulat abbs los in eoz eccle sacri
ficium dō. Post cuius discessum. decanus eccle euidem in quo mysti
a celebrabat impie quicē s; n̄ in pūne confregit. Siquidem post bre
ue tempus pcellus adō cum animā exalaret domū in qua moriebatur
plenam uicit demonibz. et se ademonio uigulari clamitans. cutellū
a circumstantibz postulauit. quem in mergerz gutturi suo. ut extracto
demone uiuere. S; diabolus cui datus erat eū int' hec ūba extinxit. et
pestilentē animam in in feruū dimerit. Archipresbit' quoq; qui petri
in ualoris pictauiensis eccle sinodum denuntiavit. quos ad conue
ntum perfidie in uitalat ad diablo corrept' ē. S; et in alios multos qui i
scismate illo feruente extiterant man' diuina manifestam exueuat
ultionem. Propter hec et alia huimodi an̄ homines confimdi cepit gi
rardus. et timens opponi s; que negari n̄ potant conuentus publi
col euitabat. Significatū est in terim comiti puros illustres. qui
ad eum securi audebant accede. quod abbs clareuallensis et eps car
notensis aliq; epi et religiosi uiri colloquiū ei expererent. quoz e
rat studiu ut secum de pace eccle et de malo remouendo tractarent.
Psuasimq; est illi ne tantoz deuitat'. quia potat fieri ut communi
cato cum eis consilio et facile eēt quod modo putabat' difficile. et
et quod uidebatur in possibile repentino puentu possibile redder.
Itaq; apud primatū hinc inde conueniunt. in primis de diuisione
eccle et de scissura et obstinatione que in fia aipel in sola aequitania
quali nebulis corruptele conlectant. multis modis et rationibz asu
di comiti in timatum est quod ecclesia una ē. et quicq; extra eam est
quali extra archam. iudicio. negesse est et diu. Adducta quoq; ex
empla claram et abiron. quos tra scismatis reatu absorbit uiuos nec tū
to malo uindictam di alicm defuisse monstratū. His auditis come
expte sano usul est consilio. et respondit se in obedientiā in nocentio
pape posse se dare consensum. s; in restitutionē epoz quos de sedibu
suis expulat. nulla ratione in clia. quō in placabil' eum offendat.
et inuenerat se nullo tempe eoz aliqū pacem suscepturū. Diu pnt

calicem

colloquium

27
muntios praectus est sermo. et dum uicissim ubi se mutuo occupant:
uir di efficaciora arma arripens: ad altare scm oblatum et supplicatum
accedit. Intrauerant eccliam quibus licebat diuinis in ree mysteriis. comes
sustinebat pforibus. Pactis g consecrationibus et pace data et diffusa p pfm.
uir di n se agens ut homine. corpus dñi sup patenam ponens ignea facie et
flammeris oculis n supplicans s minax foris egredit. et ubi tribulibus aggre-
ditur ducem. Rogatum te inquit. et spreuisti nos. Supplicauit t in al-
tero quem iam tecum habuim conuentu seruoꝝ di an te adunata multi-
tudo. et contempisti. Ecce ad te processit filius uirginis qui e capud et
dñs ecclie. quem tu psequeris. ad est iudex tuus in cui manus ula
tua anima deueniet. Numquid et ipm spnel. numquid et ipm sic
seruos eius contempnel. Lacrimabant uniuersi. et orationibus in terra
prestolabant exitum rei. et omium suspensa expectatio nescio qd
diuinu fieri ceter expectabat. Videns comes abem in spu uehementi p-
cedente. et sacratissimu dñi corpus ferentem manibus expauit et diri-
guit. membrisq tremebundis metu et dissolutis q amens solo pro-
uoluit. Ceuatus amulibus rurs in facie ruit. nec quicq alicui loquũ
aut in tendens in aliquẽ. saluus p barbam defluentibus cum pfundis
efflans gemitibus epulenti uidebat. Tunc uir di ppi accessit. et pe-
de pulsans achiue surgẽ iubz et p stare sup pedes. et di audire sente-
tiam. Presens est inquit pictaueus epẽ quem ab ecclia sua expulisti.
uade et reconciliare ei et in osculo scõ pacis cu eo unguo fedã. et ipẽ ad
sedem suã eũ reducito. et satisfaciens dõ redde p contumelia glam.
et in uniuerso principatu tuo diuisos et discordes ad caritatis reuo-
ca unitate. Subde innocento pape. et sicut ei omis obedit ecclia. tu
quoq electo a dõ tanto pare pontifici. Audiens h comes. auctoritate
spõ scõ et scõꝝ sacramentoz p̄sentia uict. n̄ audebat responde n̄ potat.
s̄ statim occurrit et in osculo pacis recepit ep̄m. et eadẽ q̄sta eã ad
uirauerat manu. cum toti exultatione ciuitatũ ad ppam sedẽ rediũ.
S; et deinceps ab̄s cum comite iam familiari et suauẽ loquebatur.
et patre eum monuit ne ad tam impios et temerarios ausũ ultra
exurgeret di patientiã irritaret in tantis flagitiis. nec pacem factã
in aliquo uiolaret. Pace itaq omi aquitane reddita solus guard
persequerat in malis s̄ n̄ multo post adueniente die ut in domo sua
misabiliter extinctus e. Et cum dicat scriptura est peccatum ad mor-
tem p eo n̄ dico ut roget quis in penitens et subito mortuus est s̄
confessione et uatico de corpore egredientẽ sp̄m diabolo reddidit.
cuius minist̄ usq in fine extiterat. Corpus ei anepotibus suis quo
in ecclia illa honoribus sublimauerat in uentũ enormit in lecto +

H

Va ab innocentio papa adhuc in gallis demorante. missi sunt abbas nost-
clareuallensis et iosten' venabil' episcopus suesionensis. et pictaviu' usque ue-
nerunt. ut tam ipsum quam predictum principem quarent. At ille iam eodem
principi persuaso impudenter ecclesiam catholicam a qua se precipue conuicia
iaculari. et pollicita prius innocencio obediunt. anacletum suum electum dig-
ni. et quicumque ei non obedirent. erroneos et acephalos. Unde factum est. ut ani-
mati et armati insanae clerici. publice ex ea die persecutionem catholicis
intenterent. Prius tamen quam ab unitate seipsos taliter precipuissent. obtulerat
abbas sancti ieorum ecclesia sacrificium deo. Post cuius discessum. decan' eisdem ecclesie
calicem in quo diuina missa celebrabat. ipse quidem sed non ipse contigit.
Siquidem per breue tempus percussus a deo. cum animam exalaret. domum in qua
morebat plena uidit demonibus. et se a demone iugulari clamitans.
cultellum acutissimum postulabat. quem immergeret gutturi suo. ut extracto
demone uiueret. Sed diabolus cui datus erat cum inter hec uerba extinxit. et
pestilente animam in infernum dimisit. Archiepiscopus quoque sancti petri inualoris picta-
uensis ecclesie synodum denunciavit. coram ipso quod ad conuentum perfidie iura-
bat. a diabolo correptus est. Sed et in alios multos qui in scismate eodem feruenter
extiterant. manus diuina manifesta exercuerat ultione. Propter hoc et alia
huiusmodi animi homines confundi cepit gerardus. et timentes opponi sibi que nega-
ri non poterant. gentes publicos euebat. Significatum est iterum comiti
puros illustres. qui ad eum securi audebant accedere. quod abbas clareuallensis
et episcopus carnotensis. alique episcopi et religiosi uiri. colloquium ei expe-
terent. quorum erat studium. ut secum de pace ecclesie. et demum remouendo tractarent. Per-
suasioneque est illi ne tantorum deuotaret colloquium. quia poterat fieri. ut communi-
cacio cum eis esset. et facile esset quod in putabat impossibile difficile. et quod uidebat
impossibile. repentino puentu possibile redderet. Itaque apud pertinacium
hinc inde queniunt. in primis de diuisione ecclesie. et de scismate et obstinatione
quod infra alpes in sola aquitania quasi nebulae corruptela sederat. multis modis
et rationibus a seruis dei comiti intinatum est. quod ecclesia una est. et quicquid extra eam
est quasi extra archam. iudicio dei necesse est et dilui. Adducta quoque exempla dathan
et abiron quos reatu scismatis terra uiuos absorbit. nec tanto malo uin-
dicta dei aliquando defuisse monstratum. Huius dictis auditis comes ex parte
sano usus est consilio. et respondit se inobedienciam innocencii pape posse se
dare consensum. sed in restitutione episcoporum quos de sedibus suis expulerat. nulla ra-
tione induci. quam implacabiliter eum offendant. et iurauerit se nullo tempore
eorum pacem aliquando suscipiturum. Dum perternuncios tractatus est sermo. et dum
uicissim uerbis se mutuo occupant. uir dei efficaciora arma corripit.
ad altare sancti oblatum et supplicatus accedit. Intrauerant etiam quibus
lucebat diuinitus iterum misterium. comes sustinebat per foribus. prout consuetudo
tionibus. et pace data et diffusa per populum. uir dei iam se non agens ut hominem.

corp' dñi sup patenā ponens. ignea facie ⁊ flammis oculis. n̄ supplicans s; minax
 fous egelitur. ⁊ ubi tribulib; agg'dit' ducē. Rogauim' te iquit. ⁊ spreuisti nos.
 Supplicauit t̄ i alto quē iam tē habuim' guentu seruoꝝ dñi an̄ te adunata mul
 tudo. ⁊ g'replisti. Ecce ad te p'cessit fili' u'gims. qui ē cap' ⁊ dñs ecclie q' tu p'se'gril.
 Ad est iudex tuus. inc' man' illa tua aīa d'ueniet. Numquid ⁊ ipm' spnes. Jūgd ⁊ ipm'
 sic seruos ei' cōtempnet. Lacimabant uniu'si. ⁊ ozonib; intenti. p'stolabant exitū
 rei. ⁊ omniū suspenſa expectatio. nescio qd diuinū fieri celit' expectabat. Videns co
 mes. albem i' spū uehementi p'cedente. ⁊ factissimū corp' dñi ferente imanib' expau
 ⁊ dirigit. menb; q; tremebundis metu. ⁊ dissolutis. q' amēs solo puoluit. Venat'
 amilitib'. rurs' in facie ruit. nec q'cqm' alicui loquēs. aut itendens i' aliq' saluis
 p'barbā defluentib'. cū p'fundis eflans gemitib; epilentic' uidebat. Tunc uir di' p'p'
 accessit. ⁊ pede pulsans a cliuem surgē ub; ⁊ p'stare sup pedes. ⁊ di' audire sententiā.
 Presens est iquit pictauēsis ep'e quē ab ecclia sua expulisti. uade ⁊ recoiliare ei. et
 i' osculo scō pacis cū eo iungito federa. ⁊ ip'e ad sedem suā eū reducto. ⁊ satisfaciens deo.
 redde p'gtumelia glām. ⁊ i' uniu'so p'ncipatu tuo diuisos ⁊ discordes. ad karitati s
 reuoca unitatē. Subdere i' innocēto pape. ⁊ sic ei oīs obedit ecclia. tu q; electo a deo.
 tanto p'are pontifici. Audies hec comes auctoritate sp'e sc'i. ⁊ scōꝝ sacramentoz p'secia
 uict'. nec audebat responde' n̄ potat. s; statim occurrit. ⁊ i' osculo pacis recep' ep'm. ⁊ eadē
 q' eū ab iurauat manu. cū toti exultatiōe ciuitatis. ad p'p'am sedem reduxit. S; ⁊ dem
 cept' abbs cū comite familiari ⁊ suau' loquebat. ⁊ patne monuit eū. ne ad tam i
 p'ios ⁊ remariol' aus' ult' exurgeret. ne dei pacienciā itant' irritaret flagitū. ne
 pacē datā in aliq' uiolaret. Pace itaq; omi' aq'tanie reddita. sol' girard' p'seuar
 i' malis. s; n̄ multo p' aduemente die ire. i' domo sua mis'abil' exunctus est.
 Et cū dicat sc'ptura ē p'ccm. ad mortē. p'eo n̄ dico ut roget q's. i' penitēs ⁊ subito
 mortū ē. sine g'fessioe ⁊ uatico. s' corpe eg'diente sp'm diab'lo reddid'. cui' minist'
 usq; i' fine exiit. ~~Corp' ei' anepotib; suis q's i' ecclia illa honorib; sublimauat.~~
et iuentū enormit' i' lecto suo tumidū. i' basilica quadā humanū ē. s; p'ea a gau
 fredo carnotēsi ep'o sedis aplice legato in extractū ē. aliasq; p'ectū. Nepotes
 q; ei' ab eadē ecclia p'ea eliminati s't. ⁊ omis p'geniel' ⁊ plantatio a radice au'illa
 p'ertā regna tanti iudici cūferens q'rimonia exulauit. Tanto g' malo obru
 to. ⁊ scismate g'uardi redacto i' anetel'. uir di' cū magno gaudio clarumvallē
 reu'tit. Illunt frēs cūfusi pedib' ei' grās agūt deo. q' bonis inuic' feliciores
 p'uent' accumulāt. ⁊ ubiq; alt'it' sui humilitatē gl'ificat ⁊ exaltat. Nactus
 v' uir di' aliqd' q'entis temp'. alius se negociis occupauit. q' secedens i' casula pi
 sacul' torq'bz cūmterā. sol' meditatioib; diuinis uacare disponit. ⁊ repete
 occurrūt ei' i' diuisorio humili q' ad p'sepe dñi g'sistenti amatoria cātica. et
 spūaliū fercula nuptiaz. Quatuor qd' s'pons' specios' forma p'filiū hominū. i' que
 ⁊ angli p'spice' desidant. fusca' adamauit s'ponsa. ⁊ discoloratā a sole tanto
 extollat p'onio. ut dicit eā totā formosā. nec nullā i' ea maculā eē. Ipsā q; spōsā
 dilectioe' languē' mutat. ⁊ i' q'rit diligent' q' sit illa karitas. cui' ofeta dul

ciora sūt uino. ad quoz dlibationē tanto affectu aīa ipacient' anhelat. **S**ymq; spons' multis laudib' sponsā attollat. nō tam iōmib' plenā ei sui copiā pbeat. n̄ usq; ad plenitudinē sacietatis se sponse d'lidanti cōcedat. **Q**uesit' aliqñ non iueniat. et post longos circuit' rept' teneat ne fugiat. **M**ulto tempe i har rerū meditacōe aīam suā effudit. et multiplicat' hec exponens. quū i se pfect' q' cotidie i illis epulabat' deliciis. quū in nob' q' illi' benedictiois reliqas i scripta seruauit. manifestū ē legentib' eam.

Hrea uirū dei litē aplice uocant. et ut assit laboranti ecclie. supplicat' cardinales. **I**ntimitant' studia. z q' in gramma erāt. inipolant' discursib' resumunt. **N**ulla uacatio sup ē. **S**eruiū dī aut orat' aut meditat'. aut legit' aut gionat'. **V**idens g' excusationes frustra expendi. uō necesse obedire mandatis. quocato' amultis p'ib' frēs diu pfundiq; suspirant'. affat'. **V**idetur frēs. i quantis t'bulacionib' laboret ecclia. **P**ars q'dem petri z i'ralia z i' aquitania. auctore deo elisa iā nō partit. s; oboortit. **N**asati sūt in his regionib' scismatis defensores. **R**ome magna ps nobiliū innocentiū sequit'. et fauent ei multi fidelū. q' tam temarie multitudinis ipetū formidantel'. n̄ audent publice g'fici. que innocencio firmare g'sentū. **C**onuitatol' h' pet' hoīes p'dit' q's corrup' pecunia. et munitionib' eoz occupat'. n̄ symonis pet' fidē. s; symonis magi representat' p'stigia. **C**ont' unā gentē occidentē edomita' sup ē lucta. **O**ranti b' uob' z iubilantib' iericho ruet. z cū extendit' cū moyse man' amalech uict' au fugiet. **J**osue pugnāt'. et ut ad g'firmationē uictorie dies sufficiat p'telata. soli uict' n̄ tā orat' q' inpat'. z inet' fidel' tā solis obediām qm d' hoste p'strato uictoria.

Job g' pugnātib' uos ferte p'sidiū. z auxiliū d' celo supplicib' animis iplozate. **A**gite que agitis. z state i' gradū q' statis. **I**licet nil uobis g'scū sitis. iudicio tam uro nō uos estimet' iustos. q'a sol' d's q's iustificat' iudicat. z p'fectissim' q'sq; iudicū diuini distētū exām ignorat. **J**udicari aū ab humano die n̄ multū curētis. neq; uita p'pa neq; aliena iudicia apbantel'. **S**ub timore dī sic state: ut n̄ uos que p'ia iudicantel' aliquādo extollamini. n̄ alioz curantel' iudicia excidat' in uigal'. **S**ingla v' p'frequentel'. uos seruos i' uiles reputetis. **C**undū aū ē q' nos obediā uocat. z h' dom' paternit' z uiri custodia dō p' hūc labozē assumim' g'fidentes de ei' clemēcia. tradim' z g'ndam'. **H**ec dicens z benedicēs flentib' uniu'is discessit. z cū multa reuēncia ubiq; suscept'. demū romā puenit. **I**nc' aduentu tā domni' papa q' frēs letati s'. z g'municat' ē eo g'silus sedm' rerū puent' z statū causaz. **A**lbas alias i' op' aggredit'. nec i' curtib' n̄ i' equis spem ponent'. s; colloq'a quozdā suscipiens. **S**uscitat' q' sit eoz facultat' z q' fautoz animi. utrū errore an malicia seducti. tantū scel' p'rahant' z p'telent'. **I**ntellig' exsecrētis clerū q' cū pet' erat de statu suo sollicitū. scire q'dem p'ccm s; n̄ audere reuerti. ne p'petua notat' ifamia. uilis it' cetos haberet'. et malle sub umbra hone statis iterim eē. sic. qm' expelli a sedib' suis z publice iudicati exponi. **C**oz q' de pet' p'lapia erāt h' erat responsio. qz iā credi eis anemine. poss; si d'mē braret gen' suū. z eū reliquent' q' cognatiois sue caput eēt z d'ns.

29

Ceteri iuramento fidelitatis excusabant perfidiam: nisi aliquis ex sana conscientia parti illi conferret suffragia. Denuntiabat itaque eis abbas colligationes impietatis esse profanas et sacrilegas: conspirationes legibus et canonibus condempnatas iuramentis non posse muniti: non debere non posse vitatis sacramenta iudicio suffragari. In sanitate autem eos qui rem illicitam sacramenti pacto consistere estimant: cum opteat extra ordinarias pactiones quocumque religioni obtentu sanctitas reuocari in irritum: et auctoritate diuina absolui. Auditis his aliisque uiri dei sermonibus: defluebant a petro: et cotidie partem uiri dissociatis agminibus uincula rumpebant: ipsius quoque petri animus tabescebat quia cotidie se minus in nocentium uero crescere minime dubitabat. Defecerat pecunie stabuatur curie amplitudo: aruerant ministeria domus: rarum mensam eius frequentabat conuiuia: delitiae in plebeia commutate: cultus obsequentium uetustate obscurus: macer et acuti stipendarum: erant alieno ipsi: et tota domus effigies pallida dissona. Tertia rex sicilie rogerus qui solus iuramentum prima iudicabant: ex principibus iam obedire pape in nocentio detestabatur: ad eum militum epulas: petens ut henricum cancellarium suum et abbatem clareuallensem ad se mitteret: nichilominus a petro leonis idem petens ut petrum pisianum a suo latere delegaret. Dicebat autem se huius dissensionis que iam diu in diuauerat uelle scire originem: et cognita ueritate aut corrigere errorem aut sanare sententiam. Scribebat autem in dolo: sed audierat petrum pisianum eloquentissimum esse: et in legum et canonum scientia nulli secundum: putabatque si eloquentie eius in publico consistorio audientia preberet: declamationibus rethoricis simplicitatem abbas posse obrui: et silentium eius uerborum et pondere rationum imponi. Ne diu morer uenit pars utraque salernum: sed militauerat ultio et peruenerat tanti sceleris machinamentum. Parato namque ad bellum innumabili exercitu aduersus rannulfum ducem: idem rex in campum armatas perduxit acies: cum subito uiso duce audacter obuiam procedente territus fugit: effusumque exercitum prode et cedibus exposuit: et in numeris militibus captis et infectis in uictis ducem ditauit opibus: et gloria sublimabat. Que quidem ei omnia iuxta uerbum uiri dei contigant. Cum enim primus eorum qui uocati fuerant abbas adueniens regem in castris positum in uenisset: per

multos dies uicinas acies ne omittent impediunt. et denū
cians regi quia si conflictum in ueris. uictus et confusus ab
ibis. Nouissime uero cum eiusdem regis plurimum creuisset ex
exercitus. ignorans quod non in multitudine foret euentus bel
li. uirum sanū querentem ea que pacis erant ultra audire
contempsit. At ille ducem rannulfum et catholicorum aciem
uibus potentibus adhortatus. sicut regi fugam. sic uis polli
cebat uictoriam. Cumque ad proximam uillam declinasset et i
staret orationi. repente fugientium et sequentium clamor audi
tur. Siquidem per eundem locum. fugientem regis exercitum.
rannulfus persequēbatur. Egillus itaque frater quidam ex his qui cum
abbe erant unum ex militibus occurrit. et quid accidisset interroga
bat. At ille siquidem luttas nouerat. uidi inquit impium
sup exaltatum et eleuatum sic octulos lybani et transiui et ec
ce nō erat. Nec mora dux ipse secutus ut monachum uidit
sicut erat armatus equo dissiliit. et pedibus ei aduoluit gratias in
quit ago deo et fidei seruo ei quia nō in ueris uerbis sicut ei fidei
collata huius uictoria est. iterumque in silens equo hostes in seque
bat. Nec tamē hac plaga sibi in ducta oculis correctus est animi
regis nec detinuit procella quam conglomerat prauis mētis
elatio. huius post fugam reuersis qui euasunt simulans alacritate
tem regio se ornatu attollens stipata militibus curia utramque
partem iubet accessiri. et prius in structo petro et multarum promissi
onum auctoritate accenso de cause sue rationibus uerbis eloqui.
Prior petrus electionem domini sui canonicam asserit. et uerba sua
multis canonum assertionibus munit. At uero uir dei nō in sermo
ne sicut in uirtute regnum dei intelligens esse. scio inquit petre
uirum te sapientem et luttatum esse. et unnam sanior pars et ho
nestiora te occupassent negocia. Utinam te patronum felicior causa
optineret. et sine dubio rationabilia allegante nulla posset impe
dire facundia. Et nos quidem agricolae et questuarii. sepius laboribus
quam pragmaticis aduocationibus assueti. si causa fidei nō esset in
stitutum silentium tenerem. Nunc autem cogit nos caritas eloqui.
qui tunicam domini quam in tempe passionis nec ethnicus presumpsit
scinde nec iudeus. fauore domini rugero petrus leonis lacat et di
rumpit. Vna est fides. unus dominus. unum baptisma. Nos neque duos
dominos nec geminam fidem. nec duo baptisma nouimus. Ut ab an
tiquis ordinar. una archa tempe diluuii fuit. In hac octo anime
ceteris omnibus peruenit. et quodque extra archam in uen

ti sunt pierunt. Archa hanc typum eccle tenet nemo sit qui
 ambigat. Archa alia nuper fabricata e et cum sint due altam ne
 cesse e aduerram ee et in pfundum dimergi. Archa quam regit
 petrus si ex dlo est. necesse e ut archa quam regit in nocentius obru
 atur. Pibit g orientalis eccle. pibit g occidentis totus. pibit francia.
 pibit gmania. hiberi et angli et barbara regna in pfundum pela
 gi dimergent. Religio camaldrensis et cartusienfis et cluniacen
 sis et cisterciensis et pmonstiacensis. aliap innumabilia seruoꝝ et an
 cellaz di collegia. necesse est ut sub uno turbine corruant in abyf
 sum. Epōs et abes et reliquos eccle pncipes. colla pncipi mo
 la asinaria alligata pelagus uozax excipiet. Solus ex pncipib
 mundi archam petri in nauit iste rugerus. et cetis omibz ene
 catif solus ipe saluabit. Absit ut totius mundi religio peat. et
 ambitio petri cuius uita palam e qui extiterit regnū celoꝝ obti
 neat. Ad hec uba n ultra potant se qui pntes aderant gnerere.
 s abhominati sunt et uitam petri et causam. abis aut tenens
 manum petri eleuauit eum simul et ipe surrexit. tuciozem
 in quens si m credas archam in nauim. Et sicut iam pridem
 mente concepat. salutaribz illum monuit aggrediens coopante
 gra di pntis pfluasit. ut ad urbem regdiens in nocentio pape
 reconciliaret. Soluta concione rex nondum uoluit obedire. quia
 sa petri patrimoniu qd in cassinensi et beneuentana pincia est
 amplissimu cupidul occupauerat. putabatqz huimodi suspen
 sionibz aliqua extorquere priuilegia. p que inuis pprum de
 in ceꝝ s stabi lueret hereditas. Sic hodie uisum saluatorem
 otemptit. et quem desiderauit absentem otemptit pntem.
 Sz omiꝝe ds caritate quam accepit a patre dedit hominibz.
 et contemptentes se facit in gloriof. et erigit in sublimie humiliat
 tol. Igitur circa curatione cuiusdam iuri nobilis et in urbe salerni
 tana notissimi. succumbentibz medicis quoz ibi pncipue ars iugit
 et studium. eidem iuro de medicoz auxilio despanti. nocte qdam
 psonpnu apparetis. in timauit aduenisse salernu iuru scm.
 et in curationibz efficacem. Hunc in quere uiber. et de ma
 nuu eius lauacro bibe. Quesiuit in uenit. aquam petur bibit
 conualuit. Hoc ubum p totam urbem diuulgatum e. ad au
 res regis et pcerum ei peruenit. Cum omniu igit populoz fa
 uoze solo rege in malitia pmanente abas romam reuertitur.
 pdictum u pilanum petrum et quosdam alios reconciliat eccle
 et in nocentio pape confederat.

Aduenerat temp^{us} in quo completa amorrei malitia.
angl's pcutiens gladium iam uibrabat. et ptransiens do
mos quaz supliminaria sanguis agni im buerat ad domo
petri leonis ueniens salutare in ea n̄ reperit signū. Percussit q̄ mi
serum. n̄ tam uico defungit. s̄ dat p̄dium penitentie locus. Ille
patientia dī ab utro. et in peccato suo morit despat. Miserabili pō
pa corp̄ eius effert. cadauer eius in latebris sepelit. et usq; hodie
fouea illa acatholicis ignorat. Atam̄ pars ip̄i papam s̄ p̄ illo al
terum statuerunt. n̄ tam exptinacia scismatis quam optum̄ p
aliquam tempus moram pape innocencio reconciliarent. Quod
sine mora p̄manum serui sui x̄ effecit. Nam et ip̄e ridiculus
pontifex petri leonis heres ad eundem iurum dī nocte se ḡtulit.
et ille eum nudatum quidem usurpatis in signib; ad dñm in no
centū pedes ad duxit. Quo facto ciuitas gratulabunda letatur.
in nocencio pape ecclā reddidit. romanus p̄ls ut pastore et dominū
in nocentiū ueniat. Ab̄s clareuallus in mira reuerentia habet ab oib;
auctor pacis et pat̄ p̄te p̄dicat. Pcedentem uiri nobiles p̄sequunt.
acclamat p̄ls. matrone secunt. et om̄s ei p̄mpto animo obsecūt.
s; quamdiu ille glam̄ colauit. quamdiu pace fruit ē. post tam
diu ^{diu} ^{diu} labore. Nec diem p̄ anno recipere acquieuit. Sedatis
om̄ib; et compositis. uix quinq; dies teneri potuit qui septē
annis et ultra p̄ eadem resarcienda scissione iudauit. Exeun
ti aut̄ uniuersis p̄ls. lacrimant̄ post eū. et se ab eo postulat
benedicti. et orationi ei cum omni se deuotione q̄ mendant.
Accepta q̄ ab innocencio licentia. confirmata pace uir dī re
gredit. et maximum domi reportans gaudium a trib; cum
gr̄az actione deuote suscipit. In tercia rome innocenti po
testatiue disponit agenda. utridiq; uisitatores occurrunt.
Alii cum negociis. alii tantum gr̄a q̄ gaudendi adueniūt.
p̄celliones p̄ccas sollempnit̄ celebrant. depositis armis
ad audiendum iūbum dñi plebes accurrunt. Post multi
farias egestates. ciuitas in breui opulenta refloret. Que
discordie temp̄e distracta fuerant. pax solidata reducit et
reuocat. arant̄ solitudines et deserta pinguescunt. Req̄
escunt singuli sub uite et ficulnea sua. nocturne silent excu
bie. et aptis ianuis om̄s timor excludit. Dato temp̄e in nocē
tiul ecclē ruinas restaurat. recolligit exules. ecclis antiqua s̄
uicia depopulatas colonias expullis restituit. et in sup̄ dona q̄
gr̄ua largit p̄ singlos. Monasteriū etiam apud aquas salui

occurrit

31
as in sancti anastasi martiris honore constituit: quod quidem
ibi prius fuerat. h. hoc tempore sola ecclesia deerat habitator. Con-
structis & cenobialibus mansionibus et reformata ecclesia. assignatis
etiam alimonias domi agris et vineis. a claraualle abbem et con-
uentum frim sibi mitti domni papa uoluit et obtinuit. Mittitur
& bernhardus pilane olim ecclesie uicedomin et religiosi cum eo frs.
qui scdm beati benedicti regulam in eodem loco dno deseruaret.
Cito pfecta illa plantatio. et associatis s. iuris in digenis. seruo-
rum di multiplicat est numerus. et pingua congrua nutritio
al in columbe et multiplex in breui pdixere pecculu.

Abas sanctus ad studia sua reuersus. dilectum amplectitur
epithalamium. Eduis etiam regionibus odore religio-
nis illi ubiq; diffusio. frs ad fundanda monasteria
in uitant. Fundata quoq; et statuta se ditioni eius subiciunt.
et artioris in eunt regla discipline. S. et diuisarum regionum
ciuitates. ex hoc collegio meruere epos. In primis roma summo
ornat pontifice. Preuente stephanu habuit. rocul modestie
uirum. Ostia uirum magnu hygone. In ipa quoq; romana
curia. henric et bnard alt pbr alt diaconus ordinati sunt
cardinales. Prope urbem romam nepa subhobto refloruit.
In tuscia p hie natalis gra soli et magnum eccle lum effulsit. *Salceum*
Citra alpes lauseme dat e ameds. Seduno garm. lingonis
godfridus. antiodoro alamus. nanteris bnard. beluaci hen-
ricus. tornaco geroldus. eboraco henric. In hybna duo epi.
re et noie xpiani. In alemannia ciuitate curia algot sapia
etate et gra reuend. hec luminaria claraualle assumpta.
fulgore puro pdictas urbes sua illustuere plentia. et pas-
toralis officii elucidantes glam. exemplum cetis epis fao-
ri sunt doctrine et uite. et in altitudine sua semp humi-
les extiterunt. Defuncto siquid in nocentio papa. et successozibus
eius celestino et lucio quam uelocit glummatas. bnardus quem
prius apud scm anastasium dixim abbem diuatum. papa urbis
efficit. Hic sedicione orta in iplo puluerem pedum in litigantes ex-
cussit. et relictis eis in franciam uenit. Cumq; rome se omederet
ac morderent. et ad inuicem glumerent. expectauit in pace don
fatigati gluctibus et dampnis afflicti. eius plentiam cupent et op-
tarent. Qui in terim renus celebto oculis. clarauallent humi-
lit uisitat. et glam pontificat romani pauperum replentat
aspectibus. Quant omis in tanta altitudine humilitatem i mo-

A

bilem. et in tam excellenti culmine posita sc̄i p̄manē uirtutē
ut altitudini sociata humilitas possit extius splendeat. et p̄ u
tute nequaquā in t̄ius in anescat. Adherēbat carni ei lancea tunica.
et dieb; ac noctib; cuculla induit. sic ibat sic cubabat. In t̄ habitu
monachi retinens. et se pontificem et morib; exhibebat et uestib;
rem difficilem agens diuīaz in uno homine p̄petatem p̄sonarum.
Segmentata ei circumferēbant puluīana lectus ei pallus optus.
sup̄ ambiebat cortina purpurea. s; si reuolueret opimenta in ue
nires sup̄iectis lanceis oplola stramina. et paleas conglobatas.
Homo in facie d̄s in corde uidz. ip̄e ū bona coram d̄o et hominib;
p̄uidebat. Alloquit̄ fr̄s n̄ sine lacrimis miscens sermonib; awo
la a corde suspiria. hortat̄ et consolat̄. et se int̄ eos fr̄em et socium
n̄ d̄m̄ exib; uel magistrum. Cumq; ibi morari diuī n̄ pat̄et.
magna eum p̄sequel̄ comitantū multitudine. salutatis fr̄ib;
ū in ualiam dirigens abscedit et ad urbem peruenit.

5
Scripsit ad eundem papam uir sc̄s librum multe subtili
tatis in quo acutissima in dagine tam ea que circa eum
quamq; in fr̄a sunt p̄sequens. etiam ad ea q̄ sup̄ ip̄m
sunt ascendens. tanta de natura diuina disseruit. ut uideat̄
in t̄io celo assumpt̄ audisse quedam ūba que n̄ licet homini loq;
et regem in decore suo uidisse. In his que infra sunt et que c̄ca
ip̄m sunt. moȳ societas. nature equalitas. officioꝝ distantia. 9
fidatio m̄itoꝝ. diuīdicatio p̄uēctiū subtilissime distinguunt.
et singul̄ in suo genē sui agnitio intimat. In his que sup̄ hōmē
sunt. specular̄ celestia. n̄ eo m̄ quo angli qui semp̄ adherent deo
confiderant. s; eo m̄ q̄ potest homo puri animi et mentis sincere.
diuina otingē et oformare ierarchie celesti sac̄docum tempale.
Cum enim in celesti militia constet alios alius p̄ncipari. et inuis
teriales sp̄e ad nutum sup̄ioꝝ potestatiū ad diuīsa officia delegari.
quidam uicini assistentes ab ip̄o accipiunt. que uel alius p̄ agen
da uel in telligenda in sinuant. Cumq; exigat homo p̄positure
sue reuerentiā exhiberi ad honorem summe potestatis cuncta re
ferri necesse ē. qz cum sit subdit̄ homini homo p̄ sp̄ū sp̄e. subdi
maxime optet d̄o de cui mune ista dat̄ p̄latio. et quo docente fit
ut pateat homini tam cognitio sui quam p̄fidem et spem ad
diuine contemplationis p̄modo dato in dulta accessio. Dictabat̄
uir d̄i et n̄ numq; scribebat in tabulis. nec patiebat̄ p̄tē s; i
spirata diuine. sedabat̄ lites eccl̄az et appellationes in p̄tu
nal qual̄ int̄ se clerici discordes ocurabant. blando spiramine

component et ipso in epamte redibat tranquillitas. et dumescen
 tibz pcellis qui seditiosi an eum uenerant et bile diffuso scaturien
 dberit ei pomibz comel. O tel declamationibz reuerbant pacifica.
Artheobald. et dilectionem beneficiis psecut se et sua in subli
 dia clareuallil exposuit. et in manibz abis posuit anima
 suam. deposita al titudine principali se int seruos di sumi ex
 ibent n dnm. uti ut ad omnia quecuqz domi illi in sima
 impallent. Emebat s fundol. q struebat domos. abba
 rius nouis pbebat in pen sal. et ubicumqz suu dei ex
 tendissent ppagines delegabat peccunias n unam domum sic
 salamon in iherosolimis statuens h ubicumqz hui scematis q se
 dissent plone satagebat eis ministeria necessaria q x intril p
 senti faceret mansione. Sz h in arbitrio iuri dei posuit. ut qb
 cumqz egentibz eo mandante ad op di sumpt pberet. Videns g
 abis pmpum principis animu pietatem pietate accendit. et
 maxime quide domesticis fidei uoluit eum ee obnoxu. et in
 mortalia templa fundare q siluit. q elemosinas ea sagacitate
 dispone. ut semp fructificantes rediuuul q renascentibz accessi
 onibz nouas semp elemosinas pcurarent. Deinde egenis quos
 hac atqz illac q uespe pungentes stimuli pauprtatis exaguant.
 omnimodis docuit misereri. aliis in dunita aliis alimta largiri.
 Oniuit et suggellit ut ple ipm xenodochia uilitaret n hoz
 reret aspectus languentiu. quia in hoc duplicaret clementie
 bonum si et uideret et foueret si q solaret et reficeret. humilia
 re paupes oppllozes. defende pupillum q uiduam. misereri q
 commodare. sermone in iudicio dispone. puidet quere eccle.
 rationem gladiu intellige. q elementariu instruxit summa
 officiu principalis intimans ei. et h aprincipe exquiri ex debito.
 ut laudi bonoz et uindicta maloz intendat. Hec et alia hui
 modi salubria monita homo rationabilis reuerent accipiens.
 luxum curie et fastum altitudinis in humilitate et honesta
 tem q uertit. nec erat qui in ei p sentia auderet aliquid in decens
 uel age uel loqui. Sz in h etiam ei place studentes. siue ficto siue pu
 ro animo ea in quib dnm suum delectari uidebant ipi sepi ficti
 tabant. In tducebant g ad eum qui familiari assidebant paupel
 calumpniam patientes. nunciabant languentes in plateis iacen
 tes et quoscumqz in amaritudine et miseria qstruitos. et ipe ob
 lata sibi occasione clementie letabat. et ampliori gra amplecte
 bat. quos de huimodi rebus uidebat sollicitos. Veniqz religiosos

uirōs de p̄monstratensi ordine euocatos elemosine sue p̄posuit.
ad quoz curam spectabat circuire castella et uicos in quibz ip̄e ma
neret. et de menta p̄pa languentes et leprosol om̄s qui ibi manebat
quamdiu in illis locis eēt habundantē refici iussit. s; et alijs pro
peribz largas et congruas p̄sonis elemosinas siue in cibis siue in
uestibz eoz ministerio donari in stituit. Et illō quidem tantum
in domo sua uoluit dominari. ut p̄ testatue p̄uicuis et
pistoribz et cocis et reliquis ministerialibz que uellent
iuberent. que placerent tollerent. nec eēt qui a
liquid phibe auderet. uel refre ad comitem si in aliq̄ pdigi in
derentur. Hu duo quos p̄dixi timētes d̄m et comiti placē uolen
tes et d̄o. nec magnificentia principis in miruebant qui ca
ritatis plenitudinem de suis impleri p̄parat. n̄ d̄o in grati eē
uolebant. si in uenirent delidēs et auari. ubi eos p̄mptos et ex
pedites dispensatores eē tam uoluntas d̄i quam principis suffi
cient bonitas in unxiss. Era t̄ p̄tea hoz officio deputatum.
ut monachis et religiosis iuris quos ad curiam diuisa mitte
bant negocia hospicia prouiderent. et de penu et horreo comitis
ministrare necessaria. Circumferēbant etiam rigente bruna
aptatis sarcinis paupum in dumenta. et pelles et birros et cal
ciamenta. in quibz n̄ arungia de erat que p̄uicos in digis ero
gabant. Nullum in comitatu illo clemētie de erat opus. ad
p̄tum illum om̄s naufragi. om̄s tutum habebant refugiu.
Tempibz famis n̄ sicut pharaō frumēta uendidit p̄plo. nec
in seruitutem s; erogatis annonīs subiecit egyptum. s; albe
scō quasi aitō ioseph diuino re usus et siluatio. grati egeni
aperuit horrea. nec exhaussit pecunia p̄p̄m. n̄ altu circum
uenit afflictos. nec re publica ad se translata puatos in t̄
ra cumulauit thesauros. s; in celo potius thesaurizans s;
in fatigabilis distributoz cum magna alacritate et pecu
nias distribuit et annonā. Nec defuit uiro in hiantī celestibz
magni pondis et horrendi temptatio. s; aggr̄llus ē eum tā
rex quam principel et omota ē et om̄muit t̄ra. et quasi uat eēt
ei d̄s rapinis incendis fere om̄ia ad eum p̄mentia de popula
tozibz exposita erant. et opuit faciem t̄re regis exercit. et passi
om̄ia uastabant. Nec erat ei tutum resistē uel obuiare p̄secu
tozibz. quia et sui deseruerant eum iniquissime infestantes. et
qui remanserant in in sidus n̄ ad subdia erant. et erant un
diq; angustie grauel. quia n̄ domi sibi cauere n̄ erit potant con

grua sibi puidete cum omnino qui sui eent nesciret. et tam deprecia
 refugaz quam de duplicitate filioz p's distider. In hac angustias suis
 ad dominu de celo quesuit auxiliu. et accito iuro di cui osilio maxime
 utebar n despans de mia di. h ex eius responso accepit ut intelliget quia
 flagellat ds omem filiu quem recipit. et huimodi correccionel uel pur
 gant uel pbant amma i glouolozem fuisse iob cum sedet in sterqumio.
 quam fuisz cum circumstante exatu sedisz ulesus in solio. Ostendit
 ei iur ses salomonē p'calle in ocio. et abulum bono patil defluxille
 in uitia. cum dauid pat ei absolon filio psequente i uniuilo irle ad
 usus cum animato pmanisiz in gra. In timauit i quomodo ipm sa
 thomas colaphizauit aplm. in qua tribulatione immobilit pseuerans
 illud meruit audire qz iur i infirmitate pficit. i quia in p'senti vi
 ta segnozel nos faciunt p'spa quam et circumspetiozel aduersa.
 Hec audiens uenabil' comel magnifice animat. duo in m'si pondis
 i m'ri opis uasa aurea in quibz p'ciosissime gemme habebant in ely
 se. que in sollempnitate corone sue rex angloz henricus auuncius
 suus ad ostatione diuiciaz suaz et gle sue in m'sa coram se habere osue
 rat. sub omni celitate pferri uellit in mediu. i a corde suo delectatioeqz
 auellens. gemmas aretinacis suis abstrahi uellit. et aurū o frin
 gi p'cepit ut uendunt. et de p'cio eoz dilecta dno sup aurū i topara
 on tabnacla fundarent. Nec desistebar amalech ab infestatione isrl.
 s moyses eleuatis in celum manibz potit e uictoria. i retrahentibz
 se hostibz atqz ses sequent' sollicit. clamantibz ad dnm i domi ploran
 tibz frubz irupit in aciel i in tempe iracundie ses e reconciliatio.
 i allegationibz diuinis inturrentibz detumueret p'celle. i reuila
 e m' regem i principē tranquillitatis i pacis desiderata serenitas.

In numeris quid signis i mi *Explicit liber secundus. Incipit tertius.*
 iacul ut orbis opit uniu's. fidelem famulum ds b'nardum clare
 uallensem glorificauit abtem. sic glos semp in scis suis i in sua
 mirabil' est maiestate. Ceterm sicut malachiam idem g'ndat. pri
 mum maximūqz miraculm qd exiuit ipe fuit. Seren' uirtu. mo
 destus habitu. circumspet' in u'bil. in ope timorat. in sac me
 ditatione assiduus. in orione deuot. i sicut alios ipe monebat
 crebra siquidem experientia p' suasis. de omi re magis fidens orio.
 quam in dultie ipe uel laboz. Magnanm in fide. longanm in spe.
 pfectus in caritate. summus in humilitate. p'cipu pietate. In gli
 l'us puidus. in negociis efficax. nunq tam minus quam in ocio
 ociosus. iocundus in t'obyba. in t' obsequia ueracundus. Suauis
 moribz. miris ses. miraculis glos. plen' deniqz uirtute i sapia. i gra

111.

apud dñm ⁊ apud homines. Cui scē anime adiutoriu simile s̄ fecat
d̄s. ⁊ speciali p̄uentum benedictione corp̄ aptauat. Apparebat in
carne ei gr̄a quedam sp̄ialis tam̄ poti⁹ quam carnalis. in vultu
claritas p̄fulgebat n̄ terrena utiq; s; celestis. in oculis anglica
quedam puritas. ⁊ columbina simplicitas radiabat. Tanta e
rat in terriori hominis eius pulcritudo. ut euentib; quibdam in di
cuis foras erūperet. ⁊ de cumulo in t̄ne puritatis ⁊ gr̄e copiose
p̄fus homo quoq; extior uideret. Corp̄ om̄e tenuissimū ⁊ sine cr
nib; erat ip̄a quoq; subtilissima cutis in genis modice rubens. Ilio
nimirū qd̄q; coloris in erat naturalis. assidua meditatio ⁊ studiū
compunctionis attraxerat. Cesariet ex flano colorabat ⁊ candido. lin
ba subrufa. circa finem uite ei resp̄sa canis. Statura mediocritatis
honestat. longitudini tam̄ uicinior apparebat. Alias an̄ thesaurul
iste in uase fictili erat. s̄to penit ⁊ undiq; squallato. Laborabat si
quidem caro ei multiplicib; in firmitatū inq̄modis. ut in eis uirt
animi p̄ficet. Quaz piculiosior quid̄ in meatu gutturis artissimi. nil
penit succum vix solidum aliquid admittentis. molestior erat defec
tus stomachi uiscerumq; corruptio. he s̄tinue. p̄t alias sepi i adētel.
Summū ei studiū fugē ammutationē. ⁊ tanq; unū se se agē cetoz.
At p̄lequebat gl̄a fugitante. sic eregione captantel se se alios fugē
s̄lueuit. P̄ubiū utō ei in ore s̄quentē semp in corde. qui h̄ facit qd̄ nemo
mirant̄ om̄s. Quo nimirū in t̄utu uitā reglamq; om̄inē ampli e
mulabat. nil in suis actib; p̄ferent̄ obsuante singularis. Ob; deniq;
⁊ ciliū qd̄ plurib; annis gestauerat occulte. pone maluit q; fr̄e ut
sceret. minus illum late uelle q̄testant̄ qui cū cetis eīdem p̄fessionis
s̄ om̄unia n̄ sectat. In ip̄is tam̄ om̄inib; erat illi singularis puritas.
⁊ deuocio n̄ om̄inis. Nichi negliens. ⁊ minima quoq; cū studio
⁊ intentione tractabat. ⁊ ip̄a siquid̄ experientia diffinitē solit̄ sa
pientem cui quoq; res sapiunt p̄ut sunt. Ap̄mil fere annis sic eua
sit ulecebrat̄ gule. ut ip̄am quoq; saporis d̄scionē ex magna p̄te p̄
didit. Quociens pia ministrantiū sibi fraude decept̄. liquelet pa
lul̄ alios sumpsit. Nam ⁊ oleum s̄ perrorem aliqū p̄pinatū bibit.
⁊ penit̄ ignorauit. Nec p̄ri id cognitū quam sup̄ueniens quida
labia ei miraret̄ in uncta. Cib; eius buccella panis in aq; calida
p̄rimit̄ emolliti. cum exiguis sorbitunculis erat. Hodie ille qd̄e.
s; medicā eius p̄tem crudam reice stomach̄ neq; illi foret in cibo uo
luptas. quem sumē perichm. s̄iptum tenē dolor. reice miseria.
Sic nimirū fidei suo uix desiderū cordis sui dispensatio sup̄na
p̄uiderat. ut ne fruct̄ ei de cet̄ abstinentie singularis. ⁊ odiosam

ammutacione declinaret subumbra necessitatis. De uno quide aliqui
 nob ipse dicebat. deo monachū quū sume opter. sic gustare illud ne ex
 inalle calice notaret. Qd sic ipse seruabat. quotiens s unū paciebat ap
 pon. ut n in post unū potū s p totū qualecumq prandū. suū ual
 culū in quo ei ppinabat. uix aliqui uideret min plenū amfula reptari.
 Min quide stare potat. s erat sedens pene uigil. rarissime mouebat.
 quotiens se subthe negociis potat aut orans. aut legens. aut scribens.
 aut in sistent doctrine frim edificationi. aut in sac meditatione plistent.
 In quo nimirū studio spūali obtinuat grām singlarē. ut n redū
 in illo n difficultatē aliqui sustinet. libe secū. habitans i de am
 bulans in latitudine cordis sui. et ibidem exhibens x ut monē ali
 ol ipse solebat cenaculum grande strati. Omis ei ad meditandū hora
 breuis. loc omis agrū erat. frequent tam us sic affectē diuino ur
 gente metu. immo regente spū. studiū h lucris ubiorib; postpo
 uebat. doct querē n qd s erat s qd utile multis. Alioquin in aliq
 oetu hominū ul tumultu. n ei intentionē causa depolcet. tota
 facultate animū colligens. in tiori qdam q uq; ipse s ecumfere
 bat solitudine fruebat. nil prs adtendens qd sonaret ul appa
 ret extius. Cum iam di famulus annos aliqd in claraualle pe
 gill; subit animū ei ut sem hvgonē nepolitanū epm i kartu
 sienses frs deuocionis grā uisitaret. Quem pdict epē tam g
 tant i tam reuēt suscep. diuinā intelligens in eadem hospiti
 uisitatioē plentia. ut pliat soloten adoraret. videns aut ser
 uis x epm etate grandē. celebrem opinione. scitate i spicu
 um. coram se pcedentē uehēmē expauit. i ipse quoq; pū cor
 ruens an eū ita demū suscept ē in osclo pacis. Humilitatem
 suam tanti uiri uenatione i susam. n sine graui gemitu cā
 bat. In cui pectore singlarē exeo tempe obtinuit locū. ut fie
 erent deinceps duo illi filii splendoris. cor unū i anima una.
 i se inuicem fruēt in x. Sicut enī regina saba de salomone res
 tat. utq; in alto longe ampli quā fama wigasset in uenisse g
 tulabat. Cartusie quoq; auro reuētissimo guidone pore i a
 cetis frīb; eodem affectu i eadē uenatioē suscept ē suus dī exul
 tantib; illis in gaudio. quia quale eum p eplam pri nouant.
 talem in uenerē i plentem. Cetm cum in reliquis omib;
 edificarent. unū fuit qd porē cartusienē aliquē mouit.
 stratura uidelic; animalis cui idem uir uenabilis in sidebat
 minus neglecta. min pferens paupertatē. Nec silentio plit
 emulatoz uirtutis qd mente accepit. h locut um estib; aliq

tenuit. super his moueri se se confessus est et mirari. Cumque ille ad patrem
sanctum quod audierat retulisset. non minus ipse miratur qualis esset strata
querebat. quod ita scilicet a clauualle cartusiam usque uenisset. ut nunquam
eam uidisset nunquam audisset. usque in horam illam quod esset omnino nesciret.
Neque enim suum erat animal uidere. sed a quodam monacho cluniacensi au-
culo suo et in sua uicinia demoranti fuerat commodatam. et erat sic stans
sicut ille solebat. Quod uerbum superdictus post audiens in eo potissimum
mirabatur quod sic ille dei famulus fons oculos circumcidisset. inter ani-
mum occupasset. ut quod ipse primo offendat uisu. sed ille tanti uisus spa-
cio non uidisset. non quod uidisset omnino. Iuxta lacum et nausanenium totum diem
itinere pergens peruenit cum non uidit. aut se uide non uidit. Cum enim uespere
facto de eodem lacu inter se locuti loquerentur. interrogabat eos ut iam ille
esset. et mirari sunt uniuersi. Desiderauerat tamen ab inicio omnimodis scri-
bere se negotium et nusquam egredi. sed in monasterio residere. Quod ex primo ex de-
fectu corporis occasione inuenisse se reputans optuna. aliquando statu-
it et aliquando tenuit. donec illum exire coegerit necessitas ecclesie dei et su-
mi pontificis atque omnium aliorum sui ordinis uisio. quibus per omnia
tamquam partem deferrebat ipse omnium partem. Ex quoque et mandato per cu-
cullam et tunicam laneam panno in modum clamidis decurtate et pa-
leo simili utebatur. inter tantum languorem corporis et labores nullis unquam
uti pellibus accrescent. In uestibus ei paupertas semper placuit. sordidus nunquam.
Nimirum animi fore indicem aiebat. aut negligentis aut in amicum apud
se glantis. aut fons glant affectantis humana. In cellis ei et habitis
omnis modestus et disciplinatus. preferens humilitatem. redolens pietatem.
exhibens gratiam. exigens reuerentiam. solo uisu letificans et edificans in-
tuentes. Verisimili dicimus quod ex ore ei frequenter audiuimus. dum chachi-
nos religiosorum hominum miraretur. non meminisse se apud annis sue
questionis aliquando se risisse. ut non potest ad ridendum quam ad reprehendendum
suum facere optet. et risu suo magis stimulum adhibere quam frenum.
Vocem in in valido corpore illi ualida satis in intelligibilemque ostendit.
qui in opere predicationis segregauerat illum ex utroque matris sue. Sicut
ei quotiens optuna inueniebat occasio ad quascumque personas de e-
dificatione animarum. prout tamen singulorum intelligentiam morem studia
nouat. quibusque auditoribus congruentem habebat. Sic rusticam plebem
loquebatur ac si semper in rure natus. sic ceteris quibusque generibus hominum
uelud si omnem in uestigandi eorum operibus operam impendisset. Litteratus
apud eruditos. apud simplices simplex. apud spirituales uiros per-
fectionis et sapientie affluens documentis. omnibus se coaptabat.
omnis iustitiae. Cautus erat artificiosissime obseruare. quod ad papam

eugenium scribens de sui cordis plenitudine eructavit. Nuge si inci-
 cidant in idu inquit ferende fortassis. referende nung. in tuenien-
 dum caute i prudent nugacitati. Prumpendu sane in seruu qd n
 m utit s; libent audiant. ut sup sedent ociosis. Quam n placabi-
 lem i psualibile quaq; eruditā linguā ei dedit d; ut sciret que i qu
 debet pfre smone. quib; uidelic; solatio ul' oblectio quib; exhortatio
 congruet aut in cpatio. nosse poterit aliquen qui ipi legert scripta.
 i si longe min abest qui vlti oul ei sepi audierunt. Siquid distula e-
 rat grā in labus ei ut ignitum eidem eloquiū uchemt. ut n posset
 ipi quide stulul erimi lic; totam illam dulcedine totū regne suore.
 Mel i lac sublingua ei i nichilomin ore ei ignea lex. uix aliud can-
 tia canticoy. Sicut uita coccinea labia tua. i eloquiū tu n dulce. Inde
 erat qd gmanicis i pplis loquens miro audiebat affectu. et ex smone
 eius que in tellige ut pote altius lingue homines n ualebant. magis q
 exptillimi cuilib; pēu loquentis in tptis in telleda locutioē edificari
 illoz deuotio uidebat. i uboz ei magis sentire uirtute. Cui rei cta
 pbatio tunsio ptoz erat. et effusio lacmaz. Vtebat sane scriptis tā li-
 be commodiq; ut n tam illas seq quā pcedē edet. i duce ipe q uellet.
 auctozem eaz duceem spm sequens. Quem nimirū ut in medio ec-
 clesie apiret os eius. sic spū d; impleuat sapie i intellect. ut secu-
 dum q in libro iob legit p fūda quoq; flumioz scrutaret i abscon-
 dita pferret in luce. Nam i confessus ē aliquotiens s meditati aut
 oranti. Sacram omēm uelud suble positam i expositam apparu-
 ille scriptam. Cetm quam gratis ewangelizauit quis digne pdicet.
 quis digne ammuret. Quinul fore edidit nullas s ab auditorib; tu-
 sitozias petē facultates. n oblatal sepi refutaret. sepi ecclesiasticā dig-
 nitates. Parum illi fuit nulla querē stipendia militante. ne in
 signia quide acquieuit accipe. Deniq; uelud ait dauid pcellurū
 ad bellum. bellica arma s grauiora causat ē utpote quib; mul-
 tol suo pseram tempe enet pgrauari. i in simplicitate sua glori-
 triumphabat. Tantam enī ei grām iurē diuina otulat. ut licet
 abiectul eēt in domo di uberi tam fructificaret in ea. q alii quilib;
 in sublime porrecti. ampli; lucet illustaret eccliam di uelud sub de-
 modio sue humilitatis. quam ceti sup candelab' stituti. Nimi-
 rum quo humilior eo semp utilior fuit iplo di in omi doctrina
 salutari. in quo tam noluit unq; tenē locum doctoris. Beatus
 plane. qui sic ipe de quodam scoz ait. legem dilexit i cathedra
 n affectauit. Quam felici siquid in uirtutū cathedra sedere
 meruit dum noluit sedē in cathedris dignitatu. Deniq; sicut

iustus et fortis in predicatione evangelica laboravit. sic prudens
et temperans cavet semper ab ecclesiastica prelatione. Nec enim gratum ac
numquam renuit. sed frequentius ad maximos electos honores pervenit egit di-
vina et cooperante gratia ne aliquando cogatur. Moyses quidem sacerdos pontificum
cessit aaron fratri suo. sed lingue erat impedimento. Bernardum nostrum
non ab opere evangelice necessitas aliqua. sed sola humilitas ab honore solo re-
vocavit. Merito proinde apud dominum et homines obtinuit gratiam singularem.
qui non in sine sumptu verum et sine gradu dignitatis. non autem sine
fructu fructus salutis evangelium posuit. et pro deo semper prode studio
ut nunquam prece sustinuit. Raro tamen non ad loca prima ut predicaret
exiit. sed quotiens cum necessitas aliqua traheret seminabat super
omnes aegros. et publice et privatim annuntians verbum dei. Quod tamen ex
mandato summi pontificis actitabat. ad nutum quoque presulum
ceterorum ubicumque eorum aliquando et rigillatim ad eum similiter facebat. Nimirum
quanto maior erat humilians se in omnibus. eo magis sacerdotibus
omnibus debebat. quo pleni in se haberent que ministris et reverenti-
a debent. Nec tacendum quod in predicatione eius in iherosolimitam
graue contra eum quorundam hominum vel simplicitas vel ma-
lignitas scandalum sumpsit. cum tristior sequeret effectus.
Quod tamen verbum dicere possumus. ab eo quidem initium non sumpsisse.
Cum enim multorum iam animos permovisset audita necessitas. a
rege francorum semel et in papa expectat apostolicas et litteras. hunc monuit non
sic acquiescere super hoc loqui vel consilium dare. donec ipse tandem summi
pontificis generalem epistolam iussus ab eo est tamquam romane ecclesie li-
gua exponere populo atque principibus. Cuius epistole tenor fuit. ut in pe-
nitentiam et remissionem peccatorum iter arripere. aut liberi frater aut
suaque proventus animal posituri. Nec et huiusmodi super hoc poterant uer-
ba dici. sed dicendum potius id quod potius fuit. Evident enim hoc
verbum predicavit. domino cooperante et sermonem confirmante sequen-
tibus signis. Sed quantis et multiplicibus signis. quanta vel numera-
re ne dum narrare difficile foret. Nam et eodem tempore scribi cep-
ant. sed ipsa demum scriptorum numerositas scribendorum et materia su-
peravit auctorem. Nimirum cum aliquando una die viginti seu etiam
plures ab incommodis variis sanarentur. nec facile ab huiusmodi di-
et illa uacaret. Venique plures eo tempore et proserui sui tactum et oratio-
nem ex ipso in matrem utris cecos uide. claudos ambulare. aridos
convalescere. surdos fecit audire et mutos loqui. mirabilis resti-
tuente gratia quod nunquam prestitum fuerat a natura. Nec tamen ex illa
puectione orientalis ecclesie liberi. sed celestis letari meruit et in-

pleri. Quod si placuit dō tali occasione plurimoz quidē eripē si n̄
 orientaliū corpa apaganis. occidentaliū a peccatis. animas quis au
 deat illi dicē quid fecisti sic. Aut q̄s recte sapiens illoz sortem n̄ magi
 doleat qui ad priora ul' peiora forte poribz scela redierunt. quam e
 oz mortem qui in fructibz penitentie purgatas uarus t̄bulatiōibz
 animas x̄ reddiderunt. Alioquin quamlibz dicant egiptū. dicant si
 lu tenebrāz. qui ueritatem n̄ uidē ualeant n̄ p̄ferre. callide edux
 eos ut inficeret indesto. patient' colat saluator' opprobriū quod tan
 taz animaz salute compensat. Meminit hui' uerbi ip̄e quoqz uenā
 bilis pat' in t̄ ceta dicens. Si necesse sit unū fieri eduobz. malo in
 nos murmur' hominū quā in d̄m eē. Bonum m̄ si dignet me
 uti p̄ clipeo. Libens excipio in me detentū linguas maledicas.
 ⁊ uenēnata spicula blasphemoz. ut n̄ ad ip̄m pueniant. Non re
 cuso in gloriis fieri. ut n̄ ueruat in inglam d̄i. Hec quidem ille.
 in libro de consōdatione scdo. Accidit aut' ut p̄mum de eidem excu
 dissipatione lamentabilis in trā gallias in sonuerat rumor. ut
 illuminandum d̄i famulo filiū cecum offerens pat'. multū p̄cibz
 uincēt excusantem. Et imponens sc̄s puero manū orabat ad do
 minum. quatin' si ab eo ūbum p̄dicationis illius erigat. si p̄dicā
 ti sp̄e eius affuerat in illius illuminatione ostendē dignaretur.
 Dum ū post orationem orationis p̄stolaret effectum. quid factū
 sum ait puer. Video enim. Atollit ylico clamor altantiū. plu
 res enī n̄ modo efr̄ibz uerum ⁊ esclarib' aderant. qui ut p̄terum
 uiderunt uidentē. multiplicat' consolati dō gr̄as referēbant. Idē
 etiam iocunde satis credim' osidasse n̄ nullos. quod eadē ebdomā da
 qua felicissima eī anima acarne soluta ē. ecclā ierosolimitana
 magnifice satis diuino fuerit munē osolata. sic sepi' illū uox
 erant p̄misisse. Siquidē capta ē u. Ia ascalon munitissima pau
 al' asca ciuitate miliaris distans. et piclose instans calcaneo
 eius. Adūsul hanc quinquaginta annis ⁊ amplū laborantes in
 ⁊ chil p̄fecant xp̄iani. nam ⁊ tunc n̄ humana uirtute capta ē
 s̄ diuina. Nec congruum ip̄i nūc in t̄serē ūba. que eodem sc̄p
 serat anno. ad uirum optimū andrēā militem templi tūc.
 ministrum n̄c ⁊ magistrum militie templi. qui ip̄i scdm car
 nem auunculus erat. De principibz nr̄is ait. In trā d̄ni nichil
 boni fecerunt. in suis ad quas redierunt in crechibilem exercēt
 malitiā. ⁊ n̄ compatiunt sup' contione ioseph. Confidimus aut'
 quia n̄ repellat dominū plebem suā. ⁊ hereditatē suam n̄ delinqt.
 Porro dextā domini faciet uirtutē. ⁊ brachiū suū auxiliabit

ei: ut cognoscant omnes quia bonum est sperare in domino quam sperare in prin-
cipibus. Et de his actibus. Jam et illud pro posteris memorandum quam multi-
pliciter ecclesie sancte iuxta dei doctrinam profuerit. in catholicorum moribus corrigendis
in schismaticorum furoribus reprimendis. in hereticorum erroribus confutandis.
Siquidem pro eos quos docuit sobrie et iuste et pie vivere in hoc seculo quoniam
totum etiam perfectum ualedicere seculo persuasit. uel ex hoc liquet quod non cessa-
uit quamdiu iuxta desertum sancti. sancti desertorum implens. Cuius munus
tertio uidetur propheticum illud in corpore exhiberi. Posuit desertum in stag-
na aquarum. et collocauit illic esurientes et constituerunt ciuitatem habi-
tationis. Et seminauerunt agrorum. et plantauerunt uineas. et fecerunt
fructum naturae. et benedixit eis et multiplicati sunt nimis. et
umentum eorum non minorauit. Sane in diebus schismatis generalis quam
fidelis suus dominus stetit in contractione in conspectu eius ut auertat
etiam eius. quam efficaciter stetit et placauit et cessauit quassatio. quam de-
nique in tempore uere euidenter factus est reconciliatio. non in persequendum.
Sufficere interim potest. si ipsi super his scribentis ad eum innocentium papam uer-
ba ponant. Quam firma aut perspicua constantia causam beati petri
et sancte matris tue romane ecclesie. in candescente petri leonis schismate feruor
tue religionis et discretionis suscepit defendendam. et se murum in expug-
nabilem per domo dei opponens. animos regum et principum et aliarum tam
ecclesiasticarum quam secularium personarum ad catholice ecclesie unitatem ac beati petri
ac matris obedientiam. frequentibus argumentis et ratione munitis in ducem
laborauit. magna que ecclesie dei in uobis praeuenit utilitas manifestat.
In quibus autem perfide quam magnifice egit suus fidelis et prudens. bre-
uitur in diebus illis petrus abaelardus magister. Quod annectendum.
in signis et celebrimus opinione sancte. sed de fide perfide dogmati-
rans. Cui cum grauissimis plena blasphemis uolitare
indignis scripta cepissent. per factas nouitates uocum et sensuum exe-
crati. iuxta eruditi atque fideles ad hominem dei retulerunt. Qui ni-
mirum secundum solita bonitate et benignitate desiderans errorem corrigi
et hominem non confundi. secreta illius ammonitione conuenit. Cum quo
etiam tam modeste tamque rationabiliter egit. ut ille quoque compunctus
ad ipsi arbitrium correcturum se permitteret uniuersa. Ceterum cum iam
recessisset ab eo. petrus idem os illius stimulat iniquus. et in genua sui
iuribus plurimoque exercitio disputandi in feliciter fidens. resiliit
apposito saniori. Expetens denique senonensem metropolitani quod in ei
ecclesia celebrandum foret in primo grande concilio. clareuallense cau-
satur arborem suam in occulto detrahere libris. Additque paratum se esse in
publico sua defendere scripta. rogans ut predictus abbas dicturus

F

Fuit in diebus illis petrus abaelardus magister. Quod annectendum.
in signis et celebrimus opinione sancte. sed de fide perfide dogmati-
rans. Cui cum grauissimis plena blasphemis uolitare
indignis scripta cepissent. per factas nouitates uocum et sensuum exe-
crati. iuxta eruditi atque fideles ad hominem dei retulerunt. Qui ni-
mirum secundum solita bonitate et benignitate desiderans errorem corrigi
et hominem non confundi. secreta illius ammonitione conuenit. Cum quo
etiam tam modeste tamque rationabiliter egit. ut ille quoque compunctus
ad ipsi arbitrium correcturum se permitteret uniuersa. Ceterum cum iam
recessisset ab eo. petrus idem os illius stimulat iniquus. et in genua sui
iuribus plurimoque exercitio disputandi in feliciter fidens. resiliit
apposito saniori. Expetens denique senonensem metropolitani quod in ei
ecclesia celebrandum foret in primo grande concilio. clareuallense cau-
satur arborem suam in occulto detrahere libris. Additque paratum se esse in
publico sua defendere scripta. rogans ut predictus abbas dicturus

37
si quid haberet ad conciliū uocaret. Factum est ut postulauit. sed
uocatus abbas penitus uenire recusauit. suū h̄c̄c̄ renuncians. Postea
tam magnorum uirorum monitis flexus. ne uidelicet ex ipsius absentia et
scandalū populo. et cornua crescant aduersario. demū p̄ge acquieuit. tristis
quidem n̄ sine lacrimis annuens. sic in ep̄la ad innocentium papam
testatur ip̄e ubi plenū lucidū negotiū om̄ne p̄sequit. Assuit dies et ec-
cl̄a copiosa conuenit. ubi ad famulo pet̄ri illius in mediū scripta pla-
ta sunt. et erroris capitula designata. Demū uero optio data ē. aut su-
a t̄e negandi aut errorem humilit̄ corrigendi. aut respondendi si pos-
set obiciendis s̄ rationibus parit̄ et sc̄oz testimonis patrum. At ille n̄
uolens resipiscere n̄ ualens resistere sapient̄ et sp̄i qui loq̄bat. ut temp̄ redimeret
sedem ap̄licam appellauit. Sed et postea ab egregio illo catholice fidei ad-
uocato monit̄. ut uel iam sciens in p̄sonā suā nichil agendū. respon-
deret tam libere tam secure. audiendū tantū et ferendū in om̄i patientia. n̄
sententia aliq̄ ferendū. h̄ quoq̄ om̄imodis recusauit. Nam et confess̄
postea suus qd̄ ea hora maxima quid ex parte memoria ei turbata
fuit. ratio caligauit. et interior sensus. Nichilominū tantū que que-
nat dimisit hominē. inultauit abhominatōne. ap̄sona abstinent̄.
s̄ dogmata p̄ua cōdemnans. Quando uero petrus ille refugium inue-
niet in sede pet̄ri. tam longe dissidens a fide pet̄ri. Et ip̄m s̄ auctore
eadem sententia cum erroribus suis ap̄licis p̄sul inuolens hereticumq̄ denun-
tians. scripta in cendio. scriptorem silentio condempnauit.

Fuit item giselbertus quem cognominauerunt porratam pictauoz
ep̄c̄. in sacris litteris plurimū exercitatus. s̄ sublimiora se et ip̄e
scr̄uat̄ ad insipientiam s̄. Siquid descēt unitatis unitate et di-
uinitatis simplicitate n̄ simplicit̄ sentiens. n̄ fidelit̄ scribens. disci-
pulis suis panes p̄ponebat absconditos. furtiuas p̄pinabat aquas.
nec facile quid sc̄peret immo quantum desiperet p̄sonis authenticis fa-
tebat. Timebat enī quod apud senonas petrum ei dixisse ferunt.
n̄ tua res agit. pariet̄ cū primū ardet. Nouissime tunc cū iam fi-
deliū sup̄ h̄ in ualescet scandalū. cresceret murmur. uocat̄ ad medi-
um est et librum tractat̄ uisus. quem in blasphemis emuerat gues-
quidem. s̄ uerborum quodam in uolucris circumseptas. Igitur in concilio qd̄
in urbe romoz papa uenabilis eugenius celebrauit. egit cominus ad-
uersus hunc giselbertum eccl̄e sue suo temp̄e singularis aduersus b̄-
nardus. primo quid totum qd̄ ille uerborum cauillationibus occultare ni-
tebat eliciens. deinde uero tam suis rationibus. quam sc̄oz testimonis
biduana disputatione redarguens. considerans sane n̄ nullos ex
his qui p̄sdebant iam quidē animaduerentes blasphemiam in doctrina

ad huc tam̄ audentes in iuriā ap̄sona. accensus ē celo. ⁊ domesticā s̄ ecclā
conuocat sc̄orum gallicanā. Comuni deniq; consilio ap̄atrib; decem pruin
ciarū alijs aut̄ ep̄is ⁊ abb̄ib; plurimis. dictante uero dī nouis dogmatib;
opponit̄ symbolum nouū. Cui ⁊ subscribunt̄ notā singlorū. ut eorū uide
lic; om̄iū licet irrep̄hensibilis. sic irrep̄hensibilis uetus ceteris innotescat.
Ita demū ap̄tico iudicio ⁊ auctoritate uniuersalis ecclē error ille dampnat̄.
ep̄e giselb̄t̄ an eadem dampnationi q̄ sentiat̄ inr̄ogāt̄. consentiens publice
refutans que prius scripserat ⁊ affirmauerat. in diuigentia ip̄e q̄sequit̄.
⁊ maxime qd̄ ab initio caut̄ fuisse ea lege eandem in gr̄eci disceptatione.
ut p̄mitteret sine ulla se se obstinatione peccatē sc̄e arbitrio correcturū libe
suam opinionē. In p̄tib; tolosanis henricus quidam olim monach; t̄ ap̄o
tata uilis pessime uite. p̄niciosissime doctrine. ubi p̄suasibilis gentis illi
occupauerat leuitatem. ⁊ ut p̄dixit ap̄l̄s de quibdam in yp̄ocrisi loquens m̄
datū. fictis ubi de eis negociabat̄. Erat aut̄ hostis ecclē manifest;. irreue
rent̄ ecclāsticis derogans sac̄am̄tis. paritq; ministris. Nec medioc̄t̄ in ea
iam malignitate p̄fecat̄. Sicut enī de eo scribens p̄t̄ uenabilis ad p̄nci
pem tolosanū in ter cetera ait. passim in ueniebant̄ iam ecclē sine plebib;
plebes sine sac̄dotib;. sac̄dotes sine debita reuentia. sine x̄ deniq; xp̄iani.
Paruulis xp̄ianorū x̄ uita in t̄cludēbat̄. dum baptismi gr̄a negabatur.
Ridebant̄ orōnes oblationesq; p̄mortuis. sc̄orū in uocationes. sac̄dotū ex
communicationes. fidelū p̄grinationes. basilicarū edificationes. dies sol
lemniū uacationes. crismatis ⁊ olei q̄secrationes. ⁊ om̄s deniq; in stituti
ones ecclāsticē spernebant̄. Hac necessitate uir sc̄it̄ arripuit. ab ecclā re
gionis illi sepius iam an̄ rogat̄. ⁊ tunc demū aruentissimo alberico olli
ensi ep̄o ⁊ legato sedis ap̄lice p̄suas p̄t̄ ⁊ deduct;. Veniens aut̄ cum in cre
dibili deuotione suscept; ē ap̄p̄lo t̄re. ac si de celo angl̄s ueniss;. Nec morā
face potuit apud eos quod irruentū turbas rep̄nē nemo qui posset.
tanta erat frequentia dieb; ac noctib; ad uentantū benedictionē ex
petentū. flagitantū opem. Predicauit tam̄ in ciuitate tolosa pau
quod dies. ⁊ in ceteris que miser ille frequentiss; ampli; ⁊ graui; infec
set multos in fide simplices in struens. nutantes roborans. errantes
reuocans. subūsos repans;. subūsores ⁊ obstinatos auctoritate sua p̄
mens ⁊ opp̄mens. ut non dico resiste. s; ne assiste quid ⁊ appare p̄su
meat. Certū ⁊ si tunc fugit henric; ille ⁊ latuit. ita tam̄ impedire se
ue ei ⁊ semite circumsepte. ut uix aliquē postea tū tandem captus
⁊ cathenat; ep̄o tradet̄. In quo tunc plurimis ⁊ signis in seruo suo glo
rificat; est d̄s. aliorū corda ab errorib; impis reuocans. aliorū corpora a
languorib; uariis sanans. Est locus in regione eadem sarlatū nom̄
est illi. ubi sermone q̄pleto plurimos ad benedicendū p̄nec sic uiq; si

38
echar dī famulo offerrebat. Quos ille eleuata manu ⁊ signo crucis edi-
to in dī noīe benedicens. mī inquit scietis uerā ēē que anobil. falsa q̄
abbētiis suadent. si in firmi uīri gustatis panibz istis adepti fiunt sol-
pūtatē. Timens aut̄ uenabilis ep̄s carnotensū magni ille gaudrēd
siquidem p̄sens erat ⁊ primū iuro dī si bona inquit fide sump-
serint sanabūt. Cui pat̄ ses de domini uirtute ni hēsitans
n̄ h̄ ego dixim ait. h̄ qui gustauit uere sanabunt. ut p̄inde uero
nos ⁊ ueraces nuntios dī cognoscant. Tam ingens multitudo languē-
tū gustato eodem pane conualuit. ut p̄ totam puincia m̄ ubi h̄
diuulgaret. et uir ses p̄ loca uicina rēgrediens ob cursus intollabi-

Elebrimū sane miraculū. Quod declinavit ⁊ timuit illo ire.
quod p̄ famulū suū in p̄tibz tolosanis ⁊ exhibuit. paralyticū
dam gl̄ia curatio fuit. Hunc in domo reglarū clicoz sc̄i sat-
nini quoz un̄ ip̄e erat ad p̄tione ab̄bis ⁊ fr̄m uisitans h̄o dī moy-
bundū inuenit hominē. qui extremū sp̄m th̄e uidet. Consolat
taq; miserū ⁊ data benedictione egrediens. sic postea cōfessus ē loq̄bat
in corde suo fidelis seruus ad dominū tam fiduciale quam fidelit̄ di-
cens. Quid expectas dñe d̄s. Genatio h̄ signa querit. Alioquin min
apud eos nr̄is p̄ficiam̄ ubi. n̄ abste cōfirmata fiunt sequentibz sig-
nis. Eadem hora exiit paralyticus de grabato. ⁊ accurrens secut̄ ⁊ cōse-
cutus ē eū. sacra uestigia qua debuit deuotione amplexat. Cui su-
bito p̄cedenti obuians ex gaudētiis un̄ expauit ⁊ declinavit. siquidē
fantasma putabat. Quando enī cum delectulo cōdēt surge potuisse.
Egressam magis a corpore ei animā fantasmate s̄ apparuisse arbit-
tus aufugit. h̄ ip̄a demū tam ei q̄ cetis rei uitas fidem fecit. Egrediet̄
exinde sermo int̄ fr̄s. currit ad spectaculum tam iocundū. ip̄e t̄ in
t̄ primos accurrat ep̄s ⁊ legat. inde p̄gredit̄ ad eccliam eo ip̄o qui qua-
luerat p̄eunte. ⁊ conclamante in laudes dī eodem parit̄ ⁊ concinēte.
runt undiq; ppl̄s ⁊ benedicunt x̄. triumphat fidel. infidelis cōfundit.
exultat pietas ⁊ impietas cōturbat. Porro uir dī cellam n̄ manebat
in gressus diligētē obseruari om̄s adit. obserari ianuas iubz. ne q̄s
pareat accessus ppl̄o cōcurrenti. Sane il quid b̄nard̄ qui san̄ fr̄s ē h̄
enī clico nom̄ erat. corporali beneficio n̄ in grat. magis sollicit̄ p̄me-
dio sp̄ali secut̄ ē seruū x̄pi. monasticū in claraualle ordinē p̄fitens.
habitū suscepit. A quo t̄ nullus ad p̄tel iterum tolosanas ⁊ ab̄bis ibi
constitutus hocieq; monastio p̄est. quod uauis aque uocatur. Cum
aū p̄ totū ab eadem puincia reditum uiri sc̄i magis magisq; signa
ēbrescent ⁊ multiplicarent̄ in dies. n̄ p̄reundum quidnam ip̄e t̄
h̄ animi geret. q̄ a humilitate cordis ⁊ mansuetudine didicisset.

Disputans enim secum in cogitationibus suis. et ex ipa demum locutus habundantia cordis sui. domesticis et religiosis quibusdam fratribus aiebat. Plurimum mirorum quidnam et haec miracula uelint. aut quid uisum sit deo talia adituare potale. Nichil in iudeorum in sacris paginis super haec genere signorum. Siquidem facta sunt aliquando signa per sanctos homines et perfectos. facta sunt et per perfectos. Ego in perfectionis gloria sum non fictionis. Scio enim non sanctorum michi suppetere miracula que miraculis illustrent. Quod autem non adeorum sortem me potine quod uirtute multas in nomine domini operantur et adhaerent. Hec et huiusmodi ceteri sectanturque cum uiris spiritibus haererebat. Nouissime autem optatum sibi uis exitum reperisse. scio inquit huiusmodi signa non ad salutem unum sed ad multorum spectare salutem. non deum in homine per quem talia operantur perfectione consistere sed opinionem. ut in eo commendet hominibus que illi credit in eum uirtute. Neque enim per se sunt haec per quos fiunt. sed per eos magis qui uident illa uel sciunt. Nec eo fine per eos dominus operatur ut ipsos perbeat ceteris sanctiores. sed ut ceteros magis amatores et emulatores faciat sanctorum. Nichil ergo in signis istis. quicquid mecum illa fame. magis quam uirtute nouerim exhiberi. non ad meam fieri commendationem. sed ad commendationem potius aliorum. Satis nimirum huius uiri mirabitur animus. quod quis haec diligentem considerationem pensauerit. non potest reputari estimatores quilibet fidelis signa atque prodigia mirabiliter operari. quam per se talia in se operari. Sibi quoque non minus uirtute iudicabit imitandos eius affectus quam mirandos affectus. imo in signa quam operum signa agnoscere. Sed ad haec quis idoneus. non huiusmodi siquid per se uiri de pari fide puritas suauitasque haerent. tantum quod utraque mirabilis. sed mirabilior utriusque complexio. Inde nimirum tam singulariter in unum hominem totius orbis uota per se concurrerant. quod puritatem suauitas amabilem faceret. suauitatem puritas acceptabilem. ut difficile fuerit estimare gratie uel an reuerentiae amplius obtineret. Quis enim tam rigide consulationis. qui clareuallensem non reuereret altem. Quis tam dissolutus. qui non erga eundem affectus. Dulcissimus enim affectibus plenus per se ipse haerent. sed quam libere eos quotiens causa posceret cohaerebat. humanissimum in affectione. magis tamen fortis in fide. Et ut breue aliquid huius rei per se ramus exemplum. sicut ipse quoque testatur in simone super cantica uicesimo sexto sicis oculis germani sui. in germani tam necessarium tamque dilectum uidelicet gerardi celebrauit exequias. sicis oculis corpus eius fudit se pulture. ne affectus fidem uincere uideret. Nam extraneum quemlibet. uix autem non sine lacrimis sepeliunt. Talem est illum ubi per se fructificaturum manus diuina formauerat. ut austeritatem suauitas morum tolleret. auctoritatem sanctas haerent. Cui enim uel tanta benignitas esset oneri. uel tanta bonitas esset honori. Legimus de salomone quod omnis terra desiderauerit uirtutem eius uide. Grande per se conuenit. sed forsitan in hac parte non

min' quam salomon hic. Neq; enī satis credibile est salomonē illū in
 omī glā sua tam uniuersalē orbis obtinisse fauorē. q; in sua humi-
 litate. Immo v̄ difficile omnino uideri ex hystozis aliquib; in uentre homi-
 nem unū q̄santē adhuc cū hominib; in uniuersa r̄a tam celebre ⁊ a-
 mabile optinuisse nom̄. a solis ortu ⁊ occasu ab aquilone ⁊ mari. Vt enī
 illas memozen p̄uincias ex quib; usq; hodie monim̄ta c̄tiosa sup̄eē nos
 cunt. et in ecclā orientali ⁊ apud solos occiduos h̄yb̄n̄oz. ⁊ ameridie ī
 remotissimis finib; hyspaniaz. ⁊ ab aq̄lone in īsulis q̄ p̄cul sunt datie
 suetiq; celebrima fiur. crebras undiq; rec̄- piebat epl̄as ⁊ red-
 debat. Undiq; ei xenia mittebant. undiq; eius benedictio pe-
 tebat. Postremo quasi uitis habundantissima ei opinio suos undi-
 q; palmites p̄pagauit. excepto quod in r̄a ierosolimitanā q̄muis
 locul cēt arēge parat. ob in cursu n̄ acquirunt m̄te fr̄s suos. Neq;
 n̄ ep̄c̄ ule in agrum aliq; usurpasse uideri. qui p̄ sacrū ei obitū dum
 fr̄s solaret. int̄ cetera quoq; h̄ in ip̄i p̄secut̄ est laudem. quia in om̄e r̄a
 exiuit sonus ei. ⁊ in fines orbis r̄e ūba illi. vincebat tam sublimitatē
 noīs humilitas cordis. n̄ tantū potat eum tot' mund' erigē. q; se ip̄e dei
 cē solus. Summ' reputabat' ab om̄ib;. in finū ip̄e reputant' ⁊ quem s̄-
 om̄s. ip̄e se nemini p̄ferebat. Deniq; sicut nobis sepi' ip̄e faretat. int̄
 summos quosq; honores ⁊ fauores p̄ploz ul' sublimū p̄sonaz. alim sibi
 mutuat' honore uidebat. Neq; potius reputabat' absentem. uelud qd̄
 dam sompniū suspicari. Vbi v̄ simpliciores ei fr̄s ut assoler fiducialui
 loquerent. ⁊ amica semp licet humilitate fr̄u. ubi se inuenisse gau-
 debat. ⁊ in p̄pam redisse p̄sonā. In nata ei apuero uerecundia. usq;
 ad diem p̄seuauit extremū. Inde erat qd̄ licet tam magnū cēt ⁊ excels'
 in uerbo gl̄e. nunq; tam sic sepe audiuim' eum p̄stantē. in humili q̄
 liber cēt sine metu ⁊ reuētia ūbum fecit. tacē magis desiderans. nisi
 gl̄e p̄pe stimulus urget. amore dī ⁊ caritate fraternā.

Pacientiam eius maxime quidem flagellis dñicis exarata nouim'
 ⁊ p̄batam. que nimirū ab ip̄o sue q̄sitionis initio usq; ad diem
 sacre depositionis tanta sustinuit. ut uita ei his qui nouerant n̄ n̄
 quedam mortis p̄telatio uideri. Ceterū q; homines quoq; ⁊ si rarior ei oc-
 casio minora forsitan patientie potuit experimenta p̄stare. dicendū tam
 uel b̄uit ne hui' quid apparuisse cū uirtutis in munē. ⁊ quia gen' hoc
 patientie solit' erat dice' triptitū uidelic; ad ūboz iniuriā. ad dampna
 rerum. ad corpis lesionē. de singlis saltem ponam' singla exempla.
 que interim nobis occurrunt. Scripserat aliqu' dī famulus ad ep̄m
 aliquem de curia ⁊ de q̄silio regis. monens eū sup quibda ūbil regi sua
 dēre. ⁊ q̄sulerē meliora. At ille uehementissime exacerbat' amarissimā ei

H

P

reddidit eplam. dicens in ipa salutatione pma salute in spm blasphemie. tamqz iudicis uir scs qd horroz e dice exblasphemie. illa scrip
sullz. quod ubum mansuetissim x suus memor dnice responsionis ego de
moniu n habeo. sic hodieqz extans eius epla gnyet. minime quid ait spm
blasphemie habe me credo sz n maledixisse cuiqz aut maledice uelle me
scio. psertim pncipi ppli mei. Nec min postea caru n min famulare eun
dem epm habuit. sz eulogiū uis pdictū sic fuit quasi n dictum.

Abs farsensis quentum frim aclaraualle uocauit monastiū e
il edificatū sz roman impediuit antistes. i sibi tollens col
in loco alto ordinauit. vnde plurimū dolens pdict uir ue
magnus et magne deuotionis. collectam pecunia sexcentaz fere marcarz
argenti deposuit subcirographo. quas ad di hominē ueniens obtulit ei.
rogans ut q n meruerat impijz suis. uel at alpes nouū exinde cenobium
gder. Nullum ē p argento. i totum fore amissū. Nec respondit a
liud homo di cū ei nunciaret. q benedict ds qui nobis peperit ab onē.

Nam i uis inquit qui abstulere leui in indulgendum sunt enī romani.
i pecunia uidebat in manus. ac uehemens fuit ipa temptatio. Gratula
ri i glueuat decem circit monastia. uel edificandis monastis loca agru
a numerans. fraudulenti s i uolenti ablata. dum grende nollet. i mag eū

Teniens aliquā claraualle clie quida uinci q uince delectaret.
ex his qs regulares canonicos uocant. in pte sacri in stabat ut
in monachum reciper. Suadente patre sco ut ad suam reuēter
eccliam n acquiescente recipe eū. ut quid g ait ue in libris tuis pfecti
onem tante ope omidasti. si eam desidanti opem rennuius exhibere. Et
maligno spū iracundie uehementi instigat. sic postmod euiden apparuit.
iam inquit si illos tenerem discipem libros. Cui uir dñi puto ait. in
nullo eoz legisti n posse te in tuo claustrō ee pfectū. Mox correptionē
n loco mutationē. si bene memini. in omibz libris omendau. Tu
uero impetū faciens homo uelud insan in eū. pcussit maxilla eius.
idqz tam guit ut succeder statim rubor ictui. tumor rubori. Jam qui
aderant in sacrilegum in uolabant. sz puenit eos suus dñi. clamans
i adiurans pnom x nullaten eum tangē. sz educe caute i ei curam ha
bē ne ab aliquo uel in aliq ledet. Qd tam districte pcepit ut miser
ille timens i tremens absqz omi iniuria eductus sit i deductu.

Quid in libertate spe di famulus excellent enituit. cum humi
litate i mansuetudine tam. ut quodam uidet i uereri nemine
i omem hominē reuereri. In epatione rariul utebat. moniti
potius i obsecrationibz agens. Quam v inuit i n ex corde amaritudie
uerbum pferet amay. exco maxime aiadutebat. qd p facile cmodi

a

h
e

canonici reglar
passit viz dei.

h
e

e

40
in petum cohibet. Siquidem mirabat hominum improbitatem. quod aliquando forte
turbatos excusatione quamlibet rationabilem. satisfactione quibus humili-
lem admittit grauat. quod ipsa sue turbationis passio miseris sic delectet
ut oderint omne remedium. ut obtineant aures. claudant oculos. obiciant
manus. et omnimodis satagant. ne semel orta quocumque sedari ualeat et
sanari. Cuius tamen oburgatione non minus facile aliquando opescebat grauis
et turbulenta responsio quam humilis et modesta. ut ab aliquibus proinde dicitur
cedenti in silite. cedere resistenti. Dicebat enim ubi resonat utriusque modestia
dulce esse colloquium. ubi uel ex parte altera utile. uel ex altera perniciosum. Sed
enim hinc inde duricia sonat in uirtutum est non correctio. non disciplina hinc
et illinc. ut deceat magis interim dissimulare platum. et quocumque sanata
utilius castigare subiectos. aut certe si res exigit ita obsuare et silium sa-
pientis. quia non corrigit uerbis. Loquitur ipse de incipationibus minus utiliter
minus patienter acceptis. in Simone super cantica canticorum quadragésimo
secundo. inter cetera dicens. Utinam neminem oburgare necesse sit. hoc enim
melius. Sed quomodo in multis ostendimus omnes. in tace non licet cui ex officio in-
cumbit peccantes arguere. magis autem urget caritas. Quod si arguere
et fecerit quod meum est illa autem procedens in conspectu minime quod suum est fatiat.
neque ad quod mihi illam. sed reuertatur ad me uacua tamquam iaculum feriens et re-
siliens. quid me animi tunc habere putatis fratres mei. Nonne angor. tunc
torqueor. Et ut in usurpem aliquid ex uobis magistrum quia de sapientia non pos-
sum. prius coartor et quod quid eligam nescio. placeat ne in me eo quod locu-
tus sum quomodo quod debui feci. an penitentiam agere super uerbo meo. quia quod uo-
lui non recepi. Et infra. Dicat forsitan in quod bonum meum ad me reuertatur. et
quia liberaui animam meam et mundus sum a sanguine hominis. cui an-
nuntiaui et locutus sum ut auertat a uia sua mala et uiuet. Sed et si in-
numera talia addas me tamen minime ista consolabuntur mortem filii inuenientem.
quali uero meam uia reprehensione liberatione quesierim et non magis illi. Quae
enim mater et si omnem quam potuit curam et diligentiam egrotanti filio
adhibuisse se sciat. si demum se frustratam uidet et omnes labores suos esse
penitus inefficaces illo nichilominus moriente. propterea unquam afflictibus rem-
pabit. Et hoc actum. Decetero tantum emulatores erat mansuetudinis et pacis.
ut si forte impudens quisque petitor durius extorsisset anegante responsum
aut facile deinceps cum eadem repulsa dimitteret inanis. Siquid uel
naturaliter ut ferebat oderat omne scandalum. et grauam cuiuslibet homi-
nis sustinere admodum graue. non sentire impossibile erat. Adeo nemi-
nem spreuit. nullius hominis scandalum perpenderit. et si ueritatem
di iusticiamque protulit. Nam et quotiens opteret notios aliquorum uel rep-
hendere actus. uel impedire conatus tamen solidare fiebat ut habundaret

uestigis

ip̄i quoq; lesi uident̄ haberent unde s̄ peis satisfacēt in cogitationib; sui.
Sane uicimus ex ip̄is quoq; n̄ nullos de quib; id min̄ uidebat̄ posse spe
rari. ampliori deuotione eius postmodū uel obsequiis desuisse. uel t̄ adheſi
se. Dicit̄ tam̄ i inuidos habuisse. ut habet̄ mitum ex eis. Cet̄m tam̄ singla
rit̄ eminebat̄ gl̄a nominis eius. ut pestis illa magis desperatione q̄ luo
re tabesceret̄ i timeret̄ agnosci. Quin̄ i humilitate eius i mansuetudine
i uincebat̄. beneficis suffocabat̄. obruebat̄ obsequiis. Nimirum doctus
erat in bono uincē malum. sicut ad quosdam fr̄s scribens int̄ cetera ait.
Adherebo uobis i si nolitis adhebo. i si nolim ip̄e. In uita p̄stabo. in ḡn̄
aditiam. honozabo q̄ contempnent̄ me. vsq; ad̄ siquid̄ om̄s homines
ḡmano amplectebat̄ affectu. ut eoz sc̄dalo sicut fateri ip̄e solebat̄ ḡu
irēt. quib; nullam lesionē scandali uider̄ p̄buisse. Plus enī p̄ssimum
pectus gratuitū alii affligebat̄ scandalū. q̄ ip̄e immunitat̄ gl̄ie sola
bat̄. Siquid̄ min̄ sp̄abat̄ posse sanari. quod unde p̄cedet̄ n̄ uidebat̄.
magnum s̄ eregione solatiū fore p̄hibens quotiens in ueniret̄ vnd̄ sati
face poss; ul̄ homini ple. uel homine n̄ sine occasione turbato. Erga oū
quid̄ hominū sp̄uale q̄modum. in q̄modumue ampli afficiebat̄. i sum
mum ei desiderū. summū gaudū. erat animaz fruct̄. q̄silio peccoz. Et
corpeas tam̄ quozlib; hominū necessitates p̄ssimo miserabat̄ affectu. Cui
erat humanitas ut n̄ in hominib; s̄ irrationabilib; i animalib; aui; opa
tēt̄ i feris. n̄ sp̄ienti de erat uirtutis effectus. Contigit enī aliquoti
ens ut it̄ agens fugitantē i ut uidebat̄ p̄tinus capiendam. ul̄ lep̄sculā
a canib;. i auiculam ab accipitrib;. signo crucis educto mirabiliter libar;. di
cētq; sequentib; frustra sese conari. nec ullaten̄ se se p̄sente eimodi exerce
posse rapinam. Hec nos quid̄ de sacris morib; patris nr̄i. p̄modulo
nr̄o subbreuitate p̄struxim. Cet̄m longe eminenti in suis ille libris
apparet. i ex libris ip̄is in notescit. In quib; ita suam ex̄p̄sisse uider̄ i
magine et exhibuisse speculum quiddam sui. ut illd̄ quoq; amblianiū mi
ro illi posse uideat̄ aptari. Laude ip̄e se sonet. i laureat̄ sp̄u scriptis co
ronet̄ suis. Siquis enī desiderat̄ quam sollicit̄ ab initio sui ip̄i diuicator
i scrutator extitit. p̄mū op̄ illi de gradib; humilitatis inspiciat. Inde si
querit̄ pie mentis religiosa deuotio. transeundum ad omelias in laudib; v
ginis maris. i illū quem diligendo dō edidit librum. Si feruens gra
tiaz uel alioz uita zelus. legat̄ is quem apologeticum vocant. Si uigil
in zelo eodem i circumsp̄cta dilectio. de p̄cepto i dispensatione differens au
diat̄. Quam v̄ fidelis cuiuslib; pie q̄silationis q̄ndator fuit i adiutor.
exhortari admilites templi s̄mo declarat. Quam n̄ in grat̄ gr̄e dei.
ex his liquet q̄ de gr̄a i libo arbitrio tam fidelit̄ quam subtilit̄ disputa
uit. Quam liber in uoce q̄ disert̄ i in re sup̄ioz p̄t̄ in feriozq; scientia

41
locuplet: in his que ad papam eugenium de solidatione scripsit. diligens solidator agnosceret. Quam deuotissimum predicatorem aliene scitatis: tam diligentem episcopi sancti malachie uitam persecutus ostendit. Nam in sermonibus super cantica et mysticorum inuenturorum et mox edificatorum innotescit. In epistolis quas ad diuersas personas ob negotia diuisa dictauit prudens lector aduertet. quod suorum spiritus iusticiam omnem dilexerit: omnem eque dedit in iusticiam. fidelis etenim suus et non querebat aliquid suum: quod quod tam erat et sic curabat ut suum. Que enim scelera non arguit: que odia non extirpat: que scandala non respicit: que scismata non resarciunt: que hereses non refutant. Quid uero sanctum quid honestum. quod pudicum quod amabile quod bone fame quod uirtutis aut laudabilis discipline. suis ortum in quibus regione diebus non roborauit auctoritas. non fouit caritas. diligentia non promouit. Quid autem promotum dilatarum amplius non optauit. quod forte plerumque non totis precibus et temporibus egit ut repararet. Quis malitiam quocumque disponens eius relictum et auctoritatem non timuit. quis proponens quocumque bonum ei si potuit non consuluit scitatem non solidauit fauorem. opem non flagitauit. Quis ad sacrum ^{fideliter} ieiunium habitantis templum diuinitatis de quocumque tribulatione clamans accessit. et inefficaciter laborauit. Mestus ab eo solatium. afflictus auxilium. consilium anxius. et remedium. pauperum subsidium reprobabat. Ita se se omnium fecerunt suum: ac si totus generis orbi. ita tamen libere ex omnibus scientie sue sollicitudinem gerens. tamquam soli deditur cure et custodie cordis sui. Equidem diuisionem gratiarum commendans apostolus. et si quis diligenter querat inueniet diuersos ab initio dei famulos in diuersis emisse numeribus. Legimus enim uiros in fide magnificos multiplicibus claruisse miraculis: alios spiritum habuisse prophetium: et futura que presentia occulta uelud sub oculis posita mirabiliter agnouisse. Alios nichilominus antiquorum litterarum prestantium grauiora abstinentie deditos. parsimoniam coluisse. alios in humilitatis proposito scriptis dignitatibus huius seculi auctori seculi plurimum placuisse. alios in doctrina ubi ad salutem scientiam plurimos erudisse. ut secundum permissionem scripture sacre luceant quasi stelle in perpetuas eternitates. Alii quoque in edificandis cenobibus laborantes. amplificauerunt nomen scitatis. Alii in sedandis scandalis et turbationibus huius seculi. promouendis negociis ecclesie dei efficaciter occupati in actione. alii in sacris meditationibus spiritualiter feruati sublimem in contemplatione fuerunt. Quid horum nostro uidebitur defuisse bernardo. Immo quid horum in eo tam in signum non fuit. ut ad commendationem satis esset et si ceterorum aliquid non adesset. Nam et si multiplicibus ecclesia sui temporis tam in super memoratis negotiis. quam in aliis pluribus eius actionis utilitatem meruit experiri. magnifice tamen et gratia contemplationis in eo tam exultationibus et reuelationibus domini. quam ex scriptis suis que spiritualibus euberant sensibus et lucebat. Porro monasteriorum fructus que per ipsum dominus ordinauit. tam

copiosus et euidentis humanis se se ingerit oculis. ut nullis litis egeat et
mendari. Magnum autem ex ipa quae eorum de multitudine cenobiorum. omnis de
inceps generatio etiam capere potuit documentum. quantos collegerit adseruitum
christi qui tam multos undique propagauit. Quod ad reliqua spectat de humilitate
eius et dignitatibus refutatis. et detenuissimo uictu superi persecuti. ex his quae
que ad prophetiam pertinent ostensionemque uirtutum sub alio quod principio curavi
mus annotare per pauca de multis. *Explicit liber tertius. Incipit quartus.*

Sicut sermone super cantica canticorum uicelimo quarto suus do
mini bernardus clareuallensis gratulatur et gratias agit illi. tunc
quidem reditum suum ab urbe clementiorum ecclesio respexit oculis.
serenior tandem uultu arrisit. quod quiescens rabies leonina.
accepisset sine malitia. recepisset ecclesiam pacem. Tanta uero exul
tatione ecclesia illum gallicana recepit. ut non minorem de suo reditu ui
deret exuberantem. quam de pace redidita nuntiare leticiam. Unde et mirari
ipse sepius causari. quod dum esset per tam graues frequentias hominum et tu
multum uelud ab exordio ualefaciendum seculo iudicatur. et tamquam de nouo ad
horrendum sacre propositum consolationis. tunc potissimum uiciorum suscipere
gaudium obsequium coleret. Rediens autem pariter se ab urbe et seorum apud mirumque
corpibus xenia secum tulit preciosa. haurit medicum hunc sui reputans fructum
laboris esse. In tempore beati cesarii dentem quoniam recepit memorandum. Cum enim
integrum et predicti maris corpus greci monachi in quorum basilica reposi
tum esse exhiberent. ut tolleretur inde quod uellet. dari se petiit dentem unum. Fru
stra uero aliquamdiu fratres qui cum eo ueniant laborantes. quod cellum se there
penit non ualebant. fractis enim duobus cunctis aut tribus quae applicuerant.
nichilominus adhuc dens ille immobilis permanebat. Tum ille orandum
nobis ait. Nec enim habere possum nisi maris ipse concedat. facta denique oratione.
reuerentem accedens. in edibulum facilitate tulit duobus digitis. quod frater

Fratres autem ierosolimitani tempore anni moueri non poterat instrumentis.
plurimam fidelis militie professores. cum nouam eo tempore habere domum
in urbe cepissent. redeunte predicto suo patre specialiter patris.
tunicam eius per maxima benedictione suabant. Apud quos eodem
anno sacerdos quidam grauissima febre correptus. desperauit egredere.
ut autem omnino uisus esse defecisse. et deuenisse ad extrema. portari se in ora
torium et predictam beati uiri super poni se tunicam fecit. in sola positus ex
pectatione exit mortalium. Cum subito raptus in quendam maris excessum
sum ac uelut iam carne solutus. uide se uisus esse corpus suum eodem quod
iacebat in loco exanime. iam circumdatus multitudinem sacerdotum.
apud tenentium libros. et celebrantium in exmore exequias sollemp
nes. Cum subito in uultu habituque predicti patris reuerenda quodam

persona p̄diens exaltari manu illis ut tacerent p̄t̄ uoce p̄hibens. ne mortuum reputarent. cui uitam clareuallensi abb̄i donauit d̄s. Confestim deniq; ad se rediens sanū se reperit. i qd̄ uidat fr̄ib; indicauit. Qui quidem ut a fidelib; iuris nup̄ accepim. hodieq; sup̄stel i impi; aq̄ta me degens. beneficiū qd̄ accepit sedule s̄fitef. impi; p̄comio cui m̄to uiuat. Siquis h̄ nimis mirat. aiadūtat de sc̄o nicolao eximūmis q̄bz decoretus est mirac̄is. in natale ei annua omemoratione tamq̄ eximū 9. n̄dari. qd̄ imp̄atorem ostantiū abintitu quozdam longe ostitutus p̄uulum de flexit. Nec illud dissimile est quod annectimur.

Abas gerardus p̄ximū clareualli monasteriū qd̄ mores dicit regens. testatus est nobis aliquando uidisse se psallentiū fr̄m circuire choros. i sicut frequent̄ agebat excitare torpentes. ita ut affectuosius i uirū psallēt quod reliquum fuit uigiliay. Cumq; die sequenti apud eum familiarit̄ causaret. tardiū illum qd̄ p̄tuerat ea nocte uisitasse psallentes. ego ait nocturnis horis corpeo grauit̄ occupabar in omodo. quem tamdiū spectass; obtutu. circū euntē utriūq; choz i dormitantes quosq; ut ōsueuat excitantem.

Et qd̄ n̄ potuit corp̄ spē fec̄. Expauit ille audies n̄ affuisse i corp̄.

Ad multoz aures famam ēdm̄ puenisse uiri uenabilis guillelmi. qui olim montis pessulani d̄ns. n̄ uer̄ x̄ paup̄ i humili monachus. degit in cenobio q̄ grandis silua uocat. I p̄ius relatione didicim qd̄ dicturi sum. sicut ab ei ore cui ōrigat se accepit se dicebat. In ciuitate accitanoz q̄ metropolis ē i ascone. miles quidā infirmabar. Cuius cum in florel corporis p̄tel arenib; i deorsū morib; leuens occupass;. multal diebz lectulo accubans. n̄ modica p̄te p̄mortal. Conpunctus deniq; i ḡs̄ de m̄ia di. ad serūū ei cui circumq; tam celebris sese uirtutū fama diffudat. quocumq; labore se p̄cep̄ deportari. Jam p̄dies aliq̄ p̄cellat. p̄fecatq; n̄ min̄ in fide i deuotione quam in itine ip̄o. cum milatus hominē mirabunt̄ satis i infirmitati ei subuenire dignat̄ ē i p̄ce satisfactioni. Occurrens enī quidā in uia. q̄s nam eēt i q̄ tender; in q̄siuit. Accepitq; ignis ei necessitate. ego ait expte uirū sc̄i p̄cipio t̄ ut reūtaris. sciens qd̄ ū domum uenis san̄ eris. p̄suasit hominē ut ēdet. cui nimirū dispositione om̄ia gerebant. Rediensq; paulatim recepit eam q̄ s̄ p̄missa fuat m̄iam. ut n̄ p̄ri domū p̄tinget. q̄ plenarie donū pa

Angloz quoq; regina mathildis tantū huic p̄t̄ sospitatis. famulo di exiuit aliq̄ deuotionis affectū. ut uenienti bono miam ex̄ urbem cum p̄lo pedes occurrēt. grauida tam̄ ip̄a multūq; iam grauis. Que post dies aliq̄ ut pariendi temp̄ aduenit tam grauit̄ ē affecta. ut tam ip̄a q̄ dom̄ om̄is de uita ei

penit' desperarent. iamq; omni reliq; suppellectili paupib; & ecclesijs delegata. uel
tis & regia pararet inq; sepeliret. tamq; p'nt' mortura. Cum subito recorda
ta hominis di & nom' illi inuocans plena fide. in ipa p'nt' inuocatione.
sine p'clo p'nt' edidit desparū. Nec distulit legatum destinare fidelem p'
quem grās ager celi subuentozi. ipm sic natū puerū n̄ in m'ro narū ei
apellans. Verū q̄ q̄rens uū tale aliqd origib; audire. n̄ min' humilit' quā
iocunde refutans dice' q̄sueat. hoc enī m̄ sic imputandū. sic ei q̄ q̄sa oīno
n̄ monastio cui nom' ē belleuallis ppe urbem crispolim. ho. n̄ fuit.
mo quidam a demone uerabat. mira eo instigante faciens mira loquens.
Post multas q̄ orationes fr̄m cum impbe satis p̄sister' illa nequicia spūa
lis. recordat' ē uenabilis loci illi ab̄s hodieq; sup̄stes. habē se stola q̄ ali
quamdiu beat' pat' usul suat in oblatione hostie salutaris. Nec cunctat'
tulit p'nt' arma potentia dō. fiducialitq; aggressus ē inimicum. Vix
lum attingat cellule in q̄ miser homo iacebat. cum subito malign' ille
horridis uocib; uictum se p̄fitens. en inquit egredior recedo p'nt'. manē
ultra n̄ possum. Respondente aut' ab̄e p' nom' dñi & ipi' beati uiri m'itū
cui hec stola fuit p̄cipio exi citi ne moreris. q̄tinuo demon fugat' abho
mine. homo libat' ē a demone. Quis ait p'iclose forsitan exultat' usq; a
dō s̄ sp̄e eē subiectos. ut cedent' & absent'. Verum ille ab̄e ip̄o nuncian
te nul' motus. magisq; sublannās eos q̄s uidebat magna sup̄ h̄ animi
ratione moui. h̄ eadem ūba respondit. Quidm facile nos duo p̄ualius
sem' in unū. Leuit' illum eicē potuit d's. p̄sertim cum ego ut dicitis
soci' ei datus sum & adiutor. Huimodi nempe responsis. in hūimodi
rebus sepi' utebat'. Nouat' siquidem uerus & uerax n̄ ostentator s̄ enu
lator humilitatis. efficacit' d̄suaderi posse hominib; qd̄ stupebant obliq;
quadam & artificiosa obiectione. q̄ apta excusatione. que humilitate
magis p̄dicabilem p̄ferendo estimationē n̄ minueret hominū s̄ auger'.
Vnde quodam loco ex p̄a loquens experientia. uerus inquit humilis uil'
uit reputari n̄ humilis p̄dicari. illud quoq; notissimū fuit. quod adhuc
in carne degens. apparens aut' in spū ciuidam fr̄i. obit' sui p̄nuntiauit
diem. Infirmabat' nouitius quidam fr̄ in claraualle. bone q̄sationis
& bone indolis adolecens. Nec longe aberat dies qua post annuam ex
more p̄bationem nouum indueret' hominē. si n̄ pri' hominē exuiss'. si
quidem in biu expleuit tempa multa. placita enī dō erat aīa illi. Qui
to q̄ die aī ultimū diem suū uisitante se fr̄e gerardo qui hodie ab̄s est
monasti' longipontis. idem nouiti' ex hilaratus plurimū int' alia spūa
lis gr̄e ūba. ecce inquit quinta die moriar. Hodie enī m̄ pat' n̄r dñs ab̄s
apparuit cum multitudine monachoz. & blanda q̄solatione refouens.
quinta die moriturum me eē dicebat. Exiit sermo int' fr̄s. & antequā

Sumat

43
im pleretur diuulgatum est uerbum. Expectabat ab omnibus dies illa. et multo magis ille beatus in expectatione sua fuit. Jam dies quinta inclinabat ad uesperam. illius autem spiritus magis ac magis eleuabat ad dominum. Demum circa undecimam horam in ipso mortis agone positus. obducto pectus ut assolet lumine oculo et nemini iam intendens. ad exitum festinauit. Interim uisitans eum pater sanctus uelud ab alto sompno reuocat. non in salutatum uere permisit. Ad cuius uocem aperiens oculos et mirum in modum facie serenata. aliquamdiu intendebat in eum. Mirabamur omnes mortale hominem immo iam morientem eam triumphare de morte. ut in ipso mortis articulo exultaret in gaudio. pulcherrime nobis exhibens illud poete. incipe parue puer risu gnosce matrem. Tum uero consolans eum pater sanctus nichil time uideret. sed recto perit cursu pertingere ad dominum iesum christum. et offerre ei humile sue familie paupis salutationem. Ad hanc uocem qua potuit ut capitis inclinatione et motu annuens labiorum uerum clausit oculos. et eadem

Multa quidem huic diuinitati famulo reuelata. hora in pace quieuit. per spiritum. multa sine reuelatione mirabilia predicta ab eo agnouimus. **U**m est aliquando pater sanctus in urbe. **U**rbis quibus exempli gratia pauca anneximus. nouomenium in domo symonis episcopi. ad ductus est ad eum huc. **Q**uod de baugencio puer admodum gratus. ortu ex regio sanguine. et predicti episcopi nepos. De quo sequenti nocte famulo suo christe ostendit. quod erat per tempora longa futurum. Siquidem uidebat se tamquam in missarum celebratione. angelo cuiusdam pacis osculum dare. quod ad puerum defert. Nec dubium de reuelatione eundem huc renunciatum scilicet. et futurum aliquando de uotum et famulum promittebat. Que promissio adeo celebris extitit et uulgata. ut ipse quoque heruei nobis postea fatetur. adolescenti se ad omnes argumentis conscientie stimulos semper occurrere. impossibile esse ut per uiri sancti tale promissum in seculari habitu moreretur. Siquidem uenerabilis gauleranni urlicampi cenobii presbiteri abbas monachum illum fecit. et anglico fuerat officio. pacem que ex ore patris sancti susceperat communicauit huic. **C**uius talis apparuit promodum uisatio. ut tali digno oraculo uideretur. Nam et predicto gauleranno in regimine monasterii urlicampi ille successit. et nouissime obitum suum imminente sanus adhuc et in columis eodem gauleranno preuelatione se annuntians predictum et prescivit. **E**t quod addimus huic simile fuit. Patrem sanctum aliquando finem parisiensium pagrantem. ad ipsam diuitum ciuitatem episcopus stephanus et ceteri omnes qui pariter aderant obnixi rogantes. non poterant obtinere. Magno siquidem zelo nisi causa grauis urgeret. conuenienter publicos declinabat. Cumque ut suum uespere alias ordinasset. mane ubi primum locutus est fratribus uerbis dicit episcopo. quia presbiterus ibidem ut rogasti. Conueniente ergo clero admodum

copioso. sicut semper solebant ab eo petere cibum dei. continuo tres oculis opuncti
sunt. et conuersi ab inanis studiis ad uere sapientie cultum. abrenunciante
scolo et famulo dei adhaerentes. Quorum ille primum intuens cum subito in
loquendum surgere peteret uestigia eius. inclinavit se modice et facti cu
idam prope assidentem in aure locutus est dicens. Istum ego sic nunc uideo ue
nientem nocturna uisione prouidi propter quem dominus nos adduxit. Qui
nimirum nouit in omni pro modo puritate et deuotione conuersat. primum
rimumque accepto deo et hominibus in claraualle per annos aliquot beato sine querunt.

Apparuerunt aliquando uirum dei in trecentium urbe posito uenabilem
filium eius iam quidem carne soluti galderic et gerardus. quorum al
gericus aliter aduinculus eius existerat. Cumque uelut accelerantes oculi protra
sirent. reuocanti et retinere uolenti respondebant. eundem se profratre gaufredo
monacho quia eorundem anima uisione loca strenue satis in cenobis mul
tis construendis militauerat deo. Continuo patres suos excitauit et accelerare
iuberet fratres. et ad monasterium ueniens. ipso die sic eis praedixit iam eum
in se suis aliquando rex francoy se. Idem gaufredum positum reperit in extremis.
mior ludeuic quibusdam episcopi regni sui. suis eos sedibus et ciuitatibus
exturbauit. Unde etiam hic uir reuendus plures scripsit epistolas. pro
eorum pace laborans. quarum hodieque exemplaria perseverant. Accidit autem
ut presente eodem patre sancto episcopi multi in dignationem regis flectere cupien
tes. tota humilitate prostrati eius tenebant uestigia. non sic gratiam optine
rent. Qua erret uirum dei religiosa animositate pro more. die altera regem du
rius increpans quod spiritu sancti sacerdotum. ubique denuntiavit quod e
adem nocte se fuerat reuelatum. Hec inquit obstinatio. primogeniti
tui philippi regis morte multabit. Vidi enim te cum iunior lude
uico ad pedes episcoporum quos heri contempleras reuocatum. et primum intellexi
philippo celitus facto de medio pro ludeuici substitutione ecclesiam quam nunc opti
mus rogaturum. Quod quidem non longe pro miserabilis casus impleuit. Et dece
dente philippo. egit patres ut is qui feliciter hodie regnat ludeuic iunior

Fidelissimum principem theobaldum comitem in magna diuingeret.
tribulatione probatum. non minus mirabiliter quam misericorditer dominus libera
uit. Is nimirum potentissimus et sanctus a rege. diuersos et in mentes te
nens in regno francie principat. totum tam elemosinis dedit et studi
o pietatis intentus. omniumque seruorum dei se speciatim bernardi cla
reualensis amator deuotissimus erat. Quem eatenus in pugnatu et
affligi precepit deus. ut rege pariter et uicinis potentibus fere cunctis con
iurantibus aduersum eum. usque ad deum euasione desperaret. ut publi
ce detraheret iam religioni. pietati detraheret. elemosinis derogaret. Mo
nachi et guerli inuites ei inuites. et baustari dicebant. Nec in

apud certaneos s; in ipis quoq; ciuitatib; 4 castellis eimodi iam blasphemie psonabat.
 Demq; congregatis aliqui epis plurib; aliisq; psonis. 4 p'sente iuro di dum sup
 his agerent 4 colloquunt. epe quidam auctoritate eo tempe 4 opinione scientie
 celeberrim; aiebat. In manu regis e comes theobaldus. n e qui possit erueri.
 Respondente auro quodam antistite e q possit libare eu. multum ille mirat q's
 nam edet posse quebat. Demum audiens quia potest eum eripe qui omnia potest
 ds. n parum substomachans. potest inqt. si manifest' appareat. si claua teneat.
 si hinc inde pcutiat. s; acten ista n fecit. In tanta g desperatione cum pdictum pu
 cipem uehement' urgerent certane. graui tam impugnarent qui abeo defecant
 omis fere sui. nec min' illum affligerent pauci qui restou uidebant exaloz defectu
 ipsi quoq; suspecti. Lingonensis epe gortio frequent' 4 familiarit' dei homine co
 sulebat. qd nam s dñs sup hoc reuelaret. Cui ule cu iam sepi respondit. nichil
 s appare n tribulatione sup t'bulatione. demum aliqui sciscitanti ait. qz quu
 to m'se pax erit. Sane die ultima quinti m'is reformata e pax. ipso quidem
 orante 4 opante ut n eet ambiguu e potissimu studio simul 4 m'ito pullim'o
 illu pncipe atq; grauib; imminetibusq; p'icis liberatum.

Post annos anquor iur eundem regem francoz 4 gautfredum comite
 andegauensiu. exorbant inimicie grauel. Causa erat qd iuru nobile
 gerardum demonasteriolo rege phibente in munitissimo oppido suo comes
 obsidens qphenderat. cum urore libis acppinquis. ipamq; diruerat muni
 tionē. Tractabat g iur les deformanda pace. multis quidem ad h ipm epis 4 pu
 cipib; gregatis. Cum subito comes ille amaritudinis felle omot. in sulcatus os
 relinquens. equo insilit 4 recessit. Confusus demq; omib; iam ouent' in despan
 one pacis soluebat. 4 pdict' gerardus ^{accidens} ad homine di licenciam postulauit. ue
 lit in mortem 4 i carcere redire. Subobsidib; enim. ad colloquiū illud erat ad
 ductus. Cumq; iur dñi solaret eum. grauius ille flens 4 euilans mea inqt
 nimis doleo sortem. meos omis parit lugeo morturos. Compassus itaq; iur
 beat' ne timeas ait. cert' ego quia ds tibi tuisq; subueniet. idq; celeri qua
 ualeas spare. Siquidem recordat' uisionis q ueniens ad id colloquiū uidat.
 tanq; lecturum se ewangelium ascō epō malachia pete benedictionē. q'is est
 pacem sine dubio puenturū. Necdum gerardus ille limen domi ei atin
 gerat a facie ei egrediens. cū subito quidā occurrēns. redire comite n
 tianit. Mirati omis tam celerem audire pmissionis effectum. Eadem 4
 enī hora comes redit. 4 p'it desidata pax puenit. Erat aut idem comes p
 eodem negocio ex mandato summi pontificis anathematis uinculis in
 nodat. s; absoluendus. humiliari ut debuit. l' culpam sup h fatere p'ent' re
 culauit. Magis aut ut erat plurimū animos dñi s culpam eimodi nq; t'ruit
 te imp'cabat. in nocentē se reputans 4 in iuste ligatum. Quam obrem di
 cellit pat' les n pax trullis ab illo. dicens ei siq; lictas nouerat. in q' m'itura

mentis fueris remeuerit tibi. Eadem aut die causantibus super hac impietate
personis quibusdam. i principem illū grauit̄ erasle dicentibus. accens̄ zelo dī
famulus aiebat. Grauit̄ hec temeritas puniet̄. fieri omnino n̄ potest. qm̄ hoc e
odem anno comes ip̄e moriat̄. aut euidētē aliam diuine indignationis sen
ciat̄ ultionē. Hoc ūbū i cripis i exalus audierē n̄ pauci. Quod tam̄ celerit̄
est impletū. ut comes idem infra diem quintumdecimū moreret̄.

Ingressus aliqui suus i germanie regnū. festinabat ad p̄tes moguntinorū.
pacem reformatur̄ inter regem lothariū i p̄decessoris ei henrici nepotes.
cunradū scilicet q̄ lothario postea successit in regnū. i fridericū patrē hui fr
derici q̄ p̄ cunradum electus obtinet hodie principatū. Venabilis aut̄ metro
politani moguntinorū abt̄. honorabilem quendam clericū noīe masculm̄
uirō dī obuiam misit. Expauit̄ theodū quid dice uellet. firmi asserēbat ad
mano suo moguntino archiepo sese destinātū. Contra seruū x̄ falleris ait. ma
ior dñs est q̄ misit te x̄. Tunc demū intelligens homo q̄sū uellet uibrare sermo
nem. putas inquit quod monach̄ fieri uelim. Absit ame n̄ cogitauit̄ n̄ ascen
dit sup̄ cor meū. Nichilomin̄ tam̄ rennuente illo. dī famulus affirmabat
om̄modis fieri optere n̄ qd̄ ip̄e dese cogitauerat. si qd̄ de eo disposuerat d̄s. In eod̄

demq̄ tunc conuulsi ad dñm̄ sc̄lo ualefecit. i cum aliis pluribz̄ litt̄atis honoratibz̄
p̄sonis q̄s collegit eo temp̄e seruū x̄. ip̄e quoq̄ sic s̄ p̄dictū fuerat secut̄ ē eum.

q̄ beluacense hodie hanc
dñm̄ ornat.

Henricum q̄ germanū regis francoz. n̄ dissimili dñs quisione muta
uit. Accedit enī ut idem henric̄ ueniens ad hominē dī sup̄ ip̄am
selari negotio locuturus. uentū i fr̄m̄ uisitans eoz se orationibz̄ quida
ret. Cui pat̄ ses int̄ ūba sc̄e exhortationis st̄do ait in dño neq̄q̄ in eo te
moriturū inq̄ nunc posit̄ est. s̄ uelocit̄ exp̄mito p̄p̄o p̄baturū. quantū

Istoz p̄lit̄ oratio quam expeisti. Quod eod̄ postmodum die n̄ absq̄ multoz
admiratione ē opterum. i detanti iuuenis quisione cenobiū om̄e exultatione
ingentibz̄ aut̄ sociis ac familia om̄i ac si mortuū illum ē repletum.

Ner̄ euilante. p̄ctis andreas quidam parisiacensis henricū ebriū henricū in
sanū uociferabat. n̄ conuiciis n̄ blasphemis parcens. Cont̄ sane idem henric̄
p̄uul̄ potissimū quisione dī hominē dare opam p̄cabat. Cui uir ses audien
tibz̄ multis dimitte ait hominē in. anima eius in amaritudine ē. n̄ p̄eo mi
rum sollicit̄ sis q̄ tuus est ille. Cumq̄ amplius spe ocepta henric̄ instaret
ut loq̄ret̄ andree. seuerus eum in tuur̄ uir dī. quid h̄ ē ait. Numq̄d̄ n̄ iā
dixi. q̄ tuus ē ille. andreas hec audiens liquidem p̄sens erat i ip̄e. sic plu
rimum imp̄b̄ erat i asacia ouersatione uehēm̄ abhorrens. talia secum
ut postea ostellus est nobis tacita cogitatione uoluebat. In hoc nunc scio
falsum ē p̄pham. Hoc ego enim c̄tus sum. q̄ locut̄ est uerbum i n̄ fiet. s̄
tibi ego coram rege i principibz̄ in celebri quocumq̄ conuentu in p̄petare n̄
paream. ut tua om̄ibz̄ falsitas innotescat. Ceterum q̄ mirabilis d̄s in q̄

45
suis sup filios hominū. videns eoz uana conamina. ut ppositū suū qñ
et quomodo uoluit impleat. Siquidem die altā ibat antortas mala omnia
impant monasterio ubi dñm suum dimittebat. ipam quoq; desiderans
uallem fundit subriu cum habitatorib; suis. Nec parum moti sunt q
pdictum uiri scī audierant ūbum. cum talit̄ uidēt abire. S; non diu pu
sillanimitatē eoz i fidem modicam temptari passus est d̄s. Iuq; tantum die
pcedens i repellens grām dī. nocte prima uictus i quasi uinct̄ trahente se i
uim faciente spū dī diem expectare n̄ potuit. S; exurgens añ diluculum d̄
uelocitq; ad monasteriū rediens. alterū nobil̄ saulū uel desaulo paulū alterū
inter cetos quos deuana ouilatione huius scī p ministeriū p̄ exhibebat.
serui sui x̄ eripuit. de p̄tib; flandrie multi aliqñ nobiles multi sapientes i
littari uiri sub ip̄i magisterio saciam p̄fessi sunt seruitutē. Quoz primus
uidebatur gaufrid̄ ule de petrona. qui postmodum in claraualle prioris funct̄
est officio. i defunct̄ in eo. In quib; euidentissime uidimus ewangelicū illud im
pleri. multi dicent ^{nobil} ecce hic ē ecce illic. Plurimis enī p̄suasionib; actum ē cū eis.
ut aliam magis eligerē p̄fessionem i alia loca debuissent. donec occurrit dei fa
mulus iam p̄p̄e discipulis i in ūbil grē que p̄cedebant deoze ei. pristina oīs hesita
tio facta de medio i omniū parit̄ impī consilio irrefragabilis ē firmata uolūtal.
Qd̄ quidem factū ē n̄ sine subita i penit̄ in sperata quadam exipis mutatione
animoz. Deniq; cum iam dei hominē sequēt̄ p̄dict̄ ule g. affidul. grauissima
cepit tempta tione pulsari. In aut̄ aut̄ illum un̄ efratib;. quid ē inquit qd̄
facies tua eximmata i tristitiae quodam nubilo grauē obuoluta uidet. Cui ille
scio inquit scio. quod numq; amplī let̄ ero. Quod uerbum cum ad dī famulū idem
fr̄ latul̄ anxī retulisset. uidens ille basilicam p̄p̄e uiam p̄quam gradiebant̄ diuit̄. i in
gressus orat. Ceteris aut̄ deforis p̄stolantib;. gaudens ule grauāt̄ super lapidem ob
dormiuit. Demū cum ambo parit̄ surrexissent ule desompno ule deoratione. ap
paruit idem gaufrid̄ tantū iocundior i hilarior cetis. quantū tristior pri. Cumq;
ei p̄dict̄ fr̄ uerbum mesticie ^{locus huius} amicablem imperaret. i situnc inquit dixi n̄q; letul
ero ampli. S; nunc dico numq; amplius tristis ero. Idem quoq; gaufrid̄ primo tē
pe turbemū suū p̄ patre suo uro nobili i potenti quē in sclo deliquerat filiali p̄cra
te sollicit̄. patrem sc̄m̄ p̄uul̄ ouisione rogare dñm affectuosi exorabat. Cui uir dī
ne timeas ait. ego illum p̄batum monachum ^{in claraualle} manib; meis sepeliā. Vtrinq;
secutum ē i perfect̄ monachus fact̄ est. i a patre sc̄o sic p̄dixat̄ ule in claraualle
sepultus. Tamq; enī mori uilo absente n̄ poss; quinq; mensib; in firmat. i creber
rimum immo continuū in se ip̄o responsum mortis habens. sustinuit donec pat̄
qui ut olim p̄miserat eum traderet sepulture. les rediret.

Regina francie supradicti ludeuici iunioris uxor plures cum eo fecat an
nos. i sobolem n̄ habebat. Erat aut̄ int̄ sc̄s apud regem p̄ quadam pa
te laborans. i regina in contriū nitebat. Cumq; eam moneret desiste

ceptis. et regi suggerere meliora. Int̄ loquendum conqueri illa cepit sup̄ ſt
rilitate ſua. humilit̄ rogans ut ſ̄ ptum obtiner̄ ad d̄no. At ille ſi feceris inq̄t
quod moneo. ego quoq; p̄ uerbo quod poſtulas d̄n̄m exorabo. Annuir̄ illa. et
p̄ acis ſi tardauit effectus. Qua reformata. p̄ dicit̄ rex nam ūbū ei regina ſug
geſſerat. auro d̄i p̄miſſum humilit̄ exigebat. Hoc aut̄ tam celerit̄ ē impletū.
ut circa tempus anno altero eadem regina pepererit.

Dñs abbas tamarardus cisterciensis quem ex claraualle aſſumptū pat̄ ſanct̄ am
plectebat̄ ut filiū et reuerēbat̄ ut patrem. ob quorūndam monaſterioꝝ ordina
tionem p̄ uincie partes intrauerat. De quo uir dei in claraualle conſiſtens dum
fr̄i ciuidam loqueret̄. ſubita in ſpiratione per̄mot̄. d̄n̄m aut̄ cisterciensis aut̄ mor
tuus ē aut̄ cito mouit̄. Nec parū ſup̄ h̄ ille mirat̄ audiens ūbū. magis aut̄
obſtupuit cum euſdem abb̄is poſt dies paucos audiret̄ obitum nunciari.

Eodem anno q̄ de hac uita pater ſc̄s erat exiit̄us. tres adoleſcentes de primo oppi
do quod barrum dicit̄ ſup̄ albam. monaſterium clareuallis gr̄a querſionis in
trauerant. Quoz̄ t̄rius. ſuadente maligno ad uocitū ē reūſ. Qua ex̄t̄ p̄ duob; aliis
magis ſolliciti fr̄s. ipſis quoq; p̄ ſentib; pat̄ ſc̄o ſup̄ h̄ loquebant̄. At ille int̄uens eoſ.
hic inquit̄ nulla unq; temptacione laborabit̄. hic uero multa. ſ; tam̄ p̄ualebit̄.
utrimq; ſicut̄ audiuim; ſic uidiim;. ad̄ ut frequent̄ alteri obicem. cū aliquoties
in temptacione pene deficeret̄ et inciperet̄ iam abire. impoſſibile ē ut uincer̄. quē

Per noctabam aliquando dei ſamul; uir ſc̄s dixit̄ nulla temptacione uincer̄.
in oratione in ſuo clareuallensi cenobio oſtatur̄. et ſolita in ten̄ tione d̄n̄m p̄
cabat̄. Contigit aut̄ eadem hora paup̄em quendam et uicē pauperem ſp̄u. in
cella hoſpitiū mori. Cuius animā cum uocib; canoꝝ in celum deſerri pater
ſc̄s audiuit̄. et interrogat̄ mane fr̄ib; qui aſſuerat̄ illam fuiſſe horam obit̄ eius
comperit̄. qua p̄dictas audierat̄ in ſublime tendentium uoces.

Qum beatus epi malachias cui uitam uirtutib; plenā uir ſanct̄ ſtudioſe
deſcripſit̄. iuxta deſideriū cordis ſui in claraualle beatā celo animam red
didit̄. offerens p̄ eius tranſitu uenābilis abb̄s hoſtiā ſalutarem. glam̄ ei d̄no
reuelante cognouit̄. et eodem inſpirante ſacrificio iam expleto formā muta
uit orationis. et collam̄ intulit̄ q̄ ad ſc̄oz̄ pontificū celebrat̄is. n̄ ad oꝛnenda
tionē defunctor̄ p̄tinet. ita dicens. V̄s qui beatam̄ ſc̄oz̄ malachiā tuoz̄ m̄rit̄
coequaſti. tribue queſum;. ut qui p̄cioſe mortis ei feſta agim;. uite quoq; imi
temur̄ exempla. Deinde reuerent̄ accedens. eius ueſtigia deuotiſſime oſclabat̄.
Modum̄ aut̄ aū ſeriem uisionis n̄ cuiq; aperire n̄ in euſdem epi uita ſcrib̄e ac
quirit̄. hoc tantū reſpondens cum plurimum ſup̄ hoc rogaret̄. minus ad
p̄riam ſui ipſius p̄miſſe perſonā. Nec ſane dubiū plura eum ſimilia oc
cultalle ſimilit̄. quecumq; uidelicet̄ paſſus ē d̄ns occultari. Nam et uir d̄ni a
liquando que ē ciuitas lothoringoz̄ cum ad tumulum reuentiſſimi uiri albi
ci epi oſtentiſis nouit̄ defuncti. p̄ conuincat̄ ei ſacrificiū laudis offerret̄. collec

malachias

multa ſc̄ occultata.

46
tam similiter in fine mutauit. De quo tamen quod uidetur: non interrogat non confessus est: cum sine reuelatione id fecisse minime uideatur.

Super his que ad gratiam pertinent sanitarum tam multa per hunc famulum suum operatur est Christus: ut in eo quoque uideretur exhibere quod de ipso iohannes euanglista ait: si omnia scriberentur ne ipsum quidem capere numero eorum que scribendi fuerant libros. Ceterum nos pauca astrum uillarium accole uocant. In pluribus exempli gratia proficiamus.

Quod a claraualle ut aiunt sex miliaribus distat. Vbi mulier pregnans tempore omne transierat pariendo: aliquantulum mensibus iam decursis: cum nidum pareret amplius mirabatur. Cui eo usque dilata est pars: ut tam se quam ceteris quibus uicinis moribus potius uideretur: nec iam uideretur pregnans esse sed tumens. Quibus eum credere possit: in tantulum anno integro uisceribus teneri matris. Desperata ergo mulier ad monasterium uiri dei deducit sic se habens. Sicut ad partum miseram: et portatio fidei causa tam miserabilis intimat. Rogatus uel inaudito compassus in commodo: supplex adit patrem sanctum: fideliter ei necessitatem indicans mulieris: fideliter explens negocium legationis. Et omnia diuine uirtutis operatio: mirabilius accelerantis: quod mirabiliter tardabat. Tamquam enim hoc solum tanto tempore nascitur expectauerit in fatis: eadem hora peperit femina: et precurrente remedio rediens fit uel in con-

Alio tempore in territorio antiodorensi apud modum quod nunc uocatur non inuenit. Oppidum quod cona uocatur mulier quedam mirabiliter laborans periclitabatur multis diebus: quod uenisset usque ad partum: et uires non haberet parturiens. Cumque superuenisset interim seruus christi postulanti benedictionem benedictam accepit. Gustauit mulier: et confestim natus est puer. Quem uenabilis episcopus carnorensis gaudul baptizauit: bernardi ei nomen imponens. In eodem itinere et territorio eodem die febricitantium multitudo sicut ubique solebant: a diuino homine panem petere benedictum: gerardus quidam clericus ex castro cui nomen est clamiterum male sciolus et sublanam fidei populi blasphemabat. In ipsis autem uerbis blasphemie grauissima febre correptus: usque antiodorum abeuntem sequi coactus est uirum dei: et penitentiam agentem apud eum ipsam cui detraxerat multis obtinuit precibus benedictionem.

Tam multis uel gustato humedi benedictio reddidit sanitatem: ut soli dei cui hec uirtute fiebant: possent noticia comprehendere. Vidimus in melsdensi territorio militem deuotissimas referentem gratias uirum dei: quod ad primum gustum panis ab eo benedicti plenam recepit sospitatem a febre quartana: que sic grauiter laborauerat mensibus ferme decem et octo: ut in hora accessions quasi freneticus non matrem agnosceret suam. Virum qui uenabilem gerardum lemouicensium episcopum tantem audiui in iuuenem quendam defamilia sua letatur in capite laucium: cum iaceret spiritum et imposuit: in missa sicut in os buccella panis quem benedixerat homo dei: tam celum sensisse uirtutem ut incolumis surgeret ipsa hora.

Nec illud tacendum quod ipsam quoque substantiam panis ab omni corruptionis in uirtute eadem benedictio uendicabat: addo ut plures uiderim qui septennium

multa in se scripta

et ultra, eisdem seruauerunt panes. nec colore nec sapore mutato.

Anne hos paucos dies uenabiles abbas gerardus et henricus desuete patris uenerabilis. dum super his conferrent. testati sunt nobis panem annos undecim eius benedictione signatum. manere adhuc apud se penitus in corruptum. Nec dissimile apud aliquos nostrum usque hodie nouum. et apud alios multos credimus esse repositum.

Et nunc idoneum satis et euidentis huius rei testimonium proferam. Vir magni et magnifice honorandus danus archiepiscopus heshilus. partem suam unice uenerabat affectu. unice deuotione colebat. Nec contentus est in filiis eius uide cum nouum cenobium exstruxit. et in periculis ab eo desideratum sacre obligationis exant. Preualuit apud eum desiderium uehemens. ut homo tante auctoritatis et in suis illis tam ecclesiastica quam seculari auctoritate singulariter potens. expositis suis omnibus et semetipsum pietatis multis tradit in labori. Nam dicit de expensis non est magnus. quibus eundem audirem protestantem. quod expendit in uirine ipso argenti marcas amplius quam sexcentas. Venit ergo clarissimam personam humilis et sublimis. quam a finibus terre non curiositas audiende sapientie. sed fidei zelus et plenitudo deuotionis attraxerat. et quantum fleuerit quale sese non inquam cum que tam unice suscipiebat. sed et in inimicos fratres exhiberet si est facile dictum. Demum rediit ad ipsa ut benedictum ad famulo panem referre possit et diutius seruare. humano sensu percipit ut in clibano recoquit. sicut solent qui maria transeunt panem referre bis coctum. sed amabilius arguens in hac parte fidem eius modicam in ueniri. itane inquit non poterit benedictio ipsum panem magis recocto conseruare. Et non acquieuit benedice illum. sed commune sibi panem percipiens exhiberi benedixit et dixit. Ecce tolle tecum hunc. nichil deminceps de corruptione sollicitus. Tuus. et ad suos quidem per multa maria profice rediens. usque hodie gloriatur fidei sue defectum euidentissima rei ueritate quincit. Nec enim passus est patris sui non uisitare sepulcrum. nec minus nunc erga eum afficit non minus quam olim in uiuente confidit. nimis quem ueri uiuere non ambigit. Confessus est nobis de pane quem retulit quod nunc usque cum iam triennio transierit. uilesum eum be-

Ratiuit etiam nobis idem uenandus antistes facti uiri fidelis et benedictio etrodiuit. et miraculum dignum memoria. nup factum in cenobio quod ut supra meminimus in terra sua ipse fundauit. Erat inquit in regione nostra adolescens quidam nobilis. meus etiam secundum carnem propinquus. sed ob multa sua flagicia minus carus. Corruptus autem grauissima ualitudine. lux impetravit uisitationem meam. et per manus meas ad predictum sese contulit monasterium. ubi et cum maxima cordis compunctione renunciauit seculo. per dies aliquot in humili et fidelissima confessione persistens. magis ac magis eadem egritudine laborabat. Qua demum in ualescente exitum sibi inuenire cognoscens. abbas et fratrum presentiam mirro amplectebatur affectu. mira eos deuotione monebat ut spiritualia arma corripere egressuram primum animam sibi commendatam efficaciter preceperit et exhiberi fideliter necessarium primum in-

47
nentū hostiū crudelissima tela conductū. Cumq; in huiusmodi supplicatione diuinus iā
sacramentis munit. ^{et} deoq; dem seruoꝝ di patrocino i dñi miseratione piūissima deuoti
one p̄sumens. ac p̄inde circumstantib; om̄ib; multā salutis sue relinquens fiducia
cespuit; offerrebant p̄ commendatione anime ei fr̄s q̄ deuotissime potant dñici corp̄is
hostiam salutare. Cum subito inimicus humane salutis ex eisdem sic indubitabi
le ē uidet libatione anime q̄ ex multis dieb; irrepabili se se occupasse credebat nā
magnam concipiens. eandem permittente deo crudelit̄ nimis exercens. unum efratib;
repentino furorē p̄uasit. Clamabat ḡ horrendis uocib; miserabilis homo. i uix nō
torum manib; tenebat. Venum cum maximo quidem labore asportat i in lectu
lo religat. tam sua quam aliantū membra dentib; appetens durissime uexabat.
nec ulla q̄ prius noll; lingua h̄ noua quadam q̄ n̄ aliantū quisq; nouat loquebat.
Et cum nichil quod diceret intelligeret. tam libe tam i sine offendido n̄ in concinnas
cum audiebāt ede uocel ut in dubitant̄ crederent quod lingua aliqua loqueretur.
Post aliquantas ḡ horas cum uehement̄ confusi fr̄s quid agē possent anxie co
gitarent. unus ex eis salubre consilium dño inspirante concipiens. sacra pig
nora ame ip̄o nup̄ uidem commendata uidelicet decapillis i barba i unum dentē
domini mei s̄i bernhardi afferri monet. i ei p̄pectori sup̄ poni. Quod ut factum
est. germanica lingua pos illius cepit horrendis uocib; neq; sp̄m exclamare.
Tollite tollite. amouete bernhardum. Et dicebat. heu q̄ onerosus factus est m̄
bernhardē. quam grauis q̄ intollābilis fr̄s est m̄. Cum hec i similia aliquam
diu clamitans loqueret. factum ē breue silentiū. i subito fr̄ idem dño mi
serante ^{purgans} ap̄iuit oculos. ac uelud de graui sompno euigilans. circumstantel fr̄s i
sua plurimū uincula mirabat. uterunde satis qd̄ nam s̄ uellent hec uel quid
accidit; interrogans. Exea ḡ hora pristinam sanitatem m̄ris i corp̄is p̄beati
parris n̄ri merita sc̄a recepit. nil penit̄ quod in illo tam graui casu fecit aut
locut̄ fuerit recordat. hec quidem a nobis de testimonio uiri reuerentissimi he
schumi danoz archiepi occasione panis adi homine benedicti. n̄ sine ^{q̄dam} anti
ap̄atione sunt dicta. De cetero iam ex ordine reliqua prosequamur.

Non modo autem hominib; s; p̄ceptorib; etiam i armentis tam frequen
tius benedictio p̄fiut. ut monasteriū sui cellariū duxi in c̄pauerit. i
quod s̄ n̄ indicans. mori animalia p̄misit. unde fuerant xpi pauperes s̄
tentandi. Dehinc ut solat erat benedixit sal i animalib; iussit appom. ac p̄
tinus lues orta cessauit. Quod in aliis quoq; monasteriis uidimus i cog
nouim. ut audiens fr̄m animalia mori in c̄lum etiam n̄ rogat s; ip̄e p̄or
ammonens eos eodem remedio subueniūt.

Candum dicit locus quidam. cariacensiu monachoz. ubi cum iur
sanct̄ aliquando p̄noctaret. exibatū s̄ iuuenem claudum oratioe
i benedictioe sanatur. ita ut post dies paucissimos p̄ eundem locū redenti
n̄ eisdem partib; iuco cui nom̄ al. oriū est. Sin columnis i deuot̄ altaret.

mulierem freneticam populo obtulit transeunt. Cui manus imponens et orans.
sanam dimisit. et abiit. hanc quoque in eodem loco postea uidi. cum gratiarum ac-
tionibus uero dei occurrente. In remotis etiam regionibus quocumque cum ecclesie
traxit necessitas. uirtus est persecuta signorum.

A pud uride solum. sic enim dicit castrum tritorii tolosani quod ut superi-
ore libro meminimus aliquando pater sanctus introiens. multis ibidem cla-
ruit uirtutibus. puer mancus et claudus ex utero matris sue. ad eundem memoriam
martyris utriusque pedes et alteram manum receperat sospitatem. Huius alteram manum adhuc
in ualidam tamquam diuinitus seruata. pro sanctis benedicendo sanauit. ut sanorum innotesceret.

Saturcum dicitur ciuitas aquitanie. per quam ipse participans est uirtutis.
tempore uero dei transit erat. Ibi sunt alia beneficia que prestantur in firmantibus
multis unius de postea episcopi ciuitatis ipsi qui ex uulnere gratiam alteri oculi lumine
in pago quoque engolsimensi. loco cui et amiserat sub manu eius uisum recepit.
nomen est castellare post oblationem hostie salutaris altantibus uenabilibus episcopis lam-
berro engolsimensi et gerardo lemouicensi. puerum ex utero matris claudum
et mancum cui in modum pile cubiti. cum genibus umbilico. pedes autem natis
adhesissent. dei famulo offeriebant. At ille singula membra edito prius sig-
no crucis attrahens. mira facultate extendit prius et sanauit. apprehendens
denique manum eius erexit illum. et dimisit libere gradientem. Populus autem per tan-
tis numerum uirtutibus. magnis uocibus dominum collaudabat. Nam et die sequenti
in pago lemouicensi in uico quem sancta germana nomine uocant. signa per eum plu-
rima claruerunt. Undique enim confluebant qui in omnibus uariis laborabant.
et uirtus erat domini ad sanandum eos. Et inter ceteros puer fere decem annis cecus
ex utero matris sue. coram omni populo oblatum est uero dei. Qui in digitos suos
expuens et limens oculos eius breuem fecit orationem. et in nomine christi aperuit oculos cecis.

Regnum quoque germanie cum introisset aliquando uirtus beati. tam excelsum nati.
lentem emittit in gratia sanitarum. ut non ubi exprimi non credi ualeat si
dicat. Nam et testati sunt qui affuerunt introitorio constantiensi circa ui-
cum quem ruingen nominant ex his que diligentem in uestigarunt et uide-
runt oculis suis illuminatos una die ad eius impositionem manuum oculos undecim sa-
natos et mancos decem. et claudos octo et decem. Ceterum ne fecisse nos in opes copi-
a uideat. ex innumera multitudine saltem pauca memorie commendamus. que
in locis celebrioribus sancta noscunt. Cum uenisset constantiam homo dei. et undique
se uirtutum eius fama diffunderet. abbas augiensis quod nunc lacum lemannum anti-
quum existat et nobile monasterium. cecum hominem quem suis elemosinis sus-
tentabat misit ad eum. et confestim uidentem illum recepit.

Pretresem dicitur locus ad eundem diocesim pertinens ciuitatis. sed plurimum
paucitate remotus. Ibi quoque sic et in ceteris punctis ubi transit localis. mil-
tis in seruo suo miraculis glorificatus est deus. Vbi etiam cecus natus. sub manu

eius usum recepit. Item alteri ananiam sordo et muto: auditus redditus et loquela.
In ciuitate etiam basilea cum ex more sermonem habuisset ad populum: ut in plerumque
in eo quod de sanctis apostolis legitur qui uidelicet perfecti predicauerunt ubique. deo cooperante
et sermonem confirmante sequentibus signis: oblata est ei femina muta et orante
eo locuta: oblatum est ei claudus et ambulauit: oblatum est ei cecus et uidit.

Pud sprensiu ciuitatem presentem romanorum rege cunrado qui dei homi-
ne ab ecclesia ad hospitium deuotissime deducebat: offerrebant puerum rogan-
telur a manu imponere dignaretur. Quem signatum patris erigens super pedes sta-
tuit et libere egrediebatur: in laudem acclamantibus uniuersis. In capella episcopi ciuitatis
ipsi rege ipso uidente. uisum reddidit cecis cuidam mulieri: et claudis nato gressum
donauit. Quia quidem et alia in manu sua christus efficit: sed ad exemplum pauca sufficiant.
Non nullos enim pauperulos etiam pueros rex ipse deuotus suis uili manibus offerens:
demulcorum curatio ne meruit gratulari. Nec modo apud predictam sprensiu ur-
bem: sed apud frankenrauer moguntine diocesis locum: innumeris uirtutibus idem
seruus dei effulsit. De tota siquidem regione quodam paciebantur assererebant eum: et tan-
tus erat concursus: ut predictus rex cum aliquando populum comprimentem obsequium non possit:
deposita clamide iurum semel in passus uinal suscipiens. de basilica aspirauit. Intra
plurimos sane qui ibidem adepti sunt sanitate: senex quidam de uicinia uia palati-
nae homo notus et honoratus: multum suorum partibus et non sine multo labore introductus est ad
hominem dei. A quo post breuissimam ut solebat orationem erectus patris et sanatus: non in
in columis sed et fortis apparuit: ut posses esse sunderes non tam alteratum hominem
esse quam alterum. Jam eo uirum precedentem: parabant alii tollere lectum eius in quo
subuectus erat: cum reuocans eum unus ex circumstantibus hugo tullenis
ecclesie archidiaconus. euangelica illi paralytica memoratus: non sic inquit non sic uacui-
re uerit. tolle grabatum tuum et ambula. Et imponens in humeros eius dimisit eum
libere gradientem: sed et omnis ut uidit dedit laudem deo.

Ibidem etiam puer sordus et muto ex uero matris sue subleuatus per scalam et fenestram ac-
cedens ad iurum dei: sub manu eius auditum recepit pariter et loquela. Sed et paraly-
tica quedam mulier de regione eadem diues et honorata: ibidem recepit amissam ex
multo tempore sospirantem: dumque exiliens ambularet omnes quidem letati sunt qui
uidebant: sed preterea exultauerunt milites qui attulerant et obtulerant eam. Nam et ipsi
sibi preceptum esse uirtutis: religiosa deuotio uidebatur.

Per idem tempus transeunte sancto prope uicium in litoreo remi positum: que uocabatur
dum uocant: uarios per uniuersam prouinciam curante languores: oblatum est ei para-
lyticus in grabato. Audita siquidem fama uirtutum apud dicto uico in occursum ei se fe-
cerat aspirari. Cui in medio populi manum imponens erexit hominem: in columenque remi

Eodem anno in gradienti urbem reuerentem uiro dei: ex parte ad propria.
Ex more obuiam ruit populus uniuersus. Offerunt autem ei sorores duas: que ab an-
nis quatuor amboz lumen amiserant oculoz. Quaz ille utique imprimens signum

crucis usum reddidit lucis. et uidentes uirum dei cum ceteris sequebantur. In eisdem
basilica ciuitatis cum ad altare beati petri apostoli uir apostolice gratie immortalis hostiam
immolasset. oblatus est ei claudus et ambulauit. oblatus est ei cecus et uidit. oblata est ei surda
mulier et audiuit. Hec in sompniis admonita se esse dicebat ut dei hominem peteret. cuius

A pud confluentiam treuerensis diocesis beneficio receptura erat auditum.
nobile castrum. mosellam fluum que ibidem in renum labit dei famulus
pertransibat. Cumque paululum processissent. oblatum sibi et signatum hominem claudum
deponi iussit et ambulare. Sed non fuit qui obediret. Nec mora claudus idem retractum
prius femoris neruum clamat sponte laxari. et dum uelut extendi uelud ab alto
genu suum. quod quamlibet ante conat. nullomodo potuisset. Mirantur omnes. perbat
sub omni uelocitate quod dicit. deponit ylico. ylico gradit. ylico sanus et in columnis in

Non est nobis coloma transeunda. magna est ciuitas. magna notescit.
Illic dei famulo uirtus affuit. magna cum deuotio coluit paruulorum. osten
dit hodieque in claustris beati petri sicut apostolus ueridicaliter nupersum accepimus. adolescens
quidam olim claudus nunc libere gradiens. qui oblatus uirgo dei ad impositionem
manus eius gressum recepit. unde etiam publice filius eius cognominatur.

Habes henricus deluena cui supra fecimus mentionem nupersum retulit nobis femi
nam nobilem germanam sui olim uxorem cum post obitum uiri sui prodolore
frenesim in curris. et multo tempore sic se habens in uinculis teneretur. eidem patri
sacro in prefatam urbem oblatam. et uix tenuit in turba concitrepente signatam. dum
ex moere ligata reuehit mentem pristinam atque integram recepisse sanitatem.
ne eadem etiam ciuitate filiam surdam eidem patri sancto parentes nobiles obtulerunt.
hanc atebant a puericia traditam scimoniali monasterio feminarum ibidem
prius amississe auditum. et annos plures in eodem in commodo pegisse. Cui aures sig
no crucis edito per sanctus attractans. prius et auditum ei et pentibus ea reddidit audientem.

Accedens inter hec mulier honorata coloniensis itidem ciuis que alteri oculi lumen
amiserat. plurima iam per quinquennium mutata se se in medicos expendisse
dicebat. Et ipsam quoque continuo per signum crucis illuminans uir beatus quod gratis

Sed et matronam alteram in beati petri basilica oblata. et acceperat gratis dedit.
in lectulo idem seruus et exierit prius. et in columnam suis pedibus abire precepit.
Huius ex multo tempore nerui femorum fuerant sic retracti. ut non erigi uillatenus possent. non

Nam exploratis autem prohibebant qui studiosius obseruariunt consistere pedibus eius.
ad eundem uiri sancti orationem et manus impositionem in ciuitate predicta infra
triduum quod ibi fecit duodecim claudos erectos. mancos duos sanatos. quinq; cecos illu
minatos. loquelam reddidit mutis tribus. et decem surdis auditum.

Aquisgrami sede regia dum in illa famosissima toto romanorum orbe capella uir
beatus missarum sollempnia celebraret. claudus homini gressum et cecus quatuor
uisum. sub manu eadem serui sui rex summus et uincis reparauit.

49
Eodem etiam tempore in terra leodiensium fines præter innumerata alia que breuitatis studio præterimus. iuxta oppidum quod fontanas uocant orante eo aperuit cæcis oculos cæci nati. Huius non modo oculi cæci. sed etiam ipse palpebre clausæ et emortue erant. Quas sacratissimus digitus suus aperiens uir beatus. diuino munere et uigore palpebris. et pupillis præstitit claritatem. Confestim demum idem puer lucem miratulis ignotam. maxima cum exultatione clamabat. Video diem iudeo. omnes homines iudeo capillatos. Plaudens quoque manibus et tripudians. deus inquit ex hoc iam non offendam ad lapidem pedes meos. In urbe etiam uerimorum que dicitur camara celebranti sollemnibus missarum uirum cæci. surdum et mutum anaruitate puerum offerebant. Quæ audientem præterit et loquentem qui ipse aderant super gradum ligneum statuere. ut de loco eminentiori nouo sermone populum saluaret. Nec mirum quod mira plebis deuotio. mira præterit uociferatio sit secuta. Et hæc quidem super his que in regno germanie in manu serui sui mirabiliter operatus est deus. e pluribus pauca sufficiant. Nam et in hispanis ubi præsentis ipse non fuit. sanctitatis eius indicia claruerunt.

Cum enim fidelis seruus et prudens præciosum crucis fructum undique colligeret iterumque præpararet ubique. contigit ut defiliis suis in hispanias mitteret. in illis quoque sicut et in cæcis gentibus aliquem fructum habere desiderans. De quorum numero albertus quidam faber in loco cui nomen est supadium grauissima ualitudine laborans. permultum iam tempus iacebat in grabato. Interim partem suam nunciat partem secundo. et ut sui miseretur exorat. Eadem autem die qua uir beatus in claranalle pedem paralytico ad petitionem sui ipsi altis orauit. currense uelociter uerbo uirtutis et uerbo orationis. ille in hispanis repente conualuit. tanquam uas plenum aq. suo sentiens capiti superfundit. Regressus siquidem abbas cum prædictum fratrem in columen repulit. diligentem sciscitatur ab eo modum et tempus sue liberationis. certissime comperit orante in gauisus dei famulo uinum in hispanis esse curatum.

Et quia semel ad hispanias uertimus dolum. illud quod contigit de uiro reuerentissimo petro alstruensi episcopo plequamur. Is quidem petrus nobilis genere. monachus professione. pietate deuotus. in cenobio quodam quod ipse deuotus eo tempore regebat tam uehementi capitis dolore laborabat. ut nulla die reglam obseruari ieiunii. nulla hora sine pellicis polle pulle stare. Sic miserabilis homo aliquamdiu uictabat. uel magis diu moriebatur. Audiens autem celeberrimam uirtutum famam que per diu hominem efficebant. per quendam fratrem legationem mittit sue supplicationis. et operam flagitat per intentionem. Cui uir sanctus laneum quo ipse pulleum misit. et promisit egro. de domini uirtute remedium. Suscepit ille missam et benedictionem. maxima cum reuerentia et deuotione. confitens enim quam sollicitate potuit delicta sua. et stola se se induens sacerdotali. ita demum uelud fimbriam et tangens serui et pulleum sumpsit et imposuit capiti suo. Nec tardauit fidei fructus. benedictionis effectus. sed miratus et ipse est celerem præterit sentiens medicinam. et extraxit usque hodie ab eodem lane

languore sanus et in columis omnibus annuntiat quam exire meruit ipse uirtutem. Nam et
episcopus factus xena uia dimisit. partem mediam suam secum in seruuum honorificentissime fecit.
mediam sub eadem uenatione in monasterio deponens. in locum scilicet unde uocat. in sede

Ex hoc nobis adea quoque que mirabuntur. Cuius prelati est uolens tanta benedictione fraudari.
egit in regione ipsa redeundum. Nam meo forte etiam plusquam propheta diu posse uideri.
quod propheticum ei non defuerit honor. in patria sua. Henricus quidam uir magnus et po-
tens in omni domo et familia ducis bawariorum ex multo iam tempore misero penitens et misera-
bili quocumque in commercio desperabiliter laborabat. Siquidem tamquam uiuum aliquid
et morabile intra precordia sentiens. et ex magna parte frenatus. non consolari poterat
aut securus esse. nec quid timeret aut parceret agnosce. nisi quod demonium esse suscipia-
bat. Tunc ad dei hominem de bawaria clarauuallem usque perductus. eius oratione me-
ruit solpitem. Cui etiam formam uite et mandata que obseruaret deinceps idem
sanctus imponens. in columem remisit ad propria. Nam et usque in presentem diem sicut
certa relatione didicimus tam obediens perseuerat. ut nec suus stipendius contentus sed opibus
etiam pietatis intentus. ut mirabilior eius morum correctio quam curatio uideatur.

Culeum dicitur uilla super sequanum fluum. paucis a clarauualle miliaribus distans.
Ex hac uirum ydropicum ad dei hominem attulerunt. Cui manus imponens et o-
rans. proprioque cingulo suo tumentem enormiter uenterum ei accinxit. percipiens ut in columi-
tate recepta sibi cingulum reportaret. Nec tardauit sanitas. sed paulatim tumor abscellit.
Denique circa uicesimum diem in columis gratulose reuersus. cingulum simul et gratias mul-

Reuerti alio tempore claustra monasterii. senem Italum suo retulit curatorem.
paralyticum ex primo uiclo que mundi uilla dicitur obtulerunt. Subsistens autem
modice et breuiter tangens orauit hominem. et in columem suis pedibus abire precepit.

Quo abeunte. populus multus qui in occursum uiri dei fluxerat non sine lacrimis domini-
tem redeunti aliqui de uia. profertur monasterium oblatum ei surdus et mutus. Scolligebatur.
Exspuensque tetigit linguam eius. et digitos misit in aures. Protinus autem aurium obstacula
fracta de medio et soluta de medio. solutum est uinculum oris eius.

Falentilla dicitur uicus. tribus circiter miliaribus a monasterio distans. Hunc quan-
doque pertransiens uir beatus. mantam puellam tetigit et curauit. quod nunc usque super-
stitem et in columem nuper esse accepimus.

Per idem tempus in finibus illis apud castrum quod nominant burlenmontem. duo
militares de beati patris uirtutibus conferebant. sed minus credulus ait. si hunc inquit
puerum sanauerit ex tunc firmi credam. Dicebat autem surdum quendam et mutum.
qui apud eos nutritus. in locum aliqui fuisse non audisset. Post dies autem paucos transeun-
te propius pre se. ambo pariter puerum tollunt et afferunt ei. Impositaque manu puero.
et signans os eius et aures. allocutus est eum. et loquentem protinus audientemque dimisit.

Apid uellum oppidum regionis eiusdem usque modo cernit est adolescentem symonem
nomine satis notum. qui prefato dei famulo oblatus est. et sub eius manu gratulum recepit.

Eodem etiam tempore ipse uiculum cui nomen est malenuilla puella manca ad dei tactum
 sanata est: et ut nobis testati sunt qui uiderunt et nouerunt etiam hec in columis
 arrum super albam dicit oppidum. tribus ut aiunt leugis usque hodie perseverat.

Fidens amonasterio clareuallis. Ibi quoque septem phunc dei homine: diuine uir-
 tutis opera claruerunt. Siquidem preterea que nunquam diligent curauimus in uestigare:
 quod omnis nostra curiositas signorum multitudine uinceret. quatuor illic claudos ad ipsi
 orationem et manus impositione diuersis temporibus christe crederit: cecos duos illumina-
 uit: duobus eque surdis et mutis auditum prestitit et loquelam. Sed et iuxta al-
 terum barrum super sequanam: ad dei tactum illuminatus est cecus: ualuit etiam pa-

Cum reuerentissimus papa stolicus: gressum recepit puer claudus ex uero matris sue.
 papa noster tertius eugenius ex monacho clareuallensi. et ante sancti anastasi in
 urbe roma ad aplicam assumptus cathedram gauas introiit: ibat cum eo uir
 sanctus. nec minus aplica uirtus in illo: quam in illo dignitas preminebat. Tanti enim
 ad beatum uirum erat concursus: in commodis uariis laborantium: et cum ali-
 quando summus pontifex basilicam uel uel nullam sollempnia celebrabat deuotus in tras-
 ser. expleto sacrificio et ex more accedentibus eis qui curam desiderabant. paulominus idem
 comprimeret a turba. et uix potuerit per ministrorum manum educi. Pluribus sane que in eadem
 aplica uiri facta sunt comitatu duo scribimus. que nos obuia ipse quam uidimus mag-
 nitudo leticie non permittit. Chalata dicitur uic. inter pruingum castrum et sequanum fluum
 constituit. Vbi puer ferme decem ab anno prope paraliticus sic iacebat: ut ne ipsum caput
 flecteret nisi ab altero moueret. Quem afferentes in culcitram. matris eius ceterisque propinquis
 offerbant uero sancto: ipse eundem locum per stratum publicam transeunt. At ille sig-
 natum erigens statuit supra pedes suos: et uere precepit. Nec mora exiit puer et am-
 bulabat magnificans dominum. Qui tam diu sanctum prolecurus est abeuntem. donec uel
 in uirtum licet et reuerentem abire precepit. Vbi non in merito. magna ad modum facta est
 ammiratio: magna exultatio omnium qui uidebant. sed preteris factis iunior in ipso tamquam
 rediit oscula rucens. multos eorum ad lacrimas usque prouocauit. Hunc quidem puerum
 post annos quatuor in eodem uicium uico: quem beato uiro matris offerens sacros monebat
 osculari pedes. hic est inquit pater tuus qui tibi uitam reddidit et te michi.

Eodem anno apud cistercium iuxta morem alibi congregatus. predictus papa re-
 nerabilis affuit. non tam aplica auctoritate presidens quam fraterna caritate relin-
 quens in ter eos: quasi unus ex eis. Vbi cum ad cellam in qua iacebat uespere facto et conuentu
 soluto famulus dei diuersis: surdum et mutum ei puerum obtulerunt. Erat autem
 puer ille de uicina eadem. et sicut postea didicimus ex longo ante tempore uigilans
 in custodia gregis sui. subito terrore percussus amisit prorsus auditum. Orans
 itaque pater sanctus et puero manus imponens: utrum audiat salutar. At ille
 mira deuotione proclamans audio domine audio: tam firmiter amplexatus est eum: ut uix
 ab eo posset auelli. Auditum est uerbum: oblat est puer summo pontifici a iustis pro-

nis. celeberrimumq; miraculum hoc fuit.

Venerat pater sanctus ad monasterium in dioecesi bisuntina. cui nomen e carus locus. et erant cum eo exatib; sui ordinis multi. Vbi matrona quedam defunctis illis et multo tempore iam clauda. in carro allata et oblata e ei. Orans uero breuiter et signans eam in nomine domini exiit et sanauit. ut eadem hora in columnis remearet ad propria.

Eodem tempore in monasterio morimundo que est cisterciensis abbatia una de primis. monachus quidam iacebat usq; adeo paralyti dissolutus. ut reliquis omnib; membris officio proprio destituit. in solo iugere caput uideret. in solo deinceps pectore spiritus vitalis palpitare. Non manum mouere n̄ pedem. tantum loqui poterat et uideri. In terra supra ueniens uir beatus. paralyticum uisitauit. manum postulat imponit. et continuo opem sentit egere. ut tamen gratus eēt miraculum. uelud gradatim p̄ aliquot dies ad singlas ei uisitaciones magis ac magis conualescens iam mouebat manū. iam pedib; consistebat. iam paululum gradiēbatur. donec fratrum collegio redderetur in columnis.

In monasterio alteripe monachus quidam adolescens usum uocal amiserat. ut nec psallere inter fr̄s. n̄ aquoq; nisi multum p̄mo intelligi possit. quid loqueret. Cui uir sanctus cū idem monasterium uisitare aquam benedictā frigidam potum dedit. et continuo frigidus ex pectore eius sudor erupit. Deniq; ip̄o die ab eodem in commodo liberat. psallere cepit quasi unius estantib;. et hoc illi beneficium usq; hodie perseuerat.

Norunt multi deuotum iuuenem qui lugdunensis ecclē olim filius modo monachus cisterciensis. patri sui sancti hugonis epi gratiopolitani cuius nomen meruit. et mores imitauit. huius querelose uir sanctus audita gauisus e. quia patri o eius singulari fuerat caritate deuinctus. et consolatorias litteras illi misit. Contigit autem ut eodem tempore idem iuuenis febre correptus grauius laboraret. Susceptam q̄ debita ueneratione eplam fidei deuotione collo suo obremedium salutis appendit. et usq; in

Cum uenisset aliquando pat̄ ses. Gratulatur septem perfectam obtinuisse sospitatem. **A**d monasterium triumfontium. oblatus est quidam clericus ex his q̄ regulares nominant. homo grandeuus et cecus. Imposuit q̄ ei manū et breuiter ex more fecit orationem. et eadem hora uidentem illum remisit ad ecclesiam suam.

In trecentium urbe. multa p̄ hunc famulum miracula claruerunt. Quib; duo. que p̄sentib; epis godefrido lingonensi et henrico trecenti facta sunt memorant. Puella curuam in predicti epi trecentis domo p̄p̄inqui et nota. cum multis ei p̄tib; offerretur. Tantus erat concursus. ut cum eam signatam dei famulus ac si molle lutum inter sacras manū mirabiliter formans exersisset. et erectam in eadē p̄cepisset. locū n̄ potuit inueniri. Dehinc sup̄ mensam magnam que p̄p̄e posita erat statuerunt illam. et erecta libere gradiēbat. magnifice dominū collaudantib; uniuersis. Hanc quoq; adhuc sup̄stitem. ab his qui eam nouere nuper audiuimus. In eadem etiam urbe filiam mutā patri sancto obtulit mat̄. cui morbus epilepsie loquendi ad emendat facultatem. Nec moza seruo x̄ imponente ei manū solutū e unclm

In eiusdem urbis dioecesi loco cui nomē e donomant. oris ei et loquebat recte.

cum uir sanctus missas sollempnia celebrasset. cecum ei filium obtulit pat. Exspuens
autem in digitos et palpebras eius linuens. eade hora uidentem illum reddidit patri suo.

In et longe ab eodem uico apud oppidum arullerias post missas similiter celebratione
feminam claudam que impbenda odoms eiusdem castri dñi mendica uiuebat. cū
basilicam egredere^r signans et sanans. multū pplū qui undiq; fuerat congregatū
In exitu quoq; oppidi quod rothnam uocant paralyticū statione et exultatione repleuit.
hominem sic corpe extenuatū ut solam circumferte uideret pallide mortis ymaginem.
impositum plaustrō transeunti offerunt uirō dei. Is quoq; ubi signat^r ē. deponi et in ce
dere uisus. plaustrum suū suis pedib; ^{soluimus} seq̄bar. uehēnt^r stupentib; et in di laudib; accla

Alio tempore proximum castrū brenam transiens obuiū q̄mantib; uniuersis.
habuit populū multū. sicut ubiq; semp et undiq; in ei occursum conflue
bant in numerā multitudō. Vbi cernentib; multis feminā claudam ex eodem oppido
tēgit et erexit. quam ibidem postea uidim^{us} occurrentē ei cū cecis et grās referētē.

In pago senonico quod apud castrū triangulum uocant intra missas sollempnia
femina cui ibidem ^{p. mos d. c. em} cecitas inuenerat sub manu uiri dei mirantib; uulūm recepit.

Mpuo monasteriolum quod ubi iona et seq̄na confluunt. p̄sente pulchimo prin
cipe comite theobaldo cui supra fecim^{us} mentionē. et aliis altantib; n̄ pau
cis potentib; uiris offerenti diuina sacrificia uirō di. paralyticam feminā ob
tulerunt. Quam expletis sollempniis tangens et erigens ip̄a hora. sanam remi
sit ad p̄p̄a. ita ut suis illa pedib; abeunte. grābarum in quo fuerat app̄tata in eadem

Euidem quoq; diocesis castrum iouina basilica uacū remansisse uiderimus.
cum transeunti eidem famulo x̄ in strata publica feminā cecā obtulerunt.

Substitit et breuiter orans eidem femine manū imposuit. et dñs ap̄uit oculos eius.
Vt autem uidere uisa ē exultatio magna secuta est om̄iū qui aderant. et clamā
tes aut ad alterum anna uidet anna uidet. hoc enim eidem femine nom̄ erat. copiosi
undiq; confluebant. Interea uir sanctus accelerans declinabat turbas et egrediebatur. tū
uiuens quidam altero oculo cec^{us} ab uirō matris sue. secut^{us} et osecut^{us} est eū. Qui quidē
et ip̄e ḡtinuo ad eius benedictionē uisum recepit. et geminata leticia ē ppli p̄sequentiis.

Antiiodox aliquando ueniens uir beatus. orationis causa monachos basilicā in
trouit. ubi confessor domini glōs germanus ep̄s requiescit. Cui post oratio
nem regredienti. mulier clauda genib; repens et manib; ut sui misereret orabat.
At ille signo crucis edito apprehendit manū eius et erexit eam. exiensq; dimisit in
columnem. et dō grās redditurā ad p̄dicti confessoris memoriā misit suis pedib;

Chableia nom̄ ē uico qui eidem proxim^{us} ciuitati. in signū beati gradientem.
martini basilicam habet. Nam et fundus ip̄e ad possessionem ecclē turo
nensis spectat. ubi corp^{us} iacet eiusdem glōsissimi confessoris. hunc u^o uicium
famulo di transeunti claudum uiuene ppl̄s offerēbat. Quē ad eā orationē erēc
tum p̄m̄ et libē gradientē ad p̄dictam beati martini basilicam deduxerunt.
magnifice dominū collaudantel. qui martini sui sp̄m̄ suscitauit in bernhardo.

Non nullas etiam sanitates quae in manu fidelis serui mirabiliter christe effectae. per
usum ei mirabiliter postendunt. multas ipse cum fierent animi uirtute per
sensit. ad aliquas etiam spiritu suggerente non rogat accessit. Equibus ne uideat inimi
mensum peccasse narratio exempla pauca subicimus. illud etiam eregione monent
tel. nequis forte tam breuiter scribi opera tanta miret. Siquidem multa ex his in
tam breui fieri uidentur. ut tam celeriter ea proloqui nequam. Et cum dici soleat nichil esse
facilius dictu. huic tamen di famulo per gratiam quae accipit signa facere magis facile uidebat.

Egredienti aliquando monasterium patris sancti hominis. quae nobis facta narrare.
homo quidam de finibus illis occurrens. sanandum filium offerebant. Nam
intra monasterium infirmis quidem imponere manum difficili acquiescebat. ne uide
licet si concursus hominum illuc fieret. quies cenobii turbaret et disciplina periret.
Erat autem praedictus puer in corpore fatuus et mentis inops. claudus quoque surdus et mutus. Quae
eadem hora pro ipsius oratione et manu impositione ab omni simulo in quomodo liberatus audiebat
loquebatur et ambulabat. et sane mentis effectus apriorum peruenit in quietudine et furore desola
bat. Cumque eundem iam in columnam filium patris deuotus ad oratorium beate dei genitricis cum gratia
actione deduceret. loquebantur mutuo frater de tam multipli unius in quomodo per colloquen
tes. Ad quos pater sanctus flagellum inquit dei erat et maligni spiritus dira uexatio. Vidi enim noc
te praeterita hoc eodem in loco. erat autem iuxta fluvium albam ubi sanatus fuerat puer. hic inquit
uidi puerum talem in oblatum. ex eunte ab eo spiritu neque omnem reapse peruenit sospitarem usumque in

Maddidit etiam uir beatus de eadem salubri uisione. Cumque paululum post
sissent. in eodem itinere quo nunc per gratiam uix peruenit uicem. dicebat autem de eo quem nomi
nant longum campum. offerebat in femina clauda. et dominus ei gressum reddebat. Audierant
et mirantur sunt fratres. futuri magis attoniti expectatioe miraculi. quae recordatioe praeterita. Quod
eum simile mundum unquam audiuit. ventum est ad locum inuenta est ibi peruenit mulier clauda
expectans hominem dei transiturum. et a simul transeuntibus uix uerbum quod ipse dixit exprobrata.
Oblata est ergo ab eis qui attulerant eam. et sic praedictum fuerat signata ab homine dei. ex diuina munere gres

Mmo alio causa exstat uir uir sanctus lingonas. Sum recepit et ibat gratias agens.
petere. inter episcopum et clericum ciuitatis illius orta graui admodum simulatione. Quae cum per
ma die inefficaciter laborasset. et mane pararet abire. dicebat frater quod uidi peruenit noctis in
trouentum in ecclesiam claudam offerri feminam. et sanari. Post unam fere fere horam cum uix
circumuenissent. per spem omnium reformata pace. multis precibus coegerunt illum bene man
metis nostris intrare basilicam. et populum exhortari. Quae inter loquendum sic praedixit oblata est
mulier clauda et erecta. mirantibus quidem omnibus sed eis amplius quae sic uidebant fieri. recoe
in pago treuerensi antiquum exstat cenobium. Quae dabantur audisse futurum.
quod rumentale uocat. Vbi celebrante aliquando missarum sollempnia uirorum dei. in nu
merabilis aderat multitudo. Interea gunttram de sira quod est oppidum proximum
eodem monasterio claudam illi fecit feminam offerri. Hec ex multo iam tempore reperi
hunc erigi peruenit non ualebat. sed scabellula tenens manibus renes emortuos per se the

consueuerat. Cum aut p̄multitudine ppli ad di hominē in uodna femina n̄ ualerz. in basilica
media conualuit. et exiens repente ambulabat. n̄ sine lacrimis gr̄as agent d̄. Cui scabellu
la ppl̄s iubilans tuir p̄tin ad altare. ut sillerent eam d̄no uer uarilo seruo suo. De cui
nobis curatioē confessus ē pat̄ sanct̄. quod p̄cedenti nocte s̄ p̄ostensa fuisset. Eadem etiam die
rutilauit rutilant in beati uiri p̄sentia lux celestis. cui benedictio aliis quoq; duabz clau

Sepissime ū contigit. ut in orandū in dubiam dis feminis ḡssu. uisu q̄ reddidit duabz.
ter seruis di agnoscer̄ uirtutem ad eē diuinam. cui tam modū agnitionis se posse
nullis uerbis exprimē fatebat. Nonnumq; ū cum signas̄ aliq̄s et transier̄ sanatos
esse dixit. et regressus aliq̄s ex his qui audierant sicut dictum erat inuenit.

Est aliquando basilicam urbem surdum quendam signauerat et transierat. Cumq; pau
lulum p̄cessisset. uocans alexandru colonieusē reuē ait. quere utrum audiat homo.
Rediit ille. et illum reperit audientē.

Similit̄ ip̄o die non signas̄ aliū cecum. deus
inquit aperuit oculos ei. hoc etiam p̄dictus alexander cū ad inquirendū reflexisset ir
ita eē agnouit. Iste ē alexander qui in eisdem dieb; ad uiri di sacra monita ostensi
onemq; uirtutū cum aliis fere triginta solo ualefecit. et consecut̄ est eū. a quo de
mum p̄met̄ atq; est hodie monasteriū grandis silue. cui sup̄ fecim̄ mentionē.

In cōstantiensi quoq; diocesi p̄pe castrum Friburk cum homini ceco in uia manū imposu
isset. remisit qui uideret eum. et in uent̄ est uidens.

Quod de duob; aliis oculis in
pago colomensi p̄pe monasteriū quod briuolare dicitur similiter fecit. et cum uideret
nunciarent. confessus ē se quoq; sensisse uirtutē. Vtriusq; rei tam illoz uulnatio
nis q̄ ip̄i confessionis usq; hodie testis ē ab̄s de campo. quod est cenobiū n̄ ignotū.
parrochie colomensis et ordinis cisterciensis.

In territorio etiā senonensi in oppido
quod sancti florentini nomine uocant. oblata ē uirō d̄i mulier surda. Cui ma
nus imponens p̄ sp̄m sensit uirtutis effectum. cū illa adhuc stupida et tumul
tuosa ut est genus illud. et ut ip̄a ante solebat nichil audire clamaret. Mane facto
cum nec ille rediret nec alter aliquid indicaret de ea. sacris sanctus diuinā illi miām
affuisse. accersiri femina uirg. Inuenta ḡ auditum recepisse uenit glouificans d̄m.

Egre diebat idem pat̄ metensiu ciuitatem. Et di famulo gr̄as agens.

Et ex more deuotus enim ppl̄s deducebat. cū ep̄o eoz stephano et fr̄e ei ramal
do barrensi comite aliisq; p̄sonis. tam ecclieali q̄ ex militari ordine multil. In
terrim causa extitit ut rogaret nobilem henricum de psalms. sup̄ uerbo quo
dam. quod ip̄e ei ep̄e et alii qui ueniant suggererant. ut iudicis metensi ciui
tati et pacem ppl̄o daret. cui grauit̄ inimicabat.

Ille uere remuere p̄mit̄ cepit.
nec ullis p̄tib; flecti. Int̄ hec sup̄uenientes alii offerbant bō uirō hominem
surdum. obsecrantes ut ei manū imponē dignaret̄. At ille fidi zelo accensus
sicut in idum ob causas necessarias. terroz quidam et auctoritas sup̄ hominē
in eius facie rutilabat. quibus admittē. tu nos inquit audire otēpnis.
quos omnino eam te audierit surdus. et imponens manū homini signauit eū.
et in aures digitos misit. Quo p̄mus audiente. pauens henric̄ et timens.

Sapientia.

4

ruit ad pedes hominis dī humilit̄ satisfaciens. et libe annuens quidq̄ fuerat postulat.
Transiens aliquñ seruus dī breuiā oppidū. mendicantē in platea uidit feminā ce-
cam. Quam aliquñ int̄uit cum ex more arānsentibz elemolinā flagitatz. tu in-
quit petis argentū. et d̄s r̄ iusū donabit. Accedens ḡ tetigit eā. et oculos ei apuit. Que
beneficiū sentiens in speratum. n̄ min̄ m̄e magnitudinē q̄ lucē in solū mirabat.
In ter primas ppagines quas hec habundantissima uital̄ emisit. in remot̄ parochia mo-
nasterium igniacense plantatū felicit̄ radicauit. Qd̄ aliquñ uisitans idem par̄ ses. uicū
materne fluuio pximū quem riuulū nominant p̄transibat. Vir quoq̄ magnific̄ de-
notissimus ei amator sampson remot̄ archieps̄ comitabat. illum soluta uenatioe dedu-
cent. Senex aut̄ claudus ad mendicandum posit̄ erat in uia. cui unus estibz elemo-
sinā dedit. Secut̄ abbas sc̄s cum iam hominem p̄transisset. uertit se et paulisp̄ in-
tendens in eum. quid patiatur interrogat circumstante. et sibi illum p̄cipit exhiberi. Sus-
picati homines quid eēt amplius aliqd̄ ip̄e daturus. dñe inquirunt claudus est. ad eum
firmus qd̄ uolueris dare. Quo repente uerbum et dicente tollite eum et afferite ad me.
primo quidē p̄ammutatioe mutuo se se intuebant. ignorantes quid eēt factur̄. De-
num agnoscentes eum clamabant ad inuicem ab̄s ē clareuall̄. et p̄m̄ sanabit illū.
Nimirum solus erat quonens potat̄ opam dare ne in uicis agnoscer̄. et m̄ dice locus ne cu-
i excurrerentibz manifestarent eū. aut aliquis de eo loquer̄. s; querentibz quis transiret
dicerent monachos eē. aut aliq̄ de p̄sonis simili eumibz nominarent. Jgit̄ agnito dī
famulo riuunt undiqz. et tenantes hominē ferunt et offerunt ei. Qui imponens u-
trāqz manū capiti ei. et in celum suspiciens et breuiter orans. deponi illū iube et
ambulare. Excusante illo et dicente n̄ possum. ego t̄ aut in noīe domini et ei uirtu-
te p̄cipio. uade et sanus esto iam ab hac hora. Quid plura. Statim deposit̄ est. Statim
sanatus. Statim libe gradiebat. et repletus est in stupore et extasi in eo qd̄ contigat illi.
Sed et uicini et non q̄ gratulantes dñm collaudabant. qui miserabilis hominis et meritū
simul exaltit et uotum habundantia sue pietatis. Vñ etiam usqz hodie ab incolis de-
monstrat̄ locus ū signū tam euidentis diuine uirtutis effulgit. S; senex claud̄ multū
annis extota inferiori corpis parte p̄morte. i arenibz dorsum om̄i p̄sus destruit̄ mē-
br̄z officio. dum sapem postulat recepit sanitatē. orante fidei seruo suo et om̄pe dō opante.

Sicut fuit uiri sc̄i nouissimus in remot̄ p̄tes ingressus. siquidem factū ē hoc añ
sacram eius depositionē corpis anno uno. De qua felicit̄ eius actū felicitissima cō-
summatione erit nobis iam s; sub alia narratioe dicendū. Nihil enī fallit si quis ar-
bitrat̄ huius sc̄issimi uiri facta mirifica posse narrari. et tam necesse est multa fieri.
quam in possibile omnia comprehendī. *Explicit liber quartus. Incipit quintus.*

Cum post tantos labores ac sudores dñs dilecto suo bernardo clareuallē
si abbi dñi desideratum p̄iose mortis sompniū dare disponet. et fidelem
seruum in requiem introduce suam. cepit magis ac magis p̄mptus
in ip̄m p̄ficē. caro in firma defice. Cognoscent enim uir sanct̄ p̄pe iam
eēt brauiū solito currebat alacris. et uestis sue habitacionis dissolutionē

sentens uniuersis uotis uberioribus aspirabat ad habitationem ex deo non manu factam eternam in celis. In cuius pectore purissimo sacri sese desiderii flamma non capiens crebris erumpebat in dictis. et igitur eloquium uehementer feruoris in te uehementiam declarabat. sicut in sanctis animalibus per prophetam inter cetera describuntur. et scintille quasi aspectus eris candentis. Corpore lectulo decubans uariis exercebat in quomodolibet. animi tamen nichilominus liber et potens que dei erant exercebat in uictis. non cessans in medijs quoque doloribus meditari sacrum aliquid aut dictare. orare affectuosi. frater studiosius exhortari. In oblatione hostie salutaris que usque ad defecum ultimam uix aliquando intermisit. artus uix coherentel uigore spiritus sustentabat. semet pariter offerens hostiam acceptabilem in odorem suauitatis. Quo tempore ad amicum suum andream militem templi. qui et ipse regionis ierosolimitane columpna maxima habebat epistolam scribens. inter cetera ait. Ego enim deli-

gus uis diebus causa extitit. ut frater aliquis (Ihor). nec puto me longum facere super terram. in remotas germanie partes mittet. Et missus est frater henricus monachus. quem ante sex annos de constantiensis diocesis partibus cum pluribus alijs. idem pariter socios adduxerat. Hic ergo dum mittet longioris itineris pericula timens. nam hiemps erat. sed illud maxime uerebatur ne idem pariter socios priusquam ab hac uita migraret. et absens ipse benedictionis extreme proprio fraudaret. At ille benedicens ei et dicens. ne timeas et in columis reuertaris et me quoque sic desideral in uenies. solatium illum emisit. Perfectus idem frater. in territorio argentiniensi ciuitatis astrictum glacie flumini pertransibat. Cum subito fracta glacie sub pedibus multi quo uehebatur corruit. et sub glacie uehemens illum unda traheret. Quid faceretmersus in flumine. glacie cuius. Recordatus est patris sancti. recordatur est promissionis eius. que manus esse non potuit. Continuo siquidem ut hodie faceret patrem sanctum sibi uisus est sentire presentem. tanta suauitate perfusus est. ut nec impetum amnis. non molestiam frigoris. nec spirandi difficultatem. nec ullum denique in commodum sentiret aut metum. Nec mota quod fluminis impetum sine suo conatu diuina uirtute reductus. ad ipsum prope quod ante ceciderat foramen se reperit. marginem arripit. exit intrepidus. ulesus euadit. expleto negotio redit in columis. et fidei promissore sicut ipse promisit inuento. multiplicet ei gratias agit. ad lacrum cuius tumulum tam deuotus hodieque persistit. que certum est ei se se meritis uelud detumulo equidem satis horribili reuocatum. Sed non est nobis super hoc declamandum. An antiqua miracula conferant. nec enim hunc mirabiliter que beati benedicti puerum placidum non minora asserant periculo liberatum. quum etiam si uideret que astricta glacie reddidit fluminis ei comperent quem euomuit cetera. nobis sufficit breuis narratio.

I

in reuera dum adhuc pariter sanctus in suo clareuallensi cenobio hec lectulo decubans cursu uite uirtute consummaret. grauis admodum plaga populo metensi superuenit. Egre si enim in multitudinem grauem aduersus uicinos principes. aquibus pro morem la cessitanti se esse tanta ciuitas indignabat. traditi sunt multi in manibus paucissimorum. Concluserunt denique inter frigidum montem sic enim eum appellant in moselle amnis angustias. ac metuo sese impetu collidentes. una hora sic dicebat plusquam duo milia corruerunt. quidam gladius trucidati. pluresque submersi. uehementi ergo indignatione cepta no-

bilis illa ciuitas. totis aduersione uiribus parabat. cum erigione quoque aduersarios et fortiores p
da copiosa et audaciores fecisset euentus. Inminebat totius punitie magna uastatio. cum uenia
bilis eorum metropolitani huius archiepis reuolens dignam gerens suorum sollicitudinem filiorum.
unicum in tanta necessitate petuit refugium. et expectat uirum dei. Veniens ergo clarissimus
leni. ipse atque omnium firmiter uelut tota humilitate prestat. rogabat et obsecrabat
ut se tantis dignaretur opponere malis. quibus aliter nemo modum posse ponere uideret. Dominus
autem sicut fidelis serui sui dixerat uias et imperia quibusque causis apertissimo us
fuerat in strumento. expauit ante diebus egritudine corporis releuaret. Quibus diebus
cum ad litteras uenerabilis hugonis hostiensis episcopi scriberet ait. Verum est quod audistis.
Infirmatus sum usque ad mortem. sed interim ut sentio reuocatus ad mortem. atque hoc ut me
sentio non diu. Vitam quippe mortalem mortem magis quam uitam reputans. non amorem
sed ad mortem reuocatum se sentiebat. cum ab exitu reuocaretur. licet presentiens hanc
diutius differendum. Et hec quidem erga eum sepius diuina prudentia dis
posuit. in cuius manu placita erat anima illius. ut quotiens eum aliqua gran
dis necessitas euocaret. uincere omnia animo uires corporis non desissent. mirantibus
qui uidebant et robustos homines intolerantia superare. Expleat denique negotiis
uelut in se rediens multiplicibus infirmitatibus laborabat. ut uix uinceret feriat que ce
cupatus deficere nesciebat. Cui in ore non minus tam manifeste tamque magnifice
affuit diuina uirtus. ut ex laboribus uires corpore uideret. Accidit autem ut cum in predicto
hi Moselle fluminis litore residentibus hinc inde partibus mediator fidelis rogaret que ad
pacem erant. ut pars altera nimis egre ferret quod exigebat. ex tanta siquidem
hostium strage ferocior. et humiliari ut erat necesse non sustinens. Subito denique tamque
agitantibus furis discesserunt. uirum dei in salutatum. Solam in ceteris omnibus relinque
ret spem pacis. Nec sane ex contemptu aliquo sed ex metu reuolentis eius inierunt fu
gam. siquidem uidebant ne presentium quilibet imphal mentes facile flecteret. immo si de
stantes quod ille presentem nusquam absentem. posset etiam in absentem.

Iam uentus in magno turbine soluebat. sola utrumque meditabantur arma. sola in
ibant consilium malignandi. cum uir scilicet eos qui secum ueniant consolatur fratres. ne turbe
mini inquit. licet enim per magnas difficultates omnino tamen pax pueniet.
Quibus etiam inde hoc nosse. innotuit dicens. Videbar in pnocturnum soporem.
nullam celebrare sollempniam. Cumque expleta paulominus oratione prima recordarer
anglicum ex more canticum idest gloria in excelsis deo prece debuisse erubui. et quod oblitus omiseram
canticum in thomam. nobiscum usque ad finem per compleui. Jam medium noctis tran
sierat. cum uir sanctus de plenitudine principum legatione suscepta. iocunde satis
conuersus ad nos cognoscere ait promissis uobis canende glorie et cantici pacis preparatione.
Interim ergo partibus quocumque per dies aliquot de pace tractatum est. et ob maximas difficulta
tes occurrentes utrumque sepius desparatum. non quod omnes iam consolabar que omnibus innotue
rat ab his sancti tam certa de reformanda pace promissio. Nec parum ipsa dilatio pro
fuit huius presentem qui uariis in omnibus laborantibus remedia consequentur in carne.

scilicet etiam uidentes edificabant in fide. Tantus erat concursus. ut multitudine pariter atque in portuitate sua ipse quoque negotium reformande pacis pene desperabiliter impederent. donec quesita in medio flumine insula partis utriusque primarum nauiculis accesserunt.

Sibi compositis omnibus secundum quod fidelis arbitrio distinxerunt. datis sibi inuicem dextris. Reconterunt quibus sane qualis primarum seruis sui ibidem scilicet et sedati sunt in ostio pacis. presunt sanitates. celeberrima fuit cuiusdam mulieris curatio. Hec ab annis septem pessima egritudine laborabat. uehementi tremore ualidis motibus uniuersa pariter membra concutiens. Cum autem uideret grauioribus oris difficultatibus. prope modum excidisse spes pacis. domino disponente uenit mulier ita tremens nec minus horribilis quam miserabilis. et omnis pars ad spectaculum conueniunt. Quante demum diuinitate seruulo subiectis omnium palam et cessione sedata. perfectam adeptam est sospitatem. Que res in tantam admirationem durissimos quosque peruenit. ut percutientes pectora sua pro horam fere dimidiam cum lacrimis acclamarent. Tantum demum factus est imperator et concursus patientium et deosclantium uiri diuinitatis uestigia. ut prope modum opprimerent. donec tollentes eum sibi et imponentes in nauiculam artem medicine subduxerunt. Cumque accederent ad se principes ut ceperat pro pace rogaret suscipientes dicebant. Oprete nos libenter audire eum quem ut ipsi certum est deus diligit et exaudiat. et audito eo multa facere pro quo tanta facit modis nostris. Quibus me ut semper cautus erat huiusmodi gloriam declinare. non propter me inquit. sed propter uos facit.

Simili quoque miraculo etiam in simili opportunitate. ipsa etiam die merensium annos dominus in elinuit ad pacem. Ingressus enim sanctus merensium ciuitatem episcopus ipsiusque ministerium ad ea que pacis erant uehementer urgebat. Grauius autem urebat illos uoluntate acceptum. quibus cum ualde satis reponere cogitauerant. securus que uellent renuntiare cogebant. In ipsa oblata est ei mulier palitica. de ciuitate eadem. Cum manus imponens. dignaretur palliolum que ipse urebat super extendere ei. tenendumque episcopo tradere prope altarium et sub eodem uelamine debilia tangere membra. Expleta autem oratione et benedictione data creuit illa. omnibusque mirantibus pro mediis illorum in columnis ibat que artulerant in grabato.

In flumine quoque predicto mosella dum obintollabilem concurrentium multitudinem nauicula ueherens. unius ex his qui curam desiderabant cece clamabat in litore. obsecrans ut duceret ad eum. Cumque ille promissis audiens homo nauigantem post eum hauriret perculit altitorem piscatorum. distibulata primus clamidem porrigens illi qua erat optata. rogabat ut in nauiculam reciperet. factum est. et ut peruenit ad se iuxta sue fidei magnitudinem magna uelocitate sub manu eius iusu recepto mirum clamabat. unde se colles uidere se arborum. unde se homines et cetera uniuersa. Pauca ab eodem loco miliaribus distat cenobium. quod sancti benedicti nomine uocant. Vnde puer claudius et arenibus infirma omni parte membrorum destituit officio. solus admonendum manibus urebat et renibus. pedes emortuos simul cum tybus post se trahens. Quem ex burgundie partibus pacem aduectum ante annos quatuordecim ibi reliquerat et extunc se in elemosinis urebat. Insuper cum beati uiri sanctitatem et uirtutes que dominus operabat in ipso. per omnem circa puertiam celebris fama uulgaret. inpositum planstro eundem puerum predicti cenobii fratres aduocauerunt eum. rogantes

ut solita pietate misero subueniret. Acqueuit. imposuit manū orauit. et eadem ho-
ra sanū reddidit libe stantē libe gradientē. Deniq; sic abensidem loci abbe nup accepim
fr̄m peccora idem puer sequit̄ et custodit. et si q̄s scire desiderat iohannes est nom̄ ei. At̄ etiā
claudul̄ in eadem monastū uicina degent. eodem tempe ad p̄dicti patris sancti benedictioem
gressum recepit. Sz et p̄pe leucor̄ urbem loco cui nom̄ ē gunderulla. idem uir dī femina ceca
illuminauit subedis plurimoz. qui detota gfluxant regione. Ceterū nimis difficile aut oī
modis impossibile foret. itineris illius magnalia uniuersa oplet. Sz neq; p̄positi nr̄i ē eimodi
m̄ p̄sequi signa. et narrandis uirtutū opib; opam dare. Hic enim uiaz uiaz par̄ dulcis
sime fims beat. et hie labor uirtutis fuit. In hoc ope si nimis uitali q̄ difficili. n̄ min
despate q̄ necessarie pacis labores tuos gloriose oplet. qui magnifice honestauit te in
laborib; tuis. te in suo noīe et nom̄ suū mte glorificans. rex gl̄e domini deus tuus.

Et expleta metensū reconciliatioe et punitie uia pace reddita p̄ l̄es ad monal
terriū redit. in graui admodum iam iamq; deficiente languore corpis occupat. m̄ta
ta animi suauitate et dulcedine spē cotidie p̄pinquabat ad exitum. ac si in portu na-
uigans paulatim uela deponet. Euidēt quoz; fr̄ib; dicebat. Hec sunt uerba que loq̄
bar ad uos cum p̄terita hieme egrotarem n̄ uobis ē qd̄ adhuc timentis. estate prima in
minere in credere huius corpis dissolutionē. At quam euidēt p̄po didicim̄ expimento qd̄
desis ap̄hs ewangha sacra testam. qd̄ dū al p̄dicat passionem dñs erat ubiūm abscondi-
tum ab eis. et capē n̄ ualebant. Nimirū qd̄ tam uehēm̄ horrebat animum nū facile p̄suade-
bat ut crederet. p̄sertim cum et ip̄e opatiens filius eiusmodi ūba sup̄primet. Ceterū factis q̄
dammū clamans. opa confirmant q̄ dedit in par̄ ut facim̄. magis ac magis act̄ omite
affectus retrahē. et sacroz̄ funib; desiderioz̄ sedula intentione p̄actis iam uicino litore hē-
re firmū et commodū cepit applicare. Deniq; cum uenābilis amstel sedis iugonice gofridul
de quiddam eū sollicitus agendis. et min̄ apponē animum mutaret. ne mireris inquit. ego

Vident aut̄ pat̄ sanct̄ compassionis et m̄te uiscerib; d̄ enī iā n̄ sum de hoc mundo.
affluent carissimos sibi filios miserabiliter admodū tabescentes et arecentes p̄ timore
et expectatione iam iamq; sup̄uenientis desolationis. grauissime et lamentabilis oebita-
tis. dulcissimi col̄ solationib; resonebat. Et monens eos in uirtu diuine clementie sinū
spei fideiq; sue anchoram p̄ incommu. sibile caritatem firmū radicare. se quoq; p̄mittebat
n̄ post mortem aliq̄n eis defuturū. P̄pensul̄ aut̄ q̄ n̄r̄ queat exp̄nē sermo rogant̄ obsecrant̄q;
p̄ multas lacrimas. timore dī et sacre puritatis ac totā p̄fectionis amore n̄r̄il̄ inuirtē et in-
primē animis conabat. Sz et monebat et cum lacrimis obrestabat. ut siquid forte uirtutis
aut exemplo nobis ḡndalib; aut ūb; id emularem id firmū tenem̄ et p̄ficem̄ in eo. aliis
quidem ūbil̄ ē eodem spū illud ap̄licū loquens. Rogam̄ uos et obsecram̄ in dño ih̄u ut
quemadmodum accepistis a nobis q̄n̄ opteat ambulare et placē dō sicut et ambulat. ut
habundetis magis. Atq; utinā tam efficacit̄ p̄suaserit. q̄ affectuose suaserit. Modum
aut̄ egritudinis si q̄s s̄be desiderat eritare pla q̄ ad amicu quendam paucissimul̄ diebus
ante sacram a nobis p̄fectionē suā ip̄e dictauit. Quā nimirū huc n̄r̄e narrationi dixim̄
serendū qd̄ uidet̄ et si aliena quoq; de ip̄o. ampl̄ tam nos ip̄i de se ūba delectat.

Epistola eius ad arnodium boueuallis abbate. q̄ a q̄dam xenia mittens. de ei uantū

Suscipim caritatem unam in caritate et in uoluptate. *dine p̄ uirtū fuerat scilicet.*
 Que enim uoluptas ubi totum s̄ uendicat amaritudo. Nisi qd̄ solum nichil gmede.
 utcumq; delectabile est. Sompn̄ recessit ante. ne nel beneficio sopiti sens̄ dolor unq; rece
 dat. defectus stomachi fore totū qd̄ patior ē. frequer̄ in die et in nocte exigit confortari medico
 ad modum quaticumq; liquore. nam ad solidum ^{om̄e} inextorabit̄ indignat̄. hoc pax qd̄ dignat̄ ad
 mirtē n̄ sine graui molestia sunt. s; am; grauiorem si se natuum omnino dimiserit. Quod si
 plusculum quid interdum ad mirtē acquiescat. id grauiissimū. Pedes et crura intumuerunt.
 quemadmodum ydropical stringē solet. Et in huius om̄ib; ne quid lateat amicu de statu amici
 sollicitum. salm̄ in terrorem hominē ut minus sapiens dico. spē quidem pronpt̄ est caro an
 in firma. Orate saluatorez qui n̄ uult mortem peccoz. ut tempelū iam extū n̄ disticiat
 s; custodiat. Curate munitē uotal calcaneū nudum mirtis. ut is qui insidiat in uenitē n̄
 possit ū dentem figat. et uuln̄ in fligat. hoc ip̄e dictam sic me habent. ut p̄ notam uobis
 manum agnoscat̄ affectum. hoc exemplar eplē quam ut nos dixim̄ et ip̄a quoq; ei
 uerba declarant. pat̄ sanctus exitu iam imminente dictauit. extū munitē tenoze pos
 sit diligens lector sacrum illius uel expte aliqua pectus agnosce. quanta illi in ip̄a r̄uina
 cozp̄is tranquillitas mirtis. serenitas mentis. suauitas spē. q̄nta subfiducie cūmine r̄adij hy
 militans. s; et nr̄m subtram graui articulo in consolabilem luctum aliquaten̄ illi estimare
 licebit. pallidasq; turmas si pie senserit imaginabit̄ filioz. extimatas facies. uult̄ ex san
 guet. genas sordentes lacrimis. suspiria quoq; pectoroz ac singult̄. Quis enim apud nos e
 rat tumult̄ cogitationum. qd̄ naufragium animoz. cum chelaur̄ talis rapet̄ anobis n̄
 ell; cernētib; spes retinendi. n̄ facultas aliqua comeandi. Pat̄ erat s; qualis pat̄ qui ab
 ire uidebat. Nobis quodam pp̄ul. uerū tam̄ toto orbe gmunis. Cur em̄ om̄iū et bonoz
 gloriatio. et malignantiū mer. ut de eo n̄ in oḡnie uidet̄ esse spallendū. Videbunt̄ recti et
 letabunt̄. et om̄is iniquitas opulabit̄ os suū. Quo p̄sente sc̄ital om̄is iocundabat. p̄sūp
 tio frenabat. duricia spungebat. Quo p̄sente celebris quiscq; uent̄ uelud quodam sole
 respiciunt. absente caliginos et quodam mirt̄ apparuit. Quam deuote q̄ pie singlis
 nr̄m. et tunc hodie declamandū. Pat̄ mi pat̄ mi. cur̄ isrl̄ et auriga ei. Tu fluctuan
 tum port. dixeris opp̄sioz. et ut de se ip̄o loquit̄ beā iob. oco fusti ocl̄s et pes claudio. Tur
 fationis exemplar. uirtutis forma. spectm̄ sanctitatis. Tu gl̄a isrl̄. tu leticia ierusalem. tu
 delitie tu sc̄li. et unicum tu tempis dec. Ohiua fructifera. uital habundans. palma flo
 rida. cedrus multiplicata. platanus exaltata. Ual electionis ual honozis in domo domini.
 ual auri solidū ornatum om̄i lapide p̄cioso. fide et sanctitate solidum. et uarus carisma
 tib; tanq; gemmis ornatum. Tu ecclē sc̄e fortissima splendidiissimaq; columpna. tu uehe
 mens tuba dī. tu dulcissimū spē sc̄e organū. p̄iol oblectans. delides excitans. debiles por
 tans. Cui medicinalis man̄ et lingua morbos utq; curabat. uia cozpm̄ ista mox. Cui e
 tāt simplex habit. duplex uult. dulcis facies. grossius aspect. Cui demq; uita. fructu
 oia. mors p̄iosa. qz et quoq; uiuē x̄ fuit. et mori lucrum. Quod si nobis alim̄ fortassis
 uital. s; alim̄ et multomeli. Et qd̄ et iam gmedū. nobis si pie sapiam̄ n̄ p̄ ee iocundum.

Ceterum et si primum est gaudere par bone q̄ in gaudiū dñi tui felicit̄ inuoluit̄. n̄ tam in
primum sup̄ nos ip̄os flere. quos nimirum abeunte te solito grauī horroz gemm̄ circumsep̄it̄.
dum nobis est uita redio. mors timori. Et si primum gaudere q̄ beato transitu mortis ad torren
tem uoluptatis quē ardent̄ desideras accessisti. mām tam̄ uicem dolē n̄ impiū q̄ et uiuendi
om̄is parit̄ ē sublata suauitas. et moriendi n̄ dum collata securitas. Et si pia ē impendit̄
glandario felix anima. que impleuitudine lucis exultas. n̄ tam̄ impia sup̄ nos assumit̄ la
mentatio. qui relicti sum̄ post mirificam inq̄ hactenus exultantem claritatem. horrere ma
gis tenebras in t̄m̄tel̄ p̄ aurea q̄ paulo ante uidim̄ sc̄la. grauī hoc ferre plane ferreum qd̄
succellit̄. S; reflectamus stilum adorandē narrationis. et pat̄nū quib̄ possum̄ uocal̄ exi
tam̄ p̄sequi. nobis quidem lugubrem. s; illi potius triumphalem.

Ante patris huī excessum accedentes ad eū filii q̄s per angelū ip̄e genuerunt. pulsimū
eī animū lacrimabili supplicatioe pulsabant. et h̄ atq; humiliter loquebāt. Nūquid
n̄ miseris hunc monastio par. nūquid n̄ opateris nobis quos tanto pietatis affectu ma
ternis lactasti uberib; parua consolatioe fouisti. Quom̄ sic expom̄ labores tuos quos
in hoc loco laborasti. quom̄ tam̄ dilectos hacten̄ fouisti filios. q̄s ita relinquis. Tunc ō
ip̄e flet̄ cum fletib; columbinos in celum porrigens oculos. et mente tota ap̄icū illū
conspiciens sp̄m̄. restabat̄ coartatū se eduob; et quid eligeret ignorante. diuine totū
tribuere arbitrio pietatis. Nam et h̄c illum parua urgebat caritas filioz uocal̄ annue
ut maner̄. et inde thebat̄ x̄ desiderū ut migrat̄. Cui tam̄ ab olim iam et alii radicata
in pectore eī humilitas psuaserat. ut eximio cordis affectu seruū muntem se eē dicit̄
at arbozem sterilem reputat̄. ex cuī uita nullus ē fruct̄. nullus alteri cuiq; puenit̄.
Nam et solū erat in familiari collatione fateri. uix se hominib; q̄ s̄ eum s̄ uilem cre
derent ut dicebant. S; n̄ primum se se in suū sup̄ hoc cogitationib; phibeat aliquando
sustinuisse afflictum. qd̄ n̄ tam̄ ueraces homines fallē uelle n̄ tam̄ prudentes facti pos
se uari simile uider̄. cum alterutrum excusare n̄ poss; . Que enī mirabat̄ orbis solus
ip̄e qd̄ erat mirabilis n̄ uidebat̄. siue uidelicet opationis opinione ue splendore. sic ille qm̄
dam uir simplex et rect̄ n̄ solem cum fulger̄ n̄ lunā incedente clare uidisse memorabat̄.

Rouissime cū extioris habitachi undiq; iam soluta opago desideranti anime liberū
p̄stanz egressum. magn̄ ille dies illuxit. q̄ p̄p̄m̄ illi ort̄ est dies. Ad cuī exitum.
uicini ep̄i cum ab̄m̄ et fr̄m̄ copiosa multitudine fuerant gregari. Hora aut̄ diei
pene tertia singularis lucēna sue genationis. sc̄s ac uenabilis et uere beat̄ abbas bernard̄.
acozpe mortis miram̄ uiuentū felicit̄ x̄ duce migrant̄. ex filioz circumstantū et mir
grauet̄ singult̄ ac lacrimas uberes utrimq; psallentū choro. admittroz q̄s ip̄e p̄m̄ise
rar̄ ter̄ transitent̄ letabundos. ad sc̄oz cimeos granitantes. ad obina agmina angloz. fe
lix anima q̄ sic lenabant̄ excelsa suoz p̄m̄legia meritoz. q̄ sic pia filioz p̄sequant̄
inferioz uota. s; q̄ sup̄ioz desideria sacra traherant. felix ille uere serenus dies. q̄
plenus eī meridies x̄ illuxit. Dies cunctis uite sue dieb; tantis expectat̄ desideris.
expetit̄ suspiris. frequenter meditationib; orationib; p̄m̄m̄it̄. felix transit̄ de labo
re ad refrigeriū. de expectatione ad p̄m̄m̄. de agone ad b̄m̄m̄. de morte ad uitā. de fi

de adnoniam. de pegrinatioe ad patriam. de mundo ad patriam. De quo transitu eius multa noui
 mul aparuisse q̄ multis. et quidem n̄ indigna relatu. s̄ difficile nimis inuestigare per sin
 gula. et scribere omnia nimis longum. Nam et usq; in multis modis pat
 nis erga filios amor uere etiam n̄ immo nunc uerius inuenit iugens. crebris reuela
 tionib; eoz dignat̄ solari lacrimas. releuare mesticiam. ut q̄ dulci ei gaudent. min̄ anxie
 doleant s̄. si qua tam̄ ex his min̄ p̄lixam desiderantia narratione lector scire desiderat. p̄o ma
 gis nouissimoq; caplo credim̄ reseruanda. Interim cetera p̄sequentes quia possum̄ uolentia animos
 autam̄ ab illo tam̄ graui gemitu. q̄ nimirum grex miserabilis pastore mugitante p̄sonu
 it. Parcamus pagine i quantū possum̄ stringam̄ oculos. palpebras complodam. ad
 uersus lacrimas illas q̄bz in illo claritat̄ sine abscellu uallis n̄ra fluebat. ecce prius
 uniuerse calice sui p̄matina meroris. cui acten̄ consueuerat stillare dulcedine. gaudia

Cum fidelis ministr̄ i sacerdos altissimi in ḡ funde. fluere consolationes.
 dit in gaudiu tabnaci ammirabilis ad domū dī. sacra ei i acceptabilem hel
 tia sui sp̄e oblatu. corp̄ etiam rite paratu et ornatum sacerdotib; in strum̄tis orato
 rio beate dī genitricis inferunt. Plurima quoq; nobiliū et ignobiliū deuotio q̄
 busq; locis gemebunda p̄tin̄ turba ouent. et uallem totam plorat̄ i ululat̄ mult̄
 replebat. Amarius tam̄ p̄forib; monastii lam̄tabat miserabilis sex mulier. qd̄ acce
 dentib; ad beata uestigia uiril monastia ordinis disciplina terrozabil̄ eis i tunc negaret
 in ḡ illum. Biduo mansit in medio gregis pastor extinct̄. dum pristina illa dulcissima
 grā uult̄ n̄l̄ minorata s̄ aucta magis omniū in se figeret oculos. animos trahet. se
 peliz affect̄. Crescebat aut̄ supra modum ruen̄ indiq; ppli multitudo. et inrolabil̄
 iam fiebat imper̄ concrentiū. ac desiderabuel tenentiū pedes. osclantiū man̄. applican
 tiū panes. balteos. munnos. i aliq; s̄ seruanda p̄benedictione i uarus necessitatib;
 p̄futura. Maxime tam̄ pariti indie t̄cum sollempnē p̄loca p̄ma p̄estolabant
 sac̄ eius corp̄is reponendi hozā. copiosi indiq; conuenturi. Nam i s̄d̄ die tant̄ circa
 meridiem. fuerat congregat̄. i tanto pietatis zelo stipati indiq; sacru ei corp̄ obse
 derant. ut nulla pene ep̄s reuerentia nulla fr̄ib; haber̄. Unde ueriti ne quid simile ad
 forte graui accideret. die tercia p̄occupantel hozam i mane diuina exmore sacrificia consum
 mantel. sicut i biduū iam in celebratione missaz et uigi fecerant psalmodia. purissi
 mum ut̄ balsamū suo ualido comiser̄. sublapide ponentel lapidem p̄ciosum. opti

Consummant̄ felicit̄ uite sue dieb; i annis circiter. I mam̄ margaritam.
 sexaginta quatuor expletis. dilect̄ d̄ni b̄nardus clareuallensis cenobii p̄mus
 abbas. i alioz ampl̄ q̄ centū sexaginta monastioz par̄. terciodecimo kalendas septem
 bris int̄ filioz manus obdormiuit in x̄. Sepult̄ ē aut̄ undecimo kalendas eiusdem m̄is.
 S; et pectori ei ip̄o intumulo sup̄posita ē capsula. in qua b̄i rachei apli reliquie ḡtinēt.
 Quas eodem anno ab ierosolimis s̄ missas suo misserat corp̄i sup̄poni. eo utiq; fidei
 et deuocions intuitu. ut eidem ap̄lo in die resurrectionis adheat. Pri tam̄ q̄ sacra
 tissimū illud corp̄ tumlo redderet. in efr̄ib; heimo noie q̄ exmultis annis caduco mor
 bo graui laborabat. plena fide opem flaguatur̄ accessit. Quem n̄t usq; sup̄stite

nouimus. et mihi unquam ex ea hora predicta infelicitas experiri. Facta sunt eodem anno quod beatus papa noster tertius eugenius eiusdem patris sancti in sancta conuersatione filius. ab hac luce migravit ad lucem. cuius merita in ipsa cui tam insigniter profuit urbe miraculis pluribus illustrata choruscant. Successore ei anastasio romane ecclesie presidente. regnantibus in romanorum imperio friderico illustri. in francorum regno pulcherrimo rege ludewico filio ludewici. principatum ecclesie uniuersae ac totius creature uisibilis et inuisibilis monarchiam tenente dei filio ihesu christo. anno ab incarnatione sua millesimo centesimo quinquagesimo tertio. qui cum patre et spiritu sancto uiuit et regnat in secula seculorum amen.

Antem desuper memoratis reuelationibus pauca dicturi. summam uicium ab eo. quod predictum est antequam fieret anno sexto. Erant duo fratres in monasterio. de sacra beati patris uita colloquentes. Quorum alter ab inuente adolescentia educatus ibidem. ad alterum ait. Nesci quod annos sit uicturus hic beatissimi patris nostri. Cui ille. Nescio inquit. Et ille. Ego ait noui cum sex aut septem annos adhuc in carne uicturus. Hoc autem unde sciret minime iam scire possumus. quod non tamen indicauit. et ante patrem sanctum ipse decessit. Porro alter adhuc supradictis relatione hoc uerbum nobis innotuit. qui tamen primum est se audisse. quoniam ut ab olim audierat ita uidit. Talis uero ille est decem testimonio nos nos ambigimus. non cuiuslibet autem qui eum nouerit credimus dubitandum. Neque id solum. sed quod non minori dignum admiratione uidetur. nomen quoque et personam successoris ipsius indicante scilicet eodem fratre extime innotuisse testatur. Manifeste enim eadem hora frater ille predictus. quod dominus robertus qui hodie abbas est dedimus. post hunc beati patrem abbas futurus est clarenallis. Nam quod disiunctiue sex aut septem annos uictum dicebat. adhuc permixtum uidetur. quod in uerbo sit tamen idem ultra sextum infra septimum tamen.

Prope erat iam tempus. et festinabat iam pater sanctus ad metam. Infirmabat enim frater in huius libelli principio memorauimus. Ad uero in illa in firmitate ipsius profusa uisus iam in minere exitus uidetur. Interea fratres instare ceperunt supplicationibus et obsecrationibus quibus poterant apud dominum. Unde etiam sanctus ille agnoscentes eorum precibus desiderium suum disterrit. cum auxilio melius secundum corpus habere cepisset. Gregorius frater hanc eadem uerba locutus est. Quid tenent miserum hominem. Fortiores estis et inuallidus. Parete queso pater. et sinite me abire. Prius tamen cum in summo piculo et timore fratres omnes in orationibus humiliarent animas suas. unum eorum uisio talis apparuit. Occurrebat cum multa exultatione uero dei extra monasterii claustra innumerablem multitudinem. In qua tamen processionem solus quatuor personarum idem frater qui uidebat agnouit. magnum illum dilectorem eius atque dilectum cui ipse in libro quarto de solidatione cum laude meminit. ganfridum episcopum carnotensem. humbertum quoque ignacensem abbatem. et duos germanos eius guidonem salicis et gerardum. Exceptis itaque reuertentibus. et per os sancti pacis amica diu colloquia miscens. pater beatus cum his quatuor stabat. expectante deorsum multitudinem ceterorum. Nonnullime salutantes eum predicti uiri. ex hoc solum iam redeundum esse dicebant. Tunc uero expalluit ille. et circumfusa solum mestitia in terram declinans animi dolorem. quod sicut ait sine me uultis abire. Et illi. Non

possum adhuc tuo nroq; desiderio satisfacere. donec ueniat temp' nouoz. Dicebant aut' temp' nouoz quo fruges noue colligent. sic euiden' postmodum pbauit euent'. dum in aug' to mense decessit. Al' ane g' fr' ille cui h' ostensu fuerat solat' est cer'os uelud iam imminente pri' obitu formidantes. et qd' uiderat et audierat indicauit. Adhuc enim hyemps erat.

Eodem temp'e alia uisio prioris confirmatio fuit. n' qd' euiden' iam utriusq; o'pleta uitas p' bat. q' euiden' in utraq; qd' futurum erat dñs reuelauit. uidebat eni' fr' quidam i' ecc'e parabat uir beatus ascendere ierololimam. iamq; ip'o impandu erat itineris. Ad quem uenabilis otto qui ap'rimus fere annis strenue satis et laudabiliter uisitat' in monasterio. absentiu' suenerat p'posito' supplere uicel'. reuert' accedens dicebat se p'cessuru'. Cuius uisionis sic ostensa est uitas. ut p'dict' uir do' dignus ad caelestem ierlm ubi ne uisio pacis parante iam egredi' et paulopost' securu' patre felicia defunct' legatione preiret.

Sed et ab' quidam satis ei uian' loco et deuot' ammo. paucis dieb; ante felicissim' patris hui' excessum. uidebat eu' p'ciosissimus ornatu' sacerdotalib; in duntis et excellenti p'fulum gla'. cum ingenti sollempnitate ad altare deduci. Ad cui' in' troitum eccl'a magna magnus resultans uocab; exclamabat puer natus est nobi'. Vere etenim puer iste erat mitis et humilis corde et sic paruulus accipiens regnu' di'. in cuius merito gratulabunda natali. anglica multitudo totius parit' sc'oz eccl'a dum nobil' uider' moer' s' illu' nasci. dum hic o'summar' ibi in q'pe. mou' tam sonoris uocib; q' uo' nis parib; concinent exultabat. Si eni' ad unu' penitentiam p'ccozul' tota illa celestis regio ad leticiam suscitatur. q'nam illi gaudia exhibuisse credenda sunt p' quem gaudia tanta recepat detam multoz uisione et penitentia p'ccoz. Quis enim ualeat estimare q'tis in sc'ari habitu et uisitatione manentib;. q' plurimis utriq; sex ad alias transeuntib; q' gre' gationes. p' hui' fidelis famli' ministeriu' dedit dñs penitentia' ad salute'. aut q's m' merer' eos qui sub ei' cura in centu' sexaginta monast'ia p' di' benignitate ad penitentia' se adducti. Nam ex his solis qui speciales eius filii uidebant'. p'ter eos q' iam cursu' uite felicitate consummauerant. p' eos q' p' alia loca fuerant p'pagati. ea die q' felicissim' pat' ex claualle monte ascendere meruit clarioze. reliquit habitantes in ea septingenta fere animas domino seruientes. Quid s' miru' si gratus curie si accept' regi. si except' cum leticia et exultatione credat'. in q' gra' di' usq; ad uacua n' fuit. q' tam fidelit' tam efficacit' plus omib; sui temp'is laborauit. qui talentu' s' editum tam multiplicauit. copiose. tanta deniq; lucra reuult de negotio. s; que restant adhuc cia' subiungamus.

Sane in monastio p'dicti illius abbatis qui sic natale ei' p'uideat. ea nocte qua' nobil' pat' mane p'fectur' ultimam fecit. uenabili p'posito ei' apparet ualefecit illi et ait. Nouis q' iam migro. n' ultra hic morabor. Quod ut suo indicauit abbi. accelans abbas et claramuallem uenens ip'o die. abbat' sic dixat reperit iam migrasse.

Prima aut' nocte p' q' sacru' corp' ei' sepulture traditu' fuerat. q'nam adhuc p'fulu' sollicitudine gereret pat' sc's. et q'm q's in mundo dilexat infine q' diliger' euiden' ostendit. Apparens eni' cuidam fr'i in multa gla' et desiderante tenere cito p' transiens. aiebat q' p' q'dam fr'e simplici ueni. Audierunt h' fr's et mirabant'. s; circa horam diei t'cia

ueritas comprobata est uisionis. Defunctus ē enī laudabilis ad modū simplicitatis fr̄.
et sic omnino credibile est amma ei tanto duce felice q̄ p̄ eo se uenire se dixit secum tulit.

Pascal quoq; expletis dieb; alii curdam fr̄ magnifice satis apparens. et arguens de
suo nos doliulle discessu. post uerba multe consolationis et p̄missionē felicitatis etne
in sua p̄seuerantib; obedientia et doctrina. hoc etiam scito ait et dicto fr̄ib;. cuiusdam
uere sc̄i corp̄ cui et ego hodie habeo uestē in oratorio eē sepultum. Dicebat autē ep̄m ma
lachiam. ip̄ius enī tunucam in q̄ sc̄s ille obdormierat admittax s̄ seruauerat celebra
onem. et mox in ea sese iusserat sepeliri. sic et sanctum illū in sua sepelierat ueste.
Qd̄ tam̄ ubi et ip̄i fr̄ et quam plurib; aliis usq; ad hunc uisionē p̄s erat ignotum.

Felix pontifex cui uita pat̄ sc̄s p̄dicauit et defunct. Felix caritas q̄ in morte n̄ ex
cidit. Felix societas q̄ n̄ illud diuortium cetis tam crudele dirimit. Glosi siq̄dem pa
tes quem admodū in uita sua dilexerunt se ita et in morte n̄ sunt separati. Nam et post
dies arat̄ quadraginta ab̄s quidam ex maiorib; britannie in isla sacre illius societatis
uirtutē felicit̄ expuri meruit in se ip̄o. Q̄ eodē temp̄e cum cetis coabbib; ex more cister
cium petens. in claraualle remanserat gemino quodam deshabilit̄ occupat̄ in q̄
modo. plerēsis salic; et febris cotidiane. Jamq; eateñ longa uexatioē defecerat. ut so
lū anime ei exitū fr̄s qui nūq; deseruit obseruaret. Cumq; animum ei auget̄ n̄ tam desi
d. ut uire p̄sentis q̄ absentū desolatio filioz. q̄ p̄gre mozer. obuix̄ petuit ut ad tumulū
sc̄i deportaret̄ ab̄s. et cum orass; tota deuotione q̄ potuit. b̄ q̄ ep̄i malachie in aq̄lona
ri ip̄i oratorū late positū cogitauit uisitare sepulchrum. auxiliū flagitare. s̄ si flagitioem
uerit et q̄ iam secur̄ de in columitate qd̄ cogitauerat n̄ impleuit. Die alia mane it̄m
fr̄s aduocans. ut adoratorū ueniat opem s̄ postulat̄ exhiberi. Causantib; illis p̄chm
siquidem uēbant. omnimodis inq̄t optet ut sc̄i malachie tumulū petam. Cū enī p̄
terita nocte uix tenuit̄ obdormissem. exprofect̄ subito audiebam uocē dicentē m̄.
Sanat̄ iam ab alia aḡritudine tua. si ab alia uis sanari ep̄m pete. fecerunt illi ut
ille uoluit. et omnino fr̄m est ut dictū erat ad illū. Eadem die sanus fr̄s post paucis
simos it̄ arripuit. et in columis reuīs est ad suos. Tuū m̄h̄ ope sp̄m tuū agnoscam
dulcissime pat̄ zelū. q̄q; ei omnimodis qualemcumq; gl̄am. cū q̄ ap̄ d̄m̄ gl̄e
gl̄ans. Inimō v̄ tu fr̄ h̄ om̄ia op̄is. tu munis d̄s n̄r. Tu enī repleta om̄em ab
in uro temp̄is d̄am p̄sentia tue diuinitatis. om̄em aliquā repletur gl̄a maesta
tis. cui tam̄ p̄tel̄ interim q̄sdam et etno p̄lecta loca q̄ silio excellenti uisitant̄ re
plet̄ speciali gr̄a sc̄itatis. fac d̄ne sp̄ali semp̄ habundare fr̄mito ualle. q̄ ut faces
re q̄ noie clariorē dignat̄ et tam exime claritatis syderib; illustrare duob;. custodi
domū inq̄t geminū h̄ tā p̄ciolū depositū custodit. fiat nobis deniq; sc̄dm̄ ubi tu
ū. ut ū est thesaur̄ tuus ibi sit et ore tuū. ibi gr̄a et m̄ia et respect̄ assidue p̄e
tis sup̄ om̄s ibidem in tuo nomine aggregatos qd̄ est sup̄ om̄e nom̄. sicut et tu sup̄
omnia d̄s benedict̄ in sc̄la amen. *Explicit uita beatissimi patris n̄ri bernhar
di primi ab̄is clarenallis. In cipit p̄logus sc̄i bernhardi ab̄is in u
tam sanctissimi Malachie ep̄iscope et confessoris.*

*cuī p̄dicationē. Tuū h̄ op̄
s̄ de ferre collegē tuo. ut
p̄t̄*